

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARA YÖNELİK HAZIRLANMIŞ
SOSYO-KÜLTÜREL ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI**

DOKTORA TEZİ

AYŞEGÜL KIRTEL

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

KASIM 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

60-72 AYLIK ÇOCUKLARA YÖNELİK HAZIRLANMIŞ
SOSYO-KÜLTÜREL ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI

DOKTORA TEZİ

AYŞEGÜL KIRTEL

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

KASIM 2018

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Ayşegül KIRTEL

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“60-72 Aylık Çocuklara Yönelik Hazırlanmış Sosyo-Kültürel Etkinliklerin Uygulanması” başlıklı bu doktora tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Yaşar KOP (İmza)

Üye: Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN (İmza)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Türker SEZER (İmza)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Duygu GÜR ERDOĞAN (İmza)

Üye: Hülya ÇELİK (İmza)

Dr. Öğr. üyesi Hülya ÇELİK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

28.01.2019

(İmza)

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Öğrenmenin en aktif olduğu okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitimin nasıl ve hangi etkinliklerle yapılabileceği ve çocukların sosyo-kültürel konuları öğrenirken hangi becerileri sergileyebileceği amacı ile gerçekleştirilen bu araştırmada; yürütülen etkinlikler sonucunda elde edilen bulgular ışığında, Türkiye’de uygulanmakta olan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programına (60-72 aylık çocuklar için) yeni bir bakış açısı sunulabilmek amaçlanmıştır.

Araştırmada bilgisi, tecrübesi ve sabrı ile bana her zaman destek olan değerli danışmanım Doç.Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN’e teşekkür ederim.

Akademik hayatımdaki her aşamada yanımda bulunan sevgili eşim Osman KIRTEL’e ve canım kızlarım Azra ve Aybüke’ye teşekkür ederim.

Bu yolda beni cesaretlendiren, sabırla dinleyen ve hep destek olan sevgili aileme çok teşekkür ederim.

Her konuda bana destek olan ve hep yanımda olan sevgili arkadaşlarım Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN ve Gülden KAYA UYANIK’a teşekkür ederim.

Bu doktora tezi “2015-70-02-0006” nolu proje kapsamında Sakarya Üniversitesi tarafından desteklenmiştir.

ÖZET

60-72 AYLIK ÇOCUKLARA YÖNELİK HAZIRLANMIŞ SOSYO-KÜLTÜREL ETKİNLİKLERİN UYGULANMASI

Kırtel, Ayşegül

Doktora Tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Kasım, 2018. 350 sayfa.

Bu araştırma; öğrenmenin en aktif olduğu okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitimin nasıl ve hangi etkinliklerle yapılabileceğini, çocukların sosyo-kültürel konuları öğrenirken hangi becerileri sergileyebileceğini ortaya koymaya çalışmakta ve etkinlikler sonucunda elde edilen bulgular ışığında Türkiye’de uygulanmakta olan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programına (60-72 aylık çocuklar için) yeni bir bakış açısı sunulabilmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, doğası gereği nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu paralelde Sakarya ilinin Hendek ilçesinde pilot ve ana uygulama olmak üzere iki adımda çalışma yürütülmüştür. Pilot uygulama 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında, ana uygulama 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz ve bahar döneminde yapılmıştır. Uygulama sürecinde veri toplama araçları olarak; video ve fotoğraf kayıtları, çocukların yaptıkları resimler ve ürünler, gözlem notları, çocuklar ile yapılan görüşmeler kullanılmıştır. Toplanan bu veriler, tasniflenmiş ve yorumsal analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde; 3 tema kapsamında (tarih-sosyoloji, coğrafya, disiplinler arası) 29 ana, 104 alt etkinlik uygulanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların tarih-sosyoloji teması etkinlikleri çerçevesinde; eleştirel düşünme ve buna ait alt basamaklar, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme, yaratıcılık, empati becerisi ayrıca düş güçlerini kullanma ve medya etkisi sonuçlarını sergilediği görülmüştür. Coğrafya teması etkinlikleri sonucunda; eleştirel düşünme ve buna ait alt basamaklar, zaman ve kronolojiyi algılama, haritada yer bulma, uzaklık mesafe algısı becerisi ayrıca düş güçleri ve medya etkisi gözlenmiştir. Disiplinler arası teması etkinlikleri altında

çocukların eleştirel düşünme becerisi, problem çözme becerisi empati, haritada yer bulma ve uzaklık mesafe algısı becerileri sergiledikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, sosyo-kültürel eğitim, tarih, sosyoloji, coğrafya, disiplinler arası.

ABSTRACT

IMPLEMENTATION OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES PREPARED FOR 60-72 MONTHS OF CHILDREN

Kirtel, Ayşegül

PhD Thesis, Turkish and Social Sciences Department of Education

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

November, 2018. 350 pages.

This research tries to reveal how and which activities socio-cultural education can be done in preschool period when learning is most active, what skills children can demonstrate when learning socio-cultural issues. And it aims to provide a new perspective to the Ministry of Education Preschool Education Program (for 60-72 months children) implemented in Turkey in the light of the findings obtained as a result of activities.

Research is carried out by action research method of qualitative research design inherently. In parallel with this, the study is performed in two steps as a pilot and main application in Hendek District of Sakarya Province. The pilot application is made in the spring period of 2016-2017 education term, the main application is also made in the fall and spring period of 2016-2017 education term. In the application process is used video and photo recordings, children's pictures and products, observation notes, interviews with children as data collection tools. These collected data is classified and subjected to interpretive analysis.

Within the framework of socio-cultural education, under 3 themes (history-sociology, geography, interdisciplinary), 29 main and 104 sub-activities are applied. As a result of the research, it is seen that children displays result of critical thinking and its sub-steps, perception of time and chronology, perception of change and continuity, problem solving, creativity, empathy skills, and the use of imagination and media effects within the framework of history-sociology theme activities. As a result of geography theme activities, it is observed the critical thinking and its sub-steps, perception of time and chronology, locating on the map, the ability to perceive distance, and also the effect of the imagination and media. Under interdisciplinary

theme activities, it is found that children exhibits the critical thinking skills, problem solving skills, empathy locating on the map and the ability to perceive distance.

Key Words: Pre-school education, social studies education, socio-cultural education, history, sociology, geography, interdisciplinary.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	İV
Önsöz	VI
Özet	VII
Abstract	IX
İçindekiler	XI
Tablolar Listesi.....	XV
Şekiller Listesi.....	XVII
Diyaloglar Listesi	XVIII
Kısaltmalar	XX
Bölüm I	1
Giriş.....	1
1.1 Amaç	7
1.2 Önem	8
1.3 Sınırlılıklar	9
1.4 Tanımlar	9
Bölüm II	11
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi İle İlgili Araştırmalar	11
2.1.1 Okul Öncesi Eğitim Dönemi Ve Gelişim Evreleri.....	11
2.1.2 Sosyal Bilgiler Eğitimi.....	22
2.2 İlgili Araştırmalar.....	37
Bölüm III.....	41
Yöntem.....	41
3.1 Araştırma Modeli	41
3.1.1 Eylem Araştırması.....	42
3.1.1.1 Eylem Araştırmasında Araştırmacının Rolü	47
3.1.2 Çalışma Grubu Ve Ortamı	48
3.1.3 Eylem Araştırması Sürecinin Aşamaları.....	48
3.1.3.1 Problemin Ortaya Konulması.....	49
3.1.3.2 Eylem Planının Yapılması.....	50
3.1.3.3 Eylemin Uygulanması.....	51

3.1.3.4.1 Sosyo-Kültürel Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Tarih-Sosyoloji Etkinlikleri	57
3.1.3.4.2 Sosyo-Kültürel Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Coğrafya Etkinlikleri	60
3.1.3.4.3 Sosyo-Kültürel Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Disiplinler Arası Teması Etkinlikleri.....	65
3.2 Verilerin Toplanması	67
3.2.1 Veri Toplama Araçları	68
3.2.1.1 Gözlem	69
3.2.1.2 Görüşme	70
3.2.1.3 Doküman Toplama, Fotoğraflar Ve İnceleme	71
3.3 Verilerin İşlenmesi	72
3.4 Verilerin Analizi.....	73
3.5 Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik Ve	76
3.6 Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler	77
Bölüm IV.....	79
Bulgular.....	79
4.1 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Tarih Ve Sosyoloji Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular.....	79
4.1.1 Ünlü Türk Büyüklerine Dair Bulgular	80
4.1.1.1 Mimar Sinan Etkinliklerine Dair Bulgular.....	80
4.1.1.2 Köroğlu Etkinliklerine Dair Bulgular	89
4.1.1.3 Mehmet Akif Ersoy Etkinliklerine Dair Bulgular.....	95
4.1.1.4 Ertuğrul Gazi Etkinliklerine Dair Bulgular	103
4.1.2 Kültür-Geçmiş Etkinliklerine Dair Bulgular.....	111
4.1.2.1“Nasıl Seyahat Ederdik?” Etkinliklerine Dair Bulgular.....	111
4.1.2.2 Osmanlı Saray Mutfağı Etkinliklerine Dair Bulgular	120
4.1.3 Tarih-Sanat Etkinliklerine Dair Bulgular	127
4.1.3.1 Motiflerimden Mesajım Var Etkinliklerine Dair Bulgular	127
4.1.3.2 Ebru Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular	136
4.1.3.3 Filografi Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular.....	140
4.1.3.4 Yaprak Boyama Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular.....	141
4.1.3.5 Kumaş Baskı Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular	147
4.1.4 Tarih Etkinlikleri Bağlamında Sergilenen Beceriler	150

4.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Coğrafya Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular.....	154
4.2.1 Dünyamızı Gezelim Serüveni Etkinliklerine Dair Bulgular	154
4.2.1.1 İtalya Etkinliklerine Dair Bulgular.....	155
4.2.1.2 Hindistan Etkinliklerine Dair Bulgular	165
4.2.1.3 Japonya Etkinliklerine Dair Bulgular	174
4.2.1.4 İspanya Etkinliklerine Dair Bulgular	184
4.2.1.5 Mısır Etkinliklerine Dair Bulgular	188
4.2.2 Türkiye Bölgelerimizin Tanıtılması Etkinliklerine Dair Bulgular.....	195
4.2.2.1 Bölgeler Serüveni Etkinliklerine Dair Bulgular.....	196
4.2.2.2 Karadeniz Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular	200
4.2.2.3 Marmara Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular.....	204
4.2.2.4 Akdeniz Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular	209
4.2.2.5 Ege Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular	219
4.2.2.6 Doğu Anadolu Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular.....	227
4.2.2.7 Güney Doğu Anadolu Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular	234
4.2.3 Yeryüzü Şekillerim	241
4.2.4 Coğrafya Etkinlikleri Bağlamında Sergilenen Beceriler.....	247
4.3 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Disiplinler Arası Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular.....	249
4.3.1 Pachwork Etkinliklerine Dair Bulgular.....	249
4.3.2 Balıkların Başı Belada Etkinliklerine Dair Bulgular	252
4.3.3 Otogar Etkinliklerine Dair Bulgular.....	261
4.3.4 Disiplinler Arası Etkinlikler Bağlamında Sergilenen Beceriler.....	267
4.4 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Gerçekleştirilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi Bağlamında Bulgular	268
4.4.1 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Tarih Ve Sosyoloji Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular.....	268
4.4.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Coğrafya Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular.....	273
4.4.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Disiplinler Arası Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular.....	276

4.5 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Uygulanan Etkinliklerin Okul Öncesi Eğitim Programında Kazanım Bağlamında Değerlendirilmesi.....	277
4.6 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Uygulanan Etkinliklerin Orta Okul Sosyal Bilgiler Eğitimi Programında Yer Aldığı Kazanımlar	283
Bölüm V	289
Sonuç ve Tartışma.....	289
5.1 Sonuç.....	289
5.2 Tartışma.....	291
5.2.1 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim bağlamında Seçilen Konuların Nasıl Ve Hangi Etkinlikler İle Öğretileceğine Dair	291
5.2.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim bağlamında Yapılan Etkinlikler Sonucunda Çocukların Sergiledikleri Becerilere Dair	296
5.2.3 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim bağlamında Yapılan Etkinliklerin Ülkemizde Hali Hazırda Uygulanan Okul Öncesi Programının Hangi Kazanımlarını Kazandırabileceğine Dair.....	302
5.3 Öneriler	304
5.3.1 Milli Eğitim Bakanlığı'na Öneriler	304
5.3.2 Eğitim Alanında Çalışan Yüksek Öğretim Kurumuna Ve Akademisyenlere Öneriler	304
Kaynakça.....	305
Ekler	318
Özgeçmiş ve İletişim Bilgisi	330

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. İELDS Sosyal Bilgiler Eğitimi Hedef ve İçerikleri	5
Tablo 2. 5 ve 6 Yaş Bilişsel Gelişim Özellikleri.....	16
Tablo 3. Çocukların Çizim Gelişim Evreleri	21
Tablo 4. Okul Öncesi Eğitimde Kullanılabilecek Sosyal Bilgiler Etkinlik Araçları .	25
Tablo 5. ABD Okul Öncesi Dönem Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitimi Kazanım ve Etkinlik Örnekleri.....	35
Tablo 6. Tarih Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanım ve Göstergeler	53
Tablo 7. Coğrafya Etkinlikleri Kapsamında Kullanılan Kazanımlar	55
Tablo 8. Disiplinle Arası Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanımlar	56
Tablo 9. Tarih-Sosyoloji Teması Etkinlikleri	58
Tablo 10. Coğrafya Teması Etkinlikleri	61
Tablo 11. Disiplinler arası teması etkinlikleri.....	66
Tablo 12. Değerlendirme etkinlikleri.....	67
Tablo 13. Tarih-Sosyoloji Teması Beceri Değerlendirme Tablosu	151
Tablo 14. Dünyamızı Gezelim Serüveni Etkinlikleri ve Ülkeler.....	154
Tablo 15. Coğrafya Teması Beceri Değerlendirme	247
Tablo 16. Otogar Etkinliği Kapsamında Tanıtılan Unsurlar	262
Tablo 17. Türkiye’de Bulunan Turistik Yerlerin Çocuklar Tarafından Harita Üzerinde Bulunma Sonuçları	263
Tablo 18. Yetiştirilen ürünlerin Çocuklar Tarafından Harita Üzerinde Bulunma Sonuçları	265
Tablo 19. Disiplinler Arası Etkinlikler Sonucu Çocukların Sergiledikleri Beceriler	267
Tablo 20. Tarih- Sosyoloji Etkinleri Sonucunda Çocukların Hatırlama Düzeyleri .	272
Tablo 21. Coğrafya Etkinlikleri Sonucunda Çocukların Hatırlama Düzeyleri	275
Tablo 22. Disiplinler Arası Etkinleri Sonucunda Çocukların Hatırlama Düzeyleri	276
Tablo 23. Tarih Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanımlar	278
Tablo 24. Coğrafya Etkinlikleri Kapsamında Kullanılan Kazanımlar.....	280
Tablo 25. Disiplinle Arası Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanımlar	281
Tablo 26. Okul Öncesi Eğitim Programı Kazanımları ve Hayat Bilgisi Eğitimi Kazanımları Eşleştirme	283

Tablo 27. Okul Öncesi Eğitim Programı Kazanımları ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Kazanımları Eşleştirme	285
--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Döngüsü	49
Şekil 2. Eylem planı	51
Şekil 3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları.....	68
Şekil 4. Konuşma analizi açıklamaları.....	74
Şekil 5. Turistik Yerler Grafiği	264
Şekil 6. Yetiştirilen Ürünler Grafiği.....	266

DİYALOGLAR LİSTESİ

Diyalog 1: Mesleklere ve Mimarlığa Dair	80
Diyalog 2: Mimar Sinan.....	82
Diyalog 3: Sevilen Müziklere Dair	89
Diyalog 4: Eski Sanatçılara Dair.....	90
Diyalog 5: Şarkılarımız Kimin İçin?.....	93
Diyalog 6: Söz-Müzik: Çocuklar	94
Diyalog 7: Mehmet Akif Ersoy Kimdir?	96
Diyalog 8: Osmanlı Devleti'nin Tanınmasına Dair	104
Diyalog 9: Ertuğrul Gazi Kimdir?.....	105
Diyalog 10: Dedelerimiz Nasıl Seyahat Ederdi?	112
Diyalog 11: Osmanlı Saray Mutfağına Ne Yenirdi?.....	121
Diyalog 12: Aşçıların Aşçısı	122
Diyalog 12: Duygularımı Nasıl Çizerim?	128
Diyalog 13: Sihirli Kilimim	129
Diyalog 14: Ebru Sanatı	137
Diyalog 15: Evde Ebruya dair Konuşma	139
Diyalog 16: Eski Kıyafetlerimiz Nasıl Renkleniyor?	148
Diyalog 17: Harita.....	156
Diyalog 18: İtalya'yı Görmek	156
Diyalog 19: İtalya'yı Buldum!	157
Diyalog 20: İtalya Resimleri	158
Diyalog 21: Tarantella.....	160
Diyalog 22: Uçan Balona Bindim!.....	166
Diyalog 23: Düğün.....	167
Diyalog 24: Körili Yemek.....	168
Diyalog 25: Japonya'ya Gidiyorum	174
Diyalog 26: Kimono ve Yukata	175
Diyalog 27: Japon Evleri.....	177
Diyalog 28: Gaspacho	185
Diyalog 29: Domates Festivali.....	186
Diyalog 30: Piramitler ve Sfenks	188

Diyalog 31: Hangi Bölgedeyim?.....	197
Diyalog 32: Ne Yağıyor?	199
Diyalog 33: Karadeniz Bölgesi	201
Diyalog 34: Sihirli Kutumda Neler Var?	205
Diyalog 35: Huu HUUU Komşu Komşu.....	208
Diyalog 36: Sihirli Kutumda Neler Var?	210
Diyalog 37: Egeliyim Ben.....	220
Diyalog 38: Bölgelerim.....	220
Diyalog 39: Bölgemde Neler Yetiştiriyor?.....	228
Diyalog 40: Halay Oyunu	235
Diyalog 41: Güney Doğu Anadolu Bölgesi	236
Diyalog 42: Ne Renk Boyardım?.....	242
Diyalog 43: Ne Renk Boyadım	243
Diyalog 44: Geri Dönüşüm	244
Diyalog 45: Kumbaram.....	250
Diyalog 46: Yastığım	251
Diyalog 47: Yüzen Balıklar	252
Diyalog 48: Okyanustayım	254
Diyalog 49: Bir Tombiş ve Minnoş Hikayesi	255
Diyalog 50: Geçmişe Yolculuk.....	269
Diyalog 51: Geçmişe Yolculuk 2.....	270
Diyalog 52: Sanatçılarımız.....	270
Diyalog 53: Dünyamızı Gezelim	274
Diyalog 54: Bölgeler Serüveni.....	274

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Bkz: Bakınız

IELDS: İllionis Erken Öğrenme ve Gelişim Standartları

MEB: Milli Eğitim Programı

İSMEK: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim; insanın, insanca yaşamasının olmazsa olmaz gerekliliğidir. Ayrıca bireyin hem bedensel hem de ruhsal yönlerindeki değişim ve gelişiminde de en önemli işlevini üstlenmiştir. Eğitim; var olan dünya içerisinde, yaşam yeterliklerini kazanarak, bireyin kendi dünyasını yaratmasını sağlar (Bakır, 2011:1). Bu kadar önemli işlevleri olan eğitim ile bireyin erken yaşlarda tanışması oldukça önemlidir. Eğitim; çocuğun doğumu ile başlayan bir süreçtir. Dünyaya gözlerini açan çocuk, ilk eğitim deneyimlerini ailesi içerisinde edinir (Güven ve Efe Azkeskin, 2010:2). Eğitimin iki farklı türü mevcuttur. Bunlar formal ve informal eğitimidir. Formal eğitim; planlı eğitimidir. Bu süreç için programa dayalı planlı bir ortam oluşturulur. Informal eğitim; kontrollü ve planlı olmayan, insanların farkında olmadan edindikleri eğitimidir. Çocuk informal eğitimi ilk olarak aile ortamında yaşar (Boydak Özcan, 2014:3). Okul öncesi yıllarını içine alan ilk çocukluk dönemi, çocuğun aktif olarak çevresine yöneldiği, uyarıcılarla dolu dış dünyayı keşfetmeye çalıştığı, insan yaşamının en temel becerilerinin kazanıldığı bir dönemdir (Aral, Bulut, Baran ve Çimen2001; Oktay, 1999; Acar Aktan, 2017). Okul öncesi dönem, farklı bir bakış açısıyla, çocuğun aktif olarak temel kavramları kazandığı dönemdir. Bu dönemde öğrenme oldukça önemli olup, öğrenmenin temelini somut olarak kazanılan deneyimler oluşturmaktadır (Solmuş, 2016:2). Okul öncesi dönemde çocuklar her an düşünmektedirler. Bu dönemdeki çocuklar; kendi düşüncelerini ifade eder, geçmiş olaylarla ilgili ilişkilendirmeler yapar, şarkıları-hikayeleri ezberler ve dünyanın işleyişini kendi dünyaları çerçevesinde yorumlar (Kristine ve Suzanne, 2001; Seefeldt, Castle ve Falconer, 2015; Currie, 2001). Bu bilgiler ve göstergeler ışığında okul öncesi dönemde yapılacak olan eğitimler çocuğun kendi algılarını şekillendirmesine ve bir üst basamağa taşınmasına yardımcı olabilir.

Çocuğun eğitiminde, erken yılların değeri büyüktür. Bu dönemde çocuğun yetenek ve becerilerini geliştirmek için ona rehberlik etmek, çocuğun doğru davranışlarını edinmesini sağlayabilir. Bu da ancak iyi şekilde planlanmış, sistemli bir okul öncesi eğitimle olur (Poyraz ve Çiftçi,2011:15; Oktay, 1999).Okul öncesi eğitiminin insan gelişimi üzerinde birçok alanda katkısı vardır. Son yıllarda yürütülen çalışmalar ile okul öncesi eğitimi alan çocukların; fiziksel ve psikolojik

gelişiminin, hayatın ilk yıllarındaki deneyimleri ile şekillendirildiği tespit edilmiştir (UNESCO, 2007). Okul öncesi eğitimi programları, matematik, bilim, dil gelişim, ilkökula hazırlık gibi akademik becerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte çocukların sosyal-duygusal gelişimine de önem vermektedir (Pianta, 2012).

Tarih akışı içerisinde incelendiğinde, çocukların erken yaşlardan itibaren eğitilmeleri gerektiği düşüncesi, birçok filozof ve düşünür tarafından dile getirilmiştir (Güven ve Efe Azkeskin, 2010). Küçük yaştaki çocuk eğitimi ile ilgili düşünceler M.Ö. 400 yıllarına kadar uzanmaktadır. Platon (M.Ö. 427-347) Antik Yunan düşünürlerindedir. “Republic (Cumhuriyet)” adlı eserinde, çocukların bireysel farklılıklarını ve her çocuğun belirli yeteneklerini keşfetmek için atılması gereken adımları tartışmıştır. Buna bağlı olarak, erken yaşlardaki eğitimin önemine ilişkin görüşlerini ortaya koymuştur. Seneca (M.Ö.4-M.S.65) Antik Roma devri düşünürlerindedir. “*Zihinsel eğitime çok erken yaşlarda başlanmalıdır. Bu sayede zihin ne paslanır ne de aşırı çalışmaktan aşınmış olur*” fikrini savunur (Poyraz ve Çiftçi, 2011:1). Çocuk eğitimi üzerine bu ilk görüşler, zaman içerisinde değişim ve gelişim göstererek, eğitimin okul hayatı ile birleştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda okul öncesi eğitim yerleri kurumsallaşarak, belirli bir program çerçevesinde hayatına devam etmiştir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının ilk olarak, 19. yüzyıl başlarında ortaya çıktığı görülmektedir. Bu eğitim kurumlarının ortaya çıkmasının nedeni, o dönemde fabrikalarda çalışan annelerin; çocuklarının güvenliğini sağlarken, onlara ahlak ve hijyen kurallarını öğretecek bir bakım birimine ihtiyaç duymalarıdır. Froebel bu kurumların ortaya çıkmasının mimarı olarak kabul edilen bilim insanlarından biridir (Güven ve Efe Azkeskin, 2010). Freidrich Wilhelm Froebel (1782-1852) okulöncesi yaştaki çocukların eğitimleri ile yakından ilgilenmiş, çocuklar için anaokullarında kullanılacak oyuncaklar geliştirmiştir (Poyraz ve Çiftçi, 2011:1; Sniegoski, 1994). 1970 yılında Federal yönetim tarafından uygulanmasına karar verilen yapı planıyla, Almanya’da anaokulu resmen okul öncesi eğitim sisteminin ilk basamağı olarak ilan edilmiştir. O andan itibaren okul öncesi oluşumlardaki eğitim talebi ardışık olarak artmaya başlamıştır (Kasten, 2017). Froebel’in göze çarpan fikirleri, Amerika Birleşik Devletleri’nin çağdaş bir okul öncesi eğitim planlamasına, ilke ve yöntemlerini belirlemesine olanak sağlamıştır (Sniegoski, 1994).

Hayatın ilk ve en önemli yılları ile ilgilenen okul öncesi eğitimi, etkisi bakımından genel eğitimin önemli bir bölümünü kapsar (Bilici, 2015). Ülkemizde okul öncesi eğitim genel olarak değerlendirildiğinde; istikrarlı bir seyir izlemediği görülmektedir. İlk anaokulları Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde (3-6 yaş) açılmaya başlanmıştır. Ardından “çocuk bahçesi” mektepleri 1912’li yıllarda açılmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, sanayi kalkınma planlarında yer verilen bütçeler ile okul öncesi eğitim kurumları varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Günümüz şekline ise 1977 “Okul Öncesi Şubesi”nin açılması ve 1992 yılında “Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü”nü ile kavuşmuştur (Güven ve Efe Azkeskin, 2010; Akyüz, 1999).

1962 yılında “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” çıkarılmıştır. 2002-2003 yılında “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Okul Öncesi Eğitim Programı” oluşturulmuştur. 2013 yılında mevcut program revize edilmiştir. 2013 okul öncesi eğitim programı, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların zengin öğrenme deneyimleri aracılığı ile sağlıklı büyümelerini, gelişimlerini bütüncül olarak desteklemeyi ve ilkokula hazır olmalarını sağlamayı, böylece oluşabilecek eğitim yetersizliklerini önlemek hedeflenmiştir (Başaran ve Ulubey, 2018). Türkiye’de hali hazırda uygulanmakta olan Okul Öncesi Eğitim Programı, beş temel alanda yer alan kazanım ve göstergeler bağlamında şekillenmiştir. Bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, motor gelişimi ve öz bakım becerileri Okul Öncesi Eğitim Programının içeriğini oluşturan alanlardır (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB), 2013). Bu alanlarda yer alan kazanım ve göstergeler, okullarda etkinliklerle çocuklara kazandırılmaktadır.

Dünyada birçok ülkede okul öncesi eğitim, çocuklara zorunlu veya isteğe bağlı olarak verilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının işleyişi ve uygulanan eğitim programları, uygulandıkları ülkelere ve bu ülkelerin eğitim politikalarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Okul Öncesi Eğitim programı incelendiğinde, ülkemizde uygulanan program ile birçok noktada benzerlik gösterdiği görülmüştür. Çocukların okula gitme yaşı, okulda bulunma süreleri, ilkokula hazırlık ve genel beceriler programların birbiri ile örtüşen kısımlarıdır (Coşkun Keskin ve Kırtel, 2016). ABD’nin okul öncesi eğitim yönetmeliği eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Okula başlama yaşı 6 ile 8 yaş arasında değişmektedir. 14 eyalet ve Columbia, çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına gitmelerini zorunlu kılmıştır. Sadece 10 eyalet tam gün okul hizmeti

verebilmektedir. İlkokula başlamadan önce çocukların %98'i okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim almaktadır (Kamerman ve Gatenio-Gabel, 2007; California Department of Education, 2018). ABD'nin okul öncesi eğitim programı incelendiğinde; sanat, matematik, fen, teknoloji, fiziksel gelişim ve sağlık, dil sanatları, İngiliz dilini öğrenme ve ev dilini geliştirmenin yanı sıra sosyal bilgiler ve sosyal/duygusal gelişim ile ilgili içerik, kazanım ve etkinlik örneklerinin programda yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bu program bağlamında Illinois Erken Öğrenme ve Gelişim Standartları (IELDS) bu içerikler ile ilgili kazanım ve etkinlik örnekleri yer almaktadır. Illinois Erken Öğrenme ve Gelişim Standartları (IELDS) okul öncesi yıllarda çocukların büyümesi, gelişimi ve öğrenmesi için gerekli içerikleri belirlemektedir. Bu program, çocukların zihinsel gelişimlerini ve başarılarını desteklemek için öğretmenlere rehberlik eder. Öğretmenler için yansıtıcı özelliği vardır. Sosyal bilgiler eğitimi içeriği, programda önemli ölçüde yer almıştır (İllinois Erken Öğrenme ve Gelişim Standartları (IELDS), 2013). Amerika Birleşik Devletleri sahip olduğu çok kültürlü yapısını, okul öncesi eğitim programına yansıtmıştır. Bu ülkede uygulanan okul öncesi eğitim programı ile sosyo-kültürel eğitim kapsamında çocuklar; farklı kültürleri tanımakta, tarihte yaşamış kişiler hakkında bilgi edinmekte, önemli tarihi günleri kutlamakta, ailesinin soy ağacı ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır. Ayrıca günlük hayatın önemli konu içeriklerine sahip olan coğrafya ve ekonomi alanlarıyla ilgili etkinlikler de yer almıştır (Seefeldt, Castle ve Falconer, 2015; Currie, 2001). Aşağıda IELDS sosyal bilgiler kazanımları yer almaktadır (IELDS, 2013).

Tablo 1. İELDS Sosyal Bilgiler Eğitimi Hedef ve İçerikleri

Hedef	Öğrenme Standardı	Okul Öncesi Deneyimleri
14. Vatandaşlıkla ilgili bazı kavramları anlama.	<p>14. A Bir gruba ve topluluğa üye olmanın ne demek olduğunu anlama.</p> <p>14.C Grupların seçim yapma ve karar verme yollarını anlama.</p> <p>14. D Bireylerin bir grup veya toplulukta oynayabileceği rolü anlama.</p>	<p>14.A.ECa Evde ve erken çocukluk ortamındaki kuralların ve toplumdaki yasaların nedenlerini tanıy.</p> <p>14.A.ECb Kişinin erken çocukluk ortamının, okulunun ve toplumunun iyiliğine katkıda bulunur.</p> <p>14. C. ECa Seçim yapmanın bir yolu olarak oylamaya katılır.</p> <p>14.D.ECa Lider olmanın ne demek olduğuna dair bir farkındalık geliştirir.</p> <p>14.D.ECb Erken çocukluk ortamında çeşitli rollere katılır.</p>
15. Ekonomik sistemleri ve insan bağımlılığını keşfetme.	<p>15.A Ekonomik sistemdeki ve işgücündeki rolleri araştırma.</p> <p>15. D Bir mal veya hizmet değişimi olarak ticaretle ilgili kavramları araştırma.</p>	<p>15.A.ECa Bazı ortak işleri ve bu işleri yapmak için neyin gerekli olduğunu açıklayın.</p> <p>15.A.ECb İnsanların neden çalıştığını tartışır.</p> <p>15.D.ECa Mal ve hizmet elde etmek için ticaretin veya paranın kullanımını anlamaya başlar.</p>
16. Benlik ve onun benzersizliği ile bireysellik hakkında bir farkındalık geliştirme.	<p>16.A Kendini ve kişisel tarihini keşfetme.</p>	<p>16.A.ECa Yakın geçmişle ilgili bilgileri hatırlar.</p> <p>16.A.ECb Birey olarak öz benlik bilincini geliştirir.</p>
17. Coğrafyayı, çocuğun çevresini ve insanların yaşadığı, çalıştığı ve oynadığı yeri keşfetme.	<p>17.A Çevreleri ve insanların yaşadığı yerleri keşfetme.</p>	<p>17.A.ECa Bilinen ortamlardaki nesnelere ve yerleri bulur.</p> <p>17.A.ECb Coğrafi düşünmeyi başlatır.</p>
18. İnsanları ve aileleri keşfetme	<p>18.A İnsanları, benzerliklerini ve farklılıklarını araştırma.</p> <p>18.B Aile bağlamında benlik bilincini geliştirme.</p>	<p>18.A.ECa İnsanlardaki benzerlikleri ve farklılıkları tanıy.</p> <p>18.B.ECa Her birimizin bir aileye ait olduğunu anlayın ve ailelerin farklılık gösterdiğini kabul eder.</p>

İELDS sosyal bilgiler kazanımları incelendiğinde; tarih, coğrafya, vatandaşlık ve ekonomi kavramları ile ilgili içerikler olduğu görülmektedir. Öğretmenler sınıf içi ve

sınıf dışı öğrenme ortamları ile programda yer alan sosyal bilgiler kazanımlarını çocuklara kazandırmaya çalışmaktadır.

ABD gibi İngiltere de okul öncesi eğitim programında sosyal bilgiler ders içeriğine sahip ülkelerden biridir. İngiltere okul öncesi eğitim programında (5-7 yaş aralığı) sosyal bilgiler dersi kapsamında çocuklar; geçmişte yaşamış olan insanların hayatlarını incelemekte, sanat eserlerini tanımakta, geçmiş zamanlara ait fotoğrafları inceleyerek geçmiş ve günümüzü karşılaştırmaktadır (Harnett, 2014). Bu program kapsamı ile çocuklar “*zamanı algılama ve değişim sürekliliği algılama*” becerilerini sergilemektedir.

Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programı incelendiğinde (MEB, 2013); yukarıda yer alan temel alanlar ile ilgili tema ve konulara yer verilmediği görülmektedir. Oysa bu konular ile çocuklara; düşünme becerileri, sosyal katılım, zamanı algılama ve yaşadığı mekânı tanıma gibi birçok kazanım kazandırılabilir.

Tarih, sosyoloji, coğrafya ve ekonomi konuları, Türkiye’de sosyal bilgiler dersi kapsamında yer almaktadır. Sosyal bilgiler; vatandaşlık yetkinliğini desteklenmesine odaklanan, coğrafya, tarih vatandaşlık, antropoloji, sosyoloji ve ekonomi içeriklerini bir araya getiren çalışma alanıdır (Maxim, 2014). Sosyal bilgiler eğitimi, bir orkestra gibidir. Birçok farklı disiplini bünyesinde barındırmaktadır. Bu durum farklı birçok tanımının yapılmasına etken olmuştur. (Kılıçoğlu, 2012). Ülkemizde uygulanmakta olan sosyal bilgiler dersinin en kapsamlı tanımını Millî Eğitim Bakanlığı, hazırlamış olduğu yeni öğretim programı ile yapmıştır. Bu programa göre sosyal bilgiler; “*bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş, bir dersidir*” (Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı (MEB), 2005;5). Bu bağlamda sosyal bilgilerin; “*öğrencilere yaşadıkları toplumun sahip olduğu kültürel mirası ve değerleri aktararak, onların iyi bir vatandaş veya birey olmalarını sağlamak*”, *onlara evrensel ve milli değerler ile ilgili bilgiler ve temel sosyal kuruluşlar hakkında bilgiler vererek; bilgi, beceri, tutum ve değer kazandırmak*”, öğrencilerin

bireysel ve sosyal problemleri tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmek” amaçları mevcuttur (Çiçek, 2009). Bu tanımlama ve amaçlar bireyin gelecek yaşantıları için önemli ve gerekli deneyimler kazandıran bu ders ile çocukların erken yaşlarda tanışması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Erken yaşlarda edinilecek olan sosyal bilgiler deneyimleri, çocukların gelecek yaşantıları için bir zemin oluşturur.

Çocuğun yaşadığı dünyayı ve kültürünü tanınması, farklı kültürler ve yaşayışlardan haberdar olması, yaşadığı dünyayı tanınması ve anlamlandırması oldukça önemlidir. Bu kazanımları okul öncesi dönemde çocuklara kazandıracak olan ders sosyal bilgiler dersidir. Okul öncesi eğitimde sosyal bilgiler öğretimi içinde yer alan, tarihi özelliği bulunan ve kültürel normlarımız, coğrafya, sosyoloji ve ekonomi ilgili olan konular, “sosyo-kültürel konular”; bunların öğretimi ise “sosyo-kültürel eğitim” olarak adlandırılmaktadır (Coşkun Keskin, 2016:369). Bu tanımlama ve gereklilikten hareketle; ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programının sosyo-kültürel eğitim konuları çerçevesinde düzenlenmesi gerekliliği doğmaktadır. Böylelikle yaşamın ilk yıllarında çocuk hem kültürü, çevresi, tarihi ile tanışacak hem de yaşadığı dünyayı anlamlandırma girişimlerinde bulunacaktır. Bu gereklilik araştırmanın amacını oluşturmuştur.

1.1 AMAÇ

Bu araştırmanın amacı; öğrenmenin en aktif olduğu okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitimin nasıl ve hangi etkinliklerle yapılabileceğini, çocukların sosyo-kültürel konuları öğrenirken hangi becerileri sergileyebileceğini ve etkinlikler sonucunda elde edilen bulgular ışığında Türkiye’de uygulanmakta olan Milli Eğitim Bakanlığı (60-72 Aylık Çocuklar İçin) Okul Öncesi Eğitim Programına yeni bir bakış açısı sunulabilmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim bağlamında konular nasıl ve hangi etkinliklerle kazandırılabilir?
  - 1.1.Sosyo-kültürel eğitim bağlamında tarih-sosyoloji konuları nasıl ve hangi etkinliklerle ele alınabilir?

- 1.2. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında coğrafya konuları nasıl ve hangi etkinliklerle ele alınabilir?
- 1.3. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında disiplinler arası konuları nasıl ve hangi etkinliklerle ele alınabilir?
2. Okul öncesi dönemdesosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinliklerle çocuklar hangi becerileri sergilerler?
3. Okul öncesi dönemdesosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinlikler sonucu elde edilen bulgular ışığında Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan hangi kazanım ve göstergeler ilk ve ortaokul Sosyal Bilgiler Programına nasıl temel oluşturur?

1.2 ÖNEM

0-6 yaş arası dönemde bireyin kişilik gelişiminin büyük oranda gerçekleşmekte ve bu dönemde verilen eğitim bireyin gelecekteki yaşantısına etki etmektedir. Bireyin kişiliğinin oluşumunda yaşadığı toplumun kültürel değerleri, sosyal yaşam tecrübeleri, yaşadığı coğrafya, ekonomi göstergeleri oldukça etkilidir. Bu bağlamda kritik bir evre olan erken çocukluk dönemine ait okul öncesi eğitim programında sosyo-kültürel öğelerin eğitimine ilişkin bir öğrenme alanının ve içeriğinin eksikliğinden hareketle sosyo-kültürel eğitim ve bağlamında yer alan konuların uygulanması oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Çocuğun gelecekteki sosyal ve akademik yaşantısı kapsamında oldukça gerekli olan sosyal bilgiler ders içeriğinin erken yaşlarda çocuklara tanıtılması, bu öğretilerin çocuklarda bir zemin oluşturmasına yardım sağlar. Ayrıca araştırmaların okul öncesi eğitim programlarına, program uygulayıcısı olan öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun dışında;

- Çocukların içinde yaşadıkları topluma özgü bilinç oluşturma sürecine,
- Çocukların içinde yaşadıkları çevredeki kültürel öğelere dair farkındalık kazanmalarına,
- Çocukların ait oldukları toplumdaki tarihsel bazı konular için bir çerçeve oluşturmalarına katkı sağlayacağı,

- Çocukların yaşadıkları coğrafi çevrede yer alan unsurları tanımalarına olanak sağlayacağı ve gelecek yıllar için bu konularda bir çerçeve sağlayacağı
- Çocukların dünyada yer alan farklı kültürleri tanımalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu açılarından değerlendirildiğinde araştırma;

- Okul öncesi eğitim programında eksik olduğu düşünülen sosyo-kültürel öğeleri konu alması bakımından **gerekli**,
- Sosyo-kültürel eğitim kapsamında seçilen tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji konuları kapsamında hazırlanan etkinlikler bakımından **özgün**,
- Dünya genelinde son yıllarda önem kazanan Okul öncesi eğitimi çerçevesinde yapılan sosyo-kültürel eğitime yönelik bir çalışma olması bakımından **güncel**,
- Ayrıca ülkemizdeki okul öncesi eğitim programına yeni bir bakış açısı getirmesi bakımından **işlevsel** bir çalışmadır.

1.3 SINIRLILIKLAR

Araştırma,

- Okul öncesi dönemdesosyo-kültürel eğitim bağlamında hazırlanan; tarih-sosyoloji, coğrafya, disiplinler arası temaları ve bu temalara ilişkin etkinlikler ile,
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Bakanlığı (60-72 aylık) kazanım ve göstergeleri ile (MEB, 2013),
- 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz yarıyılıpilot uygulama, 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar ve güz dönemi ana uygulama ile,
- Sakarya ilinin Hendek ilçesinde bir okul öncesi eğitim kurumunda bulunan 6 yaş grubundaki; 16 kız ve 7 erkek toplam 23 çocuk ile sınırlıdır.

1.4 TANIMLAR

Sosyo-kültürel eğitim; okul öncesi eğitimde sosyal bilgiler öğretimi içinde yer alan, tarihi özelliği bulunan ve kültürümüz, coğrafya, sosyoloji ve ekonomi ilgili olan

konular, “sosyo-kültürel konular”; bunların öğretimi ise “sosyo-kültürel eğitim” olarak adlandırılmaktadır (Coşkun Keskin, 2016:369).

Okul öncesi eğitim; çocuğun doğduğu günden, 72 aya kadar geçen yılları kapsayan, bu yaş grubu çocukların bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun, bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerini desteklemeye yönelik, çocuklara zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan ve onları toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren, çocukları ilkokula hazırlayarak, temel eğitimin bütünlüğü içerisinde yer alan sistemli ve bilinçli bir eğitim sürecidir (Akduman, 2010:3).

Okul öncesi eğitim programı; okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların, zengin öğrenme deneyimleri aracılığı ile sağlıklı büyümelerini; motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişim alanlarında gelişimlerinin en üst düzeye ulaşmasını, öz bakım becerilerini kazanmalarını ve ilk okula hazır bulunmalarını sağlama amacı ile geliştirilmiş programdır (MEB, 2013:14).

BÖLÜM II

Bu bölümde yukarıda ortaya konan problemler doğrultusunda yapılan kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

2.1 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan başlıklar ikiye ayrılmaktadır. İlk başlık, araştırmanın uygulama alanı olan okul öncesi dönem ve gelişim süreçleridir. Bu döneme ait gelişim süreçleri aktarılırken, araştırmanın örneklemini oluşturan altı yaş grubu çocukların gelişim özelliklerinden bahsedilmiştir. İkinci başlıkta okul öncesi dönem sosyal bilgiler eğitimi, üçüncü başlıkta ise bu dönemde sosyo-kültürel eğitim açıklamalarına yer verilmiştir.

2.1.1 Okul Öncesi Eğitim Dönemi ve Gelişim Evreleri

Erken çocukluk, doğumdan 8 yaşına kadar çocukluğun ilk yıllarını kapsayan gelişim evresidir (Aktan Acar, 2017; Penn, 2008; Trawick-Smith, 2017). Okul öncesi eğitim dönemini kapsayan 0-6 yaş, çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir (Berk, 2002). Bu evre, çocukların hızla büyüdüğü ve dünya hakkında ilk bilgileri öğrenmeye başladıkları dönemdir. Bu dönemdeki gelişmeler, çocuğun ilerdeki yaşamının şekillenmesinde büyük önem taşımaktadır (Poyraz ve Çiftçi, 2011). Okul öncesi dönem öğretmenleri, gelecek dönemlerdeki gelişim süreçlerini etkileyeceği için oldukça kritiktir (Oktay, 1999; Poyraz ve Çiftçi, 2011; Aktan Acar, 2017).

Okul öncesi yıllarını içine alan ilk çocukluk dönemi; çocuğun aktif olarak çevresine yöneldiği, uyarıcılarla dolu dış dünyayı keşfetmeye çalıştığı ve insanın yaşamının en temel becerilerini kazandığı bir dönemdir (Aral ve diğerleri, 2001:29). Bu dönemde çocuk, yaşadığı aile ile edindiği deneyimleri içselleştirir. Yani çocuğun ilk öğretti yeri ailedir. Çocuklar, kendi kültürel normlarına sahip ailelerde büyürler (Aktan Acar,

2017). Bu bağlamda aileye ait olan; kültürel, zihinsel ve gelenek normları çocuğa aktarılacaktır (Bilici, 2015). Anaokulu ve okul öncesi yaştaki çocuklara, eğitim birinci derecede –aile içinde ve aile dışında olmak üzere- ilgilenen kişilerle arasındaki etkileşim ile verilir. Çocuğun sosyal davranışlarında etkileşimde bulunduğu iki önemli grubun; ailenin ve akrabanın önemi büyüktür. Bu kişiler ile olumlu bir bağlanma tesis edilmiş ise bu etki daha da güçlenmektedir (Kasten, 2017:6).

Okul öncesi dönemde çocuklar, yetişkinlerin yakın ilgisine ihtiyaç duyarlar (Aktan Acar, 2017). Beş-altıyaştan itibaren, yakın akran ilişkilerinin ve gerçek arkadaşlıkların örnekleri görülmeye başlanır. Beş yaş çocuğunda sosyalleşmenin en önemli belirtilerinden biri de diğer çocuklarla ilişkiler kurma isteğidir. Beş yaşında diğer çocuklarla birlikte olma, iyi ilişkiler kurma isteğinin baskın olduğu görülür. Bu yaştan sonra çocukların ilişkilerini, kendi davranışları ve düşünceleri ekseninde yürüttükleri görülmüştür (Gülay, 2010:63). Çocuğun aile ile ilişkileri sosyal gelişimi üzerinde oldukça etkilidir (Sezer ve Yoleri, 2011). Bu dönemde, okulda çocukların akran ilişkilerini de etkileyen-kapsayan etkinliklerin uygulanması, çocuğun sadece akademik becerisinin değil, sosyal becerilerinin de gelişmesini sağlamaktadır. Ortak grup çalışması, drama, şarkı söyleme etkinlikleri gibi etkinlikler, bu becerilerin gelişimini hızlandırır.

Yaşamın ilk altı yılını kapsayan bu dönem, çocuğun gelişiminin hızlı olduğu, kişilik yapısının şekillenmeye başladığı ve kişinin temel alışkanlıklarını kazandığı en önemli yıllardır. Bu yıllar, evrensel bir olgu olarak her toplumda ve kültürde özel öneme sahip bir gelişim dönemidir (Solmuş 2016). Doğumdan, okulbaşlamaya kadar olan çocukluk yıllarını içine alan bu süreç, çocukların bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre imkanlarını sağlayan, onların tüm gelişmelerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Poyraz ve Çiftçi, 2011:19).

İnsan yaşamındaki birçok geçiş süreci gibi, ilgili çocuk ve onunla ilgili kişiler için anaokuluna geçişle birlikte yeni bir yaşam dönemi başlamaktadır. Bu geçiş, kendisiyle birlikte bir kısmı belirleyici olmak üzere, birçok değişiklikler getirmektedir (Kasten, 2017:8). Okul öncesi eğitim kurumları çocuklar için yeni bir arkadaş çevresi, zengin bir oyun ortamı ve çeşitli deneyimler kazanabileceği bir yer olması nedeniyle oldukça önemlidir. Çocukların bu yaşta bir hayli hızlı öğrendiği

göz önünde bulundurulursa, bu eğitim kurumları, evde sağlanamayan bazı imkanların sağlanması bakımından büyük önem taşır. Çocuğa en uygun öğrenme ortamını sağlayan ana okulları, çocuğun bağımsızlık kazanmasını, sosyal ve zihinsel gelişimini sağlarken, psiko-motor gelişimini ve akran ilişkilerini de destekler (Aral ve diğerleri, 2001:29). Bugüne kadar açıklanan ampirik araştırma sonuçları, özellikle gelecek öğrenmeler için okul öncesi dönem eğitimin müthiş önemini ortaya koymuştur (Kasten, 2017).

Çocuklar; bazı gelişim dönemlerinde belirli konuların öğrenmelerine daha yatkınlık gösterirler. Çevre etkilerine daha duyarlıdırlar. Çevre etkileri ile bazı öğrenmeleri daha hızlı sağlayabilirler (Senemoğlu, 2011). Yaşamının ilk yıllarında kazandığı bu deneyimler, onun sağlıklı bir genç ve yetişkin olmasında son derece önemli rol oynar (Oktay, 1999). Çocuklar bu dönemde birçok alanda gelişimler gösterirler. Fiziksel gelişimi, beyin gelişimi, bilişsel gelişim ve duyuşsal gelişim bu gelişim alanlarından bazılarıdır. Çocuklar her gelişim alanında yavaş yavaş kendilerine özgü şahsiyetlere dönüşürler. Her gelişim etkisi ve basamağıyla birlikte çocuk, aile ve çevresinin katkısıyla edindiği bilgileri yeni öğrenmeleri ile harmanlar (Trawick-Smith, 2017). Bu süreçte çocuk farklı gelişim alanlarında değişim sergilerler.

Fiziksel gelişim; özellikle yaşamın ilk yıllarında hareket ve öğrenmenin arasında çok yakın bir ilişkinin bulunduğu gerçeği günümüzde artık sorgulanmamaktadır (Kasten, 2017:112). 6 yaş grubu çocukların fiziksel gelişimleri değerlendirildiğinde; hareket-denge koordinasyonu gerektiren beceriler sergileyebildikleri görülmüştür. Kendi bedenlerini ve sınırlarını zorlayan hareketleri sergilemeye yatkındırlar (Dacey ve Traves; 1996; Erkan, 2009). Yaşamın altıncı yılında, ince motor faaliyet alanlarındaki becerilerde de oldukça dikkat çekici artış görülmektedir. Gerek el işi, el zanaatları, boyama, resim yapma veya maket yapmak, jimnastik, dans veya bale dersleri ve gerekse bir müzik enstrümanı çalmayı öğrenmek bu dönem çocukların yapabildikleri aktiviteler arasında yer almaktadır. Özellikle itinayla, fakat belirli bir hedef gözetilerek sürekli olarak teşvik edilen çocuklar, etkileyici başarılar göstermektedir (Kasten, 2017:109).

Beyin gelişimi ve hafıza; yeni beyin görüntüleme teknikleri, beynin, beyin hücreleri ve onlar arasındaki sinapslarda görülen büyümenin yakından izlenmesine imkân tanımıştır (Aktan Acar, 2017). Yapılan araştırmalar ve gözlemler ile okul öncesi dönemde zihin gelişiminin büyük bir kısmın tamamlandığı ve beyinin büyümeye

devam ettiği gözlenmiştir (Dacey ve Traves, 1996). Erken Çocukluk Eğitim Merkezi'nin 2002'de yayınladığı rapora göre, nörobiyoloji ve diğer beyin araştırma alanları, son yıllarda insan beyninin oluşumunda ilk yılların önemini ve rolünü vurgulamaktadır. Beyin hücresi bağlayıcıları (sinapslar) hayatın ilk birkaç yılında hızla oluşur. Sinapsların yoğunluğu 3 yaşındayken zirve yapar, sonra bir durağanlık başlar ve yoğunluk yetişkinlik seviyelerinde düştüğünde bir tasfiye/ayırma dönemi gelir. Sinaps oluşumunun bu örneğinden dolayı, yaşamın ilk üç yılı beyin gelişiminde çok önemlidir (UNESCO, 2007). Bloom'un yaptığı araştırmalara göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmenin %50'si 4 yaşına, %30'u 4 yaşından 8 yaşına, %20'si ise 8 yaşından 17 yaşına kadar oluşmaktadır (Poyraz ve Çiftçi, 2011). Erken çocukluk döneminde yapılacak olan eğitim ve deneyimlerin hem kalıcı olduğu hem de gelecek yaşantılar için taban oluşturduğu vurgusu ortaya konmuştur.

Bilişsel gelişim; kuramcı Jean Piaget (1896-1980) standartlaştırılmış zekâ testi üzerine Alfred Binet ile çalışan İsveçli psikologdur. Piaget; zekâ testlerinde küçük çocukların vermiş olduğu hatalı cevaplara merak salmış ve onların düşünce süreçlerini tanımlamak için çalışmaya başlamıştır. Araştırmasında ilk olarak günlük aktivitelerle uğraşan kendi çocuklarını çok dikkatli bir şekilde gözlemlemiştir. Bebeklikten itibaren onların objeleri, eylemleri ve kavramları kavrayışlarını/anlamalarını test etmek için mini deneyler tasarlayan araştırmacı; küçük çocukların çevre ile etkileşim yoluyla, dünyaya ilişkin bilgiler oluşturdukları sonucuna ulaşmıştır (Kristine ve Suzanne, 2001:23). Piaget'e göre, çocukların zihinleri, yetişkinlerin zihinlerinden oldukça farklıdır. Bu duruma bağlı olarak zihin gelişim evreleri birbirinden farklı özellikler gösterir. Okul öncesi dönem çocuklarına ait gelişim özellikleri ve bu dönem çocukların sergiledikleri becerilere aşağıda yer verilmiştir (Charles, 2003; Woolfolk, 1998).

İşlem öncesi düşünme; Piaget (1952) okul öncesi çocukların (2-6 yaş) düşünce süreçlerini "işlem öncesi" olarak tanımlamıştır. O bu yaş grubu çocuklarının düşüncelerinin sezgisel olduğunu ifade etmiştir. Bu dönemde çocukların çoğu; kendi deneyimlerine dayanan, gördükleri, duydukları ve dokundukları şeylerin fiziksel özelliklerine odaklanan, benmerkezci ve algısal temelli düşünme sergilerler. Okul öncesi çocuklarının soru sorarak hipotez üretme ve problemleri çözme becerilerini kullandıkları açıkça görülse de mantıkları gayet somuttur ve sonuçta hem eğlenceli hem de benzersiz olan sonuçlara yol açar (Kristine ve Suzanne, 2001:145). Çocuk

çevresinde meydana gelen değişim dolayısıyla kolayca kandırılır. Sezgisel düşünürlerin temel bilişsel aktivitesi, daha az eylem ve daha fazla söz temelli olur. Onların favori sorusu “neden”den ziyade “niçin” dir (Piaget, 1938; Piaget, 2004; Sutherland, 1992). İşlem öncesi dönem çocuklarının sergiledikleri bazı temel farklılıklar aşağıda verilmiştir.

Algı temelli düşünmede; küçük çocuklar, nesnelerin görünüşleri/sesleri tarafından aldandıkları ve yanlış algılarının üzerinden gelmek için mantıkları kullanamadıkları algı temelli düşünce kullanırlar (Woolfolk, 1998; Trawick-Smith, 2017:230).Bu dönemde düşünce basit düzeyde çevre ile ilişkilidir. Çocukların kullandıkları dil de bu doğrultuda şekillenir (Piaget, 1938, Piaget, 2004).

Tek boyutlu düşünce; okul öncesi dönem çocukları bir nesnenin veya bir problemin yalnızca tek bir özelliğine odaklanma eğilimindedir. Çocuklar bir tek olguya odaklanmakta ve birden fazla fikir veya etkinliği koordine etmekte güçlük yaşamaktadır (Dacey ve Travis, 1996; Trawick-Smith, 2017:231). Ancak ileriki dönemlerde çocuklar dil unsuru ile birlikte çok boyutlu düşünceye geçiş yapabilirler. Sordukları sorular bu geçişi hazırlar ve hızlandırır (Piaget, 1938, Piaget, 2004).

Tersine çevrilemezlik; çocuklar düşüncelerinin yönünü tersine çevirmede güçlük yaşamaktadır (Woolfolk, 1998; Trawick-Smith, 2017).2-6 yaşındaki çocuklar, yalnızca somut algılara dayanan düşünce süreçlerinden, soyut fikirlerin zihinsel manipülasyonlarına doğru bilişsel bir geçiş yaparlar. Bu nedenle, işlem öncesi düşünme, herhangi bir zamanda çocuğun gördüğü, hissettiği ve duyduğu şeyler tarafından yönetilme eğilimindedir(Kristine ve Suzanne, 2001:147).

Özelden özele akıl yürütme (Transdüktif Akıl Yürütme); Piaget (1952) okul öncesi dönem çocuklarının neden ve sonuç teorilerini inşa etmek için özel, somut fikirler kullandığı yöntemi açıklamak için özelden özele akıl yürütme terimini kullanmıştır(Kristine ve Suzanne, 2001:147; Woolfolk, 1998).Piaget’ye (1952) göre okul öncesi çocukları neden sonuç ilişkisini anlamada bebeklerden daha iyidir. Ancak yine de nedensel düşüncede hala sınırlıdır. Çocuklar aynı anda meydana gelen iki olayı ilişkilendirmede hata yapabilirler (Dacey ve Travis, 1996; Trawick-Smith, 2017).

Benmerkezcilik; Piaget, okul öncesi dönem çocuklarını, düşünmelerinde, sadece yaşadıklarını anlayabilmeleri için, benmerkezci olduklarını belirtmiştir(Kristine ve

Suzanne, 2001:147). Çocuk yavaş yavaş keşfettiği ve oluşturduğu yeni şeylere hemen uyum sağlamak yerine kendi beninin etkinliklerini özümser. Benmerkezcilik nedenselliği red eder (Piaget, 2004; Woolfolk, 1998).

Animizm; okul öncesi çocuğun, bir şeyin hareket etmesi veya ses çıkarması halinde canlı olduğunu düşünmesi eğilimidir. Çocukların cansız nesnelere insan nitelikleri kazandırdığı anlamına gelir. Çocuk hala hiyerarşik anlamda sınıflama yapamamaktadır. O hala at ve inekleri hayvanlar altında gruplayamaz (Piaget, 2004; Sutherland, 1992). Animizm okul öncesi yıllarda, özellikle tanıdık objelerin farklı görünüm aldığı ve ses çıkardığı gecelerde birçok korkunun kaynağıdır (Kristine ve Suzanne, 2001:148).

İşlem öncesi dönemin sonlarını doğru çocuklar aşağıdaki tabloda yer alan becerileri sergilerler (Neaum, 2010);

Tablo 2. 5 ve 6 Yaş Bilişsel Gelişim Özellikleri

5 Yaş	6 Yaş
Geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek hakkında iyi bir fikre sahip olur.	Şeylerin “niçin” olduğunu ve hipotezlerle ilgilenir-örneğin tohum büyümek için suya ihtiyaç duyar.
Çoğu çocuk kendi ismini tanır ve yazar, okumayla ilgilenir ve kitap ile ilgili sorulara cevap verir.	Çoğu çocuk bağımsız bir şekilde okumaya başlar- fakat bunda büyük bir bireysel farklılık vardır.
Çizimlerinde iyi bir gözlemsel beceri gösterir. Birebir ilkeleri anlar ve ona kadar eksiksiz bir biçimde sayar.	Çizimlerinde ve resimlerinde sembolleri kullanmaya başlar Matematiksel ölçüm kavramlarını anlamaya başlar-zaman, ağırlık, uzunluk, kapasite, hacim- Daha uzun süreler konsantre olabilirler.
Konsantrasyon gelişir- uygun görevlerde dikkati dağılmadan yaklaşık olarak 10 dakika konsantre olabilir. Düşünme artan bir şekilde düzenli hale gelir ve çocuk bir bakış açısını aklında daha fazla tutabilir hale gelir.	

Piaget’ e göre çocuklar bir dizi düşünme aşamalarından geçerler ki bu aşamalar niteliksel olarak birbirinden farklıdır. Ancak bu yüzyılın ilk çeyreğinde çocukların bilişsel aktivitelerine ilişkin egemen olan görüş, yetişkinlerin bilişsel aktiviteleri ile çocukların bilişsel aktivitelerinin aynı olduğudur. Bir çocuğun bedeni nasıl yetişkin

bedenine benziyor onun daha küçük hali ise, zihni de yetişkin zihnine benzeyebilir (Sutherland, 1992:8).

Piaget'e çocukların zihinsel aktivitelerini hafife aldığına dair eleştiriler olmuştur. Birçok araştırmacı bu hatayı fark etmiş ve Piaget'in deneylerini biraz değiştirerek veya ileri teknolojiler kullanarak yeniden deneylemiştir. Sonuçlar; çocukların Piaget'in ifade ettiğiinden daha yetenekli olduğunu göstermiştir. Ayrıca Piaget kültürel farklılıkların öğrenme ve gelişim üzerine etkilerini göz ardı etmiştir. Farklı kültürlerde yetişen çocukların, içinde buldukları kültürel normların gelişimleri üzerine etkilerini incelememiştir (Trawick-Smith, 2017).

Bilişsel gelişimin bir diğer kuramcısı Vygotsky'dır. Vygotsky'nin görüşleri pek çok alanda Piaget'nin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Vygotsky, eylemler aracılığıyla çocukların bilgiyi yapılandırıldığını ileri sürmektedir. Çocuklar; somut nesnelere kullanarak problem çözdüklerinde, zihinlerinde yeni kavramlar geliştirirler. Vygotsky; dil, sosyal etkileşim ve toplum gibi dış etkilere daha çok önem vermektedir (Trawick-Smith, 2017; Woolfolk, 1998). Vygotsky'nin kuramı; temelde soyut işlemler, kavramlar, işleyen bellek, zekâ gibi insan zihnindeki bazı psikolojik yapılarla odaklanan Piaget'ye ve "Bilgiyi İşleme Kuramına" kökten bir meydan okuma olarak görülmektedir. Çünkü gerek Piaget'in bilişsel gelişim kuramı gerekse bilgiyi işleme kuramı söz konusu psikolojik yapıların kültüre, ortama ve görevlere bağlı olarak değişmediğini, kişinin kültürel ve toplumsal çevresinden bağımsız olduğu görüşüne dayanmaktadır (Kasten, 2017; Woolfolk, 1998). Vygotsky'ye göre, insanlara ait tüm yüksek zihinsel işlemler, kişinin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel bağlamdan kaynaklanır. Bu yüksek zihinsel işlemler, o sosyal ve kültürel çevrede bulunan diğer insanlarla da paylaşılır ve kişinin o çevreye uyumu ve o çevrede başarılı olması için önemlidir. Kişinin gelişimini anlayabilmek için onun, bir parçası olduğu sosyal ilişkileri anlamamız gerekir (Oktay, 1999:58).

Vygotsky, çocukları; toplumun kendilerine beceri ve anlayış kazandırmaya çalışan bireylerle iç içe geçmiş sosyal varlıklar olarak betimlemiştir. O'na göre bilgi bireysel değildir. İnsanlarla etkileşime girdikçe sosyal olarak oluşturulur. Vygotsky çocukların bilgiyi aktif olarak aradıklarını ancak zengin bir sosyal ve kültürel çevrenin onları bilgi öğrenme noktasında etkilediğini savunur (Erdiller, 2010). Vygotsky kuramında sosyal ilişkilerin, bilişsel gelişim üzerindeki etkisine odaklanmakla birlikte kalıtım ve çevrenin etkisinde yer verilmiştir (Gülay, 2010;

Woolfolk, 1998). Vygotsky'nin görüşüne göre, düşünce insan beyni ya da zihni ile sınırlı değildir. Zihin insan bedeninin dışına uzanır ve diğer zihinlerle ayrılmayacak bir birliktelik içindedir. Vygotsky'nin sosyo-kültürel teorisinde biliş, sosyal bir olgudur. Sosyal deneyimler düşünceyi şekillendirir (Oktay, 1999:58).

Kuramda, çocuğun kültürel gelişiminde iki süreç vardır: Sosyal düzey ve bireysel düzey. Sosyal düzey kişiler arasındır. Bireysel düzey ise içseldir. Gelişim sosyal düzeyin, bireysel düzeye dönüştürülmesi ile sağlanır. Sosyal etkileşimler öncelikle kişinin düşüncesine daha sonra da davranışlarında değişikliğe yol açar. Bu doğrultuda sosyal etkileşimler hem bilişsel hem sosyal gelişimi destekler (Gülay, 2010:14)

Lev Vygotsky'nin çocuklara özgü kavram oluşumunu üç aşamada ele almıştır:

- Tematik kavram oluşturma -Kavramlar tesadüfen oluşturulmaktadır. Burada kavram oluşumu o anda en çok neyin dikkat çektiğine bağlıdır
- Zincir kavram oluşturma-Algılanan objelere dayanarak kavramlar denenmektedir
- Gerçek kavram oluşturma -Kullanıma hazır olan tüm kavramlara dayanarak, algılanan objelerin tümü tasnif edilmektedir (Kasten, 2017:27).

Dil ve düşünce başlangıçta birbirinden bağımsız olarak gelişmekte fakat sonuçta birleşmektedirler. Çocuklar konuşmayı öğrenirler; çünkü başkalarıyla iletişim kurmaları, toplumsal ilişkiler oluşturmaları ve çevrelerindeki kişileri etkilemeleri gereklidir (İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2017:141; Woolfolk, 1998).Vygotsky'e göre dil oldukça önemlidir. Üç süreci vardır; sosyal, benmerkezci ve içsel konuşma. Sosyal konuşma, düşünce süreçlerinden bağımsız olan dilin, iletişim boyutunu temsil eder. Benmerkezci konuşma, sosyal ve içsel konuşma arasında köprü görevini görmektedir. Benmerkezci konuşma, diğerleri ile etkileşim sırasında, içselleştirilmiş konuşmaya dönüşür. Vygotsky'ye göre dış dünya ile etkileşim sonucunda oluştuğu için benmerkezci konuşma da sosyaldir. Çocuk etkileşimini dil ve konuşma ile sağladığı için dilin bilişsel gelişimde yeri önemlidir (Gülay, 2010).Dil becerileri gelişen çocuk duygularını ifade etmeye çalışır. Çocuğun duygusal gelişimi, duygularını nasıl kazandığını ve bu duygularını kendine ve diğerlerine nasıl ifade ettiğini belirlemektedir (Solmuş, 2016:11).

Bilişsel gelişimin bir diğer kuramcısı Bruner'dir. Bilişsel gelişimi üç döneme ayırmıştır. Eylemsel dönem (0-3); eylemlerin önemli olduğu ve nesnelere etkileşimin olduğu dönemdir. İmgesel dönemde çocuk etrafı algılayarak zihinde canlandırma yapar ve görsel bellek geliştirir. Sembolik dönemde ise çocukların algıları açılarak, semboller kullandıkları dönemdir (Ülke-Kürkçüoğlu, 2010).

Sosyal Gelişim; çocukların yaşama uyum sağlamasında sosyal ve duygusal gelişim önemlidir ve çocuğun sosyal-duygusal gelişiminde sosyal becerilerin yeri büyüktür. Sosyal beceriler; iletişim, problem çözme, karar verme ve akran ilişkileri gibi çevresindeki bireylerle olumlu sosyal ilişkileri başlatmaya ve sürdürmeye izin veren becerilerdir (Şahin, 2010). Çocukların beceri kazanmalarında ve bu kazandıkları becerileri sergilemelerinde, oyunun yeri büyüktür.

Genellikle yetişkinler çocuk oyunlarını, çocukların hoşça vakit geçirmelerine yardımcı olan, eğlenceli, ancak amacı olmayan etkinlikler olarak düşünürler. Oysa oyun, çocuğun yaşamında önemli işlevi olan bir olgu ve çocuğun önemli bir görevidir. Oyun, çocuğun iç dünyasını, dıştaki sosyal dünya ile birleşmesine yardım eder (Başal, 2010). Oyun, bu dönemdeki çocuklar için en önemli bir etkinliktir. Zamanının büyük bölümünü oynayarak geçiren çocuk, daha çok hayal gücüne dayalı oyunlar oynar (Aral ve diğerleri, 2001:29). Oyun insan hayatının hemen her evresinde var olan bir etkinlik olmakla birlikte, özellikle hayatın ilk yıllarında çocuğun içinde yaşadığı dünyayı tanıması, sevgilerini, kıskançlıklarını, mutluluk ve kırıklıklarını, düşmanlıklarını, iç çatışmalarını, hayallerini, düşüncelerini ifade edebilmesi için en uygun dil olarak kabul edilmektedir (Oktay, 1999).

Oyun çocukları eğlendirirken aynı zamanda onların sosyal, psikolojik ve fiziksel gelişimine etki etmekte ve grup içinde karşılıklı anlayış, hoşgörü ve birbirine saygı göstererek yaşama duygularının temellerini atılmasını sağlamaktadır (Başal, 2010). Hayatının önemli bir bölümünü (bebeklik-çocukluk) yetişkinin bakımı ve ihtimamı ile sürdürebilen insan yavrusu, bu dönemde oyun oynayarak bedensel, sosyal, duygusal, ve zihinsel gelişmesi için gerekli deneyimleri yaşama fırsatına sahip olur (Oktay, 1999). Bu bağlamda okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinliklerin, oyun merkezinde geliştirilmesi oldukça önemlidir. Çocuğa yeni tanıştırlacak olan konu ve temalar oyunlar ile tanıtılırsa, çocuklar bu konular ve öğrenmeler içerisinde kendilerine daha rahat yer bulurlar. Oyun ile öğrenme

sağlayan çocuk, bu yeni öğrenmelerini günlük hayatına daha rahat aktaracaktır. Ayrıca oyun çocuğun gelişim evrenlerine de katkı sağlar.

Okul öncesi dönemde gelişim sağlanmasına ve sergilenmesine katkı sağlayan bir diğer unsur sanattır. Bütün kültürlerde çocuklar, küçük kaslarını kullanmalarını gerektiren sessiz oyunlar oynarlar. Oyunların çeşidi, var olan oyuncaklarla ve kültürel geleneklere göre değişir. Yapboz yapmak, kil yoğurtma, nesnelere kesme ve istifleme, blokları inşa etme bazı kültürlerde yaygın olan ince motor aktiviteleridir. Çizme ve diğer sanatsal ifade formları belki en yaygın evrensel ince motor oyun formudur (Trawick-Smith, 2017).

Resimler çocukların kendilerini ifade edebildikleri önemli bir araçtır. Resimde yaratıcılık süreci çocuklar için bir dizi bilişsel olay olarak değerlendirilebilir. Çok küçük yaşlardaki çocuklar bile sanatın ifade ettiklerini anlayabilecek durumdadırlar. Araştırmalara göre, üç yaştan oluşan bir grup çocuğun anaokulundaki resimleri değerlendirirken (göl, dağ... gibi) yalnızca konuya değil stil ve resimdeki duygusal eksiklikleri ifade edici nitelikte “soğuk, boş...” gibi sıfatları kullandıkları ve eleştiri yapabildikleri saptanmıştır. Sanat eğitiminin çocuk için birçok açıdan yararı vardır. Bunlar (Poyraz ve Çiftçi, 2011);

- Yaratıcı düşünmeyi geliştirir.
- Çocuğun kendi kendini ifade edebilmesini kolaylaştırır.
- Çocuğun duygusal olarak rahatlamasını sağlar.
- Çocukların kendilerini tanımalarını ve özgüvenlerinin gelişmesini sağlar.
- Çocuklara estetik duyarlılık sağlar.
- Çocukların problem çözme yeteneklerini geliştirir.
- Çocukların başkalarını anlama ve hoşgörü geliştirmelerine yardım eder.
- Çocukta iyi çalışma alışkanlıklarını ve sorumluluk duygusunu geliştirir
- Çocukların okuma ve yazma becerilerinin gelişimine yardımcı olur.
- Çocuğun algısal becerilerinin gelişmesine yardım eder.
- Çocukların görsel kültürünün inceliklerini daha iyi anlamasına ve yakından tanımalarına yardım eder.

Okul öncesi dönemde çocukların yapmış oldukları resimler ayrıca bir değerlendirme aracı olarak da önemlidir. Öğretmenler çocukların yapmış oldukları resimleri inceleyerek ve değerlendirerek, çocuğun hem gelişim nitelikleri hem de duygusal durumu hakkında yorumlamalarda bulunabilir. Çocukların yaş dönemlerine ait yapmış oldukları resimlerin içeriğine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Trawick-Smith, 2017).

Tablo3. Çocukların Çizim Gelişim Evreleri

Dönem	Yaklaşık Yaş	Tanımı
Karalama Dönemi	15 ay- 4 yaş arası	<ul style="list-style-type: none"> Bu dönemin sonlarına doğru büyük zikzak çizgiler daha kontrollü ve dairesel işaretler haline gelir. Sonunda ayrıık şekiller görülmeye başlar. Çocuklar bir sonraki döneme geçerken karalamalarını isimlendirmeye başlar
Şema Öncesi Dönem	4 yaş - 6/7 yaşarası	<ul style="list-style-type: none"> İlk temsiller çizilir. İlk kez yetişkinler çocuğun ne yaptığını tanıyabilir. Çizimlerin isimleri zamanla aynı kalır. İlk çizimlerin temel özellikleri yansıtan kafalarla oluşur. Zamanla, kollar, eller, bacaklar ve detaylı çizilmiş yüz ayrıntıları ortaya çıkar.
Şema dönemi	6/7 yaş - 9 /10 yaş arası	<ul style="list-style-type: none"> Evlerden, ağaçlardan ve bir güneşten oluşan tüm sahne yaratılmıştır. Figürler havada uçar ve bu dönemin başında anormal büyüklükte dirler. Daha sonra, figürler yere iner, mavi bulutlarla kaplı bir gökyüzü belirir.

Bebeklikten hemen sonra ve okul öncesi yılların erken dönemlerinde çocuklar, genelde karalama yapar. Karalama döneminde kâğıda yaptıkları işaretlemeler gittikçe kontrollü hale gelir ve daha dairesel vuruşlar ve ayrıık şekiller yapmaya başlarlar. Okul öncesi dönemin ilerleyen yıllarında, çocuklar insanların ve kendilerine önemli gelen şeylerin temsili resimlerini yaptıkları şema öncesi döneme girerler. Bu dönemde çizimlerinde kafalar baskındır. Çocuklar ilerledikçe çubuk kollar ve bacaklar ve daha sonra başın altına gövdeler çizmeye başlarlar. İlkokul yıllarında çocuklar gerçek dünyaya benzeyen çizimlerin gerçekleştiği şematik

döneme girerler. Bu dönemde figürler yeryüzüne demirlenmiş bir şekilde çizilir ve mavi bir gökyüzü de buna eklenebilir (Trawick-Smith, 2017:210).

2.1.2 Sosyal Bilgiler Eğitimi

Sosyal bilgiler; geçmişte, günümüzde ve gelecekte toplumların politik, ekonomik, kültürel ve çevresel yönlerinin incelenmesini içermektedir (NCSS, 1988). NCSS'ye göre (1994); sosyal bilgiler içeriğinin incelenmesinde birincil amaç, birbirine bağımlı olan dünyada, kültürel bakımdan çeşitlilik gösteren, demokratik bir toplumda vatandaş olarak kamunun iyiliği için, gençlerin bilinçli ve akılcı kararlar alma yeteneğini geliştirmeye yardımcı olmaktır. Sosyal bilgiler araştırmaları; beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içeriklerin yanı sıra; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerden yararlanır ve 'vatandaşlık yeterliliğini' destekler (Mindes, 2006; Jackman, 2001). Sosyal bilgiler eğitimi, toplumsal hayata aktif katılım için gerekli bilgi, beceri, davranış ve değerleri çocuklara kazandırmayı hedefler (Yılmaz, 2011:13).

Geleneksel bakış açısına göre; 6 yaş, çocukların okuma-yazma ve aritmetik konularını tanımaya hazır olduğunun düşünüldüğü yaştır. Bu akademik beceriler, yaşamın geri kalanı boyunca gerçekleşecek öğrenmenin temelini oluştururken, okul öncesi dönemde bunların yerine; katılım, öz düzenleme, konuşma, dinleme, başkaları ile etkileşim, gelişen okuryazarlık ve matematik becerileri gibi daha da temel nitelikteki beceriler ve eğilimler öğretilmektedir (Aktan Acar, 2017). Bu tip akademik becerileri geliştirebileceği düşünülen çocuk, sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan ve gelecekteki yaşantısının birçok alanına katkı sağlayacağı düşünülen becerileri de öğrenebilir.

Küçük çocuklar; aileleri, mahalleleri ve okullarındaki bireylerle olan etkileşimlerinden başlayarak, büyüdüklerinde ve sonunda da yetişkin dünyasında yerlerini aldıklarında, yeni ortam ve insanlarla kaynaşmalarını sağlayacak bir temel oluştururlar. Ailelerinden ayrı olarak okul öncesi eğitim ortamları, küçük çocukların genellikle sorumluluk sahibi vatandaş olmayı öğrendiği ilk yerdir. Çoğu zaman küçük çocukların ev dışında ilk toplumsal bilinçleri, okul öncesi eğitim ortamlarına katılmaları ile ortaya çıkar. Çocuklar; birlikte geçinmeyi, arkadaş edinmeyi ve karar

vermede katılımı öğrenirken, sosyal bilgiler öğrenmeyi sürdürürler. Tipik olarak, sosyal bilgiler programı da çocukların ufuklarını, okulun ötesine mahalleye ve daha geniş bir dünyaya doğru genişletir (Epstein, 2014). Sosyal bilgiler programı erken eğitim çevresindeki tüm öğrenme alanları ile bağlantılıdır (Jackman, 2001)

İlkokul çocukları ve tüm yaş grupları için sosyal bilgilerin çeşitli amaçları vardır. Sosyal bilgiler çocukların; şimdiki zamanla başa çıkma ve geleceğe yönelik planlama yapmak için gerekli olan geçmişin bilgisi ve anlayışı ile donatarak, dünyayı anlamak ve ona etkin bir şekilde katılmalarını sağlamayı amaçlar. Ayrıca sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi kurumların yanı sıra, diğer insanlarla olan ilişkilerini anlamlandırmasını yardımcı olur. Sosyal bilgiler, konuların değerlendirilmesinin ve dikkatli değer yargılamalarının yapılmasının yanında, çocuklara problem çözme ve karar verme gibi becerileri kazandırabilir (NCSS, 1988).

Sosyal bilgiler; matematik ve bilim gibi, çocuklar tarafından ilk elden deneyimlenmelidir (Jackman, 2001). Sosyal bilgiler içeriği; bir konfeti gibi çocuğun çevresine yayılmıştır. Çocuk, aslında bir sosyal bilgiler içeriği içerisinde yaşamaktadır. İlk sosyal bilgiler eğitimine ait içeriklerin deneyimlenmesi, sosyal öğrenme ile olabilmektedir. Sosyal öğrenme kuramının günümüzdeki en önemli temsilcilerinden olan Albert Bandura, çocukların başkalarının davranışlarını gözleyerek, taklit ederek ve model olarak öğrendiklerini belirtmektedir. Bandura'ya göre çocuklar, anne babalarının çocuk bakma, çim biçme, yemek yeme, konuşma, yürüme, giyinme biçimlerini yansıtan, davranışlarını taklit eden taklitçilerdir. Ancak bu taklit, otomatik olarak gerçekleşmez. Çocuklar taklit edecekleri davranışlar konusunda seçicidirler ve gözledikleri her davranışı taklit etmezler. Taklidin yapıp yapılmayacağını; çocuğun kişiliği, geçmiş yaşantıları, modelle olan ilişkisi ve içinde bulunduğu durum belirlemektedir (İnanç ve diğerleri, 2017:48). Böylelikle çocuk, sosyal ve kültürel hayatı düzenleyen sosyal bilgiler deneyimlerini çevresini inceleyerek edinir.

Küçük çocukların; enerjisi, merakı ve hayal gücü; onları çevrelerindeki dar ve tek taraflı bir perspektiften çıkarıp harekete geçirir ve etkileşime yönlendirir. Çocuklar; bir ailenin içinde yaşarlar, bir akran grubunda oyun oynarlar ve diğer insanlarla nasıl bir ilişki içinde olacakları, boş zamanlarında ne yapacakları, kimlerle oynayacakları, hangi kitapları okuyup nasıl para harcayacakları konusunda kararlar alırlar. En geniş sosyal dünya, hayatlarına televizyon ve diğer medya araçları, seyahat, aile ve

arkadaşlar aracılığıyla nüfuz eder. Ancak küçük çocuklar, bu deneyimlerin getirdiği yeni bilgileri entegre konusunda kavramsal temelden yoksundurlar. Ayrıca, sorunları çözmeye diğer bakış açılarını açıklayabilme veya kararlar alırken uzun vadeli sonuçları ön görebilmek için becerilere sahip değillerdir (NCSS, 1988). Bu açıdan bakıldığında; okul öncesi eğitim döneminde programlanmış ve okullarda uygulanan bir sosyal bilgiler eğitimi, çocukların sosyal beceriler kazanmalarına ve yaşadıkları dünyayı anlamlandırarak, kendi kararlarını verebilmelerine yardımcı olur.

Okul öncesi dönemde öğrenilen sosyal bilgiler iki unsura sahiptir. Bunlar; sosyal sistemler, günlük yaşamlarımızda insan ilişkilerini etkileyen normlar, değerler ve prosedürlerdir. Okul öncesi dönemde olan çocuklar için sosyal bilgiler; farklı kültürlerin çeşitliliğini yaşamak, insanların evde ve toplulukta gerçekleştirdikleri rollerin farkına varmak, grup davranışı için kurallara sahip olma ihtiyacını anlamak ve demokratik sürece katılmaya başlamayı içerir. İkinci unsur, sosyal kavramlar veya daha sonra okulda öğretilen standart konulardır (Epstein, 2014).

Fromberg'e göre (2002); okul öncesi eğitim programlarına sosyal bilgileri dahil etmek için birincil yöntem, sosyal bilimcilerin süreçlerini kullanarak içeriğin incelenmesidir. Bu yolla çocuklar anlam oluştururlar, beceriler geliştirirler ve hayat boyu öğrenenler olarak, onlara hizmet eden haklara kavuşurlar. Öğretmenler, farklı zaman ve mekanları temsil eden bloklara ve diğer sosyo-dramatik oyun alanlarına sahne ekleyerek çocukların sosyal algılarını, sosyal becerilerini, topluluk duygusunu ve bilgilerini geliştirmelerine yardımcı olabilirler (Mindes, 2006).

Jackman (2001) okul öncesi dönemde, öğretmenlerin çocuklara sosyal bilgiler eğitimi içeriği hazırlarken kullanabileceği etkinlik araçlarını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

Tablo 4. Okul Öncesi Eğitimde Kullanılabilecek Sosyal Bilgiler Etkinlik Araçları

Okul Öncesi Eğitimde Kullanılabilecek Sosyal Bilgiler Etkinlik Araçları	Sanat	<ul style="list-style-type: none"> • Sanat merkezi • Yırtma, kesme ve kağıt yapıştırma • Boyama • Pastel boya, fosforlu kalem, tebeşir • 3-D sanat • Hamur, kil, yapışkan madde ile oynama
	Literatür	<ul style="list-style-type: none"> • Kitap merkezi • Kitap hazırlama • Kitap okuma • Resim ve fotoğraflar • Kitaplara dayanan yemek pişirme aktiviteleri • Hikâye anlatımı
	Müzik ve hareket	<ul style="list-style-type: none"> • Desteklerle hareket • Şarkı söyleme • Kayıtlı müzik ve şarkı kitapları • Çok kültürlü müzik • Müzik merkezi • Enstrümanlar
	Dramatik oyun ve yaratıcı dramalar	<ul style="list-style-type: none"> • Drama oyun merkezi • Ev yaşam merkezi • Sahne malzemesi kutuları • Kıyafet ve kostüm giymek • Pantomim(sessiz tiyatro)
	Duyu merkezi	<ul style="list-style-type: none"> • Su, kum ve çadır • Bloklar • Ahşap işleri • Yemek pişirme • El becerileri (manipulatif) • Bilgisayarlar
	Kuklalar	<ul style="list-style-type: none"> • Kukla aktiviteleri • Parmak kuklalar • Eldiven • İnsan kuklalar • Kâğıt tabaktan kuklalar • Ödünç kukla kütüphanesi
	Dil okuryazarlık	<ul style="list-style-type: none"> • Dil sanatları merkezi • Doğum günü kutlaması • Zengin baskı ortamı • Pazen tahta hikayeleri • Parmak oyun ve şarkıları • Grup çalışması • Peek-a-boo (bir oyun türü) • Okuma

Sosyal bilgiler etkinlikleri için araçların yer aldığı tablo incelendiğinde; çocuğun akademik ve günlük yaşatışını içerisine yer alan birçok içeriğin, bu ders kapsamında kullanılabileceği görülmektedir. Çocukların; günlük hayat aktiviteleri, kullandıkları araç-gereçler, oyunlar vs. tamamı sosyal bilgiler eğitimi içeriği olarak kullanılabilir.

Sosyal bilgiler konuları, içerik olarak sosyo-kültürel konular ile içe içedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler konularının okul öncesi eğitim döneminde verilebilmesi, sosyo-kültürel eğitim ekseninde olmalıdır. Okul öncesi eğitimde; sosyal bilgiler öğretimi içinde yer alan, tarihi özelliği bulunan, kültürümüz, coğrafya, sosyoloji ve ekonomi ilgili olan konular, “sosyo-kültürel konular”; bunların öğretimi ise “sosyo-kültürel eğitim” olarak adlandırılmaktadır (Coşkun Keskin, 2016; 369). Sosyo-kültürel eğitim konuları ise; tarih, coğrafya, ekonomi ve sosyoloji gibi sosyal bilgiler dersi öğretiminde yer alan konulardır. Okul öncesi eğitim döneminde çocuğun yaşadığı dünyayı anlamlandırabilmesi ve gelecek yaşantıları için temel oluşturabilmeleri için sosyo-kültürel eğitim gereklidir.

Sosyo kültürel eğitim konularının, önemli bir kısmını tarih konuları oluşturmaktadır. Tarih, en yalın tabiriyle bir ülkenin veya insanların hayatında olanları araştırmaktır (Jackman, 2001). Tarih “geçmiş bilimidir”. Tarihin konusu insandır (Çapa, 2009). Okul öncesi dönemde tarih, çocukların “anlamlandırabilmesine” odaklanmaktadır (Epstein, 2014). Çocukların tarih konularını anlamlandırması, ilk olarak yakın çevresini incelemesi ile başlar. Çocuk aile büyüklerini ve onların hayatlarını dinleyerek, ilk tarih öğretilerini edinir (Seefeldt ve diğerleri, 2015). Çocuklar, doğdukları dünya ve bu dünyanın tarihi ile ilgili bilgi ve deneyimleri, ilk olarak ailesinde yaşar. Bu açıdan bakıldığında; ailelerin çocuklarının tarih eğitimine karşı motivasyonlarını artırarak, cesaretlendirmeleri gerekmektedir (U.S. Department of Education, 2004). Tarih, çocukların geçmiş ile bugünü anlamasına yardımcı olur. Çocuklar, tarih etkinliklerine karşı duygudaşlık hisseder. Ayrıca tarih çocuğun kendisini bir zaman boyutunun, sürekli akışın içinde görmesini sağlar. Olayların neden ve sonuçlarını ayırt etmeyi öğrenir (Çapa, 2009). Çocuklar için ilk tarih etkinlikleri kapsamında; yaşadıkları ülkede yer alan önemli kişilerin başarıları/başarısızlıklarının tanıtılması, onların bu kişiler ile empati yapabilmesi sağlanabilir (U.S. Department of Education, 2004). Tarih konularını anlayabilmek, bazı becerileri de beraberinde getirmektedir. Geçmişte yaşamış insanların hayatlarını tanıyan, özel gün ve kutlamalara katılan, geçmişe ait nesnelere inceleyen çocuklar, tarih becerileri de sergilerler (Hernett, 2014).Tarih bilimi içerisinde yer alan zamansal beceriler; zaman, geçmiş, değişim ve sürekliliktir.

Zaman; çocuklar günlük rutinle uğraşmaya başladıklarında, zaman akışını anlamaya başlarlar. Zaman kavramı çocuklarda zor oluşan kavramlardandır (Krogh ve

Slentz,2001). Ancak en basit düzeyde, günlük rutinlerin çizelge haline getirilmesi ve zaman akışının anlamlandırılması, bu kavramın çocuklarda gelişmesini sağlar (Seefeldt ve diğerleri, 2015). Örneğin, 4-7 yaş arasındaki çocuklar, kişisel zamanlarının, yani geçmiş, şimdiki ve geleceğin kendi yaşamlarının tarihinde, nasıl sıralı olarak düzenlendiğinin farkındadır. 6 ya da 7 yaşlarına gelince, temel saat ve takvim becerilerine sahip olurlar (Epstein, 2014).“Tarih” ve “zaman” iç içedir. Çocuklar ilk olarak zaman ve değişim ile ilgili basit ve temel unsurları algırlar. Ardından; yıl, on yıl, yüzyıl gibi zaman ölçütlerini öğrenirler. Tarih uygulamalı bir bilimdir. Bu bağlamda zaman kavramlarının; hikayeler, biyografiler, müze gezileri vs ile aktarılması, çocukların doğru sorular sorarak, *zaman* kavramını anlamlandırmasını sağlar (U.S. Department of Education, 2004).

Değişim; çocukların, zamanın ilerlemesi ile nesnelere ve insanların üzerinde var olan değişimi anlamaları önemlidir. Bu değişimin çocuklara gösterilmesinin en basit hali, bebeklik fotoğraflarının incelenmesidir. Böylelikle çocuklar ilk elden kendi değişimlerini fark edeceklerdir (Krogh ve Slentz, 2001). Böylelikle değişimin doğal ve kaçınılmaz olduğunun farkına varacaktır. Ayrıca çocuk, tarihten günümüze kadar yakın çevresinin geçirmiş olduğu değişimi, öğretmenin hazırladığı doğru etkinlikler ile anlamlandırabilir (Seefeldt ve diğerleri, 2015). Uygulamalı tarih örnekleri, çocukların *değişimi* algılamalarını kolaylaştırır. *Kronoloji* değişim olgusunun anlaşılmasını sağlayan bir unsurdur. Tarihten günümüze kadar gerçekleşen olayların, karmaşık olarak algılanmasının önüne geçer. Ayrıca olayların nedenlerinin ve bu nedenlere bağlı olan sonuçların çocuklar tarafından değerlendirilebilmesine olanak sağlar. Çocukların tarihi anlayabilmesi için; derinlik, olayların gerçekleşme sırası, yerlerin olaylar ile ilişkisini bilmesi gerekir. Değişim ve kronolojinin çocuklara aktarılmasını sağlayan en basit etkinlik örneği; yaşadıkları ülkenin kuruluşu ve günümüze kadar olan gelişiminin tanıtılmasıdır. Böylelikle çocuk değişim ve kronoloji ile birlikte zaman ve tarih algısını da geliştirir (U.S. Department of Education, 2004).

Süreklilik; günlük rutinler, zamanın yanı sıra sürekliliği öğretmek için de önemli olabilir. Bazı rutinler sürekli olarak uzun süreler boyunca tekrarlanırsa, tarihin bir parçası olan süreklilik, çocuklar tarafından sezgisel olarak öğrenilir (Krogh ve Slentz, 2001). Ayrıca özel günlerin tekrarı da sürekliliğin bir göstergesi olabilir (Seefeldt ve

diğerleri, 2015). Toplumlara ait olan özel ve önemli günlerin tanıtılması, bu günlere ait etkinliklerin gerçekleştirilmesi, süreklilik için iyi örnekler olabilir.

Geçmiş; dün, geçen hafta veya bu yılın başlarından bahseden günlük konuşmalar, çocuklara geçmiş zamanların uzunluklarını ayırt etmede yardımcı olur. Bu gayri resmi tartışmalar süresince, çocukların bu farklı zaman aralıklarına odaklanmalarına ve onları anlamalarına yardımcı olmak ailenin ve öğretmenlerin sorumluluğundadır. Zaman çizelgesinin basit bir biçimi, bugün, biraz önce ve uzun zaman önce arasındadır bir kısım olabilir (Krogh ve Slentz, 2001). Çocuklar doğrudan doğruya geçmişte tecrübe etmişlerdir. Çocukların kendilerine ait eski eşyaları incelemeleri geçmişte anlamalarını kolaylıkla sağlar (Seefeldt ve diğerleri, 2015).

Sosyo-kültürel eğitimin bir diğer teması da coğrafyadır. Coğrafya terimi “geo” (yer, dünya) ve “graphein” (yazarak ve çizerek anlatmak) kelimelerinin bir araya gelmesi ile oluşturulmuştur. Bu terim “yerin (dünyanın) yazarak ve çizerek açıklanması” anlamına gelmektedir (Zeybek, 2009). Coğrafya insan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucu gelişen faaliyetleri, bu faaliyetlerin sentezlenmesine sağlayan bilimdir (Kılıçoğlu, 2012). Coğrafya dünyanın fiziksel yüzeyi, dünyanın siyasi birimlere bölünmesi, insanların fiziksel çevreleriyle olan ilişkileri, onların dünya kaynaklarını kullanması, endüstri, sanatsal gelişim veya eğitim gibi alanların karşılaştırılması ile ilgilidir. Coğrafi kavramlar arasında yön, bölge, fiziksel ve kültürel değişim, nüfus artışı ve dağılımı, haritalar ve çevre yer alır (Krogh ve Slentz; 2001). Çocuklar günlük hayatları içerisinde bu kavramları öğrenmektedir. Onlar; yaşadıkları yeri inceleyerek, okul ve evleri arasındaki yolu öğrenerek, basit düzeyde coğrafi beceriler sergilemiş olur (Seefeldt ve diğerleri, 2015).

Okul öncesi coğrafya konuları; özellikle yön ve uzaklıklarla, konum ve onların birbirleri ile ilişkisi ile ilgilidir (Epstein,2014). Bu kavramlar çocuklara kendi ilgileri dahilinde verilebilir (Krogh ve Slentz, 2001). Araştırmalar, küçük çocukların coğrafyanın üç alanıyla ilgilenebildiklerini göstermektedir: basit haritaları okumak, tanıdık yerleri ve yer işaretlerini belirlemek ile doğadaki belirgin özellikleri tanımak (Epstein, 2014). Çocuklar, haritalar hakkında bilgi edindiğinde; yer, alan, yön, konum, muhtemelen bölge ve çevre hakkında bir anlayışa sahip olabilir (Krogh ve Slentz, 2001). Ayrıca haritalar soyut kavramların somutlaştırılmasında oldukça

önemlidir. Zihinde oluşan mekân ve yer isimlerinin, harita üzerinde bulunması ve işaretlenmesi ile çocukların soyut mekanları somutlaştırmalarına olanak sağlar.

Yaşanılan yer olan dünyanın coğrafi olarak tanıtılması, harita üzerinde yer-yön etkinliklerinin yapılması, mekân ve yaşam ilişkilerinin tanıtılması ve kendi ülkesinde ve dünya üzerinde yaşayan farklı kültürlerin çocuklara tanıtılması, coğrafi becerilerin de üst düzeyde gelişmesine katkı sağlar (Fromboluti ve Seefeldt, 1999).

Coğrafya, çevre bilincinin kazandırılmasında önemli rol oynar (Zeybek, 2009). Ayrıca son yıllarda, ekoloji-insan kavramları gündemdedir. İnsanın doğaya ve ekolojik düzene saygısı, incelenen ve eleştirilen konular arasındadır. Bu konuların okul öncesi öğrencileri tarafından öğrenilmesi zor bir iş gibi gözükse de, anlamlı erken deneyimler onların yaşamlarının geri kalanında olumlu bir etki yaratabilir (Epstein, 2014). Bu bağlamda ekoloji ve çevre duyarlılığı ile ilgili gerçekleştirilecek etkinlikler, çocukların bu algıyı içselleştirebilmesine yardımcı olur.

Sosyal bilgiler içeriği kapsamında, coğrafya ve tarih konuları iç içedir. Bu iki bilim kazanımlarının, hazırlanan etkinlikler ile çocuklara tanıtılması sağlanabilir. Örneğin; tarihte önemli bir şahsiyetin hayat hikayesi çocuklara okunurken, bu kişinin yaşamış olduğu yerler harita ve küre üzerinde çocuklara gösterilebilir. Ayrıca harita üzerinde ülkelerin ve bu ülkelere ait bayrakların çocuklara tanıtılması sağlanabilir. Bunun yanı sıra, bu ülkelere ait kültürel normlar ilişkilendirme yolu ile çocuklara tanıtılabilir. İtalya harita üzerinde gösterilirken, bu ülkenin yemek kültürüne ait olan makarna-spagetti, haritada İtalya'nın bulunduğu yere yapıştırılabilir (U.S. Department of Education, 2004). Bu bağlamda; sosyal bilgiler dersinin mümkün olduğunca zenginleştirilmiş eğitim ortamlarında, çocuğu merkeze alan çeşitli yaklaşım, yöntem ve tekniklerle tanıtılması önem arz etmektedir (Sönmez, 2011).

Sosyo-kültürel eğitimin bir diğer teması ekonomidir. Ekonomi; doğada bulunan sınırlı kaynakların, insanın sahip olduğu sınırsız ihtiyaçları karşılamaya çalıştığı etkinliktir (Turan, 2009). Ekonomi tıpkı tarih ve coğrafya gibi özünde çocuğun günlük hayatı ile iç içedir. Bu disiplin, çocukların kendi gözlem ve deneyimlerini içermektedir. Özellikle ekonomi konuları, çocukların her alanda karşılıklarına çıkabilmektedir. Örneğin, onlar aile üyelerine ayak işlerinde yardımcı olurken, mal ve hizmetler için para alışverişi yapan insanlarla karşılaşır (Epstein, 2014).

Ekonomi; okul öncesi dönemdeki çocuklar için, paranın nasıl işlediğine ilişkin temel bir anlayışını kazandırmayı amaçlar. Çocuklar, ekonomi ile istek ve ihtiyaçlarını belirleyebilir, basit düzeyde bütçe hazırlayabilir ve satın alma gücünü öğrenebilir (Seefeldt ve diğerleri, 2015). Okul öncesi eğitim döneminde; istekler ve ihtiyaçlar, kıtlık, kaynak belirleme, planlama, sipariş hedefi, mallar ve hizmetler, alıcılar ve satıcılar, üreticiler ve tüketiciler, para ve seçim yapma gibi ekonomi kavramları, çocukların yaşantısı içerisinde bulunmaktadır (Krongh ve Slentz, 2001). Çocuklar; iş, alışveriş, üretim ve tüketim gibi ekonomi konusundaki kavramları kolayca öğrenirken, elverişli ve güçlü ekonomik bilgiye ve eleştirel düşünme becerilerinin biçimsel gelişimine ihtiyaç duyarlar (NCSS 1988). İllionis okul öncesi eğitim programı, ekonomi ile ilgili konu, içerik ve etkinlik örneklerine yer vermiştir. Bu eğitim programı; istek ve ihtiyaçları belirleme, iş gücü dağılımı, üretim ve tüketim ile ilgili kazanımlar içermektedir (IELDS, 2013).

Sosyo-kültürel eğitim dünyanın anlamlandırılmasını içermektedir. Bu bağlamda çocuğun kendi kültürü, tarih, coğrafya ve ekonomi konularını öğrenmesinin yanı sıra, dünya üzerinde yaşayan farklı kültürlerin de farkına vararak onları anlaması oldukça önemlidir. Okul öncesi çocuklar, somutlaştığı ve kendi hayatlarıyla bağlantılı olduğu takdirde (örneğin, gıdalar, konutlar, çocukların eğlencesi olan oyunlar, aile ilişkileri) dünyanın başka yerlerinde yaşayan insanların hayatlarıyla da ilgilenmektedir (Epstein; 2014). Sosyoloji ile birlikte var olan yaşantısal kavramlar, toplumdaki ve dünyadaki kültürlerin çeşitliliğinin nasıl geliştiğine ilişkin bilgi ve anlayış sağlar. Çocuklar, her bir kültürün donelerini tanımalı ve değer sistemini keşfetmelidir. Irk ve etnik gruplarla ilgili kavramların edinilmesi karmaşıktır. Ancak; erken, planlanmış ve yapılandırılmış etkinlikler, çocuklarda olumlu tutumlarla sonuçlanabilir (NCSS, 1988).

Sosyal bilgiler çocukların birçok beceriyi öğrenmesini kapsamaktadır. Çocuklar, sosyal bilgilerin içeriğinde yer alan; tarih, coğrafya, ekonomi veya vatandaşlık konularını öğrenirken, kendi çevre ve dünyalarına yönelerek sorular sorar ve cevaplar ararlar. Çocuklar kendi dünyaları ile iç içe iken, kendi dünyası ve çevresinde var olan dünyayı gözlemler, tartar, karşılaştırır, plan yapar ve ölçer. Bu inceleme süresince çocuklar sosyal bilgilerin kapsadığı becerileri öğrenirler (Seefeldt, 2015). Sosyal bilgiler eğitimi, çocuğun birçok beceri edinmesine olanak

sağlamaktadır. Bu beceriler ile çocuk yaşantısını yapılandırmakta ve kişisel gelişimini gerçekleştirebilmektedir.

Problem çözme; disipline özgü prosedürleri veya deneysel yöntemleri kullanarak; problem durumundan, çözüme doğru hareket eden bir süreç olarak tanımlanır. Problem çözme becerisi sayesinde, seçenekler daraltır ve en uygun çözüme ulaşmaya çalışır (Gibson, 1995). Problem çözme sürecinin ilk basamaklarında yer alan adımlar; problemi aktif olarak okuma, problemi kendi cümleleriyle ifade etme ve problemi anlamadır. Çocukların, problemin çözümüne ulaşmak için stratejiler geliştirmesinden önce, problemi anlamaları ve gerçekten çözmeleri gereken sorunun/durumun ne olduğunu fark etmeleri gerekmektedir. Bu adımların gerçekleştirilmesi, eleştirel düşünme becerilerinden; analiz etme ve yorum yapmayı desteklemektedir. Çünkü analiz etmede yer alan önemli kavramlar; görüşleri inceleme, tartışmaları ortaya çıkarma, onları analiz etmedir. Yorum yapmadaki önemli alt kavramlar ise, kategorizasyon, önemlilik düzeyini çözmek ve anlamı netleştirmedir (Türnüklü ve Yeşildere, 2005).

Problem çözme; okul öncesi dönemde çocuğun kendisi ve küçük gruplar halinde gerçekleştirdiği bir düşünme becerisidir (Kasten, 2017). Bu düşünme becerisi çocuğun günlük hayatıyla iç içedir. Çocuk günlük hayatında karşılaştığı problemleri, problem çözme basamaklarını kullanarak çözebilir (Bono, 1972). Okul öncesi eğitim döneminde takım çalışmasının, birçok problemi çözmekte çok yardımcı olduğu kanıtlanmıştır. Özellikle beyin fırtınası tekniği ile ağlar kurmak ve farklılaştırmalar yapmak için sayısız yeni çağrışımlar oluşturulmaktadır. Böylece, problem alanındaki “bilişsel haritayı” niteliksel ve niceliksel olarak zenginleştirmek mümkündür (Kasten, 2017:138).

Empati; başkasının ne hissettiklerini düşünmek değil, duygusal açıdan kendini onun yerine koyarak onun hissettiğini hissetmektir (Kasten, 2017:142). Empati kendimizi diğer insanların yaşadıkları zamanda ve yerde hayal etmektir (U.S. Department of Education, 2004). Bu beceri, bebeklik döneminden itibaren gelişmektedir. Bir yaşa kadar bebekler, diğer kişilerin üzüntülerine tepki verirler ama o kişinin üzüldüğünün farkında olduklarını belli etmezler (Solmuş, 2016:11). Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında sergilenen empati becerisi ile çocuklar; uzun zaman önce yaşamış olan insanların, yaşadıkları durumları ve o durumları yaşarken “*orada olmanın nasıl hissettireceği*” hakkında fikir sahibi olabilirler. Örneğin; tarihte göç eden insanların,

çocuklar tarafından araştırılması, onların bu göç eden insanları anlamaları sağlanabilir. Çocuklar araştırmalarında; “*Seyahat ne kadar zordu? Nasıl seyahat ettiler? Uçak kullandılar mı?*” şeklinde sorular ile göç eden insanların duygularını ve karar verme durumlarını hissedebilirler. Böylelikle sosyal bilgiler eğitimi kapsamında; empati becerisini merkeze alarak coğrafya ve tarih konularına dokunuşlar yaparlar (U.S. Department of Education, 2004).

Eleştirel düşünme; ilk olarak Sokrates, sonrasında Platon ve Aristoteles tarafından bilimsel bir metod ve düşünmenin yolunu açan bir olgu olarak şekillendirilmiştir (Burkhalter, 2016). Eleştirel düşünme, bilginin daha iyi öğrenilmesi, yeni durumlara uygulanması ve değerlendirme yeteneğinin geliştirilmesidir (Semerci, 2003: 65). Eleştirel düşünme çoğu zaman problem çözme, karar verme, akıl yürütme, informal mantık veya basit biçim de düşünme gibi eşanlamlı kavramlarla tanımlanır (Gibson, 1995). En özgün biçimiyle bir problem çözme şeklidir (Nosich, 2012). Eleştirel düşünme hızlı gerçekleşmez, fakat maksatlardır ve daima senin sonuçlara nasıl ulaşacağına dair bir farkındalık oluşturmayı içerir. Bir başka deyişle, eleştirel düşünme planlı bir düşünme eylemi, düşünceni ve özellikle aynı fikirde olmadığını kişilerin savunduğu görüşleri yeniden gözden geçirmedir (Burkhalter, 2016). Bilginin sınındığı, değerlendirildiği, akıl yürütüldüğü kapsamlı bir beceridir. Eleştirel düşünme ile çocuklar; aktif, bağımsız, özgür, sorgulayıcı, gerçekçi olmayı öğrenirler (Gür, Koçak ve Demircan, 2016).

Eleştirel düşünmenin özünü oluşturan bileşenler Faccione (1998) tarafından analiz etme, yorum yapma, kendini düzenleme, çıkarımda bulunma, açıklama ve değerlendirme olarak sıralanmaktadır. Bu bileşenlerin, hangi anlamlarda eleştirel düşünme altında toplandığı aşağıda açıklanmaktadır (Faccione 1998: 5):

- Analiz Etme: Durumlar, sorunlar, kavramlar, tanımlamalar veya inanç, hüküm, inanç, bilgi ve görüşleri belirtmek için tasarlanan diğer çeşit gösterimler arasındaki gerçek ilişkileri tanımlamaktır.
- Yorum Yapma: Çeşitli deneyimin, durumun, verinin, olayın, hükmün, inancın, kuralın, prosedürün veya kategorizasyonun anlamını/önemini belirlemek ve anlamaktır.
- Kendini Düzenleme: Bir kişinin, bilişsel etkinliklerini ve bu bilişsel etkinliklerde kullanılan bileşenleri denetleme ve elde edilen sonuçlara göre durumu düzenlemedir.

- Çıkarımda Bulunma: Mantıksal sonuçlar çıkarmak için gerekli olan bileşenleri tanımlamak, hipotezleri ve tahminleri şekillendirmek, konu ile ilgili bilgileri dikkate almak; verilerden, hükümlerden, görüşlerden kavramlardan ve tanımlamalardan hareketle sonuca ulaşmak olarak tanımlanmaktadır.
- Açıklama: Bir kişinin akıl yürütme durumunu ve sürecini belirlemedir.
- Değerlendirme: İddiaları ve tartışmaları değerlendirmedir (Türnüklü ve Yeşildere, 2005:108).

Eleştirel düşünmenin bir başka bileşeni akıl yürütmedir. Akıl yürütme; bazı öncül veya bilgilerle başlayan, sonuçlara ulaşmak için araştırma yapmayı gerektirirken, karar vermeyi, belirli kriterler tarafından yönlendirilen çeşitli eylem biçimlerinin artılarını ve eksilerini tartmayı kapsar (Gibson, 1995; Nosich, 2012)

Çocuklar doğal olarak yaşamlarında yer alan önemli yetişkinlerin fikirlerini ve tutumlarını özümserler. Eğer bir çocuk açık fikirli ve eleştirel olacaksa, onun düşünmesi şansa bırakılmamalıdır. Eleştirel olarak düşünmeyi öğrenme:

- Hangi soruyu, nasıl, ne zaman soracağını öğrenme,
- Nasıl mantık yürüteceğini, mantıksal düşünmeyi ne zaman kullanacağını ve hangi mantık yürütme metotlarını kullanacağını öğrenme anlamına gelir (Fisher, 1995:65).

Sosyo-kültürel eğitim, hem birçok farklı disiplini içeriğinde barındırması hem de çocukların hayatının birçok noktasına dokunması nedeniyle, onların düşünme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlar. Sınıf içerisinde planlı bir sosyo-kültürel eğitim, çocuğun bilgiyi tanıırken beceri geliştirmesine de olanak tanır.

Yaratıcılık; bir şeyi yeni bir şey haline getirme süreci; bir ürün üzerine damga vurup yeni bir şeyler üretme becerisi; yetenek, beceri, motivasyon ve tutumların bir kombinasyonu olarak tanımlanmıştır. Bu beceri, çocukların soru sorması motivasyonunu ve yaratıcılık becerilerini yansıtır. Küçük çocuklar büyük ölçüde açık, meraklı ve yaratıcı olma eğilimindedir (Mayesky, 2009). Yaratıcı düşüncede aşağıdaki dört süreç önem arz etmektedir (Fisher, 2005:26):

- Ürün/fikir oluşturma süreci: Bu süreçte çocuğun yüreklendirilmesi, cesaretinin kırılmaması ayrıca düşündüklerinin “olanaksız olduğu” şeklinde ifadeler yerine, çocuğun bu süreci yaşamasına destek olunması önemlidir.

- Yaratma süreci: Ürünün/fikrin somutlaşması, ete kemiğe bürünmesine işaret etmektedir, çocuğun yüreklendirilerek desteklenmesi önemlidir.
- Kişisel özellikler: kişisel özellikler, süreçlerin farklı şekilde gerçekleşmesinde bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşılaştırmalar yapılmamalı, değerlendirilmeler kişiye özgü olmalıdır.
- Çevresel etmenler: Çocuklarda yaratıcılığın gelişmesi için yetişkinler; çocukların kendine özgü, bilinmeyen görüşleri ileri sürmesi ve önerilerde bulunmasını desteklemelidir.

Çocuklar, yaratıcılıklarını nasıl geliştirebileceklerini öğrenebilirler. Çocuklara daha yaratıcı olmasını öğretmek için, öğretmenler yaratıcılık engellerini fark etmeli ve sınıf ortamlarında bunları en aza indirmelidir. Sınıf etkinliklerinde; doğru cevap tespiti ve aşırı ödül kullanımı, bütünüyle yapılandırılmış materyal ve talimatlı yaratıcılığı engelleyebilir. Yaratıcılıkta gerilemeye yol açan şüpheli faktörler; çocukların televizyon önünde geçirdiği aşırı zaman, okullarımızda başarıya aşırı odaklanılması, standartlaştırılmış testler ve tek bir doğru üzerine odaklanma çabasıdır (Ewingand ve Tuthill 2012:86). Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilecek etkinlikler, çocukların yaratıcılık becerilerini destekler nitelikte olmalıdır. Özellikle sanat dallarının etkinlikler kapsamına alınması ile; çocuklar yaratıcılık becerilerini kullanarak ürün oluşturabilirler.

Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yer alan disiplinler ve beceriler ile okul öncesi eğitim döneminde etkili bir eğitim gerçekleştirilebilir. ABD hazırlamış olduğu bir program ile, okul öncesi dönemde tarih ve sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili kazanımlar belirleyerek etkinlik örnekleri sunmuştur. Bu kazanım ve etkinlik örneklerine aşağıda yer verilmiştir (U.S. Department of Education, 2004):

Tablo 5. ABD Okul Öncesi Dönem Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitimi Kazanım ve Etkinlik Örnekleri

Etkinlik Adı	Kazanım	Etkinlik Uygulanışı
Hikâye Ne?	Tarihte yer alan farklı insanların, hikâye anlatma yoluyla tanıtılması.	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukları yuvarlak şekilde oturtun. • Tanınmış kişiye olan halk masalını yüksek sesle okuyun. • Bu masallarla ilgili soru sorun.
Tarih Yaşiyor	Yaşayan tarih müzelerine geziler yapılarak; demirciler, kalay işçileri, ayakkabıcılar, dokumacılar ile tanışılarak, meslekleri hakkında bilgi edinilmesi.	<ul style="list-style-type: none"> • Ziyaretçibroşürleri ve müze haritaları hazırlayın. • Çocuklar ile birlikte soracağınız soruları hazırlayın. • Çocukların ilgili kişilerle görüşme yapmasını sağlayın. • Geçirilen bugünle ilgili çocuklara sorular sorun.
Geçmişe Ait Yemek Pişirmek	Amerikan kızartma ekmeğinin sınıfta yapılması.	<ul style="list-style-type: none"> • Tarife ait malzemeleri sınıfa getirin. • Yerli Amerikan halkları ile ilgili çocuklarla konuşun. • Çocuklarla birlikte Amerikan kızartma ekmeğini yapın. • Etkinlik ile ilgi çocuklarla sohbet edin.
Şehrimiz Hakkında Her Şey	Yaşadıkları şehrin tarihinin tanıtılması	<ul style="list-style-type: none"> • Sınıfa şehir rehberleri ve tarihçeleri getirin. • Bu rehberler aracılığı ile çocuklarla birlikte şehrin tarihi hakkında araştırmalar yapın. • Etkinlik hakkında çocuklara sorular yöneltin.
Doğru Yolda	Coğrafi yol tarifi ve yön bulma becerisini öğrenir	<ul style="list-style-type: none"> • Sınıfta eyalet ve dünya haritasını inceletin • Harita etkinliğini bir oyuna dönüştürün. • Etkinlik hakkında çocuklara sorular yöneltin.
Haberler Neler	Günlük olaylar incelenerek, geçmiş ve şimdiki olaylar hakkında tarihsel bir bakış açısı kazandırın.	<ul style="list-style-type: none"> • Günlük gazete ve dergileri sınıfa getirin. • Bu gazete ve dergileri sınıfta yüksek sesle okuyarak, çocuklarla tartışın.
Zamanı Şişeye Koymak	Geçmiş günümüz ve gelecekle ilgili yaşamsal olguları tanıttın.	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuklardan geleceğe göndermek istedikleri hediyeleri sınıfa getirmelerini isteyin. • Günlük gazeteleri sınıfa getirin. • Çocukların eşyaları, günlük gazetelerden kesitler, çocukların yapmış oldukları resimleri bir kutuya koyun çocuklarla birlikte okulun bahçesine gömün.

ABD okul öncesi dönem sosyal bilgiler ve tarih eğitimi kazanımları incelendiğinde; çocukların ilk olarak yakın çevrelerinden başlayarak, dünyayı algılamaya çalıştıkları görülmektedir. Bu program; sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme ortamlarının, etkinlikler kapsamında etkili bir şekilde kullanıldığı kazanımlara sahiptir. Ülkemizde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programı; amaç, kazanım ve göstergeler bağlamında sosyo-kültürel eğitimin verilebilirliği için uygundur. Ancak bu doğrultuda bir eğitim planı mevcut değildir. Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Çocukların beden zihin ve duyu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
2. Onları ilkokula hazırlamak,
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2013; 10).

Ayrıca okul öncesi eğitimin evrensel sayılabilecek amaçları üç ana başlıkta toplanmıştır,

1. Toplumsal amaçlar: Çalışan annelere destek, her çocuğun bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak onların sosyal, zihinsel, duygusal, fiziksel, cinsel vb. gelişim aşamalarında geleneksel eğitimin, boşluklarını telafi etmek.
2. Eğitici amaçlar: Çocuğun duygularını eğitmek ve çevresiyle iletişimi sağlayarak çocuğun duyarlı davranışlarını geliştirmek.
3. Gelişimsel amaçlar: Çocuğun doğal gelişimi temele alarak kendi vücudunu kontrol etme, kendi denetimini bağımsız olarak yapan, konuşma, öğrenme, dil vs, gibi becerilerin gelişimini sağlamak (Poyraz ve Çiftçi, 2011:19).

Bu genel ve evrensel amaçlardan yola çıkılarak hazırlanacak sosyo-kültürel eğitim programı ile çocukların günümüz hayatlarını anlamlandırmalarına ve gelecek yaşantılarına temel oluşturmalarına katkı sağlanabilir. Okul öncesi eğitim programlarının çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılayan ve yaşadıkları dünyayı anlamalarını sağlayacak programlar olması gerekmektedir (Currie, 2001).

Bu bağlamda yapılan bu araştırma ile mevcut kullanılmakta olan Okul Öncesi Eğitim Programına yeni bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır.

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Levin, Israeli ve Darom (1978), küçük çocuklarda zaman kavramının gelişimi ile ilgili bir araştırma yürütmüşlerdir. 108 çocuğun katıldığı, zamanın süre ve ardışıklığı üzerine beş problemle yola çıktıkları bu çalışmada, “hareketsiz zaman” ve “doğrusal zaman” kavramları araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların “sıralı zaman” kavramlarını algıladıkları görülmüştür. Ayrıca zaman kavramının gelişmesi için bir model önerilmiştir.

Lambert (2001) okul öncesi eğitime devam eden çocukların yeteneklerinin geliştirilebilmesi amacı ile bir çalışma yürütmüştür. Deney ve kontrol grubu kullanarak gerçekleştirdiği çalışmada; oyun başta olma üzere beş etkinlik gerçekleştirilmiştir. Araştırmada okul öncesi çocuklarının düşünme becerileri üzerinde; okuldaki materyallerin seçimi ve etkinlikte kullanılan malzemelerin etkili olduğu ayrıca sözel olduğu kadar sözel olmayan tepkilerin de çocukların düşünme ve problem çözme sürelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hannibal, Vasiliev ve Lin (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; okul öncesi dönemde coğrafi farkındalığı artırmak için literatüre dayalı bir eğitim desteğinin kullanılması gerekliliği ifade edilmiştir. Öğretmenlerin beş coğrafi kavramın sınıf içerisinde işlenebilmesi için masal ve öykü kitaplarının kullanılması, sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme ortamlarının kullanılması görüşü sunulmuştur.

Önder ve Polat Unutkan (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, farklı kültürlerin tanıtılması amacıyla yola çıkılarak, deneysel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada; Mısır ülkesinin çeşitlilikleri ve kültürü ele alınıp incelenmiş ve kullandıkları kültürlerarası öğrenme programının etkililiği deneysel bir çalışma ile test edilmiştir. Çalışmada; aynı anaokulunun birbirine paralel iki ayrı sınıfına devam eden, 5-6 yaş çocuklarından oluşan 15'er kişilik bir deney ve bir de kontrol grubu kullanılmıştır. Deney grubuna, hazırlanan program uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları; hem öğretmenlerin hem de çocukların kendilerini değerlendirmelerine göre, deney grubu lehine farklılık olduğu ortaya koymuştur.

Güler ve Tuğrul (2007) araştırmalarında, okul öncesi dönemde tarih ve coğrafya konularının öğretilmesini ve bu amaçla çocukların sergiledikleri becerileri derleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada, interaktif yöntem ve tekniklerle, okul öncesi dönemde tarih ve coğrafya eğitiminin yapılabileceği vurgulanmıştır.

Kırtel (2012), yapmış olduğu araştırmada, Türk tarihinde yer alan bazı olay ve olguları, eylem araştırması yöntemi ile 6 yaş grubu çocuklara tanıtmıştır. Eski sanat dalları, eski müzik aletleri, Çanakkale Zaferi, Osmanlı sosyal hayatı, Mehmet Akif Ersoy gibi konuların çocuklara tanıtıldığı araştırmada; gözlem, görüşme, video kayıtları ve çocukların yaptıkları çizimler veri toplama aracı olmuştur. Toplanan veriler, yorumsal analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda çocukların; eleştirel düşünme, zamanı algılama, neden-sonuç ilişkisi kurma gibi düşünme beceriler sergiledikleri tespit edilmiştir.

Coşkun Keskin ve Daysal Ersoy (2012); sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde, ünlü Türk büyüklerinden olan Mimar Sinan etkinliklerini, 6 yaş grubu çocuklara eylem araştırması yöntemi ile uygulamışlardır. Uygulama süreci video ile kayıt altına alınarak, elde edilen veriler yorumsal analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitim döneminde çocukların, geçmişte yaşayan ve sosyo-kültürel anlamda milletimize katkıda bulunan Türkbüyüklerini, uygun etkinlikler hazırlandığında öğrenebilecekleri tespit edilmiştir. Etkinlikler uygulandıktan bir ay sonra 16 öğrenciden 14'ü Mimar Sinan'ın, yaptığı eserleri hatırlamış ve O'nu takdir etmişlerdir. Ayrıca bu etkinliklerin, çocukların problem çözme becerilerini, estetik duygularını, süreğen hayal güçlerini harekete geçirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hacısalihöğlu-Karadeniz (2013); 48-60 aylık çocuklarda, zamanın farkında olma becerisini incelememiştir. Eylem araştırması ile gerçekleşen çalışma, on çocuk ile yürütülmüştür. Çalışmada gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesiyle elde edilen veriler, kamera ile kayıt altına alınıp bilgisayara aktarılmıştır. Elde edilen kayıtlar ve dokümanlar; betimsel analize tabi tutulmuştur. Bulgulara göre, çocukların Türkçe, okuma-yazma, müzik, sanat ve drama gibi çeşitli okul öncesi eğitim etkinliği ile 'zamanın farkında olma' becerisini geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Aktın ve Dilek (2014) yapmış oldukları çalışmada, ABD okullarında okutulmakta olan okul öncesi eğitim programlarını inceleyerek, tarih konularını ve bu konuların

öğretim tekniklerini değerlendirmişlerdir. Doküman incelemesi tekniği ile yapılan bu araştırmada, California, Massachusetts ve North Carolina eyaletlerinin tarih-sosyal bilgiler programları incelenmiştir. Okul öncesidönemde tarih eğitimi yaklaşımının vatandaşlık eğitimi çerçevesinde kurgulandığı; bu bağlamda resmi ve dini tatil günlerinden hareketle çocuk oyunları, şiirler, Amerikan ve dünya tarihi literatüründeki hikâyeler, şahıs öyküleri, masallar, ülkenin sembolleri olan bayraklar, ikonlar vb. aracılığıyla çocuklara tarih öğretimine yönelik zaman, geçmiş, değişim gibi kavram ve olguların kazandırılmasının öngörüldüğü bulgulanmıştır. Okul öncesidönemde; çocuklarda tarihsel düşünme becerileri ile tarihsel duyarlılığın geliştirilmesi de inceleme sonucu elde edilen bulgular arasındadır.

Can Yaşar, İnal Uyanık ve Yazıcı (2012), okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminin önemini ve amaçlarını içeren bir literatür araştırması gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada; okul öncesi dönemde, coğrafya eğitiminin önemi, amaçları, aktarılacak kavramlar ile ilgili araştırmalar mevcuttur.

Coşkun Keskin'in çeviri editörü olarak alana kazandırmış olduğu, Seefeldt ve arkadaşlarına (2015) ait olan "okul öncesi eğitimde sosyal bilgiler öğretimi" eseri; okul öncesi eğitim döneminde uygulanabilecek olan etkinlik örnekleri ve açıklamalar ile sosyal bilgiler eğitiminin gerekliliğini ve kapsamını gözler önüne sermektedir. 11 bölümden oluşan kitapta, sosyal bilgiler eğitimi kapsamında; tarih, sosyoloji, ekonomi, coğrafya ve çevre ile ilgili ayrıntılı açıklamalar ve etkinlik örnekleri mevcuttur.

Aktın ve Dilek (2016) okul öncesi dönemde kronolojik düşünmeyi izleyebilmek için bir durum çalışması yapmışlardır. Araştırma 4,5 ve 6 yaş grubu çocuklar ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; görsel zaman çizelgesi dokümanları ve zaman çizelgesi üzerine çocuklarla yapılan görüşme kayıtları ile toplanan veriler, betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar; 4,5 ile 6 yaş arası çocukların kronolojik sıralamada ortalamanın üzerinde bir başarı gösterdiklerini ortaya koymuştur. Çocukların kronolojik düşünmede, genel olarak en uzak zamana ait materyalleri belirlemede neden sonuç ilişkisi içerisinde malzemenin özelliğine ve rengine dayalı olarak ve yer yer sezgisel ve/veya çağrışımsal düşünerek çıkarımda buldukları; daha yakın zamana ait materyalleri belirlemede ise geçmiş zamana ait gezip gördükleri mekânı ve yaşlı insanları referans aldıkları; en yakın zamana ait materyalleri kronolojik sıralarken de neden sonuç ilişkisi içerisinde malzemenin

özelliği ile ya da kendi günlükyaşam alanı içerisinde deneyimledikleri ile ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Coşkun Keskin ve Kırtel (2016); çocuklarda zaman, değişim ve süreklilik, geçmiş zaman kavramı algısını oluşturmak için araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma; nitel araştırmayöntemlerinden eylem araştırması deseniyle uygulanmıştır. Uygulama sürecinde kamerayla kayıt altına alınan görüntüler, yazıya aktarılarak yorumsal analiz yapılmıştır. Çalışmada"Osmanlı Günü" adı altında etkinlikler uygulanmış; Osmanlı döneminin giyim-kuşamı, yemek kültürü, mimarı yapısı ve pazarcılık anlayışı ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların sosyo-kültürel etkinlikler aracılığıyla; zamanla ilgili kavramları uygun şekilde kullandıkları ve zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabildikleri, olumsuz imaj derinliğine sahip oldukları, süreğen ve durağandüş, gücünü kullandıkları, varlıkların ve olayların özelliklerini karşılaştırdıkları, geçmiş deneyimleriyle ve günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yapabildikleri, geçmiş zaman algısına sahip oldukları, "geçmiş," ve "bugün" arasında karşılaştırma yapabildikleri ve değişim/sürekliliği algıladıkları tespit edilmiştir.

Ayaz, Güleç ve Kılıç (2018) yapmış oldukları araştırmada, fenomenoloji yöntemi kullanarak, öğretmenlerin okul öncesi dönemdeki çocukların coğrafya görüşlerine ilişkin veri toplamışlardır. Araştırma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun okul öncesi dönemde coğrafya eğitimini gerekli gördükleri, coğrafya eğitiminin çocuklara en çok, yakın çevrelerini tanıma konusunda kazanımlar sağladığını düşündükleri, coğrafya eğitimine haftada 2-3 kez yer verdikleri, coğrafya eğitimi ile ilgili etkinlikleri daha çok fen etkinliği kapsamında ele aldıkları, coğrafya etkinliklerini uygulama sıklıklarını öncelikli olarak programda yer alan kavramların belirlediği tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci, verilerin analiz süreci, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Eğitim, sağlık, toplum hizmeti, yönetim ve diğer sosyal etkinlik alanları, uygulamalı sosyal bilimlerin bir parçası olarak görülmektedir. Bu alanda uygulama ve araştırma yapanlar, insanların günlük yaşamlarıyla ilgilenirler. Bir araştırma hakkında daha fazla şey öğrenme hatta onu geliştirme isteği, insanları araştırmacı sorular sormaya yöneltir ve soruların bazıları bir nitel araştırma deseniyle cevap bulur (Merriam 2015:1). Her ne kadar nitel araştırmanın bir tanımını yapmak güç olsada, nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullandığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Denzin ve Lincoln (2005); nitel araştırmayı ‘*Nitel araştırma, gözlemciyi dünyanın tam ortasına koyan yerleşik bir aktivitedir.*’ şeklinde tanımlamışlardır (Merriam, 2015). Bu yaklaşım ve değerlendirmeler bağlamında temelinde uygulama ve araştırma olan Okul Öncesi Eğitim Programında sosyo-kültürel konulara sıklıkla yer verilmesini hedefleyen bu araştırma, nitel bir araştırma olarak desenlenmiştir.

Bu araştırma, getireceği yeni yaklaşımlar çerçevesinde; araştırmacının saha içerisinde bulunmasına ve hazırlanan-uygulanan unsurlara tanık olmasına ve ortaya çıkan durumları gereklilik kapsamında yeniden yapılandırmasına fırsat verdiği için nitel

araştırma desenlerinden “eylem araştırması” (action research), diğer adıyla “aksiyon araştırması” ile desenlenmiştir.

3.1.1 Eylem Araştırması

Literatürde eylem araştırmasının ortaya çıkış noktası olarak, II. Dünya savaşının toplumsal yaşam üzerinde yıkıcı etkisi sonucunda sosyal bilimcilerin ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılama, problemlere çözüm üretme ve toplumsal yaşamı geliştirme arayışlarına işaret edilmektedir (Gürgür,2016:5). Bu araştırma yöntemi 1940’lı yıllarda sosyal psikolog ve eğitimci Kurt Lewin tarafından ABD de ortaya çıkarılıp uygulanmıştır. Colombia Üniversitesi’nden Stephen Corey eğitim alanında ilk uygulayıcılardan olmuştur. Lewin; bu bilimsel yöntemin eğitimi alanında değişiklik getirebileceğine inanıyordu. Çünkü araştırmacılar hem araştırmaya hem de uygulamaya katılım gösterebileceklerdi. 1950’li yıllarda ise eylem araştırması eleştirilerle birlikte giderek azalma göstermesine rağmen, 1970’li yıllarda eylem araştırmasının tekrardan ortaya çıktığı görülmektedir (Ferrance, 2000).

Eylem araştırmasının farklı bilimsel alanlarda kullanılmaya başlanması ile birlikte, farklı tanımları ortaya çıkmıştır. Bu tanımların bazıları incelediğinde; Berg ve Lune (2015) eylem araştırmasını, *“bireylerin problemleri ya da toplumda insanları etkileyen önemli konuları, yansıtıcı bir şekilde çözebilmeleri için, sistematik faaliyetlerle, işbirlikçi olarak hareket ettiği araştırma yaklaşımı”* olarak tanımlamışlardır. Eylem araştırması, karşılıklı mutabakata dayalı, demokratik ve katılımcı stratejiler kullanılmaktadır. Araştırmacıları durumlarıyla ilgili açıklamalar yapmaya, izahatta bulunmaya ve söz konusu problemleri çözmek için planlar geliştirmeye teşvik eder (Berg ve Lune, 2015:290).Ancak eylem araştırması bir şeyi ispatlamak zorunda olduğunuz anlamına gelmez. Bir deney değildir. Genellikle bir şeyin nasıl yürüdüğünü ortaya çıkarmak için düzenlenir. Amaç problemi çözme, değerlendirme hatta yeni fikirleri bulma ve bu fikirlerin işleyişini anlamaktır (Johnson, 2015: 43). Ayrıca eylem araştırması kolaylıkla anlaşılabilir bir dile sahiptir. Özellikle karmaşık, çok yönlü, anlaması güç istatistik teknikleri kullanan araştırma yaklaşımlarından farklıdır. Kullanılan dil ve içerik hem profesyonel araştırmacılar tarafından hem de sıradan insanlarca rahatlıkla anlaşılabilir türdendir (Berg ve Lune, 2015:290). Eylem araştırmasının dayandığı temel ilkeler; bilgi üretimi ve kullanımının demokratikleştirilmesi, bilgi üretimi sürecinin faydaları konusunda etik

ve adalet, toplum ve doğaya karşı ekolojik bir duruş, insan kaynağı kapasitesini yansıtmaya, öğrenme ve değerlendirme için kullanım ve pozitif sosyal değişim ile adanmışlıktır (Berg ve Lune, 2015:287). Johnson (2015); eylem araştırmasının anahtar özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- Eylem araştırması sistemattir.
- Eylem araştırmasına bir yanıtla başlanmaz.
- Bir eylem araştırmasının kesin veya etkili olması için karmaşık veya ayrıntılı olması gerekmez.
- Veri toplamaya başlamadan önce araştırmanızı yeterince planlamalısınız.
- Eylem araştırması projeleri birbirinden farklı olarak çeşitli uzunlukta olabilir.
- Gözlemler düzenli olmalıdır, fakat uzun olmak zorunda değildir.
- Eylem araştırması projeleri basit ve resmi olmayandan, ayrıntılı ve resmi olana kadar bir aralıkta yer alır.
- Eylem araştırması bazen kurama gömüktür.
- Eylem araştırması nicel araştırma değildir.
- Sayısal eylem araştırması projelerinin bulguları sınırlıdır(Johnson, 2015: 20-22).

Eylem araştırmasını farklı bir noktadan değerlendirmek, anlaşılabilirliğini artıracaktır. Bir de karşı perspektiften bakarak “*eylem araştırması ne değildir?*” sorusunun cevaplanması gerekmektedir. Eylem araştırması ne değildir(Ferrance, 2000; Gürgür, 2016:10-11):

- Uygulayıcı veya çalışanların sadece yaptıkları iş ile ilgili düşünceleri anlamına gelmemektedir. Araştırmacılar, değişim ve gelişimi sağlamak için eylemler de gerçekleştirmelidirler.
- “Rastgele” gerçekleştirilen bir uygulama/eylem değildir. Tam tersine, sistematik ve iş birliğine dayalı olarak yürütülen bir süreci vurgular.
- Sadece gerçekleştirilen eyleme odaklanarak eylem hakkındaki sonuçların ortaya konulmasını amaçlamaz. Araştırma sürecinin, eylemin ve sonuçların analitik analiz ve yansıtımlarla geliştirilmesi de söz konusudur.
- Basit bir problem çözme işi/işlemi değildir. Problemin betimlenmesini ve yeni çözüm önerilerinin (eylem planlarının) geliştirilmesini ve geliştirilen eylem planlarının uygulanmasını gerektirir.

- Bağlamın dışındaki bireyler tarafından gerçekleştirilen bir süreç değildir. Eylem araştırması uygulayıcı ne mdahalecilerin kendi çalışmaları hakkında, hizmetten yararlananlarla veya meslektaşlarla birlikte çalışmalarını öngörür. Eylem araştırmasında araştırmacılar tarafsız ve dış gözlemci rolünü almazlar.
- Önceden hazırlanmış belirli sorulara cevap bulma anlamına gelmez. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular doğrultusunda sorular ve müdahaleler değişebilmektedir.
- Araştırma sırasında değişkenlerin kontrol edilmesi söz konusu değildir. Eylem araştırması bağlam temellidir ve süreçte tüm değişkenlerin dikkate alınması gerekir.
- Genelleme amacıyla yapılmaz. Eylem araştırması, var olan durumu geliştirme, iyileştirme ve zme ulaştırma gayesi taşır.
- Sonuç ortaya çıkarıcı değildir. Eylem araştırmasının sonuçları hakkında doğru veya yanlış biçimde yorumlara yer verilmez. Eylem araştırmasının sonunda ileri eylem planlarının geliştirilmesi söz konusudur.

Eğitim alanında; uygulamadan çok teoriye dayanan bilimsel yöntemlerin varlığı eğitimcilerin, bilimsel araştırma modellerinin ve yöntemlerinin, eğitim problemlerini zebebilmedeki etkinliğini ve yeterliliğini sorgulamaya başlaması, eylem araştırmasının eğitimciler tarafından keşfedilmesini sağlamıştır (Ferrance, 2000).Eylem araştırması; zamanla eğitim alanında kullanımı yaygınlaşan ve öğretmenlerin, danışmanların, yöneticilerin tercih ettiği bir araştırma biçimidir. Özellikle ğretmenler, sınıf uygulamalarında sıkıntı yaşadıklarında ya da sınıf içi çalışmalarını iyileştirmek adına eylem araştırması yapabilir ve sorunlarına üzüm üretebilirler (Derince ve zgen, 2017:146).Eylem araştırması, akademisyenler veya araştırmacı rolünü üstlenen öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılan, uygulamaya konulabilen ve eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılan bir yöntemdir. (Balcı, 2013: 51)

Eylem araştırması, öğrenme ortamında bir sorunun belirlenmesi ile başlayan ve sonrasında bu sorunun zmne yönelik bireysel ve işbirlikçi çabaların daha sistematik bir çerçevede ilerlemesine olanak sağlayan bir araştırma yöntemidir (Uzun, 2016:19). Bu nedenle eylem araştırmasında araştırmacılar, müdahalenin karşı konulmaz etkisinin ve sonrası meydana gelebilecek olası değişikliğin farkındadırlar.

Çalışma eylem odaklıdır. Çoğu eylem araştırması bir şey değiştirmek ya da geliştirmek amaçlı kasıtlı araştırma süreçleridir. Bu araştırmacının ortaya çıkardığı bir durum ya da araştırmacının dikkatinin bazı ilgi ya da katılımcı gruplarca bir konuya çekilmesidir (Berg ve Lune, 2015:292).

Eylem araştırması, pratik, döngüsel ve problem çözmeye yönelik bir yapıya sahiptir. Araştırma, değişimi yaratacak temel araç olarak görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında eylem araştırmacısı öğretmenin kendisidir ve değişimi yaratan aracı olarak araştırma sürecine aktif bir şekilde katılmaktadır (Gray 2004). Eylem araştırmasında öğretmen yalnız çalışabileceği gibi diğer öğretmenlerle, öğrencilerle ve araştırmacılar ile birlikte çalışabilir.

Eylem araştırmasının eğitimde kullanıldığı alanlar;

- Öğretim yöntemleri: Keşfedilen bir öğretim yöntemi ile geleneksel öğretim yönteminin değiştirilmesinde (yer değiştirme),
- Değerlendirme işlemi: Kişinin sürekli değerlendirme yöntemlerini geliştirmesinde,
- Tutum ve değerler: Çalışmak için daha olumlu bir tutumu teşvik etme veya öğretmen adaylarının yaşamının bir yönü ile ilgili değer sistemlerinde değişiklik yapmak,
- Öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimi: Öğretim becerilerini geliştirme, yeni öğrenme yöntemleri geliştirme, analiz yenileri arttırma, kendilerine yönelik farkındalıklarını arttırma,
- Yönetim ve kontrol: Davranış değiştirme tekniklerinin aşamalı olarak uygulamaya konulması,
- Yönetim: Okul yaşamının idari tarafına ait bazı durumların etkinliğinin arttırılması (Cohen ve diğerleri, 2000: 26).

Eğitimde eylem araştırması aynı zamanda öğretmenlerin profesyonel yönelimlerini geliştirmekle de ilgilidir. Bunun anlamı, öğretmenleri sınıflarında ve uygulamalarında sürekli öğrenen bireyler olmaları konusunda teşvik etmektir. Ayrıca eylem araştırması günlük öğretim rutinini kapsayan ve kişiyi düşünmeye sevk eden bir bakış açıdır. Bu bakış açısı kişinin kendi eğitim uygulamalarını geliştirmek ve zenginleştirmek için bu uygulamaları eleştirel açıdan inceleme isteğinden oluşur (Derince ve Özgen, 2017:149). Eylem araştırması geniş pencerede eğitimin

alanındaki birçok soruna çözüm yolu getirebilmektedir. Bunlar; şu şekilde özetlemektedir.

- Eylem araştırması gerçek bir okul problemi veya durumu çalışma sürecidir.
- Eylem araştırmasının amacı, bireyin öğretim uygulamalarını geliştirmek veya bir okulun işlevini artırmaktır.
- Eylem araştırması bireyin öğretim uygulamalarının veya öğretim durumunun önceden planlanmış, sistematik gözlemdir.
- Konu ve soruyla ilgili kaynak taraması da eylem araştırmasının kapsamına alınabilir.
- Eğitim araştırmaları ve öğretim uygulamaları arasındaki boşluğa köprü kurmak için kullanılabilir.
- Öğretmen yetkinleştirme eylem araştırmasıyla kolaylaştırılır.
- Öğretmenlerin mesleki büyüme ve gelişmeleri için geleneksel hizmetiçi eğitimin yerine kullanılabilir (Johnson, 2015: 26).

Bu araştırma okul öncesi dönemi eğitim programına (60-72 aylık), sosyo-kültürel eğitim konuları çerçevesinde yer açmayı planlamaktadır. Bu kapsamda program içerisinde yer alan kazanımlardan yola çıkılarak, etkinlikler hazırlanmıştır. Hazırlanan bu etkinliklerin, okullarda uygulanan program içerisine yerleştirilebilmesi ve etkinliklerin uygulama süreçlerinin ve sonuçlarının analiz edilebilmesi gereklidir. Bu amaçtan yola çıkılarak araştırma eylem araştırması yöntemi ile desenlenmiştir.

Yeni uygulamaların sınıf içerisine ve eğitim programlarına yerleştirilmesi amaçlandığı için, araştırmanın eylem araştırması ile gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu noktada kullanılacak olan eylem araştırmasının türünün belirlenmesi gerekmektedir. Eylem araştırmasının 27 farklı türünden bahsedilmektedir. Ancak alan yazında en fazla kullanılan eylem araştırması türleri; klasik, işbirlikli, katılımcı, politik, bireysel ve grup (sınıf içi) olarak adlandırılmaktadır (Gürgür, 2016). Araştırma sınıf içi uygulamalar ile eğitim programına yeni bir öneri getirmeyi amaçladığı için teknik/bilimsel/işbirlikli eylem araştırması kullanılmıştır. Teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırmasında amaç bir uygulamayı belirli bir kurumsal çerçevede değerlendirmektir. Bu yaklaşımında araştırmacı ve uygulayıcı arasında yoğun bir etkileşim söz konusudur. Araştırmacı, uygulayıcının belirlenen kuramsal çerçevede uygulamayı yürütmesini sağlar ve süreci analiz ederek gerekli değerlendirmeyi yapar değerlendirilmedi, uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunlar

belirlenir ve bu sorunlara nasıl çözüm bulunabileceği araştırmacı tarafından uygulayıcıya aktarılır. Uygulama bu öneriler doğrultusunda şekillenir. (Özpınar ve Yenmez, 2014:450) İşbirliğine dayanan araştırma süreci araştırma döngüsünü işler halde tutan kolaylaştırıcı rolündeki araştırmacı ve tüm önemli paydaşları içerir (Glesne, 2011:32) Okul ve üniversitede bulunan çok sayıdaki araştırmacı eğitimsel problemler üzerinde bir araya gelerek çalışırlar. Okuldaki personel ve üniversitedeki araştırmacılar arasındaki işbirliğinin yanı sıra öğretmenler ve yöneticiler arasında da işbirliği gerçekteşebilir (Derince ve Özgen, 2017:151). Yeni konu ve etkinliklerin uygulandığı bu sınıf içi araştırmada, araştırmacı sınıf öğretmeni ile yoğun bir etkileşim içerisinde olmuştur. Araştırmacı hem uygulayıcı hem de yardımcı konumunda sınıfta aktif olarak bulunmuştur. Bu bağlamda işbirlikli eylem araştırma türü tercih edilmiştir.

3.1.1.1 Eylem Araştırmasında Araştırmacının Rolü

Eylem araştırmasında; araştırmacının bizzat araştırma alanında bulunarak aktif olarak değişimi planlayıp, uygulayıp sonuçlarına göre olumlu gelişme olup olmadığını takip etmeyi gerektirdiğinde eylem araştırması yapacak kişi aynı zamanda iyi bir sosyal değişim öncüsü olması gerekir(Güler ve diğerleri, 2013). Eylem araştırması akademisyenler veya araştırmacı rolünü üstlenen öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılan, uygulamaya konulabilen ve eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılan bir yöntemdir (Balcı, 2013:51).Eylem araştırmasının temel amacından yola çıkılırsa, araştırmacı problemi mümkün olduğunca iyi belirlemeyi ve bu problemi çözebilmek ya da azaltabilmek için etkin bir eylem planı hazırlamayı amaçlamaktadır. Ama burada araştırmacının amacı kesinlikle genelleme yapmak değil, mümkün olduğunca bu araştırmanın gerçekteşirildiği ortamı ve katılımcıları açık şekilde tanımlayarak bu çalışmanın transfer edilebilir olmasını sağlamaktır (Uzun, 2016:26). Bu araştırmada araştırmacı bütün uygulama sürecini kendisi yürütmüştür. Hazırlanan etkinlikleri sınıf içerisinde, öğretmenin yardımı ile uygulamış ve bütün süreçlere tanıklık etmiştir. araştırmacı; uygulama sürecindeetkinlikleri uygulayarak sonuçlarını gözlemlermiş, ardından analiz sürecini gerçekteşirmiştir.

3.1.2 Çalışma Grubu ve Ortamı

Araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme sıradan bir insanı, durumu yada araştırılan olgu örneğini yansıtmak için seçilir (Merriam, 2015: 77). Bir veya birkaç tipik durumun nitel özelliklerinin sunulmasının amacı; tüm katılımcıların deneyimleri konusunda genelleme yapmak değil, bu durum ve sonuçlara yabancı olan kişilere neyin tipik olduğunu göstermektir. Örnekleme sadece tasvir amaçlı olup, nihai değildir (Patton, 2014). Bu araştırmanın çalışma grubunu, Sakarya ilinin Hendek ilçesinde, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında resmi bir eğitim kurumunun ana sınıfına devam eden 23 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklar aynı sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarıdır. Okula yakın mevkide ikamet etmektedirler. Çocuklara ilişkin bilgilere ek 1’de yer verilmiştir.

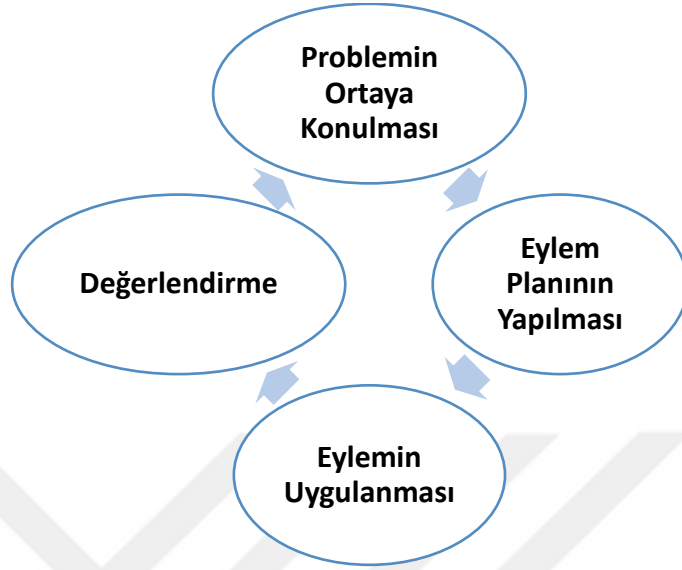
Araştırmanın etik ilkelere uygun olması için öncelikle katılımcılarının ebeveynlerinden yazılı izin alınmıştır (bkz.ek 2).

Uygulama ortamı: Uygulama yapılan sınıfın mevcudu 23 kişidir. Uygulama sınıfı geniş ve aydınlıktır. Dikdörtgen formundadır. Bir köşesi boydan camlarla kaplıdır. Sınıfta sanat temalı öğrenme merkezi, sergi panoları, hareketsiz, birbirinden bağımsız üç adet masa bulunmaktadır. Masalardan ayrı olarak, sınıfın giriş kısmında çocukların rahatlıkla halka oluşturabileceği bir alan mevcuttur. Çocukların eşyalarını koydukları iki adet dolap mevcuttur. Ayrıca okul içerisinde bir adet sinema salonu mevcuttur. Çocuklar görsel araçları bu ortamda izlemektedir. Uygulama sınıfına ait görsel örnekleri ek 4’de verilmiştir.

3.1.3 Eylem Araştırması Sürecinin Aşamaları

Eylem araştırmasının farklı araştırmacılar tarafından ortaya konmuş döngüleri mevcuttur. Ancak eylem araştırması, ortaya konulacak araştırmaya ve çalışma gruplarına göre şekillenebilen bir araştırmadır. Eylem araştırması döngüsü, eylem araştırmasındaki iki yönlü akışı gösterir. En iyi uygulamayla ilişkili kuramlara ve araştırma, sınıf ortamında olanları gözlemlemek ve anlamak için kullanılır. Aynı zamanda bu veriler, en iyi uygulamayla ilgili kuramları ve araştırmayı anlamak ve bilgilendirmek için de kullanılır (Johnson, 2015: 23). Bu noktadan hareketle,

araştırmayı oluşturan gereklilikler ve ortaya çıkarılmak istenen unsurlar bağlamında araştırmacı, kendi döngüsünü oluşturarak, araştırmayı bu döngü ile yürütmüştür.

Şekil 1. Araştırma Döngüsü

3.1.3.1 Problemin Ortaya Konulması

Problemin ortaya konulması birçok farklı aşama ile sağlanmıştır. Türkiye’de ilk ve orta okullarda uygulanan programlarda var olan sosyal bilgiler eğitimi dersinin, diğer yaş kademlerinde uygulanma durumunu ortaya çıkarmak, problemin durumunun varlığının ilk aşaması olmuştur. Bu bağlamda uygulanmakta olan Okul Öncesi Eğitim Programı incelenmiş ve sosyo-kültürel konuların programda yer almadığı görülmüştür. Ardından araştırmacı alan uzmanları ile görüşmeler yaparak, Okul Öncesi Eğitim programının içeriğini detaylı incelemiştir. Paralelinde dünyada uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programları da incelenerek-karşılaştırılarak, problem basamaklandırılmıştır. İlgili alan yazın taraması problemin ortaya konmasında önemli bir basamaktır. Çünkü Türkiye’deki literatür incelendiğinde; içerik ve uygulama basamakları noktasında benzer bir araştırmaya rastlanmamıştır.

İlk olarak ihtiyaç analizi yapılmıştır. Bu kapsamda farklı okullarda görev yapmakta olan 2 okul müdürü, 2 öğretmen ve 6 yaşında olan ve okul öncesi eğitim alan 2 çocuğun velileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Okul müdürleri ile; okullarında sosyo-kültürel eğitim etkinliklerine yer verilme durumu, yapılan etkinliklerin içerikleri hakkında bilgiler alınmıştır. Öğretmenler ile sosyo-kültürel eğitimin

yapılma durumları ve buna bağlı olarak sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalar hakkında görüşülmüştür. Okul ncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergelerin uygulanmasında kullanılan etkinlikler ile ilgili bilgiler alınmıştır. Veli görüŐmelerinde; çocukların okulda gerçekleştirilen uygulamaların, okul dışı ortamlara yansıma durumları ile ilgili ve sosyo-kültürel eğitimin, okul uygulamalarında yer alması hakkında görüşleri alınmıştır.

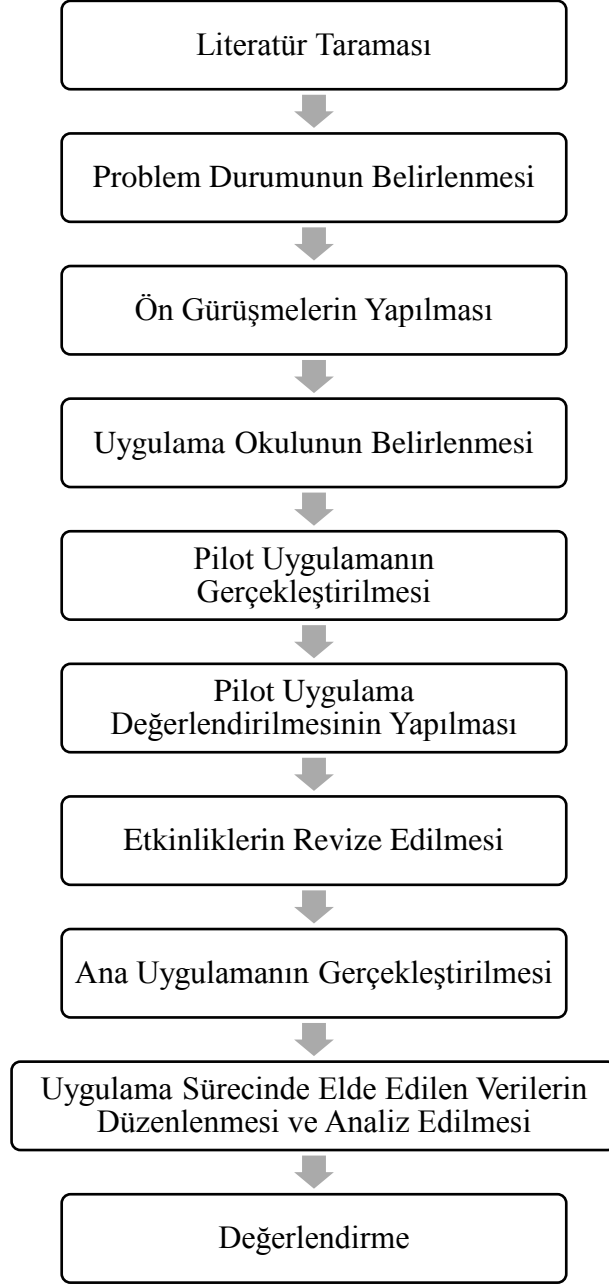
Araştırmanın temelini oluşturan temalar, literatür ve Okul ncesi Eğitim Programı incelendikten sonra belirlenmiştir. Uzman görüşleri alındıktan sonra temaların etkinliklerin ve alt etkinliklerin son hali belirlenmiştir.

Ayrıca araştırmacı yüksek lisans tezini yine erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim üzerine yapmıştır. Sahada bulunarak soruna ve tez uygulamaları ile de üzüm önerisine katkı sağlamaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra araştırmacı sınıf içi gözlemler yapmıştır. Okul panoları, okullarda kullanılan yardımcı kitaplar incelenmiştir.

Öğretmenler ile görüşülerek problemin içeriği detaylandırılmıŐtır. Bu noktada eylem planı Şekli oluŐturulmaya başlanmıştır. Yapılan veli görüşmeleri ile sınıf içi uygulamaların içeriği ile ilgili bilgi alınarak, yeni içerik nerileri grŐlmŐtr. Yapılan çeşitli görüşmeler ile okul öncesi eğitim döneminde gerçekleştirilecek olan sosyo-kültürel eğitim konularının içeriği belli olmuştur. Ortaya çıkan unsurlar ve öneriler eylem planının oluŐmasını sağlamıştır.

3.1.3.2 Eylem Planının Yapılması

Problemin ortaya çıkış süreci, eylem planının da ortaya çıkmasını sağlamıştır. Okul ncesi eğitim döneminde verilecek olan sosyo-kültürel eğitim konularının tespiti eylem planının oluŐmasını hızlandırmıŐtır. Bu bağlamda aşağıdaki eylem planı uygulama Őeması oluşturulmuştur.

Şekil 2. Eylem planı

3.1.3.3 Eylemin Uygulanması

Araştırmacının yüksek lisans tezini, araştırma konusu ekseninde yapmış olması, eylemin uygulanabilirliğini kolaylaştırmıştır. Uygulama okulunun belirlenmesin ardından okul müdürü ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmenleri ile tanışılarak, sınıf hakkında bilgi alınmış, sınıf fiziki imkanlar bakımından incelenmiştir. Görüşmelerin ardından gerekli izinler alınmıştır.

Ardından sınıfın programı edinilerek, araştırmacının programı ile karşılaştırılmıştır. Okulun sosyal etkinlikleri, sınıf dışı gezileri, çocukların doğum günleri vs. durumlar göz önüne alınarak sınıf öğretmenleri ile birlikte, çocukların programında yer açılması sağlanmış ve uygulanacak olan etkinlikler tarihleri ile birlikte programlanmıştır. Program hem bahar yarıyılı hem de göz yarı yılı için oluşturulmuştur.

3.1.3.4 Uygulama Süreci

Pilot alışma: Pilot alışma yapmak, araştırmayı birçok yönden denemek için kullanışlıdır. Araştırma durumunun ve sorunların açıklığa kavuşturulmasını sağlayabilir. nerilmiş konu ve bağlam hakkında sahip olunan varsayımların ortaya çıkmasına ve sınanmaya başlanmasına yardımcı olur. Pilot alışma araştırma yöntemlerinizi denemek için önemli bir olanaktır. Araştırmacılar pilot çalışmaya başlarken gerçek ölçekteki çalışmalarını yaparken sahip olduklarından farklı bir zihin yapısına sahip olurlar. Asıl amaç veri toplamak değil, araştırma süreci, görüşme soruları, gözlem teknikleri ve araştırmacı hakkında bir şeyler öğrenmektir. (Glesne, 2011:75). Okul ncesi Eğitim Programına yeni temalar ve bağlamlar kapsamında yer açmayı hedefleyen bu araştırma için, pilot çalışma önemli bir hazırlık süreci olmuştur. Uzman görüşleri ile hazırlanan ve 2015-2016 eğitim ğretim yılı, gz yarı yılında uygulanarak, etkinlikler için n değerlendirmeler elde edilmiştir. Uygulanan bu etkinlikler video ile kayır altına alınmış, n analizi yapılmıştır. Gözlemler ve analizler sonucunda, ana uygulama için hazırlanan etkinliklere revizyon yapılmıştır. Araştırma etkinliklerinde kullanılan okul öncesi eğitim programı kazanım ve göstergelerinin, etkinlikler kapsamında dağılımını aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Tarih Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanım ve Göstergeler

Kazanım Alanı	Kazanım ve Göstergeler											Genel Toplam		
		Mimar Sinan	Köroğlu	Mehmet Akif Ersoy	Ertuğrul Gazi	Nasıl Seyahat Ederdik?	Osmanlı Mutfak	Motiflerimden	Mesajım Var	Ebru	Filografi		Kumaş Baskı	Yaprak Boyama
No														
Bilişsel Gelişim	1 Zamanla ilgili kavramları açıklar. • Olayları oluş zamanına göre sıralar. • Zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar.	√	√	√	√	√	√							6
	2 Problem durumlarına çözüm üretir. • Problemi söyler. • Probleme çeşitli çözüm yolları önerir.	√	√	√	√	√								5
	3 Neden-sonuç ilişkisi kurar. • Bir olayın olası nedenleri söyler. • Bir olayın olası sonuçlarını söyler.	√				√								2
	4 Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur. • Nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler.	√												1
	5 Atatürk'ü tanıır ve Türk toplumu için önemini açıklar. • Atatürk'ün hayatı ile ilgili belli başlı olguları söyler. • Atatürk'ün getirdiği yenilikleri söyler.					√								1
Dil Gelişimi	6 Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar. • Dinlediklerini/izlediklerini açıklar. • Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar.		√											1
	7 Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder. • Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar. • Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir.		√											2
Sosyal Duygusal Gelişim	8 Kendini yaratıcı yollarla ifade eder. • Nesnelere alışılmamış dışında kullanır. • Özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur.						√	√	√	√	√	√	5	
	9 Sanat eserlerinin değerini fark eder. • Sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar.							√	√	√	√	√	5	
	10 Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar. • Başkalarının duygularının nedenlerini söyler. • Başkalarının duygularının sonuçlarını söyler.			√	√								2	
Motor Gelişimi	11 Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. • Nesnelere yeni şekiller oluşturacak şekilde bir araya getirir. • Değişik malzemeler kullanarak resim yapar. • Malzemeleri araç kullanarak şekil verir.							√	√	√	√	√	5	
Toplam		4	4	4	3	3	2	3	3	2	3	3	34	

Tarih-sosyoloji konularının yer aldığı yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve motor gelişimine ait toplam 11 kazanımın sosyo-kültürel etkinlikler bağlamında kazandırılabilmesi görülmektedir. Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan 5 bilişsel gelişim kazanımın, 12 tarih-sosyoloji etkinliği ile ve 15 kez tekrarlar verildiği görülmektedir. Bu gelişim alanı ile “*neden-sonuç ilişkisi kurma (2), problem durumuna çözüm bulma (5), nesne ve durumlar ile ilgili tahminde bulunma (1), zamanla ilgili kavramları açıklama (6) ve Atatürk’ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar (1)*” kazanımları bağlamında etkinlikler hazırlanmıştır.

Tarih-sosyoloji teması ile dil gelişim alanı kapsamında “*dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar (1)*” ve “*dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder (1)*” kazanımları ile etkinlikler hazırlanmış ve uygulanmıştır. Sanat etkinlikleri kapsamında; sosyal duygusal gelişim alanı kazanımları kullanılmıştır. Bu bağlamda “*kendini yaratıcı yollarla ifade eder (5)*”, “*sanat eserlerinin değerini fark eder (5)*” ve “*bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar (2)*” kazanımlarının yanı sıra motor gelişimi alanında “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketler yapar (5)*” kazanımı kullanılmıştır.

Tablo 7. Coğrafya Etkinlikleri Kapsamında Kullanılan Kazanımlar

Kazanım Alanı	Kazanımlar		Bölgeler Serüveni	Karadeniz Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	Batı Anadolu Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	İtalya	Japonya	Hindistan	Mısır	İspanya	Yervüzü Sekillerim	Toplam	Genel Toplam
	No																
Bilişsel Gelişim	1	Neden-sonuç ilişkisi kurar. • Bir olayın olası nedenleri söyler. • Bir olayın olası sonuçlarını söyler.	√	√	√	√	√	√	√							7	13
	2	Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır. • Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir. • Gösterilen sembolün anlamını söyler.	√	√	√		√	√	√							6	
Sosyal Duygusal Gelişim	3	Farklılıklara saygı gösterir. • İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler.								√	√	√	√	√		5	
	4	Farklı kültürel özellikleri açıklar. • Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri söyler. • Kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler. • Farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler.								√	√	√	√	√		5	10
Motor Gelişimi	5	Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. • Nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür. • Malzemeleri elleri ile şekil verir.	√	√	√	√	√	√							√	6	6
Toplam			3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	2	2	1	29	

Coğrafya konularının yer aldığı yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; 5 kazanımın kullanıldığı görülmektedir. Kazanım dağılımı hazırlanan ve uygulanan etkinlikler çerçevesinde değerlendirildiğinde; bölgelerin tanıtılması etkinliklerinde bilişsel gelişim alanı kazanımlarından “neden-sonuç ilişkisi kurar. (7)” ve “günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır (6)” kazanımlarının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çocukların etkinlik kapsamında ürünler üretmesi tasarlandığı için motor gelişimi alanından “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (5)” kazanımı

kullanılmıştır. Ülkelerin tanıtılması etkinleri ise, çocukların farklı kültürleri tanımasını amaçladığı için Okul Öncesi Eğitim programında sosyal duygusal gelişim alanı kazanımları hâkim olmuştur. Bu bağlamda “*farklılıklara saygı gösterir (5)*” ve “*farklı kültürel özellikleri açıklar (5)*” kazanımları kullanılmıştır. Yeryüzü şekillerim etkinlikleri ile çocukların kabartma haritası yapması tasarlandığı için de motor gelişimi alanından “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (1)*” kazanımı kullanılmıştır.

Tablo 8. Disiplinle Arası Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanımlar

Kazanım Alanı	No	Kazanımlar	Balıkların Başlı Belada				Genel Toplam
			Pachwork	Otogar	Toplam	Genel Toplam	
Bilişsel Gelişim	1	Neden-sonuç ilişkisi kurar. • Bir olayın olası nedenleri söyler. • Bir olayın olası sonuçlarını söyler.		√	√	2	
	2	Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur. • Nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler.		√		1	
	3	Problem durumlarına çözüm üretir. • Problemi söyler. • Probleme çeşitli çözüm yolları önerir.		√		1	6
	4	Parça-bütün ilişkisini kavrar. • Bir bütünü parçalarına böler. • Parçaları birleştirerek bütün elde eder.	√			1	
	5	Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular. • Mekânda konum alır. • Harita ve krokiyi kullanır.			√	1	
Motor Gelişimi	6	Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. • Nesnelere koparır/yırtar, sıkır, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür. • Malzemeleri elleri ile şekil verir. • Nesnelere yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirir.	√			1	1
Toplam			2	3	2	7	

Disiplinler arası konularının yer aldığı yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; hazırlanan ve uygulanan etkinliklerin diğer gelişim alanlarına oranla *bilişsel gelişim*

kazanımlarını daha fazla kapsadığı görülmektedir. Pachwork etkinlikleri *bilişsel gelişim* kazanımlarından “*parça-bütün ilişkisini kavrar (1)*” ve motor gelişim alanından “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (1)*” kazanımı kapsamında şekillenmiştir. Balıkların başı belada etkinlikleri ise bilişsel gelişim alanı kazanımlarından “*neden-sonuç ilişkisi kurar (1)*”, “*nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur (1)*” ve “*problem durumlarına çözüm üretir (1)*” kazanımları merkeze alınarak oluşturulmuştur. Otogar etkinliği diğer etkinlerden farklı olarak, harita becerisi gerektirdiği için bilişsel gelişim alanından “*mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular (1)*” kazanımı kullanılarak hazırlanmıştır.

Ana Araştırma bir ders yılı içerisinde bulunan iki öğretim döneminde uygulanmıştır. Etkinliklerin haftalık dağılımları, çocukların sınıf programına göre düzenlenmiştir. Sınıf içerisinde meydana gelen bazı durumlardan dolayı hazırlanan etkinlik uygulanma zamanının değiştiği olmuştur. Özellikle belirli gün ve haftalarda aniden planlanan sınıf dışı gezileri, çocukların program dışı yaptıkları doğum günleri bu değişime sebep olan unsurlardan bazılarıdır.

Araştırmada; tarih-sosyoloji teması çerçevesinde; 11 ana etkinlik, 35 alt etkinlik, coğrafya teması çerçevesinde; 14 ana etkinlik, 53 alt etkinlik ve disiplinler arası teması kapsamında 3 ana etkinlik, 11 alt etkinlik olmak üzere 28 ana etkinlik ile 99 alt etkinlik gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşü ile hazırlanan etkinliklerin uygulama tarihleri, ana etkinlikleri, alt etkinlikleri ve uygulama süreçleri aşağıda verilmiştir. Ayrıca etkinlik planlarına ek 3’te yer verilmiştir.

3.1.3.4.1 Sosyo-kültürel Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Tarih-Sosyoloji Etkinlikleri

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan tarih-sosyoloji temasına ait ana ve alt etkinliklerin tarihleri ve uygulama basamakları aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. Tarih-Sosyoloji Teması Etkinlikleri

Tarih-Sosyoloji Teması	Uygulama	Ana Etkinlik	Alt Etkinlik
	Tarihi		
	31.03.2017	Mimar Sinan	1. Sohbet etkinliği 2. Çizgi film izlenmesi 3. Sohbet etkinliği 4. Resim yapma ve anlatma
	25.05.2017	Köroğlu	1. Müzik dinleme ve sohbet etkinliği 2. Çizgi film izlenmesi 3. Hikâye okuma 4. Şarkı dinleme 5. Şarkı oluşturma
	26.05.2017	Mehmet Akif Ersoy	1. Sohbet etkinliği 2. Çizgi film izlenmesi 3. Drama 4. Resim yapma ve anlatma
	29.05.2017	Ertuğrul Gazi	1. Sohbet etkinliği 2. Çizgi film izlenmesi 3. Resim yapma ve anlatma
	13.01.2017	Motiflerimden Mesajım Var	1. Sohbet etkinliği 2. Türk kilim motifleri inceleme 3. Kilim motifi şablon boyama 4. Kilim tasarlama
	01.03.2017	Filografi	1. Tanıtım videosu izleme 2. Filografi yapımı
	08.03.2017	Ebru	1. Sohbet etkinliği 2. Malzeme tanıtımı ve ebru yapımı 3. Şarkı yazma
	15.03.2017	Yaprak Boyama	1. Yaprak inceleme 2. Tanıtım videosu izleme 3. Yaprak boyama yapımı
	23.03.2017	Kumaş Baskı	1. Sohbet etkinliği 2. Kumaş baskı yapımı
	26.04.2017	Osmanlı Mutfağı	1. Sohbet etkinliği 2. Drama 3. Resim yapma ve anlatma
	09.05.2017	Nasıl Seyahat Ederdik	1. Sohbet etkinliği 2. Resim yapma ve anlatma

Mimar Sinan etkinliği, dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar; meslek sohbet etkinliği, çizgi film izleme etkinliği, Mimar Sinan'ı tanıma sohbet etkinliği ve Küçük Mimar Sinanlar etkinliğidir.

Köroğlu etkinlikleri beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama; çocukların sevdiği müzikler ve eski dönemlerde dinlenen müzikler ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşamada çizgi film izleme etkinliğidir. Etkinliğin üçüncü aşamasında da konuyla ilgili bir hikâye anlatılmıştır. Hikâye anlatma etkinliğinin ardından Köroğlu'nun şarkısı dinlettirilmiştir. Son olarak ise çocuklardan şarkı yazmaları ve söylemeleri istenmiştir.

Mehmet Akif Ersoy etkinlikleri dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Çocukların Mehmet Akif Ersoy hakkındaki ön bilgilerini tespit etmek amacıyla sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İkinci aşama olarak; çocuklara Mehmet Akif Ersoy'un hayatından kısa kesitlerin yer aldığı çizgi film izlettirilmiştir. Etkinliğin üçüncü aşaması Mehmet Akif Ersoy'un İstiklal Marşı'nı yazım sürecine ilişkin drama etkinliğinin yapılmasıdır. Son olarak da resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Ertuğrul Gazi etkinlikleri üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama Ertuğrul Gazi ile ilgili çocukların ön bilgilerinin tespit edilmesi için gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşama çizgi film izlenmesi etkinliğidir. Son olarak ise resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Nasıl seyahat ederdik? etkinlikleri 2 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama "dedelerimiz nasıl seyahat ederdi?" sorusuna, çocukların verdikleri cevapların yer aldığı sohbet etkinliğidir. İkinci aşama ise geçmişten günümüze ve geleceğe ilişkin ulaşım araçlarının yer aldığı resim yapma etkinliğidir.

Osmanlı saray mutfağının, yemeklerinin ve aşçılarının tanıtıldığı bu etkinlik, 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin ilk aşaması geçmiş ve günümüz yemek kültürünün konuşulduğu sohbet etkinliğidir. İkinci aşama Osmanlı saray mutfağı ile ilgili drama etkinliğidir. Son aşama ise resim yapma anlatma aşamasıdır.

Motiflerimden mesajım var etkinliği 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. Bütün aşamalar yere serilen el örmesi kilim üzerinde yürütülmüştür. İlk aşama, çocukların duygu durumlarına (mutluluk, üzüntü, sevinç vs.) göre çizmek istedikleri resimlerin konuşulduğu sohbet etkinliğidir. İkinci aşama, yere serilen ve sınıfa getirilen kilim motifi resimlerinin incelenmesi aşamasıdır. Etkinliğin üçüncü aşamasında, Türk kilim motiflerinin boyanmamış boş şablonların çocuklar tarafından boyanması aşamasıdır. Son olarak ise kilim tasarlama ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Ebru sanatı etkinlikleri üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama ebru sanatının tanıtıldığı sohbet etkinliğidir. İkinci aşama, sınıfa getirilen ebru malzemelerinin tanıtılması ve sınıftaki çocuklar ile birlikte ebru yapma etkinliğidir. Son aşama ise sınıfta çocuklar ile birlikte yazılan ebru şarkısının söylenmesidir.

Filografi sanatının tanıtılması etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama filografi sanatını tanıtmak için çocuklara video izletilmesi aşamasıdır. İkinci aşama ise sınıfa getirilen malzemelerle filografi yapım aşamasıdır.

Yaprak boyama etkinliklerinde ilk olarak sınıfa getirilen yaprakların çocuklar tarafından incelenmiştir. İkinci aşama yaprak boyama sanatının tanıtıldığı videonun çocuklara izlettirilmesidir. Son aşama ise çocukların kendi yaprak boyamalarını yapmaları aşamasıdır.

Kumaş baskı etkinliklerinde ilk aşama kıyafetlerin renklendirilmesinin nasıl gerçekleştirildiği hakkında gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşama ise sınıfa getirilen ahşap baskı formu ile beyaz t-shirtlere baskı yapılması aşamasıdır.

3.1.3.4.2 Sosyo-kültürel Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Coğrafya Etkinlikleri

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan ana ve alt etkinliklerin tarihleri ve uygulama basamakları aşağıda verilmiştir.

Tablo10. Coğrafya Teması Etkinlikleri

Uygulama Tarihi	Ana Etkinlik	Alt Etkinlik
02.12.2017	İtalya	1. Sohbet etkinliği ve ülke bulma oyunu 2. Resim inceleme, sohbet etkinliği ve video izlenmesi 3. Yöresel oyun 4. Yöresel yemek 5. Resim yapma ve anlatma
13.04.2017	Hindistan	1. Sohbet etkinliği ve ülke bulma oyunu 2. Video izlenmesi 3. Drama 4. Yöresel yemek 5. Resim yapma ve anlatma
20.04.2017	Japonya	1. Video izlenmesi ve görsel inceleme 2. Görsel inceleme ve sohbet etkinliği 3. Yöresel giyişiler giyme ve yöresel yemek 4. Resim yapma ve anlatma
27.04.2017	İspanya	1. Çizgi film izlenmesi 2. Yöresel yemek 3. Video izlenmesi 4. Resim yapma ve anlatma
12.05.2017	Mısır	1. Görsel inceleme ve sohbet etkinliği 2. Hiyeroglif inceleme ve mektup yazma etkinliği 3. Resim yapma ve anlatma
16.12.2016	Bölgeler Serüveni	1. Harita inceleme 2. Bölge bulma oyunu 3. İklim oyunu
07.04.2017	Karadeniz Bölgesi	1. İklim oyunu 2. Sihirli dolap inceleme 3. Yöresel müzik dinleme ve yöresel oyun 4. Yöresel yemek
14.04.2017	Marmara Bölgesi	1. Sihirli dolap inceleme 2. İklim oyunu 3. Yöresel müzik dinleme ve yöresel oyun 4. Misafircilik oyunu 5. Yöresel yemek
21.04.2017	Akdeniz Bölgesi	1. Sihirli dolap inceleme ve iklim oyunu 2. Yöresel oyun 3. Dans yarışması 4. Yöresel yemek 5. Resim yapma ve anlatma
28.04.2017	Batı Anadolu Bölgesi	1. Sihirli dolap inceleme ve iklim oyunu 2. Yöresel konuşma 3. Yöresel müzik dinleme ve yöresel oyun 4. Yöresel yemek 5. Resim yapma ve anlatma
12.05.2017	Doğu Anadolu Bölgesi	1. Sihirli dolap inceleme ve iklim oyunu 2. Yöresel müzik dinleme ve yöresel oyun 3. Yöresel yemek 4. Resim yapma ve anlatma
17.05.2017	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	1. Yöresel müzik dinleme ve yöresel oyun 2. Yöresel yemek 3. Sohbet etkinliği 4. Resim yapma ve anlatma

Coğrafya Teması

İtalya etkinlikleri beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada; yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek ülkeler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ardından çocuklar ile birlikte yere serilen dünya siyasi haritasının üzerinde “Ülke Bulmaca” oyunu oynanarak, İtalya bulunmaya çalışılmıştır. Etkinliğin ikinci aşamasında; sınıfın duvarlarına asılan, İtalya’nın evleri, Venedik Kanalı ve İtalya kaleleri ile ilgili görsellerin çocuklar tarafından incelenmesi sağlanarak, sohbet edilmiştir. Ardından İtalya’nın tanıtımını içeren bir video izlettirilmiştir. Etkinliğin üçüncü aşamasında; İtalya’da yaşayan çocukların gösterilerde sundukları “Tarantella” oyunu videosu çocuklara izlettirilmiş, ardından sınıftaki bütün çocuklar ile birlikte bu oyun oynanmıştır. Dördüncü aşamada; İtalya yöresel yemeği olan ve sınıfa getirilen “Pizza” tanıtılmış ve bütün çocuklar ile birlikte yenmiştir. Etkinliğin son aşamasında çocuklar İtalya ile ilgili resim çizmişlerdir.

Hindistan etkinlikleri, beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada; yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek ülkeler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ardından çocuklar ile birlikte yere serilen dünya siyasi haritasının üzerinde “Ülke Bulmaca” oyunu oynanarak, Hindistan bulunmaya çalışılmıştır. Etkinliğin ikinci aşaması, Hint düğün videosunun çocuklara izlettirilmesidir. Üçüncü aşamada sınıfta Hint düğünü draması gerçekleştirmiştir. Etkinliği dördüncü aşaması Hindistan yöresel yemeğinin yenmesi aşamasıdır. Son aşama ise Hindistan ile ilgili resim yapma ve anlatma aşamasıdır.

Japonya etkinliklerine ön hazırlık olarak yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası üzerinde “Ülke Bulmaca” oyunu oynanarak, Japonya bulunmaya çalışılmıştır. Etkinliklerin ilk aşaması Japon kültürünün tanıtılmasını kapsamaktadır. Bu nedenle ilk olarak Japonya ile ilgili bir video izlenmiştir. Ardından Japonya’ya ait yöresel kıyafetlerin resimleri gösterilmiştir. Etkinliğin ikinci aşaması Japon evleri görsellerinin incelenmesi ve Japon kültürü ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. Üçüncü aşamada, çocuklar Japon insanların yöresel kıyafetlerini giyilmesi ve yöresel yemeğin yenmesi aşamasıdır. Son aşama ise resim yapma ve anlatma etkinliğidir.

İspanya etkinlikleri, dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Ön hazırlık olarak yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek, İspanya çocuklara harita üzerinde gösterilmiştir. Etkinliklerin ilk aşaması “Nane ve Limon” çizgi filminin “İspanya” bölümünün çocuklara izlettirildiği aşamadır. İkinci olarak İspanya yerel yemeklerinden olan “Gaspacho” çorbasının yapılması ve tadılması aşamasıdır. Üçüncü olarak İspanya yerel etkinliklerinden olan “Domates Festivali” videosunun çocuklara izlettirilmiştir. Son olarak da İspanya özgü dans olan “Flemenko” videosu ve müzikleri çocuklara gösterilerek, sınıfta oynanması sağlanmıştır.

Mısır etkinlikleri, üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Ön hazırlık olarak yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek, Mısır çocuklara harita üzerinde gösterilmiştir. Etkinliklerin ilk aşaması sınıfın duvarlarına asılan Mısır’a ait görsellerin çocuklar tarafından incelenmesidir. İkinci aşama Mısır eski yazısı olan “Hiyeroglif” görsellerinin incelenmesi aşamasıdır. Ardından çocuklar kendi hiyerogliflerini tasarlayarak mektup yazmıştır. Son aşama ise resim yapma ve anlatmadır.

Bölgeler Serüveni etkinlikleri üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin bütün aşamaları yere serilen Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir. Yere serilen harita ilk olarak çocuklar tarafından incelenmiştir. Çocuklar harita üzerinden serbestçe dolaşp, incelemişlerdir. Ardından harita üzerinde bölgeleri bulma oyunu oynanmıştır. Son olarak ise sınıfa getirilen keçeden iklim formları (güneş, yeşil yaprak, sarı ağaç ve kar taneleri) bölgelerin iklim tipleri bağlamında harita üzerinde ilgili bölgeye konmuştur.

Karadeniz Bölgesi etkinliklerine başlamadan önce sınıfın bir kısmına Karadeniz bölgesine ait eşyalar yerleştirilmiştir. Bütün etkinlikler bu Karadeniz fonu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Karadeniz Bölgesinin tanıtılmasını kapsayan etkinlikler 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Karadeniz Bölgesinin iklimi ile ilgili “İklim Oyunu” oynanmıştır. Ardından sınıfa getirilen “Sihirli Dolap” çocuklar tarafından incelenerek, Karadeniz Bölgesinde yetiştirilen ürünler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Üçüncü olarak Karadeniz Bölgesi yöresel müzik enstrümanı olan “kemençe” resmi çocuklara gösterilmiş ve dinletilmiştir. Resmin incelenmesinin ardından Karadeniz Bölgesinin yöresel oyunu olan “horon” çalınmış ve çocuklar bu yöresel oyunu oynamışlardır. Son olarak ise sınıfa getirilen “mısır unu” ile çocuklar

ile birlikte “mısır ekmeği” yapılmış ve yenilmiştir. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında T¼rkiye b¼lgeler haritası ¼zerinde ger¼ekleřmiřtir.

Marmara B¼lgesi etkinlikleri beş aşamada ger¼ekleřtirilmiřtir. İlk aşama sınıfa getirilen “Sihirli Dolap”ın ¼ocuklar tarafından incelenmesi ve sohbet edilmesi aşamasıdır. İkinci aşama “İklim Oyunu”nun oynanması ve Marmara B¼lgesinin ikliminin tanıtılması aşamasıdır. Üç¼nc¼ aşama Marmara B¼lgesinin y¼resel m¼ziklerinden biri olan “Roman Havası”nın sınıf i¼erisinde ¼alınması ve ¼ocuklarla “Roman Oyununun” oynanması aşamasıdır. D¼rd¼nc¼ aşama “Misafircilik” oyununun oynanmasıdır. Son aşama ise Marmara B¼lgesi y¼resel tatlılarından biri olan Kemalpaşa” tatlısının hazırlanması aşamasıdır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında T¼rkiye b¼lgeler haritası ¼zerinde ger¼ekleřmiřtir.

Akdeniz B¼lgesinin tanıtılması etkinlikleri, beş aşamada ger¼ekleřtirilmiřtir. İlk aşama Akdeniz B¼lgesinin harita ¼zerinde bulunması, “Sihirli Dolap”ın incelenmesi ve iklim oyununun oynanması etkinliğidir. İkinci aşama Akdeniz B¼lgesi y¼resel halk oyunlarından biri olan “Kaşık Oyunu”nun oynanmasıdır. Etkinliğin üç¼nc¼ aşaması “Dans Yarışması” aşamasıdır. Yarışmanın ardından etkinliğin d¼rd¼nc¼ kısmı olan resim yapma ve anlatma etkinliği ger¼ekleřtirilmiřtir. Akdeniz B¼lgesinin tanıtılması etkinliklerinin son aşaması, y¼resel yemeklerden biri olan “Mercimek K¼ftesi” nin ¼ocuklar ile birlikte yapılmasıdır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında T¼rkiye b¼lgeler haritası ¼zerinde ger¼ekleřmiřtir.

Batı Anadolu B¼lgesinin tanıtılması etkinlikleri, beş aşamada ger¼ekleřtirilmiřtir. İlk aşama yere serilen harita ¼zerinde Batı Anadolu B¼lgesinin bulunması, iklim oyununun oynanması ve “Sihirli Dolap”ın incelenmesi etkinliğidir. İkinci aşama Batı Anadolu şivesinin seslendirildiği bir videonun ¼ocuklara izlettirilmesi ve ¼ocuklar ile birlikte Batı Anadolu şivesi konuşulması etkinliğidir. Batı Anadolu B¼lgesinin tanıtılması etkinliklerinin üç¼nc¼ aşaması, Batı Anadolu B¼lgesi y¼resel halk oyunu “Harmandalı”nın tanıtılmasıdır. D¼rd¼nc¼ aşama Batı Anadolu B¼lgesi y¼resel yemeklerinden biri olan “Zeytinyağlı Yaprak Sarması”nın ¼ocuklar ile birlikte hazırlanması aşamasıdır. Son aşama ise resim yapma etkinliği aşamasıdır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında T¼rkiye b¼lgeler haritası ¼zerinde ger¼ekleřmiřtir.

Doğu Anadolu B¼lgesinin tanıtılması etkinlikleri d¼rt aşamada ger¼ekleřtirilmiřtir. İlk aşama yere serilen T¼rkiye B¼lgeler haritasının incelenerek, Doğu Anadolu

Bölgesinin ikliminin ve “Sihirli Dolap” ile yetiştirilen tarım ürünlerinin konuşulduğu sohbet etkinliğidir. Etkinliğin ikinci aşaması bölgeye ait yöresel yemeğin tanıtıldığı aşamadır. Doğu Anadolu Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinin üçüncü aşaması, yöresel oyunun tanıtılması ve çocuklarla birlikte oynanması aşamasıdır. Etkinliğin son aşaması ise resim yapma ve anlatma etkinliğidir. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir.

Güney Doğu Anadolu etkinlikleri dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama bölgenin yöresel müziğinin dinlettirilmesi ve bölgenin halk oyunu olan “halay”ın çocuklara tanıtılması aşamasıdır. İkinci aşama; sınıfın sıra gecesini teması ile hazırlanarak, bölgenin yöresel emeği “Çiğköfte”nin hazırlanması ve yenmesi aşamasıdır. Üçüncü aşama, Güney Doğu Anadolu Bölgesi ile ilgili sohbet etkinliğinin gerçekleştirildiği aşamadır. Son aşama ise resim yapma ve anlatmadır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir.

Yeryüzü şekillerim etkinliklerinde ilk olarak dağların, ovaların, denizlerin harita üzerindeki renklerinin tanıtılmış ardından ve renksiz kabartma Türkiye siyasi haritası incelenerek, boyanmıştır. İkinci olarak ise kâğıt hamuru ile Türkiye kabartma haritası yapılmıştır.

3.1.3.4.3 Sosyo-kültürel Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen Disiplinler Arası Teması Etkinlikleri

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan disiplinler arası temasına ait ana ve alt etkinliklerin tarihleri ve uygulama basamakları aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. Disiplinler arası teması etkinlikleri

	Uygulama Tarihi	Ana Etkinlik	Alt Etkinlik
Disiplinler Arası Teması	11.11.2016	Balıkların Başı Belada	1. Sohbet etkinliği 2. Şarkı söyleme etkinliği 3. Sohbet etkinliği 4. Hikâye okuma 5. Drama 6. Resim yapma ve anlatma
	17.11.2016	Pachwork	1. Sohbet etkinliği 2. Yastık yapımı
	13.02.2017	Otogar	1. Harita İnceleme
	27.03.2017 17.04.2017 24.04.2017		2. Görsellerin tanıtılması 3. Otogar oyunu

Balıkların başı belada 6 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama sınıfa getirilen maket akvaryumunun çocuklar tarafından incelenerek sohbet edilmesi etkinliğidir. İkinci aşama “Kırmızı Balık” şarkısının tüm çocuklar ile birlikte söylenmesidir. Üçüncü olarak “okyanusta yüzen balıklar” ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Dördüncü aşamada “Tombiş ile Minnoş Hikayesi” isimli bir hikâye oluşturulmuştur. Beşinci olarak çocuklar ile birlikte çevreyi koruma draması gerçekleştirilmiştir. Son aşama ise resim yapma ve anlatma aşamasıdır.

Pachwork etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama tasarruf ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşama ise artık kumaşlarla yapılan Pachwork yastıklardır.

Otogar etkinliği periyodik olarak uygulanan bir süreç etkinliğidir. 2 hafta aralıkla 6 kez uygulanan bu etkinlikte, Türkiye’nin farklı bölgelerinde yetişen tarım ürünleri ve tarihi mekanlar; yetiştikleri ve buldukları iller ile birlikte tanıtılmıştır. Etkinlik sınıfta yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye siyasi haritası üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tanıtılan unsurların buldukları iller ve resimler çocuklara tanıtılmış, ardından gönüllü olan çocuklar sırayla harita üzerinde yaşadıkları ilden hareket ederek, tanıtılan unsurun bulunduğu şehre hayali bir seyahat gerçekleştirmişlerdir.

Ana tema etkinliklerinin tamamlanmasının ardından, değerlendirme etkinlikleri uygulanmıştır. Bu bağlamda TV programı hazırlıkları yapılmış ve planlanan günde etkinlikler uygulanmıştır. Ardından çocuklar ile etkinlikler ile ilgili görüşmeler

yapılmıştır. Sınıfta öğrenim gören çocukların velilerine görüşme ile ilgili bilgi verilmiş, görüşmeye çağrılmışlardır. 10 veli görüşmeye gelmiştir.

Tablo 12. Değerlendirme etkinlikleri

Değerlendirme Etkinlikleri	Uygulama Tarihi	Ana Etkinlik
	31.05.2017	TV Program
01.06.2017	Öğrenci	Görüşmeleri
02.06.2017		
06.06.2017		
06.06.2017		Veli Görüşmeleri
07.06.2017		

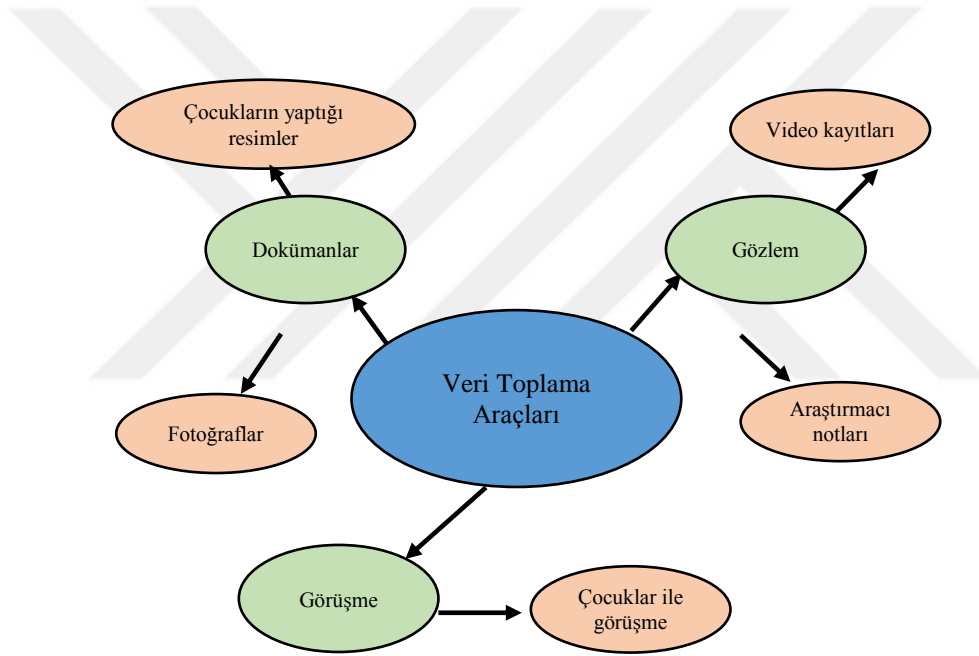
Değerlendirme etkinlikleri kapsamında ilk olarak TV programı için hazırlıklar yapılmıştır. Bu etkinlik kapsamında ilk olarak çekim ekibi oluşturulmuştur. Gönüllü olan çocuklar arasından kameraman sunucu ve röportaj yapılacak kişi seçilmiştir. Röportaj yapılacak kişi uygulanan etkinlikler ile ilgili sorular yöneltilmiş, seçilen çocuklar ise cevaplar vermiştir. Uygulama ortalama 4 saat sürmüştür. Değerlendirme etkinliğinin sonrasında gerçekleştirilen görüşmelerde; her çocuk ile ortalama 7-13 dakika görüşmeler yapılmıştır.

3.2 VERİLERİN TOPLANMASI

Veri, çevremizde sıradan ve alenen bulunan bir grup bilgi değildir. Bilgi sınıf ortamında yapılan araştırmaların sonucunda elde edildiği gibi sağlam ve ölçülebilir olurken bazen de duygular çalışıldığında ölçümü zor veya somut olmayabilir. Bilginin veri olup olmadığı araştırmacının ilgisine, araştırdığı konuya ve bakış açısına göre değişir (Merriam, 2015: 83). Bilimsel araştırma yöntemlerinin bir aşaması olan veri toplama yöntemleri bir araştırma amacına yönelik merak edilen sorulara cevapların ortaya çıkartılması için planlanan ve izlenen sistematik adımlar olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede veriler farklı veri kaynaklarından ve çeşitli yollarla elde edilebilir (Balcı, 2011). Eliot (1991), eylem araştırmasında kullanılacak olan veri

toplama araçlarını günlükler, dokümanlar, fotoğraflar, video kayıtları, dış gözlemci, görüşmeler, kontrol listeleri olarak sıralamaktadır.

Okul öncesi eğitim döneminde yapılan bu araştırma, bünyesinde probleme ait farklı veri toplama araçları barındırmaktadır. Araştırma konusu ve içeriği bakımından çeşitlilik gösterdiği için veri toplama araçları da çeşitlidir. Ayrıca 6 yaş grubu çocuklar okuma yazma bilmemektedirler. Bu nedenle başlıca veri toplama araçları; çocukların yaptıkları resimler, görüşmeler ve gözlemlerdir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda şekil olarak sunulmuş ve her bir veri toplama aracına ilişkin detaylı bilgiler alt başlıklar halinde aşağıda açıklanmıştır.

Şekil 3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.2.1 Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ve bu araçların kullanım durumlarına ait bilgiler alt başlıklar halinde aşağıda açıklanmıştır.

3.2.1.1 Gözlem

Video kayıtları; daha öncede belirtildiği gibi araştırma eylem araştırması ile desenlenmiştir. Bu araştırma kapsamında, hazırlanan etkinlikler uygulanmış ve çıkan sonuçlar ile Okul Öncesi Eğitim programına öneriler getirilmiştir. Bu bağlamda uygulama sürecinin analiz edilebilmesi, veri kaybının yaşanmaması için uygulama sürecinin kayda alınması ayrıca önem arz etmektedir. Ayrıca 6 yaş grubu çocuklar okuma yazma bilmemektedirler. Sınıf içerisindeki uygulama esnasında her söylemleri araştırma için veri niteliği taşımaktadır. Bu durumun yanı sıra tepkisel ve dürtüsel davranışlar sergilemektedirler. Sergiledikleri bu davranışlar, etkinlikler için veri ve bulgu sağlamaktadır. Bu bağlamda video kayıtları, çocukların sözel olmayan davranışları, tüm ders boyunca buldukları konum, hareketleri, uygulamalara katılım durumları, araştırmacının pedagojik teknikleri veya performansı hakkında genel bir bilgi sağlayan bir dokümandır (Johnson, 2015).

Araştırma süresince, araştırmacı sınıfa girdiği an video kamerasını sınıfın belirli bir noktasına kurmuştur. Araştırmacı sınıftan ayrılana kadar kameranın görüntü alımını durdurmamıştır. Böylelikle yaklaşık 60 saatlik video elde edilmiştir.

Gözlem, kişilerin gözlenebilen davranışlarının, aktivitelerinin, deneyimlerinin, diğer insanlarla iletişimlerinin veri olarak kullanılmasıdır. Creswell'e göre (2013) gözlem, araştırmalarda veri toplamak için ana yöntemlerdendir ve bu yöntem dört başlıkta ele alınabilir. Bunlar; (a) katılımcı (complete participant), (b) gözlemci olarak katılımcı (participant as observer), (c) katılımcı olarak gözlemci (observer as participant) ve (d) gözlemcidir. Gözlemi iki ana başlıkta ele alacak olursak katılımcı gözlem ve katılımcı olmayan gözlem olarak ikiye ayırabiliriz. Araştırmada gözlem türlerinden katılımcı gözlem veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Katılımcı gözlem, araştırmacının gözlediği durum veya yere gerçekten dahil olduğu ve doğal olarak etkileşimde bulunduğu dolayısıyla araştırmacının veri toplama sürecinin bir parçası olduğu gözlem türüdür. Gözlemci üzerinde çalıştığı birey ya da grubun konuşmalarını dinleme ve davranışlarını gözleme yoluyla verilerini toplar. Gerekliğinde bu kişi(ler)le iletişime girer, gerekli gördüğü durumlarda durumlarını sorar. Gözlemcinin rolüne göre katılımcı gözlem farklılıkları göstermektedir. Tam katılımcı rolünde olan gözlemci gözlenen grubun tam bir üyesi olarak davranmaktadır dolayısıyla gözlemcinin gözlem kimliği saklıdır (Cansız Aktaş, 2014:357). Araştırmacının incelediği sahanın bir parçası olarak sürece dahil olması olarak da

tanımlanabilir. Araştırmacı üzerinde çalıştığı konunun bir parçası olmakta, yaşadıklarını ve gözlediklerini veri olarak kullanmaktadır. Böylelikle sadece gözlemediklerini değil, deneyimlediklerini de analiz etme fırsatı bulabilmektedir (Buran, 2017:45). Araştırmacı, araştırma süresince hem uygulayıcı hem de katılımcı gözlemci olarak sahada bulunmuştur. Etkinlikler esnasında her türlü veriye - çocukların mimikleri, etkinliğe katılmadaki istek durumları, dikkatlerini yoğunlaştırma süreleri- tanıklık eden araştırmacı, verilerin bulgulandırma sürecinde bu gözlemlerinden faydalanmıştır. Bu nedenle katılımcı gözlemci olarak veri toplama, araştırmanın önemli veri toplama araçlarındandır.

Araştırmacı notları: Araştırmacı hem uygulayıcı hem de katılımcı gözlemci olarak uygulamada bulunmuştur. Bu nedenle etkinliklerin uygulanması sürecine tanıklık ettiği gibi, uygulama öncesi ve sonrasında da tanıklık etmiştir. Bu süreçte çocukların her tepkisine tanıklık eden araştırmacı notlar almıştır. Alınan bu notlar ilgili etkinlik bulgulandırılırken yorumlamada kullanılmıştır.

3.2.1.2 Görüşme

Görüşme bir bilgi toplama aracıdır. DeMarrais (2004) görüşmeyi, “görüşmeci ve katılımcının birlikte yer aldığı, araştırma yapılan alana yönelik hazırlanan sorulara odaklanarak birlikte konuşma süreci” olarak tanımlamaktadır (Merriam 2015; 85). Görüşme, genel tanımına bakıldığında zaman araştırmacının ilgili kişilere kapalı uçludan açık uçluya uzanan bir yelpazede sorular sorarak bilgi topladığı yöntemdir (Serggie ve Bayyurt, 2017:47). Görüşme türleri çeşitli yazarlarca farklı başlıklar altında incelenmiştir. Patton (2014) görüşme türlerini; sohbet tarzı görüşme, görüşme formu yaklaşımı ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tarzı olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Ancak araştırmacının ele aldığı konuya, görüşmenin yapıldığı kişi sayısına, soruların yapılarına göre farklı gruplandırmalar ve isimlendirmeler bulunmaktadır. Bu farklı kategorilendirmelerdeki ortak noktalara bakarak genel olarak görüşmeyi üç başlık altında ele alabiliriz: (a) yapılandırılmış görüşme (b) yarı yapılandırılmış görüşme, (c) yapılandırılmamış görüşme. (Serggie ve Bayyurt, 2017:47)

Yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşme yapılan bir şeylerden araştırmanın amacı çerçevesinde bilgiler elde etmek amacıyla birtakım soruların yer

aldığı görüş formu kullanılmakta ve bu formlar aracılığı ile elde edilen bilgiler arasındaki benzerlik ve farklılıklar saptanarak karşılaştırılabilmektedir (Cansız Aktaş, 2014:344). Yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcının algıladığı dünyayı kendi düşünceleri ile anlatmasını sağlar. Araştırmacıların özel bilgi istediği durumlarda kullanılan bu veri toplama aracında, görüşmenin büyük bir kısmı keşfedilmesi gereken konunun açığa çıkarılması için açık uçlu ve yarı yapılandırılmış soruların yöneltilmesi ile yürümektedir (Glesne, 2011:65).

Araştırmada görüşmenin iki çeşidi kullanılmıştır. İlk olarak etkinlik içerisinde, ikinci olarak hatırlama düzeylerini belirlemek için uygulamanın sonunda. Etkinlik içerisinde; çocukların ön bilgileri anlayabilmek, onları heyecanlandırmak, ilgi ve güdülerini artırmak için sohbet kullanılmıştır. Ancak bu sohbet türünde, çocuklar hep bir arada bulunmuş, bazen birbirlerinin cevaplarından etkilenmişlerdir.

Ayrıca çocukların hatırlama düzeylerini tespit etmek için etkinlikler son bulduktan sonra, her bir çocukla ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı bu yöntem ile veri toplanmıştır. 23 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.2.1.3 Doküman Toplama, Fotoğraflar ve İnceleme

Her ne kadar farklı isimler altında tartışılrsa da dokümanlar yazılı, görsel ve fiziksel her türlü materyali içermektedir. Bu durumda romanlar, gazeteler, günlükler, aşk şarkıları, mektuplar, intihar notları, spam mesajları, semboller, logolar, araçlar, polis tutanakları, öğretmen-veli görüşme notları, ders planları, basın açıklamaları, radyo-televizyon programları, filmler, finans kayıtları, kamu raporları vb. doküman başlığı altında incelenebilir (Durdu, 2016:109). Araştırmacıya diğer yöntemlerle topladığı verileri daha verimli şekilde yorumlaması için saha oluşturur (Buran, 2017:48). Araştırmada doküman olarak; çocukların yaptıkları resimler, fotoğraflar kullanılmıştır.

Çocukların yaptığı resimler. Araştırma doküman bakımından oldukça zengindir. Çünkü okuma yazma bilmeyen 6 yaş grubu çocuklardan değerlendirme alabilmek için resimler yapmaları sağlanmıştır. Çocuklar etkinlikler süresince ortalama olarak 380 resim yapmışlardır. Daha sonra bu resimler ayrı ayrı yorumlanarak analiz edilmiştir. Ayrıca bazı etkinlikler ürün odaklı oluşturulmuştur. Çocukların etkinlikler

kapsamında yapmış oldukları ürünlerin de resimleri veri toplama araçları bağlamında toplanmış ve analizde kullanılmıştır.

Fotoğraflar. Araştırma süresince araştırmacı tarafından sınıfın ve etkinliklerin fotoğrafları çekilmiştir. Etkinlin süresi içerisinde, çocuklar etkinlikleri gerçekleştirirken, ayrıca ürün oluşturma etkinliklerinde ortaya çıkardıkları ürünlerin fotoğrafları çekilmiştir. Etkinlik uygulama resimleri video kayıtlarından kesilerek elde edilmiştir. Fotoğraflar; analiz sürecinde, yapılan yorumlamanın anlaşılabilirliğini ve araştırmanın güvenilirliğini artırmak için kullanılmıştır.

3.3 VERİLERİN İŞLENMESİ

Verilerin işlenmesi nitel araştırmalar için oldukça önemlidir. Çünkü nitel araştırmalarda veri toplama araçları çeşitlidir. Bu çeşitlilik verilerin işlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle ilk olarak elde edilen verilerin kategorilere ayrılması gerekmektedir. Toplanan verilerin bekletilmeden işlenmesi, analiz ve bulgulandırma sürecine katkı sağlamaktadır. Bu işleme sürecinde en önemli işlem video kayıtlarının yazıya dökülmesidir. Çünkü araştırma; eylem araştırması ile desenlendiği ve bütün araştırma süresinde video kaydı alındığı için video kayıtlarının yazıya dökülmesi gerekmektedir.

Yazıya dökme; uygulamalar süresince video kaydına alınan eylemlerin, yapılan bireysel ve grup görüşmelerinin yazılı forma aktarılmasıdır. Bu yapılan işlem yazıya dökme (transkripsiyon) olarak adlandırılmaktadır. Yazıya dökme çok zahmetli; ancak güçlü bir yorumlama için kaçınılmazdır. Yapılacak olan yorumlama tekniklerinin çoğu yazıya dökmeyle dayanır (Mayring, 2011:93). Araştırma sonucunda elde edilen 60 saatlik video kaydı, her etkinliğin bitiminin ardından yazıya geçirilmiştir. Yazıya dökme işleminde “Times New Roman” yazı karakteri “12 punto” kullanılmıştır. Bu yazı formu ile görüşmelerle birlikte yaklaşık olarak 600 sayfa transkript elde edilmiştir.

3.4 VERİLERİN ANALİZİ

Eylem araştırmasında, analiz, veri toplama süreciyle eş zamanlı olarak yürütülür. Bu süreç toplanacak verilerin şekillenmesine yardımcı olur. Toplanan veriler öncelikli olarak düzenlenir ve problem durumu kapsamında incelendikten sonra yorumlanır (Ferrance, 2000; Mertler, 2012; Özpınar ve Yenmez, 2014:456). Veri toplarken eşzamanlı olarak yapılan veri analizi, araştırmanın odağının belirlenmesi ve biçimlenmesini sağlar. Veri analizini veri toplandıktan sonra yapılan ayrı bir aşama olarak gören bir bakış açısıyla çalışmaktansa, verilerin sürekli yansıtma yaparak, onları düzenlemek ve onların ne söylediğini keşfetmek için çalışmak araştırmanın daha bağlantılı ve derinlikli olmasını sağlayacaktır (Glesne, 2011:261). Miles ve Huberman (1994), veri analizini birbirini takip eden üç aşamaya ayırır; veri azaltma, verilerin görsel hale getirilmesi ve sonuçları teyit etmedir.

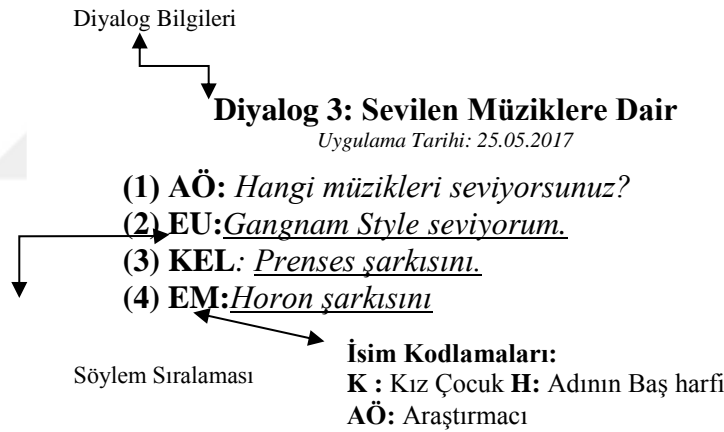
Veri analizi, verinin anlamını dışarıya aktarma sürecidir. Verinin anlamını dışarı aktarma; insanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı içerir -bu süreç anlam verme sürecidir. Veri analizi, somut veri parçaları ve soyut kavramlar, tümevarım ve tümdengelim arasında, tanımlama ve yorum arasında ileri ve geri adım atmayı içeren karmaşık bir süreçtir. Ancak, verinin anlamını dışarıya aktarma ne olduğu sorusunun cevabı Merriam'a (2015: 168) göre; veri analizinde araştırma sorularınızı cevaplamak için kullanılan bir süreç olduğudur.

Eylem araştırmasında verinin dışarı aktarılması-yorumlanması, verinin güvenli bir şekilde aktarılması ile birlikte önem taşır. Çünkü birden fazla veri toplama aracı ile toplanan verilerin, güvenli ve eksizsiz bir biçimde analiz edilmesi, basamakları olan bir süreçtir. Araştırmada veri toplama araçları ile elde edilen veriler analize tabi tutulmuştur. Her veri toplama aracı ile elde edilen veriler, ayrı ayrı sınıflandırılmış, ardından yorumsal analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada gözlem, görüşme, video kaydı ve dokümanlar veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları ile toplanan veriler, veri toplama doğasına sadık kalınarak analiz edilmiştir. Araştırmada önemli veri sağlayıcılarından biri görüşmelerdir. İki türlü görüşme yapılmıştır. İlk olarak etkinlik içerisinde çocukların ön bilgilerini tespit edebilmek ve etkinliğe karşı algılarını artırmak için sohbet tarzı görüşmeler kullanılmıştır. Bu görüşmeler sınıf içerisinde bütün çocuklar

ile birlikte yapılmıştır. Bu bağlamda bu konuşmaların analiz edilmesi, bire bir görüşmelerin analiz edilmesinden farklı gerçekleştirilmiştir.

Konuşma analizinin verileri, genelde günlük olaylar sırasındaki konuşmaları incelemektedir. Bu nedenle, konuşma analizinde kullanılacak veriler, görüşmeler yoluyla değil bir sınıftaki konuşmaların video ya da teyp ile kaydedilmesiyle elde edilir. Konuşmaların ayrıntıların odaklanarak ve belli kelimeler üzerindeki vurgu ve telaffuz arasındaki zaman aralığından yola çıkarak konuşma analizi yapan araştırmacı, konuşmanın sözel olmayan yönlerini belirten çeşitli semboller içeren bir döküm sistemi kullanır (Glesne, 2011:256). Araştırmada uygulanan etkinlikler esnasında gerçekleştirilen konuşmalarda, ilk olarak çocukların isimler kodlanmıştır. Ardından konuşmalar diyalog haline getirilmiş, tarih ve diyalog adı verilerek yorumsal analize tabi tutulmuştur. Aşağıda konuşma analizinin kodlanmasına ve düzenlenmesine ait bir örnek bulunmaktadır.

Şekil 4. Konuşma Analizi Açıklamaları

Eylem araştırmasının merkezinde yer alan unsurlardan biri söylemlerdir. Bu söylemleri çözümlmek ve yönlendirmek, nitel yorumsal teknikleri tercih ederek uygulama yapan araştırmacının görevidir (Mayring, 2011). Söylem analizi, söylemi esas almaktadır. Ne anlatılmak istendiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Akturan ve diğerleri, 2008). Görüşme ve söylem verilerinin analizinde betimsel analiz veya içerik analizi kullanılabilir. Betimsel yaklaşımda verilerin araştırma soruları veya görüşme soruların ortaya koyduğu temalara göre özetlenmesi veya yorumlanması söz

konusudur. Bu süreçte önce veriler ayrıntılı şekilde betimlenir ve ardından yapılan bu betimlemeler görüşme verilerinden yapılan doğrudan alıntılar kullanılarak açıklanır (Cansız Aktaş, 2014: 347).Yorumlamacılıkla ilgili düşünceler Yunan ve Roma felsefelerine kadar uzanmakla birlikte bir sosyal bilim araştırma biçimi olarak yorumlamacılık, onsekizinci yüzyıl Alman filozofu Immanuel Kant'ın çalışmalarıyla ortaya çıkmış. Wilhelm Dilthey, Max Weber, Edmund Husserl ve diğerleri tarafından genişletilmiştir. Bu durumda sosyal bilimcinin rolü; başkalarının sosyal olguları, kendilerini, diğerlerinin davranışlarını ve niyetlerini nasıl yorumladıklarını anlamak olur. Yorumlamacılığın zaman içinde birçok farklı biçimi ortaya çıkmış olmakla birlikte bunların tümü insan düşüncelerini, davranışlarını ve ilişkilerini belirli bir bağlamda ya da daha geniş bir kültür içinde anlamayı amaçlamaktadır (Glesne, 2011:11). Yapılan konuşma ve görüşmeler yukarıda olduğu gibi düzenlenmiş ve alan uzmanlarıyla birlikte yorumsal analize tabii tutularak değerlendirilmiştir.

Eylem araştırmasında yorumlayıcı analiz oldukça önemlidir. Hem araştırmacı hem de gözlemci olarak sahada bulunan araştırmacı, elde edilen verilere birinci elden tanıklık etmektedir. Ayrıca uygulama süresince sahada bulunduğu için çalışma grubunu yakından tanıma, davranış ve söylemlerini anlamlandırmada kendisine kolaylık sağlayacaktır. Bu bağlamda eylem araştırmasında gerçekleştirilen yorumlayıcı analizin sağladığı yararlar vardır. Madison (2005)'e göre bunlar;

- Araştırmacı duyduklarından ve gördüklerinden yola çıkarak başkalarının, dünyanın bazı yönleri hakkındaki bakış açılarını yorumlar.
- Araştırmaya sesleri ile katılım sağlayamayanların yaşamlarına ve öykülerine tanık eder.
- Araştırmacının yorumları dünyadaki önemli ya da anlamlı bir şeye işaret edebilir. Bu da başkalarının farklı biçimlerde algılaması, inanması ve eyleme geçmesi için esin kaynağı olabilir.
- Yorumlayıcı araştırma duyuları, gözleri ve kulakları özellikle yaşanan çevredeki yaşamların zenginliğine, insanların eylemlerindeki karmaşıklığına, seçiciliğine ve başkaları ile iletişim kurarken kullanılan kelimelere dikkat edilmesini sağlar.
- Ayrıca araştırmacının kendisine ait olmayan bir bağlamı yorumlamaya çalışması kendisine ait bilmediği yönlerini ortaya çıkarabilir. Kendi varsayımlarını, kalıp yargılarını ve öznelliklerini daha kolay görebilir. (akt. Glesne, 2011:33).

Araştırmada ayrıca çocukların hatırlama düzeylerinin tespit edilmesi için bire bir görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen sonuçlar bulgularda tablolar halinde gösterilmiştir.

3.5 NİTEL ARAşTIRMALARDA GEÇERLİK, GÜVENİRLİK VE ETİK

Nitel Araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin temin edilmesi, incelemenin etik bir biçimde uygulanmasını gerektirir. Herhangi bir alandaki kuram veya uygulama üzerinde öyle ya da böyle bir etkide bulunabilmesi için bütün araştırma çalışmalarının özenle tasarlanıp uygulanmaları; okuyuculara, uygulayıcılara, diğer araştırmacılara doğru ve haklı görünecek kavrayışlar ve sonuçlar sunması gerekir. Geçerlilik ve güvenilirlik, türüne bakılmaksızın herhangi bir araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması ile bulgularının sunulması aşamaları ilgilendiren önemli kaygılardır (Merriam, 2015:200).

Araştırmada dış güvenilirlik unsuruna yönelik olarak araştırmacının, araştırmanın yöntemlerini ve bütün aşamalarını açık ve ayrıntılı bir şekilde tanımladığı düşünölmektedir. Bu araştırmada, veri toplama süreçleri ve yöntemleri, verileri işleme ve analiz etmeve bulgulandırma konusunda neler yapıldığı açık bir biçimde anlatılmıştır. Araştırmanın ham verileri saklanmış araştırmanın danışmanı ve okul öncesi uzmanları tarafından incelenmiştir.

Araştırmada *inandırıcılık* için birçok basamak gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler uzun bir zaman aralığında uygulanmıştır. Böylelikle çalışma grubu ile uzun bir etkileşim gerçekteşmiştir. Ayrıca çok farklı veri toplama araçları kullanılmıştır. Video kayıtları, fotoğraflar, çocuk çizimleri, görüşme verileri, araştırmacı notları veri toplama araçlarıdır. Bu veri toplama çeşitliliği araştırmanın inandırıcılığını artırmaktadır. Ayrıca araştırmada ebeveyn izinleri alınmıştır.

Aktarılabirlik nitel araştırmalar için önemlidir. Bu bağlamda örneklem seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden tipik durum örneklemesi kullanılmıştır. Tipik durum örneklemesi ile aktarılabirlik sağlanmıştır. Ayrıca etkinlikler esnasında veri toplama araçları ile elde edilen bütün veriler ayrıntılı bir şekilde bulgulandırılmıştır. Derinlemesine yapılan bu analiz aktarılabirlik için önemlidir.

Bununla birlikte araştırmada elde edilen bulgular, daha önce oluşturulan kavramsal çerçeveye uyum göstermekte, anlamlı bir bütün oluşturmaktadır. Bu da araştırmada i geçerliğin sağlanmasında rol oynamaktadır.

3.6 ARAŞTIRMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmada sosyo-kültürel eğitim konularını kapsayan etkinlikler yer almaktadır. Bu konuların Okul Öncesi Eğitim Programında yer almaması, uygulamanın yapıldığı sahada bulunan eğitimciler tarafından bilinmemesine yol açmıştır. Bu durum uygulama sürecinde bazı güőlüklere sebep olmuştur. Uygulama öğretmenleri ve okul müdürü, yeni yapılacak ve okullarında uygulanan etkinliklerden farklı olan bu uygulamaları beğenmişlerdir. Bu nedenle uygulama sürecinde sıklıkla yer almak istemişlerdir. Bunun sonucu olarak veri kayıpları yaşanmıştır. Çünkü sınıf öğretmenlerinin sınıf içerisindeki müdahaleleri, çocukların etkinliklere bakış açısına, katılım durumlarına ve motivasyonlarına etki etmiştir. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinden etkilenen çocuklar, etkinliklerin uygulanması esnasında aniden ilgilerini kaybetmişlerdir. Özellikle İspanya tanıtım etkinliklerinde öğretmen müdahalesi, sınıf içi motivasyonu düşürmüş ve değerlendirme etkinliği olan resim yapma ve anlatma etkinliği geekleştirilememiştir.

Sınıfta uygulanacak etkinlik, uygulamalar başlamadan önce sınıf öğretmeni ile görüşülmüş ve planlanmıştır. Bütün etkinlikler, materyalleri ile birlikte sınıf öğretmenine tanıtılmıştır. İç Anadolu bölgesi etkinliklerinin yapılacağı günlerde araştırmacı bir bilimsel toplantıya katılmış, bu durumu sınıf öğretmenine bildirmiştir. Ancak sınıf öğretmeni, araştırmacının bilgisi haricinde, ilgili tarihe planlanan etkinliği kendisi geekleştirmiştir. Bu durum araştırmada veri kaybına sebep olmuş, araştırmacı bu uygulamayı eylem planından çıkarmıştır.

Araştırmada; 6 yaş grubu uygulama sınıfında 23 ocuk bulunmaktadır. Sınıfta fazla sayıda ocuk olması, araştırmada karşılaşılan bir diğer güőlüktür. 6 yaş çocuklarının dikkat ve motivasyonları hızlı bir şekilde değişime uğramaktadır. Bu bağlamda uygulama esnasında her dikkat dağılımı, etkinlik süresinin uzamasına, çocukların ilgi ve motivasyonlarının dağılmasına sebep olmuştur. Ayrıca araştırmaya katılan ocuk sayısının fazla olması, araştırmacının süreci yönetmesini ve veri toplamasını da

zorlaştırmıştır. Eylem araştırmasında her çocuğa dikkat etmek araştırma için oldukça önemlidir. Ancak çocuk sayısının fazla oluşu bu durumu güçleştirmiştir.

Araştırmanın yapıldığı okul, sınıf dışı ve sınıf içi etkinlikleri yoğun olan bir okuldur. Bu durum araştırma süresince karşılaşılan bir diğer zorluktur. Çünkü uygulanacak etkinlikler öncesi, ilgili okulun sınıf içi veya sınıf dışı etkinlikler gerçekleştirilmesi, çocukların yorulmasına sebep olmuştur. Böylelikle aynı gün içerisinde gerçekleştirilen etkinliklerde, çocuklar yorgunluğa bağlı olarak dikkat dağınıklığı ve motivasyon eksikliği yaşamışlardır.

Sosyo-kültürel konular Okul Öncesi Eğitim programında yer almadığı için, etkinlikler içerisinde yer alan bazı materyaller okullarda bulunamamaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde; ana problem ve alt problemler çerçevesinde, oluşturulan etkinliklerin uygulama süreçleri, uygulamalardan elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Etkinlik verileri analiz edilirken araştırmanın; “Okul öncesi eğitim döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında konular nasıl ve hangi etkinlikler ile tanıtılabilir?”, “Okul öncesi eğitim döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında uygulanan etkinlikler ile çocuklar hangi becerileri sergiler?” ve “Okul öncesi eğitim döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında uygulanan etkinlikler ile çocuklar okul öncesi eğitim programında hangi göstergeleri sergiler?” üç alt problem aynı başlık altında bulgulanmıştır. Bununla birlikte bu problemlere ilişkin elde edilen verilere ait bulgular, sosyal bilgiler eğitiminin doğasına uygun olarak ayrı temalar altında ele alınarak verilmiştir. Bu alt temaların ilkinde sosyo-kültürel eğitim bağlamında *tarih ve sosyoloji etkinliklerinin*; ikinci temada *coğrafya etkinliklerinin*; son temada ise sosyo-kültürel eğitim bağlamında *disiplinler arası konuların* değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.1 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA TARİH VE SOSYOLOJİ ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR BULGULAR

Bu temada okul öncesi eğitim döneminde sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan tarih, tarih-sanat ve tarih-sosyoloji etkinliklerinin değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu etkinlikler; ünlü Türk büyükleri, kültür-geçmiş ve tarih-sanat etkinlikleridir.

4.1.1 Ünlü Türk Büyüklerine Dair Bulgular

Ünlü Türk büyükleri etkinlikleri çerçevesinde; Türk tarihinde başarıları dolayısıyla, önemli kabul edilen dört ünlü Türk büyüğüyle ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Bu Türk büyükleri; Mimar Sinan, Mehmet Akif Ersoy, Köroğlu ve Ertuğrul Gazi'dir.

4.1.1.1 Mimar Sinan Etkinliklerine Dair Bulgular

Mimar Sinan (1490-1588) Osmanlı Devleti döneminde yaşamış önemli mimarlardan biridir. Türkiye ve dünyanın farklı yerlerinde, mimari harika olarak adlandırılan birçok eser bırakmıştır. Mimari eserlerinde yenilik ve mimari sorunlara getirmiş olduğu çözüm öneri ile mimari deha olarak kabul edilen Mimar Sinan (Aslanapa, 1992), sosyo-kültürel eğitim bağlamında önemli bir kişidir. Çocukların hem düşünme hem de zaman algılarını geliştirmek amacı ile çocuklara tanıtılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanım ve göstergelerden *“problem durumlarına çözüm üretir–problemi söyler, probleme çeşitli çözüm yolları önerir - ”*, *“nesne/durum ve olayla ilgili tahminde bulunur - nesne/durum ve olayla ilgili tahminini söyler, tahmini ile gerçek durumu karşılaştırır - ”*, *neden-sonuç ilişkisi kurar – bir olayın olası neden ve sonuçlarını söyler- ”* ve *“zamanla ilgili kavramları açıklar – zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar, zamanı bildiren araçların işlevini açıklar - ”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanan Mimar Sinan etkinliği, dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar; meslek sohbet etkinliği, çizgi film izleme etkinliği, Mimar Sinan'ı tanıma sohbet etkinliği ve Küçük Mimar Sinanlar etkinliğidir. Mimar Sinan'ın tanıtılması etkinliğinde ilk olarak, mimarlık mesleği ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik kapsamında çocukların mimarlık mesleği ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog1: Mesleklere ve Mimarlığa Dair

Uygulama Tarihi: 31.03.2017

- (1) AÖ: Sizce bizim bu oturduğumuz binayı kim yaptı?
- (2) EU: Allah... insanlar.
- (3) KNZ: İnşaatçı.
- (4) EY: Benim babam mühendis.
- (5) AÖ: Aa mühendis mi? Peki senin baban böyle binalar yapıyor mu?
- (6) EY: Benimki makine mühendisi.
- (7) ED: Benim babam da makine mühendisi.

- (8) **KEL:***Benim babam da elbise mühendisi.*
- (9) **AÖ:** *Elbise mühendisi mi? Elbise mühendisi nasıl oluyor EY?*
- (10) **KEL:***Birisi elbiseleri diyor. Sonra dükkanlara götürüyorlar.*
- (11) **KZ:***Benim babam evler yapıyor o da bir mühendis ama bizim evin ikinci katını da onun ustaları yaptı.*
- (12) **A:** *Çocuklar evleri sadece mühendisler yapmaz. Bir de mimarlar yapıyor. Mimar nedir biliyor musunuz?*
- (13) **KEL:***Heykeller yapar.*
- (14) **AÖ:** *Mimarlar heykele benzer şeyler yaparlar evet...*
- (15) **KES:** *Evleri yaparlar.*
- (16) **AÖ:** *Peki hiç mimar gören oldu mu?*
- (17) **KM:***Ben gördüm İstanbul'da. Heykel yapıyordu.*
- (18) **KEL:***Pamukkale'de de heykel var.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların mimarlık mesleği ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları ancak mimarlık mesleğine yakın bir meslek olan mühendislik mesleği ile bu mesleği ilişkilendirdikleri söylenebilir. Bu durumun oluşmasındaki en büyük etkenin, çocuklardan bazılarının s-4, s-7 ve s-11 babalarının mühendis olmaları olabilir. Ayrıca, KEL'nins-8: ve s-10: "benim babam da elbise mühendisi....Birisi elbiseleri diyor. Sonra dükkanlara götürüyorlar" şeklindeki ifadelerinden tekstil mühendisi mesleğini elbise mühendisi olarak algıladığı söylenebilir.

Ayrıca çocukların heykeltıraş mesleği ile mimarlık mesleğini karıştırdıkları görülmektedir. KEL'in s-13 ve KM s-17'nin: "Heykeller yapar" söylemleri bu durumu göstermektedir. Bu söyleme ek olarak KEL'in s-18: "Pamukkale'de de heykel var." şeklindeki söylemi ile daha önce yaptığı bir gezide gördüklerini heykellerini çağrıştırdığı düşünülebilir. Ancak bu söylemler mimarlık mesleği ile ilgili değildir.

Meslek ve mimarlık ile ilgili diyalogun ardından, Mimar Sinan'ı tanıtmak için çizgi film izleme etkinliğine geçilmiştir. Ancak etkinlik öncesi çocukların zihinlerindeki imgeleri resmedebilecekleri hayali bir zaman yolculuğuna çıkılmıştır. Bu amaçla araştırmacı; çocuklardan gözlerini kapatmalarını istemiş ve "geçmişte, uzun uzun yıllar önce ülkemizde yaşayan bir tane mimar dedemiz varmış. Bu mimar dedemiz çok güzel camiler yapıyormuş. Köprüler yapıyormuş, çeşmeler yapıyormuş, yollar yapıyormuş. İnsanların neye ihtiyacı varsa mimar hemen kalemlerle çiziyormuş ve işçileriyle beraber yapıyormuş. Şimdi sizlerle bu mimar dedemizi anlatan bir çizgi film izleyeceğiz." diyerek öğrencilere ön bilgi vermiş ve çizgi film etkinliğini

başlatmıştır. Çizgi film etkinliğinde çocuklarla birlikte Mimar Sinan'ın hayatının ve eserlerinin anlatıldığı “Muhteşem Türkler: Mimar Sinan” (URL-1) isimli çizgi film izlenmiştir.

Çizgi film, çocukların isteği üzerine iki defa izlenmiştir. Ardından, araştırmacı tarafından kaleme alınmış, Mimar Sinan'ın hayatı ile ilgili kısa bilgiler içeren bir hikâye çocuklara okunmuştur. İlgili hikâyeye aşağıda yer verilmiştir.

“Mimar Sinan dedemiz, uzun yıllar önce Türkiye’de küçük bir köyde dünyaya gelmiş. Bu mimar dedemiz küçüklüğünden beri köprüler yapmaya, camiler yapmaya, çeşmeler yapmaya çok hevesli bir çocukmuş. Her fırsatta eline kâğıt kalem almış ve yapmak istediği, inşa etmek istediği şeyleri kağıtlara çizermiş. Sonra bir gün Mimar Sinan dedemiz o kadar güzel şeyler yapmış ki dönemin padişahının ilgisini çekmiş. Bir gün padişah “Bu kadar güzel evler yapan, bu kadar güzel camiler yapan, bu kadar güzel köprüler yapan bu büyük başarılı mimar kim? Ben bu mimarla tanışmak istiyorum.” demiş. Padişahın yaverleri hemen Mimar Sinan’ı padişahın yanına getirmiş. Padişah demiş ki “Bu her şeyi güzel yapan mimarımız sen misin?” Mimar Sinan; “Evet padişahım benim.” demiş. Bu duruma sevinen padişah Mimar Sinan’dan bir sürü cami, köprü, han yapmasını istemiş. Bunun üzerine Mimar Sinan, bugün günümüze kadar yıkılmayan eserler inşa etmiş.”

Çizgi film ve hikâye etkinliğinin ardından; çocukların Mimar Sinan’ı tanıma durumlarını tespit etmek amacıyla sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 2: Mimar Sinan

Uygulama Tarihi: 31.03.2017

- (1) **AÖ:** Çizgi filmde yıllar önce yaşayan Mimar Sinan dedemizin koyununa ne oldu çocuklar?
- (2) **KZ:** Öldü.
- (3) **AÖ:** Nasıl öldü peki?
- (4) **KH:** Şelaleden aşağı düştü.
- (5) **AÖ:** Evet. Mimar Sinan dedemiz ne yaptı? Oturdu ağladı, ağladı. Çünkü koyununu çok seviyordu. Sonra dedi ki; benim koyunum burada ölmüş olabilir ama başka koyunların burada ölmesini istemiyorum. Buna izin vermeyeceğim dedi ve ne çizdi?
- (6) **ÇT:** Köprü.
- (7) **AÖ:** Evet, köprü çizdi ve o köprü sayesinde artık koyunlar derenin üzerinden koşa koşa karşıya geçebiliyorlardı. Sonra ne oldu? Padişah askerleriyle birlikte seyahat etmeye karar verdi. Bir dereye gitti ki ne görsün! Dereyi geçemiyorlar. Dereye bir köprü yapılması lazım. Hemen Mimar Sinan dedemiz ortaya çıktı. Padişahımızın karşısına çıkarak ne dedi?

- (8)EY: Ben köprü yapabilirim.
(9)KES: 300 tane yapı yapmış.
(10)KEL: Mimar Sinan daha küçükken karar vermiş köprü yapmaya.
(11)AÖ: Yankı nedir biliyor musunuz çocuklar? Sesin yankı yapması?
(12)KZ: Kapalı yerlerde tünellerde insanlar geçerken konuşuyorlar sesimiz de yukarı çarpıp geri geliyor böylece yankı oluyor.
(13)AÖ: Aferin KZ. Herkes biliyor mu yankının ne demek olduğunu?
(14)ÇT: Evet.
(15)AÖ: Mimar Sinan da çok büyük bir cami yaptığı için yankının nasıl olacağına bakmak istemiş. O su fokurfokur ses yapıyor ve Mimar Sinan da o sesin cami içinde nasıl yankılandığını tespit ediyor.

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; Mimar Sinan ile ilgili yapılan etkinlikler sonucunda, çocukların Mimar Sinan'ı tanıdıkları ve eserleri ile bu eserlerini ortaya koymayı sağlayıcı durumlar hakkında bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Sohbet etkinliğinin ardından; “küçük mimar Sinanlar” etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında; çocukların kendilerini küçük bir mimar olarak düşünmeleri ve yapmak istedikleri yapıları kâğıda tasarlamaları istenmiştir. Tasarladıkları resimlere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 1: EU'nin Resmi

EU: Bu köprü bu at bu da insan.

EU Mimar Sinan etkinliğinde izlenen çizgi filmi resmine yansıtmıştır.

EÖ: Burası deniz burası köprü. Köprü'nün üstünden insanlar geçiyor.

Çocuğun Mimar Sinan etkinliğinde izlenen çizgi filmi resmine yansıtığı görülmektedir.

Resim 2: EÖ'nin Resmi

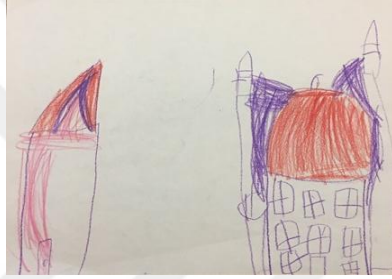
Resim 3: EY'nin Resmi

KG: Bu benim evim bu da cami. Masadaki insanların evi burası. Burası da benim evim.

Hikâyede ve çizgi filmde geçen mimari yapıları kendi resmine yansıtmıştır. Ancak farklı olarak yapıların çok katlı olduğu ve yan yana resmedildiği görülmektedir.

Resim 5: KH'nin Resmi

KM: Bu cami, caminin yanında saray var. Çünkü camide insanlar namaz kılsınlar diye.

Çocuğun tarihsel empati yaparak, kendisini eski dönemlerde yaşayan bir mimar olarak düşündüğü ve resmine saray eklediği görülmektedir.

Resim 7: KES'nin Resmi

EY: Burada askerler var bunların hepsi mimara yardım ediyorlar. Burası köprü. Arkasına da cami yaptım.

EY'nin Mimar Sinan ile ilgili izlenen çizgi filmi resmine yansıttığı görülmektedir.

Resim 4: KG'nin Resmi

KH: Burası cami burası da ev.

Çocuğun; cami ve evi yan yana çizdiği görülmektedir. Ayrıca tasarladığı resimde camiyi eve göre daha ihtişamlı çizdiği görülmektedir.

Resim 6: KM'nin Resmi

KES: Cami ve ahır çizdim.

AÖ: Neden caminin yanına bir ahır çizdin?

KES: Hayır. Caminin yanında çiftlik evi var. İnsanlar. Camide namaz kılsınlar diye yaptım.

KES'nin geçmiş zaman algısını harekete geçirerek, geçmişte yaşamış insanların günlük hayatlarını da içerisine alan bir yapı tasarladığı görülmektedir.

KA: Cami. Değişik bir cami. Buralarda süs var.
Kırmızı süsler
AÖ: Neden süs var?
KA: Çok güzel bir cami olsun diye.

KA'nın renkli ve ihtişamlı bir cami tasarladığı görülmektedir.

Resim 8: KA'nın Resmi

KEL: Cami yaptım. Camide tuvaletler var.
Bir de park var salıncaklar var.
AÖ: Neden camiye park çizdin?
KEL: Çünkü çocuklar eğlenir diye.

Çocuğun Mimar Sinan gibi cami tasarladığı bunun yanı sıra gündelik yaşantısı için çözüm önerileri getirdiği görülmektedir.

Resim 9: KEL'nin Resmi

EÇ: Ben buraya cami yaptım. Bu namaz camisi buraya bayraklar yaptım. Bu büyük bulut bu küçük bulut.
AÖ: Ne bayrakları var bu camide?
EÇ: Türk bayrağı var. Bu da güneş.

EÇ'nin doğanın içerisinde var olan bir cami tasarladığı görülmektedir. Diğer arkadaşlarından farklı olarak, caminin tepe noktasına Türk bayrağı çizmiştir.

Resim 10: EÇ'nin Resmi

Resim 11: EM'nin Resmi

EM: cami

EM'nin, Mimar Sinan ile ilgili gerçekleştirilen etkinliklerin etkisinde kalarak cami tasarladığı düşünülebilir.

KE: Cami çizdim. Annesi de üstleri yıkıyor.
Burada da gökkuşağı var, burası da bahçeleri.

KE'nin hayatın ve doğanın içerisinde yer alan bir cami çizdiği görülmektedir. Ayrıca resminde ufak bir gölde çamaşır yıkayan bir anne çizmiştir. Böylelikle çocuğun geçmiş zamanda yaşayan insanları günlük hayatlarındaki işleri resmine yansıttığı söylenebilir.

Resim 12: KE'nin Resmi

Resim 13: KY'nin resmi

KY: Bunlar insan, konuşuyorlar.
AÖ: Peki bu ne resmi?
KY: Cami

KY cami çizen diğer arkadaşlarından farklı olarak, camide bulunan insanları resmine yansıtmıştır.

KZS: Bu caminin direkleri. Bu Sinan beyin yaptığı şey
AÖ: Neden caminin buraları yeşil?
KZS: Çünkü halı var orada.

KZS Mimar Sinan'ın yaptığı yapıları resmine yansıtmıştır.

Resim 14: KZS'nin Resmi

KÖB: Okul çizdim.
AÖ: Neden bir okul çizdin?
KÖB: Çünkü burası benim anaokulum. Burada bayraklar var, gülen yüzler var burası da okulun camları. Bu da okulun girişi, parkı.

KÖB diğer arkadaşlarından farklı olarak okul çizmiştir. Ancak yeni bir yapı tasarlamayarak kendi okulunu resmetmiştir.

Resim 15: KÖB'nin Resmi

KNZ: Okul. Burada okulun camları var. Burada kapı var.
AÖ: Neden bir okul çizdin?
KNZ: Çünkü bu okulu çizdim.

KNZ yeni bir yapı tasarlamamış, kendi okulunu resmetmiştir.

Resim 16: KNZ'nin Resmi

Resim 17: KŞ'nin Resmi

KŞ: Ev çizdim.

KŞ tek katlı bir ev tasarlamıştır.

KZP: Bu çatının penceresi, bu da diğer ev.
AÖ: Neden iki tane ev yaptın?
KZP: Çünkü yeni evimiz olacak.

KZP kendi günlük yaşantısında var olan evini resmetmiştir.

Resim 18: KZP'nin Resmi

Resim 19: KN'nin Resmi

KN: Böyle bir ev yaptım çünkü bunlar beğensin diye
AÖ: kim beğensin diye?
KN: ...

KN tek katlı ve renkli evler tasarlamıştır.

EG: Bu ev, bu insan, kapısı var...
AÖ: Neden bu kadar renkli bir ev çizdin?
EG: Canım öyle istedi.

EG'nin diğer arkadaşlarından farklı olarak renkli bir ev tasarladığı görülmektedir.

Resim 20: EG'nin Resmi

Resim 21: ED'nin Resmi

ED: Apartman yaptım, güneş yaptım gökyüzü yaptım.
AÖ: Peki bu apartmanın bir özelliği var mı?
ED: Yok.
AÖ: Neden böyle bir apartman mesela?
ED: Çünkü insanlar yaşasın diye.

ED'nin günümüz yaşantısı için bir apartman tasarladığı görülmektedir.

KS: Burada çocuklar var. Bu kapı. Bunlar erkek bunlar da kız.

KS yeni bir yapı tasarlamak yerine kendi sınıfını ve arkadaşlarını resmetmiştir.

Resim 22: KS'nin Resmi

Resim 23: KZ'nin Resmi

KZ: Bu saman bu da inek.

A: Neden saman ve inek çizdin bana?

KZ: İneğin karnı acıkmış saman yiyecek.

Burada da gökkuşağı çıkmış.

AÖ: Neden gökkuşağı çizdin?

KZ: Çünkü yağmur yağmış.

KZ'nin inekler için ahır tasarladığı görülmektedir.

Yukarıda tasarımların yer aldığı tablo incelendiğinde; sınıfta bulunan 23 çocuğun tamamının mimari yapılara dair tasarımlar çizdiği görülmektedir. 7 çocuk cami çizmiştir. 3 çocuk caminin yanına farklı yapılar çizmişlerdir. 1 çocuk caminin ve yanına ahır, bir çocuk saray ve 1 çocuk da ahır çizmiştir. 5 çocuk ev tasarlamıştır. 2 çocuk kağıdı ikiye bölerek kağıdın bir yarısına cami diğer bir yarısına da ev çizmiştir. 3 çocuk okul, 3 çocuk köprü ve 1 çocuk da ahır tasarlamıştır. Çocukların yapmış oldukları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; Mimar Sinan etkinlikleri bağlamında tanıtılan formlar ile ilgili tasarımlar yaptıkları görülmüştür. Cami tasarlayan 7 çocuk incelendiğinde; KA'nın (bkz resim:8) ihtişamlı bir cami tasarladığı, KEL'nin (bkz resim: 9) cami ile birlikte park resmettiği ve EÇ'nin (bkz resim:10) cami yapısına Türk bayrağı eklediği görülmektedir. Çocuklar bu tasarımları ile sadece etkinlikler kapsamında gördükleri yapıların yanı sıra, kendi günlük hayatlarında gördükleri formları da tasarımlarına yansıtmişlerdir. Ancak çocukların cami tasarımlarına geçmişte yaşamış olan insanların günlük hayat öğelerini de yansıttıkları görülmektedir (bkz resim: 6, 7 ve 11). KE ve KES çizmiş oldukları resimlere eklemiş oldukları ahır ve çamaşır yıkayan kadın figürü ile geçmiş hayatta yaşayan insanların günlük hayat alışkanlıklarını, KM ise cami ile birlikte çizmiş olduğu saray formu ile geçmişte yaşamış olan insanları için var olan mekanları resmine yansıttığı anlaşılmaktadır. Bu durumun yanı sıra EU'nun, EÖ'nün ve EY'nin (bkz resim: 1, 2 ve 3) etkinlik kapsamında izlenen çizgi filmin etkisinde kalarak resimler yaptıkları görülmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan; “nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur, neden-sonuç ilişkisi kurar, zamanla ilgili kavramları açıklar ve problem durumlarına çözüm üretir” kazanımlarından yola çıkılarak hazırlanan Mimar Sinan etkinlikleri sonucunda; zaman kavramları ve algısı (bkz resim 7 (KES)), günlük

hayatla ilişkilendirme (bkz resim 9 (KEL)), resim 15 (KÖB)), karşılaştırma yapma (bkz resim 4 (KG)) becerileri sergilenmiştir.

4.1.1.2 Köroğlu Etkinliklerine Dair Bulgular

Anadolu coğrafyasında yaşadığı dönem tam olarak bilinmeyen Köroğlu, hayatını ve düşüncelerini müzik ile ifade eden bir halk ozanıdır (Atmaca, 2016). Sosyo-kültürel eğitin kapsamında tarihte yaşamış olan kişilerin tanıtılması amacı noktasında, çocukların duygu ve düşüncelerini müzik ile ifade edebilmeleri amacı ile Köroğlu etkinlikleri uygulanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanım ve göstergelerinden; *“neden-sonuç ilişkisi kurar – bir olayın olası neden ve sonuçlarını söyler -”* ve *“zamanla ilgili kavramları açıklar -zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar, zamanı bildiren araçların işlevini açıklar -”*, dil gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar–dinlediklerini/izlediklerini açıklar,dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar - , ve dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder - dinlediklerini/izlediklerini ile ilgili soru sorar, dinlediklerini/izlediklerini ile ilgili sorulara cevap verir, dinlediklerini/izlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü gibi çeşitli yollarla sergiler -”* yola çıkılarak oluşturulan Köroğlu etkinlikleri beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama; çocukların sevdiği müzikler ve eski dönemlerde dinlenen müzikler ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşamada çizgi film izleme etkinliğidir. Etkinliğin üçüncü aşamasında da konuyla ilgili bir hikâye anlatılmıştır. Hikâye anlatma etkinliğinin ardından Köroğlu'nun şarkısı dinlettirilmiştir. Son olarak ise çocuklardan şarkı yazmaları ve söylemeleri istenmiştir.

Köroğlu etkinliklerinin ilk aşaması olan sohbet etkinlerinde çocuklara sevdikleri ve dinlemekten hoşlandıkları müzikler sorulmuştur. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog3: Sevilen Müziğe Dair

Uygulama Tarihi: 25.05.2017

- (1) **AÖ:** *Hangi müzikleri seviyorsunuz?*
- (2) **EU:** *Gangnam Style seviyorum.*
- (3) **KEL:** *Prences şarkısını.*

- (4) **EM:***Horon şarkısını*
(5) **AÖ:** *Biz horonu nerede öğrenmiştik?*
(6) **EY:***Trabzon*
(7) **KZ:***Ben internette dinlediğim bütün şarkıları çok seviyorum ama en sevdiğim şarkı KEL'in dediği şarkı.*
(8) **AÖ:** *Prences şarkısını mı seviyorsun?*
(9) **KZ:** *Evet.*
(10) **KES:***Roman havası*
(11) **EG:***Hadise*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların popüler kültürde yer alan sanatçıları ve şarkıları sevdiği görülmektedir. Ayrıca s-7 KZ'nin: "Ben internette dinlediğim bütün şarkıları çok seviyorum ama en sevdiğim şarkı KEL'in dediği şarkı" şeklinde söylemi görülmektedir. Bu ifade ile çocukların popüler kültür şarkılarını sadece medyada değil, internet ortamında da dinledikleri/izledikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu durumun yanı sıra EMs-4: "Horon şarkısını" ve s-10 KES: "Roman havası" şarkılarını sevdiklerini ifade etmişlerdir. Köroğlu etkinliklerinin gerçekleştirilmesinden önce "Ülkemizi Tanıyalım" etkinlikleri çerçevesinde Marmara Bölgesi ve Karadeniz Bölgesinin tanıtılması etkinlikleri yapılmıştır. Bu bağlamda bölgelerin yöresel müzikleri olan "roman havası" ve "horon" sınıf içerisinde dinlenmiş ve çocuklar ile birlikte dans edilmiştir. Çocukların bu söylemleri ile sosyo-kültürel eğitimin gerekliliği görülmektedir. Medya etkisi ile çocuklar popüler kültürü tanımışlardır. Ancak sosyo-kültürel eğitim etkinlikleri ile çevresini ve dünyayı tanıyan çocuklar kültürel öğeleri tanımakta ve sevmektedirler.

Çocuklarla onların sevdiği şarkılar ve sanatçılar üzerine sohbet gerçekleştirildikten sonra, eski dönemlerde yaşayan insanların dinledikleri müzikler ile ilgili olarak sohbet etkinliğine geçilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog4: Eski Sanatçılara Dair

Uygulama Tarihi: 25.05.2017

- (1) **AÖ:** *Peki büyük büyük dedelerimizin yaşadığı dönemde acaba şarkıları kim söylüyormuş? Hiç o dönemden kalma bir sanatçı biliyor musunuz?*
(2) **EY:** *Öğretmenim dışarıdaki malzemelerle şarkı söylüyorlardı.*
(3) **KEL:** *Bence büyük büyük dedelerimiz şunu söylüyordur. Türkü.*
(4) **AÖ:** *Peki neden büyük büyük dedelerimiz türkü söylüyor olabilir?*
(5) **KEL:** *Yaşlı oldukları için.*

- (6) AÖ: *Yaşlılar neden türkü biliyorlar?*
(7) EY: *Çünkü türküden başka müzik bilmiyorlar.*
(8) AÖ: *Peki onların döneminde türkülerden başka müzik yok muydu?*
(9) ÇT: *.....*
(10) AÖ: *Peki ben size bu sanatçının adını söyleyeyim mi?*
(11) KEL: *BarişManço*
(12) AÖ: *Sen Barış Manço 'yu tanıyor musun?*
(13) KEL: *Evet*

Yukarıdaki diyalog değerlendirildiğinde; s-3 KEL'nin: "*Bence büyük büyük dedelerimiz şunu söylüyordur. Türkü.*" şeklinde bir söylemi olduğu görülmektedir. Bu söylem ile KEL'in "türkü" nüngeçmişte yaşamış olan büyük büyük dedelerimiz tarafından da bilinen bir müzik türü olduğunu düşündüğü söylenebilir. Bu söylemin ardından KEL s-5: "*Yaşlı oldukları için.*" söylemi ile yaşlıların "türkü"yü dinleyebileceğini ifade ettiği düşünülebilir.

Büyüklerimizin dinledikleri müzikler ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğinin ardından, çizgi film izleme etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında TRT çocuk tarafından hazırlanan "Kilometre Taşları" (URL-3) adlı çizgi film serisinin Köroğlu bölümü çocuklara izletilmiştir.

Daha sonra hikâye okuma etkinliğine geçilmiştir. Araştırmacı tarafından kaleme alınan hikâyeye aşağıda yer verilmiştir.

Uzun uzun zaman, önce evvel zaman içinde, çok eskilerde çok güzel bir köyde, bir tane erkek bebek dünyaya gelmiş. Bu bebek çok tatlı bir bebekmiş. Babası bu bebeğin doğumuna çok sevinmiş. O kadar sevinmiş ki köyde herkese ziyafet masaları kurmuş. Bu bebeğin babası köyde at yetiştiriyormuş. Kocaman bir ahır varmış. Bu ahırında birbirinden güzel atları varmış. Beyaz atlar, siyah atlar, kahverengi atlar. Bu bebeğin babası bu atları yetiştirip satıyormuş. Bu bebek büyüyünce, kocaman bir delikanlı olunca babası gibi at yetiştirmeye başlamış. Bir gün köyün beyi bu adamın babasını yanına çağırarak demiş ki “bana çok güzel bir at getir.” Babası da bir at götürmüştü. Köyün ağası bu atı beğenmemiş. Demiştir ki “sen bana nasıl böyle bir at getirirsin? Ben bu atı beğenmedim. Hemen cezalandırılacaksın.” Ve atı getiren adamın gözleri o günden sonra görmemeye başlamış. Kör olmuş. Bu yüzden bu adamın çocuğunun adını ne koymuşlar? Köroğlu koymuşlar. Köroğlu buna çok üzülmüş. O kadar üzülmüş ki, oradan gidip tekrar at yetiştirmeye başlamış. Ama bu zamanlarda da kalbinden geçenleri, sevdiklerini, sevmediklerini, özlediklerini, özlemediklerini, bütün duygularını şarkılarına koymuş. O günden sonra Köroğlu bütün duygularını şarkı yazarak, türkü yazarak ifade etmiş. O gün Köroğlu'nun yazmış olduğu şarkıları, bizler bugün hala dinliyoruz.

Hikâye okuma etkinliğinin hemen ardından Köroğlu'nun babasının gözlerindeki rahatsızlığa istinaden KZ “Gözlük taksaydı gözüne belki iyileşirdi.” söyleminde bulunmuştur. KZ'nin bu ifadesi, Köroğlu'nun babasının rahatsızlığına günümüz standartları çerçevesinde çözüm bulmaya çalıştığının göstergesidir. KZ'nin, Köroğlu'nun yaşadığı dönemde gözlük bulunduğunu varsayarak Köroğlu'nun bu gözlüğü takarak iyileşeceğinin düşündüğü görülmektedir.

Hikâye okuma etkinliğinin ardından Köroğlu'nun yazmış olduğu “Bolu Beyi Türküsü” çocuklara dinlettirilmiştir. Dinleme etkinliği gerçekleştirildikten sonra “küçük sanatçılar” etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik çerçevesinde gönüllü olan çocuklarla şarkı yazılmıştır. 11 çocuk şarkı yazmak istemiştir. İlk olarak çocuklara şarkılarını kimler için yazmak istedikleri sorulmuştur. Çocukların cevaplarına aşağıdaki diyalogda yer verilmiştir.

Diyalog5: Şarkılarımız Kimin İçin?

Uygulama Tarihi: 25.05.2017

- (1) **EY:** Babam gittiği için babama.
- (2) **ED:** Anneme babama.
- (3) **KZS:** Babaannem için çünkü o İstanbul'da her zaman dönüyor.
- (4) **KZ:** Babam için.
- (5) **KN:** Kardeşim için.
- (6) **KZP:** Çankırı'daki dedeme.
- (7) **KEL:** Kalp krizi geçiren dayıma
- (8) **KÖB:** Köpeğime
- (9) **KY:** Teyzeme
- (10) **KH:** Arkadaşıma
- (11) **EÇ:** Rafadan tayfaya

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların şarkılarını yakın çevrelerinden sevdikleri insanlar için yazmak istedikleri görülmektedir. s-11 EÇ, TRT Çocuk TV kanalında yayınlanan “Rafadan Tayfa” isimli çizgi filmi için yazmak istediği görülmüştür. Diyalogda s-1, s-2, s-3, s-4, s-5, s-6, s-7 ve s-9 söylemlerinden görüldüğü üzere çocuklar genellikle aile üyelerine sevgilerini ve hasretlerini ifade etmek için şarkı yazmak istemektedir. S-8 KÖB köpeği için şarkı yazmak istediğini söylemiştir. KÖB'nin sınıf içi söylemlerinden ve ebeveyn görüşmelerinden¹anlaşıldığı üzere, köpeğine büyük bir sevgi beslediği görülmektedir. Ayrıca annesi “KÖB'ninkardeşi bulunmadığı için köpeğini kardeşi gibi benimseyip, evdeki zamanının çoğunu köpeği ile geçirdiği” ifadesinde bulunmuştur.

Çocukların şarkı yazarken birbirlerinden etkilenmemeleri için ilk olarak farklı bir sınıfa geçilmiş ve çocukların yazacakları şarkıya hazırlık yapmaları sağlanmıştır. Ardından çocuklar yazdıkları şarkıları sınıfta arkadaşlarına seslendirmişlerdir. Çocukların “küçük sanatçılar” etkinliği kapsamında yazdıkları şarkılara aşağıda yer verilmiştir.

---

¹KÖB'nin annesi ile 05.06.2017 tarihinde görüşülmüştür.

Diyalog6: Söz-Müzik: Çocuklar

Uygulama Tarihi: 25.05.2017

- (1) **KZS** :*Babaanneciğim baba anneciğim. Ben seni çok seviyorum. İnşallah İstanbul'dan dönersin. Sen yine eve gelirsin.*
- (2) **ED**:*Annem babam beni çok seviyor. Her zaman oyuncak alıyor. Onları çok seviyorum.*
- (3) **EY**:*Babam beni çok seviyor. Babam beni çok seviyor. Her zaman beni çok seviyor. Babam beni çok seviyor.*
- (4) **KZ**:*Babacığım babacığım. Ben senin her zaman yanındayım. Uzaklara gitsen de ben senin her zaman yanındayım. Sen beni çok seviyorsun, ben de seni çok seviyorum.*
- (5) **KÖB**:*Benim köpeğim melek. Köpeğim beni çok seviyor. Yanıma geliyor. Melek köpeğim biraz utangaç ama her zaman beni yalıyor.*
- (6) **KEL**:*Yollarında yollarında. Güller açmış ravzasında. Medine bakar Mekke'ye. Gönül onun sevdasında.*
- (7) **EÇ**:*Rafadan tayfa rafadan tayfa hepsi burada bir arada rafadan tayfa.*
- (8) **KH**:*Arkadaşım arkadaşım. Seni çok seviyorum. Arkadaşım arkadaşım, seni çok seviyorum. Her zaman evine gelerek seni çağırırım. Oynarız dışarda.*
- (9) **KES**:*Kardeşim kardeşim seni çok seviyorum. Her zaman yanıma gelirsin. Beni çok seviyorsun.*
- (10) **KES**:*Anneciğim seni çok seviyorum. Her zaman bana yeni oyuncaklar alıyorsun. Sende beni çok seviyorsun.*
- (11) **EY**:*Babam çiçek gibi kokuyorsun. Ben her zaman yanımdasın. Ne zaman kaybolsam beni buluyorsun.*
- (12) **EÇ**:*Kardeşim kardeşim. Seni çok seviyorum. Tatilde neyse ki görüşeceğiz yine. Kardeşim seni ben çok seviyorum.*
- (13) **KEL**:*Benim melek dayım. Seni çok çok seviyorum. Çiçek gibi kokuyorsun. Beni hep çok çok seviyorsun.*
- (14) **KN**:*Kardeşim kardeşim, benim canım kardeşim. Sana bir oyuncak aldım.*
- (15) **KZP**:*Anneciğim anneciğim. Seni çok seviyorum. Sen benim meleğimsin. Seni çok çok çok seviyorum.*

Yukarıdaki Küçük Sanatçılar diyalogu incelendiğinde; EY'nin babası için iki defa şarkı yazmak istediği s-3, s-11 görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak EY; 'babasının şehirlerarası bir firmada mühendis olarak çalıştığı, bu duruma bağlı olarak da babasını sürekli özlediği için tekrar şarkı yazmak istediğini' ifade etmiştir. Ayrıca diyalogda dikkat çeken bir diğer unsur da KEL'nin söylemiş olduğu s-6: "Yollarında yollarında. Güller açmış ravzasında. Medine bakar Mekke'ye. Gönül onun

sevdasında.”ilahisidir. Bu durum hem sınıf öğretmeni hem de kendisi ile görüşülmüştür. Köroğlu etkinliğinin gerçekleştirilmesinden kısa bir süre önce KEL’nin dayısı geçirdiği bir kalp krizi neticesinde vefat etmiştir. KEL katıldığı taziye toplantısında bu ilahiyi sürekli olarak duyduğunu, ilahinin kendisine dayısını hatırlattığını söylemiş ve bu ilahiyi dayısına ithaf etmiştir. Ancak araştırmacı eğer isterse dayısı için kendisinin bir şarkı yazabileceğini, bu ilahinin zaten başkası tarafından yazılmış olduğunu ifade etmesi üzerine KEL s- 13 dayısı için şarkı yazmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden-sonuç ilişkisi kurar*” ve “*zamanla ilgili kavramları açıklar*”, dil gelişimi ile ilgili kazanımlardan “*dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar, ve dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder*” kazanımlarındanyola çıkılarak oluşturulan Köroğlu etkinlikleri ile; sosyal medya etkisi (bkz diyalog 3, s-7 (KZ)), geçmiş zaman algısı (bkz diyalog 4, s-9 (KEL)) ve günlük hayatla ilişkilendirme (bkz diyalog 6, s-6)) becerileri sergilendiği görülmüştür.

4.1.1.3 Mehmet Akif Ersoy Etkinliklerine Dair Bulgular

Sosyo-kültürel eğitimde tarihte önemli yer edinmiş kişilerin tanıtılması kapsamında; Türk Milleti’nin varoluş belgesi, bağımsızlık sembolü olan İstiklal Marşı’nın yazarı Mehmet Akif Ersoy (Karabulut, 2012), Türk Milleti için önemli şahsiyetlerden biridir. Bu bağlamda sosyo-kültürel eğitim kapsamında etkinlikleri uygulanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden-sonuç ilişkisi kurar*”, “*zamanla ilgili kavramları açıklar*” ve “*Atatürk’ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar*”; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan; “*bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar*” kazanımlarındanyola çıkılarak hazırlanan Mehmet Akif Ersoy’un tanıtılması etkinlikleri dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Çocukların Mehmet Akif Ersoy hakkındaki ön bilgilerini tespit etmek amacıyla sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İkinci aşama olarak; çocuklara Mehmet Akif Ersoy’un hayatından kısa kesitlerin yer aldığı çizgi film izlettirilmiştir. Etkinliğin üçüncü aşaması Mehmet Akif Ersoy’un İstiklal Marşı’nı yazım sürecine ilişkin drama etkinliğinin yapılmasıdır. Son olarak da resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Mehmet Akif Ersoy etkinliklerinde ilk olarak; çocukların Mehmet Akif Ersoy ile ilgili ön bilgilerini tespit etmek amacıyla sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Çocuklara “*Mehmet Akif Ersoy kimdir? Tanıyan var mı?*” sorusu yöneltilmiş, alınan cevapların aktarıldığı diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog7: Mehmet Akif Ersoy Kimdir?

Uygulanma Tarihi: 26.05.2017

- (1) **EU:** *Ben.*
- (2) **ED:** *Ben.*
- (3) **KZ:** *Ben. Mehmet Akif Ersoy’u sanki bir yerden tanıyorum.*
- (4) **AÖ:** *İstiklal Marşını biliyor musunuz?*
- (5) **ÇT:** *Evet.*
- (6) **AÖ:** *Peki istiklal marşını kim yazdı?*
- (7) **ÇT:** *Mehmet Akif Ersoy.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların aslında Mehmet Akif Ersoy’a aşına olduğu ancak onun kim olduğu ile ilgili soruya cevap veremedikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra “*İstiklal Marşı’nın yazarı kimdir?*” sorusuna hemen ÇT s-7: “*Mehmet Akif Ersoy*” cevabını vermişlerdir. Bu cevaplardan hareketle çocukların Mehmet Akif Ersoy’u zihinlerinde bir şair ve birey olarak değil, İstiklal Marşı’nın yazarı olarak kodladıkları düşünülmektedir.

Sohbet etkinliğinin ardından çocukların isteği üzerine sınıfta İstiklal Marşı okunmuştur. Bütün çocuklar ayağa kalkarak İstiklal Marşı’nı yüksek sesle okumuşlardır. Çocukların İstiklal Marşı’nın okunma ritüellerini bildikleri görülmüştür.

İstiklal Marşı’nın okunmasının ardından TRT Çocuk TV kanalı tarafından gösterilen “*Kilometre Taşları*”(URL-4) isimli çizgi dizinin “*Mehmet Akif Ersoy*” bölümü izlettirilmiştir. Çizgi filmin izlettirilmesinin ardından EU şaşkınlıkla “*Öğretmenim Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşı’nı okurken gözyaşlarına boğulmuş.*” söyleminde bulunmuştur. EU’nun izlediği çizgi filminden oldukça etkilendiği ve Mehmet Akif Ersoy’un İstiklal Marşı’nı okurken yaşadığı duyguları anlamlandırmaya çalıştığı söylenebilir.

Çizgi filmin izlettirilmesinin ardından drama etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında ilk olarak İstiklal Marşı’nın yazım süreci çocuklara anlatılmıştır. İstiklal

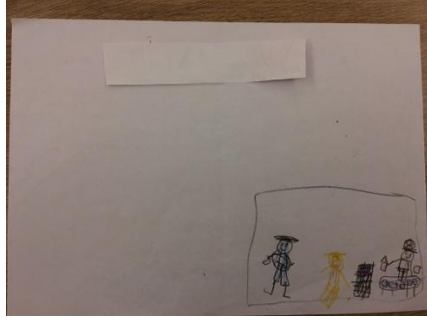
Marşı'nın yazım süreci ve gerçekleştirilen yarışma ile ilgili verilen bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, Türk milletinin cesaretini, vatanseverliğini anlatan bir tane şiire ihtiyaç vardı. Mehmet Akif Ersoy bir gün evinde oturmuş şiir yazıyordu. Arkadaşı Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey, Mehmet Akif Ersoy'un yanına geldi. Yanına gelmeden önce kapıda bir davulcu davul çalıyordu. Davulcu "duyduk duymadık demeyin güm be de güm gümgüm. Türk milleti için şiir yazacak bir şair araniyor. Kazanana çok büyük bir ödül var." diye duyuru yapıyordu. Hamdullah Suphi Bey Mehmet Akif Ersoy'a dedi ki "Mehmet Akifçiğim Türk milleti için şiir yazılacaksa bunu en iyi sen yazarsın." Ama Mehmet Akif Ersoy "ben para için şiir yazmam." dedi. Aradan günler geçti. Şiir yok. Hamdullah Suphi Bey tekrar Mehmet Akif Ersoy'un yanına gitti. "Mehmet Akif şiir yazmak zorundasın" dedi. Mehmet Akif Ersoy o gece oturdu ve İstiklal Marşı'nı yazmaya başladı. Daha sonra bunu mecliste okudu. Herkes ayağa kalktı ve alkışladı. Yarışmayı Mehmet Akif Ersoy kazandı. Ancak kendisine verilen ödülü kabul etmedi.

Yukarıda İstiklal Marşı'nın yazım süreci ile ilgili verilen bilgilerin ardından, drama etkinliğine geçilmiştir. Bütün çocuklar Mehmet Akif Ersoy olmak istemişlerdir. Bu nedenle dramadaki rol dağılımı için kura çekilmiştir. Rol dağılımının gerçekleştirilmesinden sonra İstiklal Marşı'nın yazım süreci ve mecliste okunmasına ilişkin bir drama yapılmıştır. Dramada İstiklal Marşı'nın mecliste okunması esnasında bütün çocuklara ayağa kalkarak İstiklal Marşı'nı okumuşlardır. Dramanın tamamlanmasından sonra çocuklar tekrar drama yapmak istemişlerdir. Bu nedenle İstiklal Marşı draması üç defa tekrar edilmiştir.

Drama etkinliğinin akabinde resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında, çocuklardan Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı ile ilgili istedikleri resmi yapmaları istenmiştir.İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 24: KY'nin Resmi

KY: Mecliste İstiklal Marşı okunuyor.

KY sınıfta gerçekleştirilen dramayı resmine yansıtmıştır.

KH: Mecliste İstiklal Marşı okunuyor.

Sınıfta gerçekleştirilen dramayı resmine yansıtmıştır.

Resim 25: KH'nin Resmi

Resim 26: KG'nin Resmi

KG: Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşı'nı okuyor.

KG diğer arkadaşlarından farklı olarak İstiklal Marşı'nı okuyan olarak Mehmet Akif Ersoy'u çizmiştir.

KNZ: Arkadaşlarım evin bahçesinde İstiklal Marşı'nı okuyorlar.

KNZ okul bahçesinde yüzlerinde mutlu bir ifade ve tek tip kıyafet giyen arkadaşlarının İstiklal Marşı'nı okuduğunu resmetmiştir. Çocuğun İstiklal Marşı'nın sevinç kaynağı olarak gördüğü söylenebilir.

Resim 27: KNZ'nin Resmi

Resim 28: KEL'in Resmi

KEL: İstiklal Marşı'nı bahçede okuyan kız çizdim.

KEL'in okullarında yapılan önemli gün etkinliklerinde İstiklal Marşı'nı okuyan bir kızı resmettiği görülmektedir. Durağan düş gücünü kullanarak İstiklal Marşı'nın günümüzde okunuşunu resmetmiştir.

KŞ: İstiklal Marşı'nı okuyan kız.

KŞ durağan düş gücünü kullanarak okulunda İstiklal Marşı'nı okuyan bir kızı çizmiştir.

Resim 29: KŞ'nin Resmi

Resim 30: KZP'nin Resmi

KZP: İstiklal Marşı'nı söylüyor.

Durağan düş gücü çerçevesinde esim çizmiştir. Ancak diğer arkadaşlarından farklı olarak, İstiklal Marşı'nı okuyan kızı gökkuşağının içinde resmetmiştir.

KES: Çanakkale'nin yanında İstiklal Marşı okuyorlar.

Çanakkale Anıtı'nın önünde İstiklal Marşı'nı okuyan insanlar çizmiştir. İstiklal Marşı'nı Çanakkale Zaferi ile ilişkilendirdiği söylenebilir.

Resim 31: KES'nin Resmi

Resim 32: KÖB'nin Resmi

KÖB: İstiklal Marşı yankılsın diye çocuklar camide okuyor.

KÖB resmine daha önce gerçekleştirilmiş olan Mimar Sinan etkinliklerinde atıfta(yankı) bulunmuştur. Ayrıca diğer arkadaşlarından farklı olarak İstiklal Marşı'nın camide okunmasını resmetmiştir.

KA: İstiklal Marşı'nı dinleyen ve alkışlayan insanlar.

Durağan düş gücünü kullanarak İstiklal Marşı'nın okunuşunu dinleyen dinleyicileri resmetmiştir.

Resim 33: KA'nın Resmi

Resim 34: KZS'nin Resmi

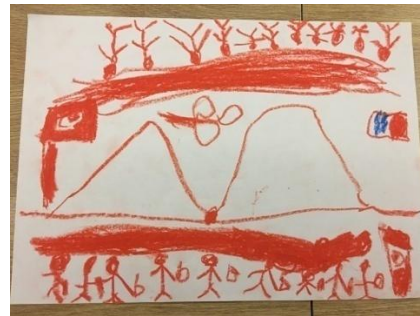

KZS: İstiklal Marşı'nı dinleyen çocuklar.

Durağan düş gücünü kullanarak İstiklal Marşı'nın okunuşunu dinleyen dinleyicileri resmetmiştir.

EY: Türk ve İngiliz askerleri Çanakkale için savaşıyor.

EY resminde İstiklal Marşı'nın yazılmasında etken olan savaşlardan olan Çanakkale Savaşını çizmiştir. EY'nin İstiklal Marşı'nın yazılış sebepleri hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Resim 35: EY'nin Resmi

Resim 36:ED'nin resmi

ED: Çanakkale savaşı var. Şu patron. Şu da asker.

İstiklal Marşı'nın yazılmasına etki eden savaşlardan biri olan Çanakkale Savaşı'nı çizmiştir. Ancak "komutan" ifadesi yerine "patron" ifadesini kullanmıştır.

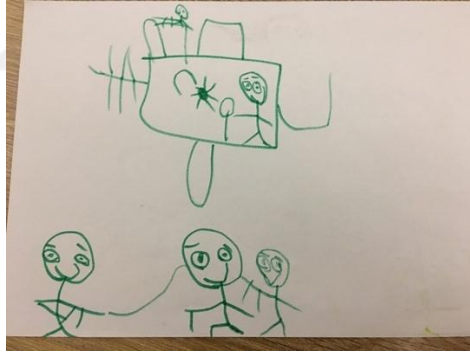
KZ: İyiler ve kötüler oynamak için eğlenmek için savaşıyorlar. Güneş soruyor "neden savaşıyorsunuz?". Türkleri korumak için.

Çocuk resmine iyiler-kötülerin Türkleri korumak için savaştığını yansıtmıştır. KZ'nin mitsel dönem özellikleri göstererek yaptığı bu resimde, savaşın eğlenmek için yapıldığını ifade etmiştir.

Resim 37:KZ'nin Resmi

Resim 38:EÇ'nin Resmi

EÇ: İyiler ve kötüler savaşıyor.

AÖ: İyiler ve kötüler kim.

EÇ: İyiler biz kötüler Çin. Ayrıca Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşını okuyor.

EÇ iyi-kötü temasını resmine yansıtmıştır. Ancak diğer arkadaşlarından farklı olarak kötü olarak Çin'i ifade etmiştir. İyi-kötü savaşırken Mehmet Akif Ersoy gökyüzünde bir uçak içerisinde İstiklal Marşı'nı okumaktadır.

EU: Savaşın silahlı askerler var. İyiler kazanıyor.

EU savaşan iyiler ve kötülerini resmetmiştir. İyilerin kazandığını ifade etmiştir.

Resim 39:EU'nin Resmi

Resim 40:KN'nin Resmi

KN: Gökyüzü altında kız ve bayrak var.

Güneşli bir günde dalgalanan bayrağı resmetmiştir.

EM: Ayşegül ve kendimi çizdim.

Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı temaları dışında bir resim çizmiştir.

Resim 41:EM'nin Resmi

Çocukların Mehmet Akif Ersoy ile ilgili çizmiş oldukları resimler incelendiğinde; 18 çocuğun resim yaptığı tespit edilmiştir.9 çocuk İstiklal Marşı'nın okunması ile ilgili resim çizmiştir (bkz resim: 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ve 32). 2 çocuk İstiklal Marşı'nın dinlenmesi ile ilgili resim çizmiştir (bkz resim: 33 ve 34). 2 çocuk Çanakkale savaşını resmine yansıtmıştır (bkz resim: 35 ve 36). 3 çocuk iyi-kötü temalı resimler yapmıştır (bkz resim: 37, 38 ve 39). 1 çocuk dalgalanan bir Türk bayrağı çizmiştir (bkz resim: 40). 1 çocuk ise tema dışı resim çizmiştir (bkz resim: 41). İstiklal Marşı'nın okunması ile ilgili resimler değerlendirildiğinde; çocukların genel olarak bir tören esnasında okunuşu resmettikleri görülmüştür. Ancak İstiklal Marşı'nı seslendirenler ve seslendirdikleri yerler resimler arasında farklılıktır. KY (bkz resim: 24) ve KH (bkz resim 25) İstiklal Marşı'nın mecliste okunuşu resmetmişlerdir. KG İstiklal Marşı'nı seslendiren Mehmet Akif Ersoy'u çizmiştir (bkz resim 26). 4 çocuk İstiklal Marşı'nı okulda ve bahçede seslendiren çocukları (bkz resim: 27, 28, 29, 30, ve 31) çizmiştir. KES (bkz resim: 31) İstiklal Marşı'nın Çanakkale'de okunduğunu, KÖB (bkz resim: 32) ise camide okunduğunu resmetmiştir. KA (bkz resim 33) ve KZS (bkz resim: 34) İstiklal Marşı'nın dinlenmesini çizmiştir. 3 çocuk iyi-kötü savaşını resmine yansıtmıştır. Ancak KZ (bkz resim: 37), resminde güneşi koşturarak mitsel dönem ifadelerinde bulunmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden-sonuç ilişkisi kurar*”, “*zamanla ilgili kavramları açıklar*” ve “*Atatürk’ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar*”; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan; “*bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar*” kazanımlarındanyola çıkılarak hazırlanan Mehmet Akif Ersoy’un tanıtılması etkinlikleri ile; durağan düş gücü özellikleri (bkz resim; 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34) ve mitsel dönem özellikleri (bkz resim; 37) sergilendiği görülmüştür. Ayrıca çocukların medya etkisinde kaldığı (bkz resim; 37, 38, 39) ve ilişkilendirme yapabildikleri (bkz resim; 31) anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra etkinlik esnasında gerçekleştirilen drama ile çocukların empati becerisinin ilk basamağı olan “hissetme” aşamasını gerçekleştirdikleri düşünülmektedir.

4.1.1.4 Ertuğrul Gazi Etkinliklerine Dair Bulgular

Osmanlı İmparatorluğunun ilk adımlarını atan ve Türk tarihinde önemli bir yeri olan Ertuğrul Gazi (Kurtaran, 2012) cesareti, yönetim kimliği bağlamında değerlendirilerek, sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde ünlü Türk büyükleri etkinlikleri kapsamında tanıtılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden-sonuç ilişkisi kurar*”ve “*zamanla ilgili kavramları açıklar*”; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan; “*bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar*” kazanımlarındanyola çıkılarak hazırlanan Ertuğrul Gazi’nin tanıtılması etkinlikleri üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama Ertuğrul Gazi ile ilgili çocukların ön bilgilerinin tespit edilmesi için gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşama çizgi film izlenmesi etkinliğidir. Son olarak ise resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Ertuğrul Gazi etkinlikleri; çocukların ön bilgilerinin tespit edilmesi için gerçekleştirilen sohbet etkinliği ile başlamıştır. Sohbet etkinliği çerçevesinde çocuklar ile ilk olarak Osmanlı Devleti ile ilgili sohbet yapılmıştır. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 8: Osmanlı Devleti'nin Tanınmasına Dair

Uygulama Tarihi: 29.05.2017

- (1) AÖ: *Osmanlı devletini tanıyan var mı?*
- (2) EU: Unuttum.
- (3) KEL: *Tanıyorum.*
- (4) AÖ: *Nereden tanıyorsun bahseder misin?*
- (5) KEL: İnternette baktım
- (6) AÖ: *Peki Osmanlı Devleti hakkında bildiklerini bize anlatır mısın?*
- (7) KEL: Annem bana göstermedi
- (8) KES: Osmanlı Devleti çok eskidendi. Dedem bana hepsini anlattı.
- (9) ED: İnternette bakmıştık. Tarihi eserler çok önemliydi.
- (10) AÖ: *Osmanlı Devleti'nde çok fazla tarihi eser olduğunu mu söylüyorsun?*
- (11) ED: *Ben öyle duydum.*
- (12) EY: Osmanlı Devleti çok eskidendi. Kim kurmuştu?
- (13) AÖ: *Evet EY çok doğru bir konuya parmak bastın. Osmanlı Devleti uzun uzun yıllar önce Türkiye coğrafyasında yani yaşadığımız yerde Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce Atatürk'ten önce yaşamış olan bir devlettir.*
- (14) EY: Mesela çok eskilerden şey vardı Vikingler vardı.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların Osmanlı Devleti'ni tanıdıkları görülmektedir. Ancak diğer bir taraftan Osmanlı Devleti ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları da göze çarpmaktadır. s-2 EU'nin: "Unuttum." söylemi ile Osmanlı Devleti'ni daha önce duyduğu ancak şu an hatırlayamadığı söylenebilir. KEL s-5 ve s-7 söylemleri ile Osmanlı Devleti hakkındaki bilgilere annesi ile birlikte internetten bakarak ulaştığını ifade etmiştir. Ancak Osmanlı Devleti ile ilgili bildiklerini ifade edememiştir. Ayrıca bu söylemden, KEL'nin interneti bir bilgiye erişim aracı olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Bu durumu algılamadaki en büyük etkenin, annesi ile birlikte internetten Osmanlı Devleti'ni araştırması olduğu söylenebilir. Okul öncesi eğitim döneminde e çocukların bilgiye erişim alanlarını sınıflamaları ve bilgi kaynağı olan olguları algılayabilmesi oldukça önemlidir. İnternet gibi çocuğun sürekli erişim sağlayabileceği bir bilgi kanalının kullanımının, çocuklara bu dönemde öğretilmesinin gerekliliği göze çarpmaktadır.

KES'in (s-8): "Osmanlı Devleti çok eskidendi. Dedem bana hepsini anlattı." ve EY'nin (s-12): "Osmanlı Devleti çok eskidendi." söylemleri incelendiğinde; KES'nin ve EY'nin zaman algısına ayrıca Osmanlı Devleti'nin geçmişte var olan ancak günümüzde varlığını sürdüremeyen bir devlet olduğu algısına sahip olduğu görülmektedir. Bu söylemler ile KES'nin ve EY'nin değişim ve sürekliliği algılamaya

becerisine sahip oldukları söylenilebilir. Ayrıca KES bu bilgileri dedesinden öğrendiğini ifade etmektedir. Aile içerisinde bulunan büyüklerimiz çocuklar için oldukça önemli bir bilgi kaynağıdır. Çocuklar, aile büyüklerinden öğrendikleri bilgilerin doğruluğuna ve gerçekliğine oldukça fazla itimat etmektedirler. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında aile büyüklerinin ve çocukların etkileşiminin önemi burada göze çarpmaktadır. Çocukların geçmiş dönemlerde yaşamış büyüklerimizden edindikleri bilgilerle, zaman ve tarih kavramlarını çok rahat algılayabilecekleri, ayrıca zamansal çıkarım yaparak, değişim ve sürekliliği algılama becerisi gösterebilecekleri düşünülmektedir. KES'nin söylemi bu ifadeyi doğrular niteliktedir.

Ayrıca EY s-14: "Mesela çok eskilerden şey vardı Vikingler vardı." söylemi ile Vikingler'in eskiden yaşamış olduğunu bildiği görülmektedir. EY'nin Osmanlı Devleti ile Vikingleri eskiden yaşamış devletler olarak değerlendirdiği söylenebilir.

Çocukların Osmanlı Devleti ile ilgili ön bilgilerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen sohbet etkinliğinin ardından, Ertuğrul Gazi ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog9: Ertuğrul Gazi Kimdir?

Uygulama Tarihi: 29.05.2017

- (1) **AÖ:** *Ertuğrul Gazi kimdir?*
- (2) **EY:** *Bazı yerlerden ben onu tanıyorum.*
- (3) **AÖ:** *Düşünelim nerden tanıyoruz?*
- (4) **EY:** *Filmlerden tanıyorum.*
- (5) **AÖ:** *Peki filmlerden nasıl tanıyorsun? Ertuğrul Gazi ile ilgili ne biliyorsun?*
- (6) **EY:** *Savaşıyordu.*
- (7) **AÖ:** *Bir savaşçı mıydı Ertuğrul Gazi?*
- (8) **ÇT:** *.....*
- (9) **AÖ:** *Aferin EY nereden biliyorsun peki Ertuğrul Gazinin Osmanlı Devleti'ni kurduğunu?*
- (10) **EY:** *Sadece bir kez izlemiştim o filmi*
- (11) **AÖ:** *Bir dizi var televizyonda annelerimiz izliyordur. Diriliş Ertuğrul.*
- (12) **KE:** *Diriliş Ertuğrul savaşıyor ve kötülerini yeniyor.*
- (13) **KES:** *Evet çünkü onun kılıcı var.*
- (14) **KE:** *Bir de sürüsü*
- (15) **AÖ:** *Peki kötülerini yenmemiz için kılıca mı ihtiyacımız var?*
- (16) **EY:** *Sadece kılıçlar değil silahlar da bombalar da lazım*
- (17) **AÖ:** *peki bunları kullanırsak biz kötü olmaz mıyız?*
- (18) **EY:** *Ama savaşırdık yani.*
- (19) **KÖB:** *Kılıca ihtiyacımız yok aslında sadece silaha ihtiyacımız var.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların uygulamanın yapıldığı dönemde TRT TV kanalında izledikleri “Diriliş Ertuğrul” isimli haftalık dizi programı aracılığıyla Ertuğrul Gazi’yi tanıdıkları söylenebilir. s-4, s-12, s-13 ve s-14 bu durumu destekler nitelikte olan söylemlerdir. Ertuğrul Gazi’nin TV’de *Prime Time* olarak tabir edilen 20:00 – 23:00 saatleri arasında yayınlanan bir dizi olması nedeniyle tanınması dikkate değer bir durumdur. Bu sonuç televizyonun yani, geniş perspektifte görsel medyanın çocukların sosyal öğrenmeleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Evlerimizin önemli bir parçası olan televizyonlar, çocuklar üzerinde beklenenden ve istenenden fazla bir etkiye sahiptir. Çocuklar görsel medya aracılığıyla sadece olumlu değil aynı zamanda olumsuz bir etkiye de maruz kalmaktadır. KE’nin s-14: “*Diriliş Ertuğrul savaşıyor ve kötülerini yeniyor.*”, KES’nin s-15: “*Evet çünkü onun kılıcı var.*”, EY’nin s-16: “*Sadece kılıçlar değil silahlar da bombalar da lazım*”, s-18: “*Ama savaşırdık yani.*” ve KÖB’nin s-19: “*Kılıca ihtiyacımız yok aslında sadece silaha ihtiyacımız var.*” söylemleri olumsuz medya etkisini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü çocuklar bu söylemlerinde “*kılıç, savaş, silah ve bomba*” gibi olumsuz ve şiddet içeren ifadeler kullanmışlardır. Çocukların kolaylıkla ulaşabildikleri görsel medya araçları ile etkileşimlerinin kontrollü olması ve ebeveynlerin bu olumsuz etkilere çocuklarının maruz kalmaması için daha hassas davranması gerekmektedir. Bu bağlamda okul ve ailenin iş birliği çerçevesinde çocukların olumsuz medya etkilerine maruz kalmamalarını sağlayacak çözüm önerilerine birlikte ulaşmaları sağlanmalıdır.

Sohbet etkinliğinin ardından TRT Çocuk tarafından TRT kanalında gösterilen “Kilometre Taşları” (URL-5) isimli çizgi dizinin “*Ertuğrul*” bölümü çocuklara izlettirilmiştir. Çizgi filmin ardından, resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında tanıtılan Türk büyüğü olan Ertuğrul Gazi ile ilgili istedikleri resmi yapımları ve anlatmaları istenmiştir. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 42: KA'nın Resmi

KA: Ertuğrul Gazi ve askerleri.

KA resimdeki kişileri at sırtında çizmiştir. Bu şekilde KA'nın, zaman algısına ve geçmişi algılama becerisine sahip olduğu ifade edilebilir.

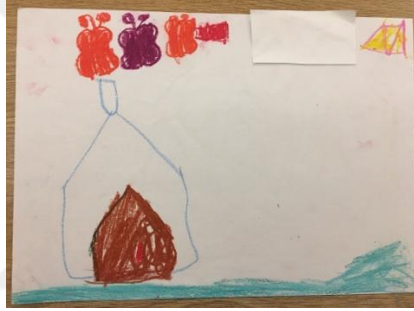
ED: Ertuğrul Gazi ama tacı var.

Ertuğrul Gazi'yi taç ile çizmiştir. ED'nin Ertuğrul Gazi'nin yönetici olduğunu bildiği ifade edilebilir.

Resim 43: ED'nin Resmi

Resim 44: KN'nin Resmi

KN: Ertuğrul Gazi'nin türbesini çizdim.

Ertuğrul Gazi etkinliklerinde O'na ait türbeden bahsedilmediği halde, KN türbe çizmiştir. KN'nin ölen önemli kişilerin eskiden türbelere defnedildiğini, böylece geçmişi algılama becerisine sahip olduğu söylenebilir.

KY: Ertuğrul Gazi ve arkadaşlarını çizdim.

KY İzlediği TV dizisinin etkisinde kalarak Ertuğrul Gazi'yi arkadaşları ile çizmiştir.

Resim 45: KY'nin Resmi

EU: Ertuğrul Gazi askerleriyle birlikte savaşa gidiyor.

Etkinlikler süresince Ertuğrul Gazi'nin arkadaşları ile savaşa gidişi ifade edilmediği halde, EU izlediği TV dizisinin etkisinde kalarak savaşa giden Ertuğrul Gazi ve arkadaşlarını çizmiştir.

Resim 46: EU'nin Resmi

EM: Ertuğrul Gazi ve kötü adam. Ama Ertuğrul Gazi'nin silahı var.

EM, çizdiği bu resimde Ertuğrul Gazi'yi elinde ateşli bir silahla resmetmiştir. Çocuğun anakronik hata yaptığı söylenebilir. Çünkü Ertuğrul Gazi döneminde ateşli silahlar kullanılmamaktaydı.

Resim 47: EM'nin Resmi

Resim 48: KZ'nin Resmi

KZ: Ertuğrul Gazi atıyla dolaşıyor.

KZ Ertuğrul Gazi'yi döneminde düşünerek atı ile birlikte çizmiştir.

KÖB: Ertuğrul Gazi'nin evi.

KÖB durağan düş gücünü kullanarak Ertuğrul Gazi'nin evini çizmiştir.

Resim 49: KÖB'nin Resmi

Resim 50: KES'nin Resmi

KES: Ertuğrul Gazi ve arkadaşları atına binmiş.

KES Ertuğrul Gazi ve arkadaşlarını döneminde düşünerek atı ile birlikte çizmiştir.

KH: Barbaros Hayrettin Paşa hazine buluyor.

KH geçmiş etkinliklerin etkisinde kalarak, Barbaros Hayrettin Paşa'yı resmetmiştir.

Resim 51: KH'nin Resmi

Resim 52: KZP'nin Resmi

KZP: Ertuğrul Gazi ve askerleri savaşıyor.

KZP resminde elinde kılıç tutan Ertuğrul Gazi ve askerlerini resmetmiştir. KZP'nin resminde kılıç çizmesi geçmiş zaman algısına sahip olduğunu göstermektedir.

KŞ: Ertuğrul Gazi ablasıyla birlikte oyun oynuyor.

KŞ etkinlerde tanıtılan Ertuğrul Gazi'den farklı olarak, O'nu yaşı küçük olarak ve ablasıyla oyun oynarken resmetmiştir. Ancak etkinliklerde Ertuğrul Gazi'nin ablasından bahsedilmemiştir.

Resim 53: KŞ'nin Resmi

Resim 54: KZS'nin resmi

KZS: Ertuğrul Gazi kötülerle savaşmak için at kullanıyor.

KZS resmine iyi-kötü savaşımı yansıtmıştır.

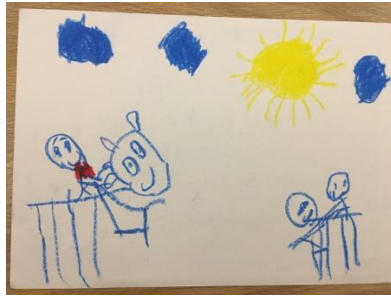
KM: Ertuğrul Gazi ve arkadaşları ellerinde oklarla kötülerle savaşıyor.

KM zamansal algı becerisini kullanarak, resimde savaşanları elinde oklar ile resmetmiştir.

Resim 55: KM'nin Resmi

Resim 56: EÇ'nin Resmi

EÇ: Ertuğrul Gazi oklarla (kullanarak) savaşıyor.

EÇ zamansal algı becerisini kullanarak, resimde savaşanları elinde oklar ile resmetmiştir.

KG: Ertuğrul Gazi elinde silahla savaşıyor.

KG anakronik hata yaparak Ertuğrul Gazi'yi elinde silahla resmetmiştir.

Resim 57: KG'nin Resmi

EY: Ertuğrul Gazi atının üzerine İngiliz askerleri ile savaşıyor.

EY iyi-kötü savaşını resmine yansıtmıştır. Ayrıca kayı boyu armasını resmine yansıtmıştır. EY bu bayrağı TV dizisinde gördüğünü ifade etmiştir.

Resim 58: EY'nin Resmi

KEL: Ertuğrul Gazi kötülerle savaşıyor. Ama Ertuğrul Gazi iyi.

KEL iyi-kötü savaşını çizmiştir Ancak iyileri Ertuğrul Gazi olarak adlandırmış ayrıca kötünün üzerinde gökyüzüne yakın çizmiştir. Bu şekilde KEL'nin iyiyi kötünden üstün gördüğü düşünülebilir.

Resim 59: EY'nin Resmi

Bu etkinlikte 18 çocuk resim yapmıştır. 6 çocuk Ertuğrul Gazi'yi savaşırken veya savaşa giderken çizmiştir (bkz resim: 42, 46, 47, 52, 54, 55, 56, 57, 58 ve 59). Savaş resmi çizen çocuklardan 4 çocuk iyi-kötü savaşını resmine yansıtmıştır (bkz resim: 47, 54, 55 ve 59) Savaş resimlerinde EÇ savaş resminde (bkz resim: 56) ok çizmiştir. EÇ'nin geçmiş zaman algısına ve geçmişte kullanılan eşyalar hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. EM ise (bkz resim: 47) resmine ateşli silah çizmiştir. EM'nin ilgili dönemde kullanılmayan bir nesneyi resmine yansıtması ile anakronik hata yaptığı düşünülmektedir. KŞ (bkz resim: 53) Ertuğrul Gazi'yi ablasıyla oynarken çizmiştir. KÖB (bkz resim: 49) O'nun evini, KN (bkz resim: 44) ise türbesini çizmiştir. Çocukların resimlerinde anakronik hata yaptıkları görülmüştür. Ayrıca çocuklar resimlerinde iyi-kötü savaşını resmetmişlerdir. Bu durumun yanı sıra çocukların geçmiş zaman algısına sahip oldukları söylenebilir. Çünkü genel olarak Ertuğrul Gazi'yi döneminin özellikleri içerisinde resmetmişlerdir. Ayrıca çocukların

izledikleri TV dizisinden etkilenerak resimler çizdikleri görülmektedir. EY'nin çizdiği (bkz resim: 58)kayı boyu arması bu durumun açık bir göstergesidir. Çünkü bu arma etkinlikler boyunca araştırmacı tarafından çocuklara gösterilmemiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden-sonuç ilişkisi kurar*”ve“*zamanla ilgili kavramları açıklar*”; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan; “*bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar*” kazanımlarındanyola çıkılarak hazırlanan Ertuğrul Gazi'nin tanıtılması etkinlikleri neticesinde çocukların; medya etkisi altında kaldıkları (bkz diyalog 9: s-4, s-12, s-13, s-14 ve resim 45, 46) görülmüştür. Ayrıca medyanın etkisi ile olumsuz kavramlara sahip oldukları da (bkz diyalog 9: s-13, s-14, s-16, s-18, s-19) söylenebilir. Zaman-geçmiş ile zaman algısına(bkz diyalog 8: s-8, s-12, s-14 ve resim: 42, 52, 55 ve 56) ve değişim ve sürekliliği algılama becerisine (diyalog 8: s-8 ve s-12) sahip oldukları, düş gücü beceriler sergiledikleri (bkz resim: 49) ve anakronik hata yaptıkları (bkz resim: 47 ve 57) tespit edilmiştir.

4.1.2 Kültür-Geçmiş Etkinliklerine Dair Bulgular

Kültür-geçmiş etkinlikleri kapsamında; Nasıl seyahat ederdik? ve Osmanlı saray mutfağı etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

4.1.2.1“Nasıl Seyahat Ederdik?” Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden-sonuç ilişkisi kurar*”,“*zamanla ilgili kavramları açıklar*” ve “*problem durumlarına çözüm üretir*”kazanımlarındanyola çıkılarak geçmişte yaşamış insanların ulaşım araçlarının tanıtılması ve çocukların geçmişten günümüze kadar kullanılan ulaşım araçlarını ve zaman içerisindeki değişimlerini algılayabilmeleri için hazırlanan Nasıl Seyahat Ederdik? etkinlikleri kapsamında etkinlikleri 2 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama “*dedelerimiz nasıl seyahat ederdi?*” sorusuna, çocukların verdikleri cevapların yer aldığı sohbet etkinliğidir. İkinci aşama ise geçmişten günümüze ve geleceğe ilişkin ulaşım araçlarının yer aldığı resim yapma etkinliğidir.

Nasıl seyahat ederdik?etkinliklerinde ilk olarak “dedelerimiz nasıl seyahat ederdi?” sorusu çocuklara yöneltilmiş ve alınan cevaplara aşağıdaki diyalogda yer verilmiştir.

Diyalog 10: Dedelerimiz Nasıl Seyahat Ederdi?

Uygulama Tarihi: 09.05.2017

- (1) AÖ:*Eskiden büyük büyük dedelerimiz nasıl seyahat ederlermiş biliyor musunuz?*
- (2) KZ:*Yürüyerek.*
- (3) AÖ:*Peki çok uzak yerlere nasıl giderlermiş?*
- (4) KÖB:*Araba.*
- (5) KES:*Hayvanlarla.*
- (6) AÖ:*Hangi hayvanlarla?*
- (7) ÇT:*Atlarla.*
- (8) AÖ:*Peki neden atlarla seyahat ediyorlarmış?*
- (9) EÖ:*Araba yokmuş.*
- (10) AÖ:*Peki araba neden yokmuş?*
- (11) EÇ:*Çünkü çok eski.*
- (12) AÖ:*Çok eskiden neden araba yokmuş? Çok eski ne demek?*
- (13) KES:*Yüzyıl.*
- (14) AÖ:*Yüzyıl çok mu eski?*
- (15) EG:*Bir milyon yıl.*
- (16) AÖ:*Çok eski olunca ne oluyor? Çok eskiden dedelerimiz neden atla seyahat ediyormuş?*
- (17) EÇ:*Arabaları yokmuş*
- (18) AÖ:*Peki şimdi neden arabalarımız var?*
- (19) EÇ:*Fabrikaya gidiyoruz, para alıyoruz, sonra biriktirip araba alabiliyoruz.*
- (20) AÖ:*Araba eskiden yoktu da nasıl oldu bir anda?*
- (21) EU:*İnsanlar arabayı keşfetti. Bilim insanları arabayı yaptılar.*
- (22) AÖ:*Peki büyük dedelerimiz neden araba yapmadı da ata bindi?*
- (23) EÖ:*Onlar da at arabasına biniyorlardı*
- (24) AÖ:*Peki at arabası ile şimdiki arabalar benziyor mu?*
- (25) EG:*Evet*
- (26) KZ:*Benziyor. Çünkü ben arkadaşlarımla oynarken şey görmüştüm. O da at arabasına benziyordu.*
- (27) AÖ:*Peki eskiden dedelerimiz neden bizim arabalarımıza binmemişler?*
- (28) KH:*Çünkü bizim gibi değiller.*
- (29) EG:*Çünkü sevmiyorlar.*
- (30) AÖ:*Eskiden o arabalardan var mıymış?*
- (31) KEL:*Yok[günümüz arabaları].*
- (32) EU:*Öğretmenim hala at arabalarına biniyoruz.*
- (33) AÖ:*Çocuklar eskiden dedelerimiz atla seyahat ediyorlarmış. KÖB gösterebilirsin bakalım ata nasıl bindiklerini.*
- (34) KÖB:*İlk önce bir ipe basıyorlar, sonra öbür ipe basıyorlar.*
- (35) AÖ:*Peki biz şimdi nasıl seyahat ediyoruz?*
- (36) ED:*Arabayla*
- (37) KEL:*Uçakla*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların geçmişte yaşamış insanların seyahat etme araçları hakkında bilgi sahibi oldukları, ancak neden o araçları kullandıkları ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Araştırmacının sormuş olduğu s-1: *“Eskiden büyük büyük dedelerimiz nasıl seyahat ederlermiş biliyor musunuz?”* sorusuna; s-5: *“Hayvanlarla.”* ve sınıftaki bütün çocukların s-7: *“Atlarla.”* söylemleri bu durumu destekler niteliktedir. Ancak KZ s-2: *“Yürüyerek.”* şeklinde cevap vermiştir. Akabinde araştırmacı s-8: *“Peki neden atlarla seyahat ediyorlarmış?”* sorusunu yöneltmiştir. Cevaben EÖ s-9 ve EÇ s-17: *“Araba yokmuş.”* ifadelerinde bulunmuşlardı. EÖ ve EÇ’nin geçmiş zaman algısına sahip olarak, o dönemde yaşayan insanların, günlük hayatlarında kullandıkları eşyalar hakkında bilgi sahibi oldukları söylenebilir. EÇ araştırmacının sorusuna s-11: *“Çünkü çok eski.”* söylemi ile cevap vermiştir. Çocuğun, arabanın eskiden var olmayan, günümüze ait bir ulaşım aracı olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Bu söylem ile EÇ’nin zaman ve kronoloji algısına sahip olduğu düşünülmektedir.

Sohbet etkinliğinin devamında s-18: *“Peki şimdi neden arabalarımız var?”* sorusu üzerine, EÇ’nin s-19: *“Fabrikaya gidiyoruz, para alıyoruz, sonra biriktirip araba alabiliyoruz.”* şeklinde söylemi olmuştur. Bu söylem ile çocuğun satın alma para ve para biriktirme kavramları hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Ayrıca EÇ’nin “çalışarak para kazanma” olgusundan da haberdar olduğu anlaşılmaktadır. EU’nun s-21: *“İnsanlar arabayı keşfetti. Bilim insanları arabayı yaptılar.”* şeklindeki söylemi incelendiğinde; arabaların geçmişte olmadığını ancak bilim insanlarının arabayı keşfettiklerini bildiği görülmektedir. EU’nun değişim ve sürekliliği algılama becerisine sahip olduğu bu söylemi ile görülmektedir. Ayrıca çocuğun “keşif-buluş” ve “bilim insanları” hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki cevapların akabinde araştırmacı s-22: *“Peki büyük dedelerimiz neden araba yapmadı da ata bindi?”* ve s-27: *“Peki eskiden dedelerimiz neden bizim arabalarımıza binmemişler?”* sorularını yöneltmiştir. EÖ bu sorulara s-23: *“Onlar da at arabasına biniyorlardı.”* şeklinde cevap vermiştir. Bu söylemi ile çocuğun, geçmişte yaşayan insanların kendi kullanımlarına uygun bir araç kullandıklarını ifade ettiği söylenebilir. KH araştırmacının yöneltmiş olduğu soruya, s-28: *“Çünkü bizim gibi değil.”* söylemi ile cevap vermiştir. Bu söylem ile çocuğun, geçmişte yaşayan insanların bizden farklı olduklarını düşündüğü görülmektedir. Bu düşünceye, bizim

kullandığımız araçları kullanamamaları durumu sebep olmuş olabilir. Ayrıca EG'nin s-29: "Çünkü sevmiyorlar." şeklinde söylemi olmuştur. EG günümüzde kullanılan araçların, geçmişteki insanlar tarafından kullanılmamasını, icat edilmemiş olması değil, onların günümüz araçlarını sevmemeleri olarak algılamıştır. Çocuğun, bu söylemi ile günümüz ve geçmiş arasında bir bağlantı kurduğu, ancak bu bağlantının zaman ve kronoloji algısı çerçevesinde olmadığı görülmektedir. Araştırmacının yöneltmiş olduğu soruya KEL s-31: "Yok[günümüz arabaları]." söylemi ile cevap vermiştir. KEL bu söylemi ile günümüz araçlarının geçmişte var olmadığı için o dönemde yaşayan insanlar tarafından kullanılmadığını ifade etmiştir. Çocuğun bu ifadesi ile zamansal sebep sonuç kurduğu görülmektedir.

Sohbet etkinliğinin ardından resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında çocuklardan; geçmişte kullanılmış, günümüzde kullan ve gelecekte kullanılabilecek ulaşım araçlarını resmetmeleri istenmiştir. Çocuklar resimlerini çizdikten sonra araştırmacıya anlatmışlardır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 64: KŞ'nin Resmi

KŞ: Bu at. Atlar gidiyor dolaşıyor. Bu otobüs, bu da uçak.

KŞ geçmiş ve günümüzle ilgili resim yapmış ancak gelecek ile ilgili resim yapmamıştır.

KZ: At arabası, dedelerimiz ve anneannelerimiz biniyordu. Bu da tren. Bu bizim zamandaki araba, bu da geçmişteki.

KZ geçmişte yaşamış insanların seyahat aracını resmine yansıtmıştır. Günümüz ulaşım araçlarından treni resmetmiştir. Ancak gelecek ile ilgili resim çizmemiştir.

Resim 65: KZ'nin Resmi

Resim 66: KH'nin Resmi

KH: Bu at arabası. Burada da tren var. Bu uçak. Bu da uçak. Burası da saray

KH geçmiş ve günümüz ulaşım araçlarını resmetmiştir. Ayrıca geçmiş dönemlere ait saray da çizmiştir. Çocuk geçmiş insanları sadece ulaşım araçlarıyla değil yaşadıkları yer ile birlikte düşünmüştür.

KA: Bu araba, bu at arabası, bu da uçak.

KH günümüz ve geçmiş zamanlara ait ulaşım araçlarını resmetmiş, ancak gelecek dönemlere ait bir ulaşım aracı tasarlamamıştır.

Resim 67: KA'nın Resmi

KES: Bu geçmişteki araba. Geçmişteki insanlar buna biniyordu. Bu da uçak. Uçaklar bizim zamanımızda.

KES geçmiş ve günümüz ulaşım araçları çizmiştir. Geçmiş dönemlere ait at arabasını, masal kitaplarında ve çizgi filmlerde var olduğu şekli ile çizmiştir.

Resim 68: KES'nin Resmi

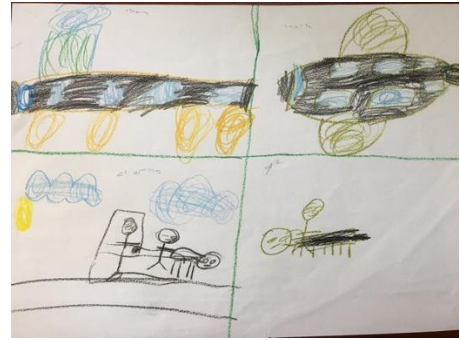

KE: Bu tren, bu uçak, bu at, bu da at arabası.

AÖ: At ve at arabasına kimler biniyor?

KE: Eskideki insanlar.

KE günümüz ve geçmiş zamanlara ait ulaşım araçlarını resmetmiş, ancak gelecek dönemlere ait bir ulaşım aracı tasarlamamıştır.

Resim 69: KE'nin Resmi

KZ: Bu gemi, bu uçak, bu at arabası, bu da uzay gemisi

AÖ: Gelecekte uzay gemisiyle mi seyahat edeceğiz sençe?

KZ: Uzayda.

KZ Diğer arkadaşlarından farklı olarak gelecek dönemler için uzay aracı tasarlamıştır.

Resim 70: KZ'nin Resmi

KZS: Bu adam ata biniyor. Eskiden. Bu da at arabası. Bu da koltuğu, yağmur gelmesin diye burada bir şey var. Bu tren. Şimdi ve eskiden trene biniyorlardı.

AÖ: Peki gelecekte neye bineceğiz?

KZS: Gelecekte ata bineceğiz.

AÖ: 100 yıl sonra?

KZS: Evet

AÖ: Neden gelecekte yine ata bineceğiz?

KZS: Çünkü galiba bizim gibi değillermiş.

AÖ: Nasıllarmış?

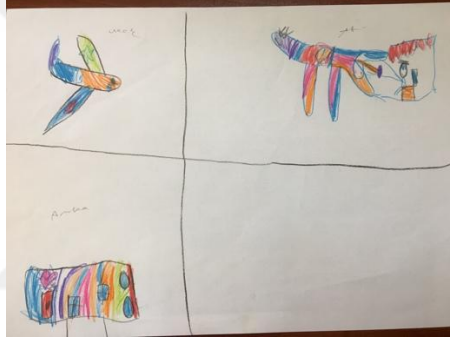
KZS:...

KZS geçmiş dönemler ve günümüz için ulaşım aracı çizmiştir. Gelecek dönemlerde yaşayacak insanlar için ise, eskiden yaşamış olan insanların kullanmış olduğu ulaşım aracı olan atın kullanılacağını ifade etmiştir.

Resim 71: KZS'nin Resmi

Resim 72: KEL'nin Resmi

KEL: At arabası, uçak.

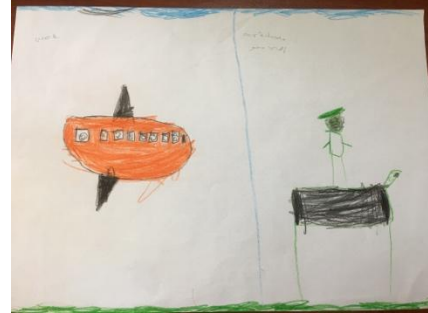
KEL geçmiş dönemler ve günümüz için ulaşım araçları çizmiştir. Ancak gelecek dönemler için bir ulaşım aracı tasarlamamıştır.

ED: Buradaki büyük dede ata bindi. Bu da uçak.

AÖ: Peki gelecekte insanlar nasıl seyahat edecekler sence?

ED: Bence birazcık uçakla.

ED geçmişte yaşamış insanları ulaşım aracı üzerinde resmetmiştir. Ancak gelecek için yeni bir tasarım yapmamıştır.

Resim 73: ED'nin Resmi

Resim 74: EÖ'nün Resmi

KY: Bu at arabası

Çocuk sadece geçmiş dönemler için resim çizmiş, günümüz ve gelecek dönemler için çizim yapmamıştır.

Resim 76: KÖB'nin resmi

EU: İlk önce bizim arabamızı yaptım. Daha sonra eskiyi. At arabası, uçan araba. Ondan sonra da ufo yaptım.

AÖ: Ufolarla seyahat edebilecek miyiz? Ufolarla kimler seyahat eder?

EU: Uzaylılar. Ama gerçek değiller.

EU geçmiş ve günümüzü resmetmiştir. Ayrıca gelecek dönmlerde seyahat etmek için ufo çizmiştir. Ufolar gerçekte varlığı kanıtlanmamış ancak TV programlarında ve çizgi filmlerde yer alan bir araçtır. Medya etkisinin EU'nun tasarımlarına yansıdığını görüyoruz.

EÖ: Şu at Eskiden biniyorlardı. Burada da araba var.

AÖ: Gelecekte neyle seyahat edeceğiz?

EÖ: Tabii ki atla.

AÖ: Peki neden gelecekte ata bineceğiz? Eskiden dedelerimiz biniyorlarmış gelecekte neden ata bineceğiz biz?

EÖ: Atlar çok hızlı koşuyor. Gelecekte daha hızlı koşan atlar olacak.

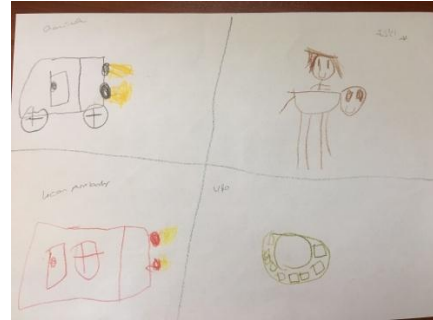
EÖ gelecekte, geçmişte yaşayan insanlar gibi atla seyahat edileceğini ifade etmiş ve çizmiştir. Geçmişteki atların insanlar tarafından geliştirilerek hızlanacağını söylemiştir.

Resim 75: KY'nin Resmi

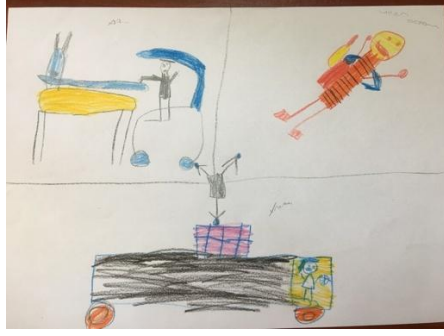
KÖB: Bu at. Eskiden atlar olurdu. Şimdi de arabalar var. Bu da büyük büyük dedelerimiz, geziyorlar.

KÖB geçmiş ve günümüz bağlamında resim yapmış, gelecek için tasarım yapmamıştır.

Resim 77: EU'nun Resmi

Resim 78:KNZ'nin Resmi

KG: Bu at, bu şelale, bu uçan insan.
AÖ: Gelecekte insanlar uçacak mı?
KG: Evet. Atın ahır orası. Bunlar da samanları.

KG geçmişte yaşayan insanların ulaşım aracı olan atı yalnız çizmemiş, at için ahır da tasarlamıştır. Ayrıca insanların gelecekte uçabileceğini düşünerek bu durumu resmine yansıtmıştır.

Resim 80:KN'nin Resmi

AÖ: Burada ne çizdin?
EG: Ebru
AÖ: Ama biz bugün ebru yapmıyoruz ki biz bugün nasıl seyahat ederdik resimleri yapıyoruz.
EG: Ama ben yapmıyorum.

EG daha önce tanıtılmış olan Türk sanat dallarından ebru ile ilgili resim yapmıştır.

Resim yapma ve anlatma etkinliğinde 18 çocuk resim yapmıştır. 11 çocuk geçmiş ve günümüz ulaşım araçlarını resimlerine yansıtmıştır. 11 çocuktan 7'si resmine uçak çizmiştir. Ancak bu 7 çocuk gelecek dönemler için tasarım çizmemişlerdir. 2 çocuk geçmiş dönemleri resimlerine yansıtırken, resimlerine ahır ve saray eklemiştir.

KNZ: At arabası, adam uçuyor. İnsanlar gelecekte uçan adam yapacak.

KNZ geçmiş dönemler için at ve at arabası çizmiştir. Ayrıca gelecek için insanların uçabileceğini var sayarak, uçan bir insan çizmiştir. Gelecekte insanların bir araç tasarlamak yerine kendilerinin uçacağını düşünmüştür.

Resim 79:KG'nin Resmi

KN: Bunlar at arabasında evine gitmeye çalışıyor. Bu da uçan bir kız.
AÖ: Ne zaman uçuyor o kız?
KN: Sabahları uçuyor. Bunların ikisi uçuyor. Bu da otobüse gidiyor.

KN geçmiş dönemler ve günümüz ulaşım araçlarını çizmiştir. Ayrıca resmine uçan bir kız çizmiştir. Ancak uçan kızın geleceğe ait olup olmadığını ifade etmemiştir.

Resim 81:EG'nin Resmi

Resim çizen 18 çocuktan 6'sı resimlerinde gelecek için tasarım yapmışlardır. 3 çocuk gelecek dönemler için ulaşım aracı olarak uçan adam çizmiştir. 2 çocuk gelecek dönemlerde, geçmişte olduğu gibi atla seyahat edileceğini resmine yansıtmıştır. 1 çocuk ise gelecek dönemler için uçak resmetmiştir. 1 çocuk ise etkinlik dışı olarak daha önce tanıtılmış olan ebru sanatı ile ilgili resim yapmıştır.

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; 1 çocuk hariç (bkz: Resim 81) bütün çocukların geçmişte yaşamış insanların ulaşım araçlarını ve günümüz seyahat araçlarını tanıdığı ve resmine yansıttığı görülmektedir. Çocuklar resimlerine atlar, at arabaları, tren, gemi ve uçak çizmişlerdir. Bu resimler ile çocukların geçmiş algısına sahip olduğu ayrıca değişim ve sürekliliği algılama becerisini kullanarak resim yaptıkları söylenebilir. Ayrıca 2 çocuğun geçmiş dönemlerde yaşayan insanların günlük hayatları ile ilgili çıkarımlarda bulunarak, resimlerine saray (bkz: Resim 66) ve ahır (bkz: Resim 79) çizdiği görülmüştür. KH'nin ve KG'nin, geçmiş zaman algısına sahip olarak, geçmişte yaşamış insanların günlük hayatlarını, ilgili dönemlerine göre değerlendirdikleri söylenebilir. Bu durumun yanı sıra çocukların gelecek dönemlere ait ulaşım aracı olarak ufo (bkz: Resim 77) ve uzay aracı (bkz: Resim 70) tasarladığı görülmektedir. Ufo ve uzay aracı kavramlarını çocuklar TV programlarından ve yabancı yapımlı çizgi filmlerden görmektedirler. Ancak diğer çocuklardan farklı olarak EU'nun ve KZ'nin bu tasarımları ile geleceğe yönelik çözüm ürettikleri görülmektedir. Ayrıca gelecek dönemler için seyahat aracı olarak, geçmiş dönemlerde olduğu gibi atların kullanılacağını (bkz: Resim 71 ve 74) resimlerine yansıtan çocuklar olmuştur. EÖ'nün ve KZS'nin geleceğe yönelik tasarımlar yapamayarak, geçmişte kullanılan atların geliştirilerek gelecekte de kullanılacağını düşündükleri görülmüştür. Bu ulaşım araçlarından farklı olarak 3 çocuk, gelecek dönemler için uçan insanları (bkz: Resim 78, 79 ve 80) resimlerine yansıtmışlardır. Gelecek dönemler için çözüm üreten bu çocukların (KNZ, KG ve KN), ürün tasarlamak yerine, insanların uçabileceğini düşündükleri görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan *“neden-sonuç ilişkisi kurar”*, *“zamanla ilgili kavramları açıklar”* ve *“problem durumlarına çözüm üretir”* kazanımlarından yola çıkılarak hazırlanan *“nasıl seyahat ederdik?”* etkinlikleri ile çocukların; geçmiş zaman algısına, zaman ve kronolojiyi algılayabildikleri (bkz. diyalog10; s-9, s-11, s-17, s-23, s-28, s-29 ve s-31 ayrıca bkz. resim; 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 76) becerilerini sergiledikleri

görülmüştür. Ayrıca diyalog 10'da gerçekleştirilen sohbette çocukların vermiş oldukları cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde çocukların; çıkarım yapabildikleri, problem çözme becerisi ifadeleri kullandığı, neden-sonuç ilişkisi kurabildikleri ve günümüz ile ilişkilendirmeler yapabildikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

4.1.2.2 Osmanlı Saray Mutfağı Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan *“zamanla ilgili kavramları açıklar - Olayları oluş zamanına göre sıralar.Zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar.”* ve sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla ifade eder-Nesneleri alışılmışın dışında kullanır.-”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak, Osmanlı saray mutfağının, yemeklerinin ve aşçılarının tanıtıldığı bu etkinlik, 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin ilk aşaması geçmiş ve günümüz yemek kültürünün konuşulduğu sohbet etkinliğidir. İkinci aşama Osmanlı saray mutfağı ile ilgili drama etkinliğidir. Son aşama ise resim yapma anlatma aşamasıdır.

Bu etkinlikler kapsamında; ilk olarak sınıfta bir mutfak dekoru oluşturulmuştur. Sınıfın bir köşesi eski dönemlere ait mutfak formunda şekillendirilmiştir. Araştırmacı tarafından sınıfa getirilen tahta kaşık, bakır tencere, tabak sınıfa yerleştirilmiştir. Ayrıca sınıf oyuncakları arasında bulunan mutfak gereçleri de bu köşeye yerleştirilmiştir. Etkinliğin ilk aşamasında, *“Osmanlı saray mutfağına ne yenirdi?”* temalı sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin başında araştırmacı çocukların zihinsel olarak geçmişe yolculuk etmeleri için onları hazırlamıştır.

Bugün sizinle geçmişe seyahat edeceğiz. Büyük dedelerimizin yaşadığı eski dönemlere gideceğiz. Gözümüzü kapatacağız. Sanki Osmanlı Sarayında yaşıyormuşuz gibi sarayda dolaşacağız.Peki Osmanlı sarayında ne yapacağız? Kapatalım gözlerimizi hep birlikte. Osmanlı Sarayındasın. Başında kavuğun var. Kabarık kabarık elbiselerin var. Tacını takmışsın başına. Giymişsin pelerini. Osmanlı Sarayında, Topkapı Sarayında, Edirne Sarayında yürüyorsun. Gözünüzü kapattığınızda Osmanlı sofrasında acaba hangi yemeği yiyorsunuz?

Araştırmacının bu yönlendirmesinin ardından sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 11: Osmanlı Saray Mutfağına Ne Yenirdi?

Uygulama Tarihi: 26.04.2017

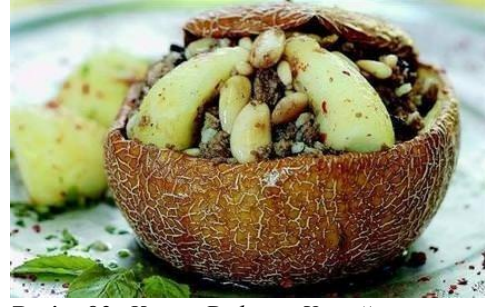
- (1) **KN:** *Fındık.*
- (2) **KEL:** *Tatl.*
- (3) **KÖB:** *Kemalpaşa tatlısı.*
- (4) **KES:** *Kurabiye.*
- (5) **EU:** *Ceviz.*
- (6) **KG:** *Balık.*
- (7) **EY:** *Ağaç.*
- (8) **AÖ:** *Eskiden dedelerimiz ağaç mı yemiş?*
- (9) **EY:** *Evet.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların Osmanlı Saray mutfağında yemek için, zihinlerinde aşçılar tarafından yapılmış yemek değil, yemiş-yiyecek düşündükleri görülmektedir. Çocuklar günümüzde de tüketilen yiyeceklerden bahsetmişlerdir. Bu durumun yanı sıra KÖB s-3: “*Kemalpaşa tatlısı.*” şeklinde bir ifadede bulunmuştur. Kemal Paşa tatlısı, daha önceki süreçte gerçekleştirilen Marmara Bölgesi’nin tanıtılması etkinliklerinde çocuklarla birlikte hazırlanarak tüketilmiştir. KÖB’nin bu etkinliği hatırlayarak söylemine yansıttığı düşünülmektedir.

Sohbet etkinliğinin ardından; araştırmacı tarafından sınıfa, getirilen Osmanlı dönemine yapılan ve tüketilen yemeklere ait görsellerin olduğu resimler çocuklara gösterilmiş ve bu yemekler çocuklara tanıtılmıştır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 82: Akıke Yemeği

Resim 83: Kavun Dolması Yemeği

Resim 84: Hoşaf

Resim 85: Fondula Yemeği

Görseller ve yemekler hakkında bilgi verilmesinin ardından Osmanlı Saray mutfağının işleyişi ve aşçıları ile ilgili bilgi verilmiştir. Mutfakta yemek yapan pilavcı başı, çorbacı başı, aşçı başı ve tadıcı hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin verilmesinin ardından drama etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında sınıfın ortasına bir yer sofrası kurulmuştur. Sınıf iki gruba ayrılmıştır. Bu gruplar; Osmanlı Saray mutfağı ekibi ve sofrada yemek yiyen misafir ekibidir. Etkinliğin başında sınıfın bir köşesine kurulan mutfak, dekor olarak kullanılmıştır. Bu mutfakta aşçılar yemek yaparak misafirlerine Osmanlı döneminde yaşayan inşalar gibi servis etmişlerdir. Çocukların isteği üzerine drama 6 kez tekrarlanmıştır. Drama etkinliği ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 12: Aşçıların Aşçısı

Uygulama Tarihi: 26.04.2017

- (1) **EU:** Ben aşçı başı olacağım.
- (2) **KZ:** Ben pilavcı başı
- (3) **KÖB:** Ben çorbacı başı olacağım.
- (4) **EY:** Ben de tadıcı olacağım.
- (5) **AÖ:** Tamam öyleyse çocuklar. Diğer arkadaşlarınız misafirlerimiz olsun.
- (6) **EU:** Ben dolma yapacağım. Ohhh çok güzel bir dolma oldu. [Mutfak köşesinde yemek yapıyor.]
- (7) **KZ:** Ben beyaz pilav [pirinç pilavı] yapacağım.
- (8) **KÖB:** Ben de domates çorbası.

[Yemeklerini hazırlarlar. Tadıcı başı abartılı bir şekilde tadar ve misafirlere ikram eder.]

(9) EY: Hoş geldiniz misafirlerim. Buyurun yemeklerimizi. Afiyet olsun.

Yukarıdaki drama diyalogu incelendiğinde; çocukların mutfaklarında günümüz yemeklerini yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Ancak tadıcının yapılan yemekleri tatması akabinde misafirlerine ikram etmesi, Osmanlı ve Türk misafirperverliğinin göstergesinin drama yansıdığına göstergesi olabilir. Tadıcı mutfaktan sofraya kadar olan yolu, önemli bir misafire ikrama gider gibi hürmetkar bir şekilde yürümüştür. Drama etkinliği 6 kez tekrar edilmiştir. Bu etkinlik kapsamında çocuklar kendi istedikleri yemekleri yaparak misafirlerine ikram etmişlerdir.

Drama etkinliğinin ardından resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında 16 çocuk resim yapmıştır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 86: KS'nin Resmi

KS: Evin yanında yemek yapan kız çizdim.

KSetkinliklerde tanıtılan hususlar ile ilgili resim çizmemiştir.

KH: Annemi ve evimizi çizdim. Annem mutfakta yemek yapıyor.

KH kendi evini ve evde yemek yapan annesini çizmiştir.

Resim 87: KH'nin Resmi

Resim 88: KN'nin Resmi

KN: Yemek yapan bir kız çizdim.

KN gerçekleştirilen etkinlikleri değil, bahçede yemek yapan bir kız çizmiştir.

KY: Bu annemin mutfağı, bu da Osmanlı mutfağı.

KY Osmanlı mutfağı ile annesinin mutfağını karşılaştırarak çizmiştir. Osmanlı mutfağı için yer sofrası, annesinin mutfağı için de, mutfağın içinde olduğu bir ev çizmiştir.

Resim 89: KY'nin Resmi

KG: Annem mutfakta yemek yapıyor. Bu da Osmanlı mutfağı.

KG günümüz mutfağında annesini yalnız başına yemek yaparken çizmiştir. Ancak Osmanlı mutfağını bütün aşçılıyla çizmiştir. KG geçmiş zaman algısını yansıtarak, Osmanlı mutfağını dönemine uygun olarak çizmiştir.

Resim 90: KG'nin Resmi

KZS: Annem. Osmanlı Mutfağı.

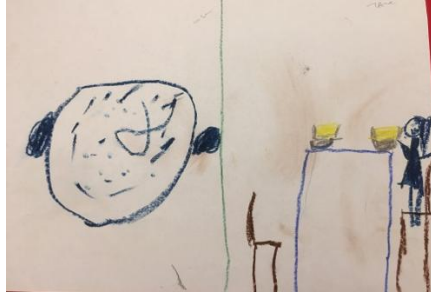
KZS sadece mutfakları şekil olarak çizmiştir. Mutfaklarda yemek yapan kimseyi çizmemiştir.

Resim 91: KZS'nin Resmi

KNZ: Bizim mutfak. Annem var. Bu da Osmanlı Mutfağı.

KNZ resimlerinde mutfak görsellerine değil, sofralara yer vermiştir. Mutfakları ilgili dönemlerine uygun olarak resmetmiştir. Günümüz sofrası için masa, Osmanlı sofrası için ise yer sofrası çizmiştir. KZN'nin geçmiş zaman algısına ve değişim ve sürekliliği algılama becerisine sahip olduğu görülmektedir.

Resim 92: KNZ'nin Resmi

KA: Evde sofradayız. Bu da Osmanlı Mutfağı.

KA, kendi evinde yemek yedikleri sofraya ile Osmanlı dönemi sofrasını karşılaştırmıştır. Günümüz aile sofrasında aile üyelerini çizmiştir, ancak Osmanlı mutfağında sadece aşçı resmetmiştir.

Resim 93: KA'nın Resmi

Resim 94: KÖB'nin Resmi

KEL: Annem yemek yapıyor. Burada da aşçı var. Osmanlı'da yemek yapıyor.

KEL annesinin mutfağı ile Osmanlı mutfağını karşılaştırmıştır. Ancak Osmanlı mutfağında resmettiği aşçı, tanıtılan Osmanlı aşçılarına benzememektedir. TV reklamlarında izlenen İtalyan aşçılara benzemektedir.

Resim 96: KŞ'nin Resmi

EÖ: Osmanlı aşçılarını çizdim.

Çocuk sadece Osmanlı dönemi aşçılarını çizmiştir. Aşçıları mutfakta değil, bahçede resmetmiştir.

KÖB: Bu annemin mutfağı, bu da Osmanlı mutfağı. Aşçının şapkası var.

KÖB günümüz ve Osmanlı mutfağını karşılaştırmıştır. Günümüz mutfağında annesini yemek yaparken, modern bir mutfakta resmetmiştir. Osmanlı mutfağında aşçıyı yemek yaparken çizmiştir. Ancak KÖB'nin çizdiği aşçı, etkinlikler esnasında tanıtılan aşçıya benzememektedir. KÖB kendi zihninde oluşturduğu aşçıyı resmine yansıtmıştır.

Resim 95: KEL'nin Resmi

KŞ: Bunlar Osmanlı aşçıları.

KŞ resminde sadece Osmanlı aşçılarını çizmiştir. Ancak aşçıları yemek yapmamakta, yan yana durmaktadır.

Resim 97: EÖ'nin Resmi

Resim 98: EÇ'nin resmi

EÇ: Osmanlı mutfağında yemek yapan aşçılar var. Buradan da duman çıkıyor.

EÇ resminde Osmanlı mutfağını çizmiştir. Ancak diğer arkadaşlarından farklı olarak, resimde yemek yapılması sebebiyle bacadan çıkan dumanı çizmiştir.

KZP: Osmanlı mutfağı çizdim. Bu da aşçı. Bahçede yapıyor. Bu da saray.

KZP bahçede yemek yapan Osmanlı aşçısı çizmiştir. Ayrıca yanına o döneme ait saray çizmiştir. Saray dönemine ait bir saraya benzemektedir. Günümüz evlerine benzemektedir.

Resim 99: KZP'nin resmi

Resim 100: KES'nin resmi

KES: Osmanlı aşçıları yemek yapıyorlar.

KES Osmanlı dönemine ait aşçıları mutfakta resim yaparken resmetmiştir.

EM: Bu bir ateş topu arabası. Çizgi filmde gördüm.

EM Osmanlı Saray mutfağı ile ilgisi olmayan bir resim çizmiştir.

Resim 101: EM'nin resmi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; 3 çocuğun yemek yapan anne/kız çizdiği, 5 çocuğun Osmanlı mutfağını resmettiği ve 7 çocuğun ise Osmanlı mutfağı ile günümüz mutfağını karşılaştıran resimler çizdiği görülmektedir. 1 çocuk ise etkinlik ile ilgili olmayan bir resim çizmiştir. Çocukların çizmiş oldukları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; Osmanlı yemek-sofra kültürünü ve günümüz yemek-sofra kültürünü resimlerine yansıttıkları görülmüştür. Çocukların çizdikleri resimlerde; değişim ve sürekliliği algılama becerisi, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi sergiledikleri görülmektedir. Günümüz ve Osmanlı sofrası-mutfaklarını

karşılaştırdıkları resimler (bkz: Resim 89, 90, 91, 92,93,94,95) bu durumun göstergesidir. Çocuklar çizdikleri bu resimlerde, günlük yaşantılarını resimlerine yansıtarak, günümüz mutfağında yemek yapan kişi olarak annelerini çizmişlerdir. Ayrıca 2 çocuk resimlerinde(bkz: Resim 94, 95) mutfakta yemek yapan kişi olarak şapkası ve uzun bıyıkları olan aşçılar resmetmişlerdir. Çocuklar; TV programların izlenen gıda reklamlarında/çizgi filmlerde yemek yapan kişileri İtalyan aşçı olarak, bıyıklı ve şapkalı olarak görmektedirler. Türk kültüründe yer alan aşçı figürü çocukların resmettiği İtalyan aşçı figürüne benzememektedir. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında tanıtılan bu öğeler, çocukların kültürümüzün dışında kalan unsurlardan uzak kalmasını sağlayarak, kendi kültürel öğelerimizi tanımalarını kolaylaştıracaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan *“zamanla ilgili kavramları açıklar - Olayları oluş zamanına göre sıralar.Zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar.”* ve sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla ifade eder-Nesneleri alışılmamışın dışında kullanır.-”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak, uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; günümüz ile ilişkilendirmeler yaptıkları(bkz. resim: 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94 ve 95) , geçmiş zaman algısına sahip oldukları (bkz. resim:87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95 ve 99) görülmüştür. Ayrıca bütün etkinlik süresince çocuklar günümüz ile ilişkilendirmeler yaparak, değişim ve sürekliliği algılama ile zaman ve kronolojiyi algılama becerisi sergilemişlerdir.

4.1.3 Tarih-Sanat Etkinliklerine Dair Bulgular

Tarih-sanat etkinlikleri kapsamında; motiflerimizden mesajım var, ebru sanatı, filografi sanatı, yaprak boyama sanatı ve kumaş baskı sanatı etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

4.1.3.1 Motiflerimizden Mesajım Var Etkinliklerine Dair Bulgular

Kilimler geçmişten günümüze kadar, Türk Milleti'nin duygularını yansıtarak dokunmuş ve hayatımızda önemli bir yer edinmiştir (Sevim ve Canay, 2005). yeri olan kilimler Kültürümüzün önemli birikimlerinde biri olan kilim motifi ve dokuma sanatının tanıtıldığı bu etkinlik, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla*

ifade eder- özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur” ve “sanat eserlerinin değerini fark eder-sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan “küçük kas gerektiren hareketleri yapar- malzemeleri araç kullanarak şekil verir” kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış ve 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. Bütün aşamalar yere serilen el örmesi kilim üzerinde yürütülmüştür. İlk aşama, çocukların duygu durumlarına (mutluluk, üzüntü, sevinç vs.) göre çizmek istedikleri resimlerin konuşulduğu sohbet etkinliğidir. İkinci aşama, yere serilen ve sınıfa getirilen kilim motifi resimlerinin incelenmesi aşamasıdır. Etkinliğin üçüncü aşamasında, Türk kilim motiflerinin boyanmamış boş şablonların çocuklar tarafından boyanması aşamasıdır. Son olarak ise kilim tasarlama ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Etkinliğin ilk aşamasında, araştırmacı tarafından çocuklara “üzüldüğünüzde, sevindiğinizde, mutlu olduğunuzda, özlediğinizde ne resmi çizmek istersiniz?” sorusu yöneltilmiş ve verilen cevapların yer aldığı diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 12: Duygularımı Nasıl Çizerim?

Uygulama Tarihi: 13.01.2017

- (1) **KE:** *(Mutluluk): İnsanlar, güller, gülen yüzler.*
- (2) **KÖB:** *(Mutluluk): Arkadaşlarımı.*
- (3) **KG:** *(Sevmek): Arkadaşlarımı.*
- (4) **KA:** *(Acıkmak): Pasta, yemek.*
- (5) **EG:** *(Üzülmek): Arkadaşlarımı.*
- (6) **ED:** *(Üzülmek): Kalp.*
- (7) **KN:** *(Anne Sevgisi): Kardeşimi.*
- (8) **KH:** *(Anne Sevgisi): ....*
- (9) **KM:** *(Sevinçli Olmak): Gezmeye giden insanlar.*
- (10) **KŞ:** *(Sıkkın): Arkadaş.*
- (11) **KZ:** *(Mutlu): Kar ve pasta.*
- (12) **KE:** *(Arkadaşlarını Özlemek): Gemi ve buz.*
- (13) **EY:** *(Arkadaşlarını Özlemek): Araba.*
- (14) **EU:** *(Arkadaşlarını Özlemek): Geometrik Şekiller.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların duygu durumları bağlamında çizmek istedikleri figürleri, öğeleri ve insanları ifade ettiklerini görüyoruz. Mutluluk duygusuna istinaden; KE s-1’de “İnsanlar, güller, gülen yüzler.” çizmek istediğini, KÖ s-2’de “Arkadaşlarımı” resmetmek istediğini ve KZ s-3’de “Kar ve pasta” çizmek istediğini ifade etmiştir. Bu ifadeler değerlendirildiğinde; KE’nin mutluluğu “güller ve gülen yüzler” gibi onu ifade eden sembolik öğeler ile, KÖB’nin “arkadaşları” ile ve KZ’nin “kar ve pasta” ile

ilişkilendirdiği görülmektedir. KG'nin s-3'de ifade ettiği, "sevmek" duygusuna istinaden "Arkadaşlarımı." şeklindeki ifadesi ve KN'nin s-7'de "anne sevgisini" çizmek için "Kardeşimi." çizerim şeklindeki söylemi değerlendirildiğinde, çocukların bu duygu durumlarını resmetmek için, kendilerine yakın olan ve sevgi duydukları kişileri resimlerine yansıtmak istedikleri görülmektedir. Bu ifadelerin yanı sıra "arkadaşlarını özlemek" duygu durumu ile ilgili resim çizmek isteyen çocuklar olmuştur. KE s-12'de "Gemi ve buz.", EY s-13'de "Araba." Ve EU s-14'de "Geometrik şekiller" şeklindeki ifadelerde bulunmuşlardır.

Etkinliğin ikinci aşamasında, yere serilen kilim çocuklar ile birlikte incelenmiştir. Araştırmacı çocuklara yere serilen kilimi göstererek "sizce bu nasıl bir kilim olabilir?" sorusunu yöneltmiştir. Verilen cevapların yer aldığı diyalog aşağıda yer almaktadır.

Diyalog 13: Sihirli Kilimim

Uygulama Tarihi: 13.01.2017

- (1) **EU:**Uçan halı.
- (2) **KY:**Yanmaz halı.
- (3) **KÖB:**Bizi götüren (ulaştıran) halı.
- (4) **KE:**Cadı Halısı.
- (5) **EY:**El halısı (elde örülmüş halı).
- (6) **KM:**Kendi kendine uçan halı.
- (7) **EG:**Uçan halı.

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların söylemlerinde mitsel dönem özellikleri sergileyerek, medyada var olan çizgi film ve kitaplarda yer alan gerçek dışı öğeleri kullandıkları görülmektedir. EU'nun s-1 "Uçan halı.", KE'nin s-3 "Cadı Halısı." ve EG'nin s-7 "Uçan halı" ifadeleri bu duruma örnektir. İncelenen kilimi tanıyan tek çocuk EY'dur. S-5'deki "El halısı (elde örülmüş halı)." şeklindeki ifadesi bu durumun göstergesidir.

Yukarıdaki sohbetin ardından Türk Kilim motiflerinin yer aldığı resimler çocuklar ile birlikte incelenmiştir. Araştırmacı tarafından çocuklara "bu kilimleri ören ablalarımızın bize bir anlatmak istedikleri yani mesajı varmış" denilerek kilim motiflerinin anlattıkları, çocuklara tanıtılmıştır. Çocuklara gösterilen kilim motiflerinin görsellerine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 102: Bereket Motifi

Resim 103: Göz Motifi

Resim 104: Bukağı Motifi

Resim 105: Keçi Boynuzu Motifi

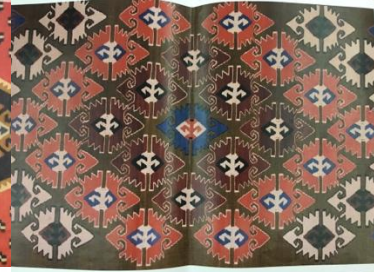
Resim 106: Bukağı Motifi

Resim 107: İnsan Motifi

Resim 108: Pıtrak Motifi

Resim 109: Küpe Motifi

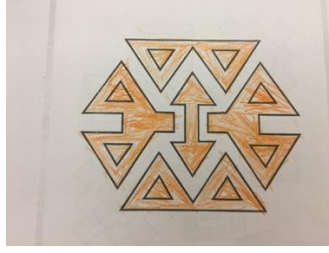

Resim 110: Yılan Motifi

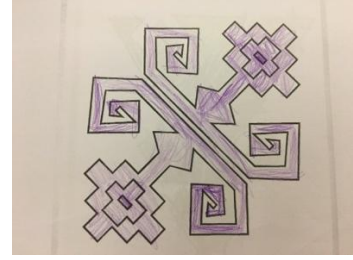
Kilim görsellerinin çocuklar tarafından incelenmesinin ardından, kilim motiflerinin şablonları çocuklara verilmiş ve çocuklar bu motifleri boyamışlardır. İlgili görsel örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 111: Damga Motifi

Resim 112: Kurt İzi Motifi

Resim 113: Bereket Motifi

Resim 114: Eli Belinde Motifi

Resim 115: Kurt İzi Motifi

Kilim şablonlarının boyanmasının ardından; “gözlerimizi kapatarak, söylemek istediklerimizi kilimlerimize çizelim” denilerek, resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında çocuklar kilimler tasarlayarak araştırmacıya anlatmışlardır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 116: EU'nun Resmi

EU: Ailesini seviyormuş. [çizen kişi].

KÖB: Cesur olmak.
AÖ: Peki neden halinde cesurluk var?
KÖB: Çünkü ailemi korumak için.

Resim 117: KÖB'nin Resmi

Resim 118: KNZ'nin Resmi

KNZ: Annemi çok seviyorum.
AÖ: Bu annen bu da sen misin?
KNZ: Hayır ED ve ben.

KH: Annesi çocuğunu korumak için ... Çocuk ağlıyor yalnız kaldı diye. Üzülüyor.

Resim 119: KH'nin Resmi

Resim 120: KY'nin Resmi

KY: Anne baba. Anne ve babamı çok seviyorum. Bir de kardeşimi.

KG: Bu benim bu annem bu da babam. Onları çok seviyorum.

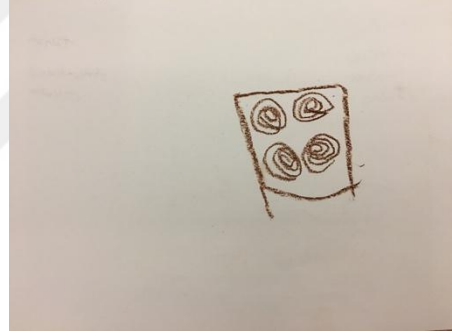
Resim 121: KG'nin Resmi

Resim 122: KM'nin Resmi

KM: Babaannemi çok özledim. Onu çizdim.

EÖ: Okuldayken anneannemi çok özliyorum da. Onu çizdim.

Resim 123: EÖ'nin Resmi

Resim 124: KZ'nin Resmi

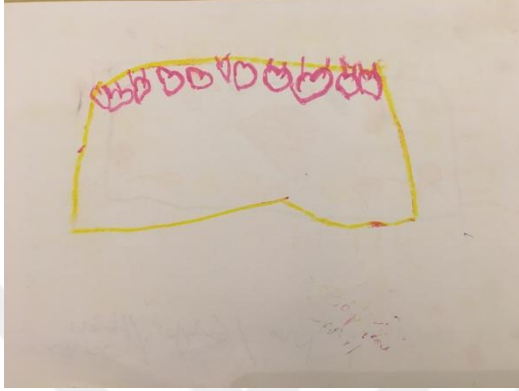
KZ: Ailemi çok seviyorum. Onları çizdim.

KEL: Mutluluk. Çünkü herkesi çok seviyorum.

Resim 125: KEL'nin Resmi

Resim 126: KN'nin Resmi

KN: Gülüyor.

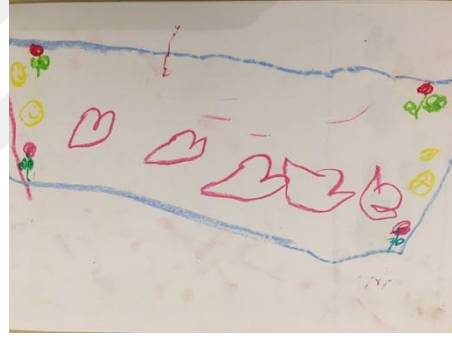
AÖ: Halın gülüyor mu? Peki neden gülüyor?

KN: Çünkü herkesi seviyor.

KES: Mutluluk.

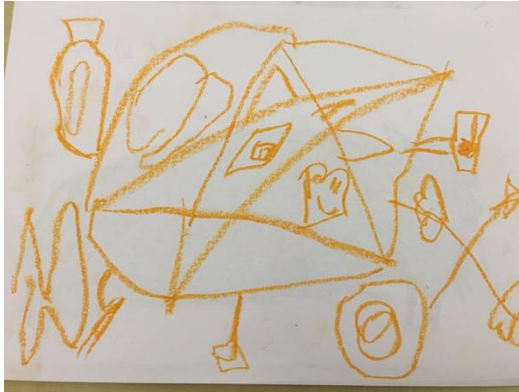
AÖ: Peki bu halın neden çok mutlu?

KES: Çünkü birini sevdiği için.

Resim 127: KES'nin Resmi

Resim 128: KE'nin resmi

KE: Mutluyum.

Resim 129: KA'nın Resmi

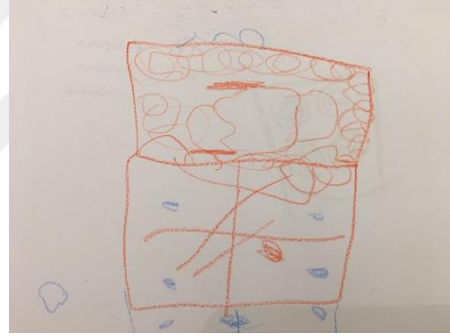
KA: Yıldızlar ve harfler. Gülüyorlar.

Resim 130: KZP'nin Resmi

KZP: Kötü iyilerle savaşıyor.
AÖ: Neden?
KZP: Çünkü ailesini korumak istiyor.

EY: Cesaret ve korunma

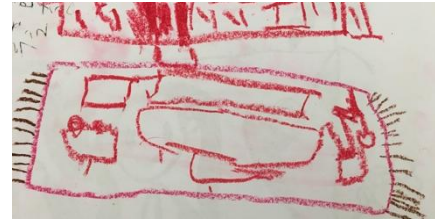
Resim 131: EY'nin Resmi

Resim 132: KŞ'nin Resmi

KŞ: Üzgün
AÖ: Üzgün mü? Neden?
KŞ: Öyle

EÇ: Burası anıtkabir burası da Atatürk'ün yattığı yer. Burasıda önündeki trafik.

Resim 133: EÇ'nin Resmi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; 18 çocuğun tasarladığı kilimler görülmektedir. 9 çocuk; aile özlemi ve aile sevgisi, 5 çocuk mutluluk, 2 çocuk kötülerle savaş/cesaret-

koruma, 1 çocuk üzgün (duygu) ve 1 çocuk Anıtkabir'i kilimlerine yansıtmışlardır. Tasarımlar genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların ailelerini buna bağlı olarak duygularını merkeze alan kilimler tasarladığı söylenebilir (bkz:resim; 130, 123, 122, 121, 120, 119, 118, 117, 116). Bu durumun yanı sıra çocukların cesaret ve koruma temalı tasarımlar yaptıkları görülmektedir. Bu çocuklardan ikisi aileyi korumak için (bkz: 117, 119), biri ise iyi ve kötü arasındaki savaş için (bkz: 130) tasarım yapmıştır. Diğer tasarımlardan farklı olarak 3 çocuğun duygu durumlarını kişiler üzerinden değil, çizdikleri kilimle üzerinden aktarmaya çalıştıkları (bkz: 126, 129, 132) görülmektedir. Bu tasarımlarında çocukların kilimlerinin; üzgün (bkz: 132), herkesi seven (bkz: 126) ve kilimlerine çizdiği yıldızların güldüğünü (bkz: 129) ifade ettikleri görülmüştür. Bu söylemler ve tasarımlar ile çocukların animizm davranışları sergilemektedirler. Cansız olan nesnelere canlı formunda resmedilmesi olan animizm çocukların kilimlerinin üzerine canlı davranışları gösteren cansız nesnelere çizmesi ile ortaya çıkmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla ifade eder- özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur”* ve *“sanat eserlerinin değerini fark eder-sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”*, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“küçük kas gerektiren hareketleri yapar- malzemeleri araç kullanarak şekil verir”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak uygulanmış etkinlikler sonucunda çocukların; mitsel dönem düş gücü ifadelerinde bulunduğu (bkz. resim: 130, 123, 122, 121, 120, 119, 118, 117, 116), iyi-kötü anlayışına sahip olduğu (bkz. resim: 117, 119) ve animizm (bkz. resim: 129) davranışları sergilediği görülmüştür.

4.1.3.2 Ebru Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla ifade eder- özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur”* ve *“sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”*, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“küçük kas gerektiren hareketleri yapar-değişik malzemeler kullanarak resim yapar”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış Ebru sanatı etkinlikleri, üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama ebru sanatının tanıtıldığı sohbet etkinliğidir. İkinci aşama, sınıfa getirilen ebru malzemelerinin tanıtılması ve sınıftaki çocuklar ile

birlikte ebru yapma etkinliğidir. Son aşama ise sınıfta çocuklar ile birlikte yazılan ebru şarkısının söylenmesidir.

Ebru sanatının tanıtılması etkinliklerinde ilk olarak çocuklar ile birlikte sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 14: Ebru Sanatı

Uygulama Tarihi: 08.03.2017

- (1) **AÖ:**Çocuklar ebru sanatının ne olduğunu bilen var mı?
- (2) **KES:**Evet ebru bir sanat. Tablo yapılıyor.
- (3) **KEL:**Tablo yapılıyor.
- (4) **AÖ:**Büyük büyük dedelerimiz eskiden kitaplarını ciltlemek için ebru yapıp, onlarla kitaplarının içlerini ve dışlarını ciltlerlermiş. Siz ebrunun nasıl yapıldığını biliyor musunuz?
- (5) **ÇT:**Hayırrr.
- (6) **EÖ:**Ben “Nane Limon”da izlemiştim. Ebru sanatı yapıyorlardı.
- (7) **EG:**Uçan halı.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların genel olarak ebru sanatını tanıdıkları ancak nasıl yapıldığı hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. EÖ'nün s-6'da “Ben “Nane Limon”da izlemiştim. Ebru sanatı yapıyorlardı.” ifadesi ile TRT Çocuk TV kanalında yayınlanan “Nane ile Limon” adlı çizgi filmde ebru sanatının tanıtıldığı ve çocuklar tarafından izlenilerek öğrendiği görülmektedir. TV programlarında kültürümüzle ilgili unsurların yer almasının önemi burada karşımıza çıkmaktadır. Çocukların izledikleri programın yabancı kültürlerin unsurları ile değil Türk kültürü unsurları ile yapılandırılmış olması, sosyo-kültürel eğitimin yaygınlaşmasını sağlayabilir.

Ebru sanatı sohbet etkinliğinin ardından; çocuklara ebru yapım malzemeleri olan tekne, kitre, at kılından fırça, ebru boyası ve ebru kâğıdı tanıtılmıştır. Daha sonra bu malzemeler çocuklar ile birlikte sınıfta hazırlanarak ebru yapımına başlanmıştır. Her çocuk ebru yapma etkinliğine katılmıştır. Çocukların yapmış oldukları ebru örneklerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Resim 134: KS'nin Resmi

KS: Ben çiçek bahçesi yaptım. Rengarenk çiçekler var burada.

KH: Ben çiçek yaptım. Sarı yaprakları var.

Resim 135: KH'nin Resmi

Resim 136: KES'nin Resmi

KES: ben lale yaptım. Yeşil sapları var. Kırmızı bir lale.

EÖ: Ben kelebek yaptım. Yeşil kanatları var. Uçuyor.

Resim 137: EÖ'nün Resmi

EY: Ben kelebek yaptım. Kocaman kanatları var.

Ebru etkinliğine sınıfta bulunan 20 çocuk katılmıştır. Çocukların yaptıkları ebrular genel olarak değerlendirildiğinde; kelebek, arı ve çiçek yaptıkları görülmüştür.

Ebru yapma etkinliğinin ardından şarkı yazma ve söyleme etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında sınıfta çocuklar ile birlikte şarkı yazılmıştır. Yazılan bu şarkı sınıfta defalarca tekrar edilmiştir. Etkinlik sonlandıktan sonra dahi çocukların bu şarkıyı mırıldandıkları görülmüştür. Yazılan şarkıya aşağıda yer verilmiştir.

*Ben bugün ebru yaptım,
Biraz sarı boya aldım,
Birazda kırmızı, birazda mavi ve biraz da yeşil.
Ebrudan kelebek yaptım, sonra arı yaptım ve bir de çiçek yaptım.*

Ebru etkinliğinin gerçekleştirilmesinden sonraki gün sınıfa gelen çocuklar dün yaptıkları ebru etkinliği ile ilgili konuşmuşlardır. Çocukların kendi aralarında araştırmacı ile birlikte yapmış oldukları sohbete aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 15: Evde Ebruya dair Konuşma

Uygulama Tarihi: 10.03.2017

- (1) **KZ:***Ebru sanatı yaptığımız günün akşamı anneme okulda ebru yaptığımızı söyledim. Annem de ebru yapmak istedi. "Bir ebru kursuna gitsem mi?" dedi.*
- (2) **KES:***Anne biz bugün ebru yaptık dedim. Beraber ebru malzemeleri almaya gittik. Sonra beraber ebru yaptık.*
- (3) **KEL:***Ben anneme şöyle dedim "anne ebru yapabilir miyim?" Hemen dışarı çıktık ve ebru boya aldık sonra gemiyi aldık.*
- (4) **AÖ:***Gemi miydi adı? Kitreyi koyduğumuz şeyin adı neydi?*
- (5) **KG:***Tekne*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; sosyo-kültürel eğitim bağlamında tanıtılan unsurların, evde çocuklar tarafından paylaşıldığı, bu durum üzerine ebeveynlerin yapmış oldukları okul dışı aktivitelerin varlığı görülmektedir. Sosyo-kültürel eğitimde ebeveyn katılımı oldukça önemlidir. Kültürümüze ve tarihimize ait konuların okul dışı ortamlarda ebeveynler tarafından desteklenmesi, bu unsurların zihinde kalıcılığının korunmasına ve yeni gelen sosyo-kültürel bilgi birikimleri ile daha kolay harmanlanabilmesine olanak sağlayabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla ifade eder- özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur”* ve *“sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”*, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“küçük kas gerektiren hareketleri yapar-değişik malzemeler kullanarak resim yapar”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak uygulanmış ebru sanatı etkinlikleri ile çocukların; yaratıcılık becerilerini kullandıkları ve medya etkisinde kaldıkları (bkz. diyalog 14-s:6) görülmüştür.

4.1.3.3 Filografi Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular

Ülkemizde oldukça yaygın olan, Orta Doğu coğrafyasında doğarak dünyaya yayılmış bir sanat dalıdır (İSMEK (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları)). Sosyo-kültürel eğitim kapsamında sanat dallarının tanıtılması çerçevesinde filografi etkinlikleri uygulanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”* ve motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“küçük kas gerektiren hareketleri yapar- değişik malzemeler kullanarak resim yapar”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış; Filografi sanatının tanıtılması etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama filografi sanatını tanıtmak için çocuklara video izletilmesi aşamasıdır. İkinci aşama ise sınıfa getirilen malzemelerle filografi yapım aşamasıdır.

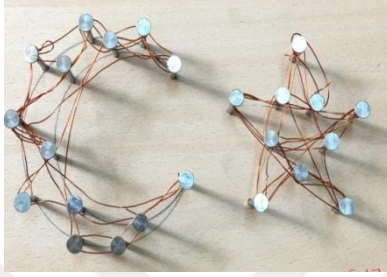
Etkinliğin ilk aşamasında filografi ile ilgili tanıtım videosu (URL) izlenmiştir. Bu videoda filografi sanatı ile yapılan bir Türk Bayrağı vardır. Etkinliğin ikinci aşamasında sınıfa getirilen filografi malzemeleri çocuklara tanıtılmıştır. Araştırmacı tarafından tahta parçası üzerine Türk Bayrağı şablonu çizilmiş, ardından bu şablon

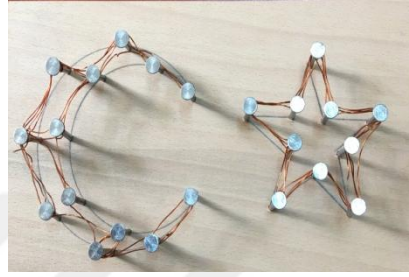
çevresine çivi çakılmıştır. Sınıfa getirilen bakır telin her çocuk tarafından incelenmesi sağlanarak filografi yapımı onlara gösterilmiştir.

Filografi yapımının tanıtılmasının ardından daha önce hazırlanmış olan tahta üzerine Türk Bayrağı şablonları ve bakır teller her çocuğa dağıtılmış ve çocukların kendi filograflarını yapmaları sağlanmıştır. Yapılan bazı filografi örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 139: EY'nin Resmi

Resim 140: KZ'nin Resmi

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında; sanat etkinliklerinin çocuklara tanıtılması oldukça önemlidir. Çocuklara bu sanat dallarının tanıtılması ile çocuklar hem bu sanat dallarını öğrenmekte hem de bu sanatı icra eden sanatçılar gibi sanat ürünleri ortaya koymaktadır. Böylelikle ülkemizde unutulmaya yüz tutmuş sanat dallarının varlıklarını sürdürmelerine katkı sağlanmış olmaktadır.

4.1.3.4 Yaprak Boyama Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular

Türk sanat örneklerinden olan yaprak boyama sanatının tanıtıldığı etkinlikler, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan “*kendini yaratıcı yollarla ifade eder- özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur*”ve “*sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar*””, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan “*küçük kas gerektiren hareketleri yapar- değişik malzemeler kullanarak resim yapar*”kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış ve üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama sınıfa getirilen yaprakların çocuklar tarafından incelenmesi aşamasıdır. İkinci aşama yaprak boyama sanatının tanıtıldığı videonun (URL) çocuklara izlettirilmesidir. Son aşama ise çocukların kendi yaprak boyamalarını yapmaları aşamasıdır.

Yaprak boyama sanatı Türk kültüründe önemli yeri olan bir sanat dalıdır. Bu sanat dalı ile sanatçı yaprak üzerine resimler çizmekte ve bu resimleri özel mekanlarında sergilemektedir. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında bu sanat dalının çocuklara tanıtılması hem çocukların bu sanat salının varlığını bilmelerine hem de kendi duygu ve düşüncelerini bu sanat dalı aracılığı ile çizerek ifade etmesine olanak sunmuştur. Bu balamda ilk olarak sınıfa getirilen yeşil ve kuru yapraklar çocuklar tarafından incelenmiş ve bu yaprağa resim yapılması ile ilgili küçük bir sohbet gerçekleştirilmiştir. Ardından yaprak boyama sanatının gösterildiği tanıtım videosu çocuklara gösterilmiştir. Bu videoda yaprak üzerine yapılan bir manzara gösterilmektedir. Son olarak ise çocuklara çeşitli yaprak şablonlarının çizildiği kağıtlar verilmiştir. Bu kağıtların çocuklara tarafından kesilerek, istedikleri tasarımları ve çizimleri bu kağıtlara yapmalara istenmiştir. Çocukların çizdikleri görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 141: KA'nın Resmi

KA: Kremalı pasta
AÖ: Bu pastanın üzerindeki ne?
KA: Mum. Anneme çizdim.
AÖ: Annen için mi? Doğum günü mü annenin?
KA: Evet

KY: Bu annem, bu babam, bu ablam bu da ben.
Bu da benim doğum günü pastam.

Resim 142: KY'nin Resmi

Resim 143: KEL'nin Resmi

KEL: Doğumgünü pastası
AÖ: Bu kimin pastası?
KEL: Annem için.

KZS: Pasta.
AÖ: Kime yaptın pastayı?
KZS: Öylesine.

Resim 144: KSZ'nin Resmi

Resim 145: KNZ'nin Resmi

KNZ: Doğumgünü.
AÖ: Kimin doğumgünü?
KNZ: Annemle babamın.

KZS: Pasta
AÖ: Ne pastası bu?
KZS: Doğumgünü. Babaannemin
AÖ: Neden babaanneninin doğumgününi yaptın?
KZS: Çünkü babaannemi seviyorum.

Resim 146: KZS'nin Resmi

Resim 147: KE'nin Resmi

KE: Ablam kardeşim babam ben ve annem.
AÖ: Peki aileniz nereye gitmiş burada?
KE: Oynuyorduk.

KG: Çocuklar.
AÖ: Kim bu çocuklar.
KG: Bu ben bu da abim.
AÖ: Abini çok mu seviyorsun?
KG: Evet.

Resim 148: KG'nin Resmi

Resim 149: KZ'nin Resmi

KZ: Çimen bu. Burada da kalpler çizdim.
AÖ: Bu kalpler kimin için?
KZ: Annem için. Onu çok sevdiğimi gösteriyor.

KZP: Bu kardeşim bu ben bu da evimiz.
AÖ: Peki neden böyle bir ortam çizdin?
KZP: Çünkü annem böyle şeyleri sever.

Resim 150: KZP'nin Resmi

Resim 151: KH'nin Resmi

KH: Bu ben, bu annem. Annem beni çarşıya götürürken yaprak topluyoruz.

KN: Kardeşimle beni. Oynuyoruz.

Resim 152: KN'nin Resmi

Resim 153: KES'nin resmi

KES: İlk doğduğum anı çizdim.

AÖ: Ne demek bu?

KES: Annemin karnından çıktığım an.

AÖ: Peki nasıl bir resim anlatır mısın?

KES: Bu annem, bu annemin ablası, bu babam, bu da benim.

AÖ: Peki neden böyle bir resim çizdin

KES: Çünkü doğduğum anı görseydim çok mutlu olurum.

KŞ: Arı.

AÖ: Neden yaprağına bir arı çizdin?

KŞ: Çünkü arı çiçeğe konmuş.

Resim 154: KŞ'nin Resmi

Resim 155: EG'nin Resmi

EG: Rengarenk yaprak çizdim.

AÖ: Peki neden böyle rengarenk yapmak istedin?

EG: Canım öyle istedi.

AÖ: Ama neden canın rengarenk bir yaprak yapmak istedi?

EG: Herkes beğensin diye.

EM: Bu köpek, bu yaprak

Resim 156: EM'nin Resmi

Resim 157:EÖ'nin Resmi

EÖ: Bu güneş, bu bizim köpek, bu arkadaşım. Buraya da çiçekler çizdim.

EÇ: Anıtkabir
AÖ: Neden Anıtkabir çizdin?
EÇ: Çünkü Atatürk'ü çok seviyorum.

Resim 158:EÇ'nin Resmi

Resim 159:EU'nin Resmi

EU: Atatürk'ün mezarlığını çizdim.
AÖ: Atatürk'ün mezarlığının adını biliyor musun?
EU: Anıtkabir
AU: Peki neden yaprağında Anıtkabir'i çizdin umut?
EU: Atatürk'ü çok seviyorum.

ED: İzler çizdim asker çizdim
AÖ: Neden asker çizdin?
ED: Türk askeri çizdim, Çanakkale'yi korumak için.

Resim 160:ED'nin Resmi

Çocukların yapmış oldukları yaprak boyama sanatı çizimleri genel olarak incelendiğinde, 20 çocuğun tasarım yaptığı görülmektedir. 6'sı doğum günü pastası, 6'sı sevdiklerini doğa ile birlikte, 1 çocuk kendi doğum sürecini, 5 çocuk doğa, hayvanlar ve çiçekler, 3 çocuk ise Anıtkabir'i çizmiştir. Doğum günü pastası çizen çocukların; bu pastaları yakın aile üyelerine ithafken çizdikleri görülmektedir (bkz

resim: 141,142, 143, 144, 145 ve 146). Bu durumun yanı sıra çocuklar yakın aile üyelerini doğa ile birlikte de resmetmişlerdir (bkz resim: 147, 148, 149, 150, 151 ve 152). Bu resimler çocukların sevdikleri ve yapmaktan hoşlandıkları şeyleri yakın aile üyeleri ile birlikte yapmak istediklerinin bir göstergesi olabilir. Bir çocuk kendi doğumun ardından hastane yatağında aile üyelerini gösteren bir resim çizmiştir (bkz resim: 153). Bu resim diğer tasarımlardan farklı olarak göze çarpmaktadır. Çocuğun böyle bir resim çizmesinin sebebi olarak; aile üyelerinin bu resmi evlerinde görülebilecek bir yerde sergilemeleri olarak düşünülebilir. Çocuklar ayrıca doğayı yapraklarına yansıtan resimler çizmişlerdir (bkz resim: 154, 155, 156 ve 157). Bu resimlerde doğa, çiçekler ve hayvanlar yer almaktadır. Çocukların sevdikleri ve ilgi duydukları unsurları resimlerine yansıttığı görülmektedir. Bu durumun bir diğer örneği ise Atatürk'ü sevdiklerini belirterek Anıtkabir çizmeleridir (bkz resim: 158, 159 ve 160).

Türk sanat örneklerinden olan yaprak boyama sanatının tanıtıldığı etkinlikler, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı yollarla ifade eder- özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur”*ve *“sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“küçük kas gerektiren hareketleri yapar- değişik malzemeler kullanarak resim yapar”*kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış yaprak boyama etkinlikleri sonucunda, çocukların yaratıcılık becerilerini kullandıkları ve günlük hayatla ilişkilendirmeler yaptıkları (bkz resim: 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151) tespit edilmiştir.

4.1.3.5 Kumaş Baskı Sanatı Etkinliklerine Dair Bulgular

Geçmişte yaşamış olan büyüklerimizin günlük hayatlarının önemli bir parçası olan kumaş ve giysilerini renklendirme şekilleri, sosyo-kültürel eğitim kapsamında tanıtımı yapılabilecek unsurlardan biridir. Geçmişte yaşamış olan insanların kıyafetlerini renklendirme işlemlerinin çocuklara tanıtılması ile çocuklar hem o dönemde yaşamış olan insanların günlük hayatları hakkında bilgi sahibi olacaklardır. Hem de eski dönemlerde yapılan kumaş baskı tekniğini kullanarak kendi kıyafetlerini oluşturacaklardır. Bu kapsamda; Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“kendini yaratıcı*

yollarla ifade eder- nesnelere alışılmışın dışında kullanır ve özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur”ve “sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan “küçük kas gerektiren hareketleri yapar- değişik malzemeler kullanarak resim yapar”kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış kumaş baskı etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama kıyafetlerin renklendirilmesinin nasıl gerçekleştirildiği hakkında gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşama ise sınıfa getirilen ahşap baskı formu ile beyaz t-shirtlere baskı yapılması aşamasıdır.

Etkinliğin ilk aşamasında, sınıfta renkli kıyafet giyen bir çocuk seçilerek, üzerindeki kıyafetlerde bulunan renk ve şekillerin nasıl yapıldığı ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 16: Eski Kıyafetlerimiz Nasıl Renkleniyor?

Uygulama Tarihi: 23.03.2017

- (1) **AÖ:**Çocuklar çok merak ettiğim bir şey için sizden bilgi almak istiyorum. EG gel bakalım yanıma. EG'nin üzerine giydiği kıyafeti görüyor musunuz? Bu şekiller nasıl yapılmış olabilir?
- (2) **KEL:**Ebru ile yapılır.
- (3) **AÖ:** Ebruyla mı yapılmış olabilir? Evet biraz ebruya benziyor olabilir ama ebruyu kağıtla yapıyorduk hatırladınız mı? Peki bu kıyafetlere bu şekilleri nasıl...
- (4) **KZ:**Dikilmiş.
- (5) **EU:**Boyanmış.
- (6) **KES:**Baskıyla.
- (7) **AÖ:** KES baskıyla dedi. Peki bu baskıyı nasıl yapmış olabilirler?
- (8) **KES:**Boyaları üstlerine koyup sonra da bastırıp yapmış olabilirler.
- (9) **KZ:** Bu kıyafetteki şekli kağıda çizmişlerdir. Sonra kağıdı kesmişlerdir. Boyaları koymuşlardır sonra bastırmışlardır. Kurumasını beklemişlerdir. Ondan sonra da mağazaya koyup satmışlardır.
- (10) **AÖ:**Eskiden büyük dedelerimiz zamanında böyle renkli giysileri nasıl yapıyor olabilirler?
- (11) **EY:**Dükkandan alıyorlardır.
- (12) **AÖ:**Dükkanda mı satılıyordur?
- (13) **KES:**Pazara gidiyorlardır.
- (14) **KZ:** Benim dediğim gibi yapıyor olabilirler.
- (15) **AÖ:**Evet KZ'nin dediği gibi yapıyor olabilirler ama eskiden kağıtlara mı yapıyorlardı acaba?
- (16) **EY:**Kumaşla yapıyorlardır.
- (17) **AÖ:** Kumaşla yapıyorlardı evet ama kumaştaki renkleri nasıl yapıyorlardı?
- (18) **ED:**Baskı.
- (19) **AÖ:** Peki neyle baskı yapıyorlardı sizce?
- (20) **KH:**Boyalarla.

- (21) AÖ: *Peki boyaları nasıl çıkarıyorlardı?*
(22) KES: *Baskı şeyiyle.*
(23) AÖ: *Eskiden büyük büyük dedelerimiz ninelerimiz başlarına örttükları örtüleri yazmaları, eşarpları baskı yapmak için onlara şekiller yapmak için bunun gibi baskılar kullanıyorlardı. Ben şimdi size tek tek göstereceğim.*
(24) KG: *Öğretmenim bir de eskiden böyle kıyafetler yoktu.*
(25) AÖ: *Eskiden böyle kıyafetler yoksa ne giyiyorlardı?*
(26) EY: *Yapraklardan ağaçlardan yapıyorlardı.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların kumaş baskı ile ilgili genel bir bilgiye sahip oldukları söylenebilir. EG'nin kıyafetindeki renk ve şekillerin nasıl yapılmış olabileceği ile ilgili soruya s-2'de KEL "Ebru ile yapılır." ifadesi ile cevap vermiştir. Bu söylem ile KEL'nin daha önce tanıtılmış olan ebru sanatını hatırlayarak, bu sanatı arkadaşının üzerinde bulunan renkli kıyafetlerin yapımıyla ilişkilendirdiği görülmektedir. Ancak KEL'den farklı olarak KES s-8'de "Boyaları üstlerine koyup sonra da bastırıp yapmış olabilirler." söylemi ile kumaş baskı hakkında bilgi sahibi olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra KZ s-9'da "Bu kıyafetteki şekli kâğıda çizmişlerdir. Sonra kâğıdı kesmişlerdir. Boyaları koymuşlardır sonra bastırmışlardır. Kurumasını beklemişlerdir. Ondan sonra da mağazaya koyup satmışlardır" ifadesi ile farklı bir baskı tekniğinden bahsetse de kumaş baskı ile ilgili bilgi sahibi olduğu söylenebilir. Ayrıca KZ'nin bu söylemi ile, yapılan kıyafetlerin satışı konusu hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir. Araştırmacının yöneltmiş olduğu, s-10 "Eskiden büyük dedelerimiz zamanında böyle renkli giysileri nasıl yapıyor olabilirler?" sorusuna EY'nin s-11'de "Dükkan dan alıyorlardır." ve KS'nin s-13'deki "Pazara gidiyorlardır" şeklindeki söylemleri değerlendirildiğinde; geçmiş zamanlarda yaşayan insanların kıyafetlerini renklendirme için kullandıkları baskı teknikleri ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları düşünülmektedir. Ancak KG s-24'de "Öğretmenim bir de eskiden böyle kıyafetler yoktu." söylemi ile baskı tekniğinden ziyade renkli kıyafetlerin olmadığı çıkarımında bulunduğu ve geçmişte yaşayan insanların renkli kıyafetler giymediği sonucuna vardığı düşünülmektedir.

Sohbet etkinliğinin ardından sınıfa getirilen, eski zamanlarda kullanılmış olan ve aşağıda görseli verilen baskı şablonunun çocuklar tarafından incelenmesi sağlanmıştır. Çocukların incelemesi tamamlandıktan sonra sınıfa getirilen beyaz t-

shirtler ve renkli parmak boyalar çocuklara dağıtılarak, kumaş baskısı yapmaları sağlanmıştır. İlgili görsellerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Resim 161: Eski Dönemlere Ait Baskı Şablonu

Resim 162: Çocuklar Tarafından Renklendirilen T-shirt

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan “kendini yaratıcı yollarla ifade eder- nesnelere alışılmışın dışında kullanır ve özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur”ve “sanat eserlerinin değerini fark eder- sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan “küçük kas gerektiren hareketleri yapar- değişik malzemeler kullanarak resim yapar”kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış bu etkinlikler ile çocukların yaratıcılık becerisi sergiledikleri görülmüştür.

4.1.4 Tarih Etkinlikleri Bağlamında Sergilenen Beceriler

Yapılan etkinlikler sonucunda çocukların sergiledikleri beceriler ve düşsel algıların etkinlikler bağlamında dağılımını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo13. Tarih-Sosyoloji Teması Beceri Değerlendirme Tablosu

	Mimar Sinan	Barboros Hayrettin Paşa	Köroğlu	Mehmet Akif Ersoy	Ertuğrul Gazi	Nasıl Seyahat Ederdik?	Osmanlı Mutfağı	Motiflerimden Mesajım Var	Ebru	Filografi	Kumaş Baskı	Yaprak Boyama
Beceriler	Zaman ve Kronoloji algılama		√	√	√	√	√				√	
	Geçmiş Zaman Algısı	√	√	√	√	√	√				√	
	Değişim ve Sürekliliği Algılama					√	√	√			√	
	Tarihsel Empati	√	√				√					
	Günümüz İle ilişkilendirme			√			√					√
	Neden-Sonuç İlişkisi				√		√					
	Karşılaştırma yapma	√					√	√				
	İlişkilendirme Yapma						√					√
	Çağrışım yapma	√										
	Problem Çözme			√			√					
	Yaratıcılık								√	√		√
	Empati				√							
İmgelem Gücü	Süreğen Düş Gücü			√								
	Durağan Düş Gücü	√		√	√							
	Mitsel Dönem							√				
Diğer	Anakronik Hata				√			√				
	Animizm			√	√			√				
	Kavram Gelişimi	√	√	√	√	√			√			
	Medya Etkisi		√	√	√							

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen tarih teması etkinlikleri sonucunda, çocukların sergiledikleri becerileri ve düş güçlerini gösteren tabloya yukarıda yer verilmiştir. Gerçekleştirilen etkinlikler sonucunda çocukların becerileri sergileme oranlarının diğer sonuçlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Beceriler arasında çocukların “zaman” ile ilgili becerileri daha fazla sergiledikleri tespit edilmiştir. Ünlü Türk büyükleri etkinlikleri, çocukların “zaman” kavramı ile ilgili becerilerin en fazla bulunduğu etkinlikleri barındırmaktadır. Çocukların geçmişte yaşamış olan bu ünlü Türk büyüklerini, yaşadıkları dönemler bağlamında değerlendirerek, “geçmiş zamanı algılama” ve “değişim ve sürekliliği algılama” becerilerini sergiledikleri

görülmektedir. Ayrıca çocukların *“tarihsel empati”* yapabildikleri de tespit edilmiştir. Mimar Sinan etkinlikleri çocukların *tarihsel empati becerilerinin* sergiledikleri etkinliklerdir. Ünlü Türk büyükleri etkinliklerinin yanı sıra *“nasıl seyahat ederdik?”* ve *“Osmanlı saray mutfağı”* etkinlikleri çocukların *“zaman”* ile ilgili becerileri sergiledikleri bir diğer etkinliklerdir. *“Nasıl seyahat ederdik?”* etkinlikleri kapsamında çocuklar, geçmişte kullanılmış, günümüzde kullanılan ve gelecekte kullanılacağını düşündükleri seyahat araçlarını resmetmişlerdir. Bu etkinlikler ile çocuklar *“yaratıcılık becerilerinin”* yanı sıra *“geçmiş zaman algısına sahip olma, zaman ve kronolojiyi algılama ve değişim ve sürekliliği algılama”* becerilerini sergilemişlerdir. Ayrıca *“Osmanlı saray mutfağı”* etkinlikleri ile çocuklar o dönemde yaşayan insanların mutfak ve yemek alışkanlıklarını içeren etkinlikler ile zaman kavramı ile ilgili becerileri ortaya koymuşlardır.

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen tarih-sosyoloji etkinlikleri ile çocukların eleştirel düşünme becerilerine ait alt beceriler sergiledikleri görülmüştür. *“Mehmet Akif Ersoy”* tanıtım etkinliklerinde gerçekleştirilen drama ve *“nasıl seyahat ederdik?”* etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen resim yapma etkinliği ile çocukların *“neden-sonuç ilişkisi”* kurdukları görülmüştür. *“Karşılaştırma yapma”* çocukların sergilediği bir diğer eleştiren düşünme alt becerisidir. Çocuklar *“Mimar Sinan”* etkinlikleri kapsamında yapmış oldukları resimler ile *“karşılaştırma”* yapmışlardır. Ayrıca *“nasıl seyahat ederdik?”* etkinleri ile çocuklar geçmişte kullanılmış, günümüzde kullanılan ve gelecekte kullanılacağını düşündükleri seyahat araçlarını çizerek *“karşılaştırma”* yaptıkları görülmüştür. Bunların yanı sıra çocukların gerçekleştirilen etkinlikler ile *“ilişkilendirmeler”* yapabildikleri görülmüştür. *“Yaprak boyama”* etkinlikleri ile çocuklar yapraklarına istedikleri resimleri çizmişlerdir. Değerlendirilen bu resimlerde çocukların *“ilişkilendirmeler”* yaptıkları görülmüştür. Çocuklar özellikle günlük hayatları ile ilişkilendirmeler yapmışlardır.

“Problem çözme” becerisi çocukların sergilediği bir diğer beceridir. *“Koroğlu”* ve *“nasıl seyahat ederdik?”* etkinlikleri, çocukların *“problem çözme”* becerisini sergiledikleri etkinliklerdir. *“Koroğlu”* etkinlikleri ile çocuklar şarkılar yazmışlardır. Bu şarkılar değerlendirildiğinde, çocukların *“problem çözme”* becerilerini sergilediklerini ortaya koyan şarkılar yazdığı görülmüştür. *“Nasıl seyahat ederdik?”*

etkinliklerinde ise çocukların çizmiş oldukları resimlerde, “*problem çözme*” becerisini ortaya koyan görseller olduğu tespit edilmiştir.

Sanat etkinlikleri, çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkarmalarını sağlayan etkinliklerdir. Sosyo-kültürel eğitim, sanat etkinlikleri kapsamında; “*motiflerimden mesajım var, ebru, filografi, yaprak boyama ve kumaş baskı*” tanıtımları yapılmıştır. Bu tanıtım etkinlikleri ile çocuklar, tanıdıkları sanat dallarına ait ürünler ortaya koymuşlardır. Bu ürünler çocukların “yaratıcılık” becerilerini sergilemelerini sağlamıştır.

Sosyo-kültürel eğitim konuları çocukların hayal güçlerine hitap eden unsurlar barındırmaktadır. Bu kapsamda çocukların düş güçlerini harekete geçirmeleri önemlidir. Gerçekleştirilen etkinlikler ile çocuklar bu becerilerini kullanmışlardır. “*Motiflerimden mesajım var*” etkinlikleri ile çocuklar kendi kilimlerini ve bu kilimlerinin mesajlarını tasarlayarak resmetmişlerdir. Bu etkinlik sonucunda çocuklar hayal dünyalarını ortaya koyan çizimler yapmış ve “*mitsel dönem*” özellikleri sergileyen resimler çizmişlerdir. Ayrıca Fines’in ortaya koyduğu süreğen ve durağan düş gücü özellikleri de çocukların ortaya koydukları diğer düş unsurlarıdır. “*Ertuğrul Gazi ve Mehmet Akif Ersoy*” etkinlerinin son basamağı olan resim yapma etkinliğinde çocukların çizmiş oldukları resimlerde “*durağan düş gücünü*” ortaya koyan ve farklı olarak “*Mehmet Akif Ersoy*” resimlerinde de ayrıca “*süreğen düş gücünü*” simgeleyen imgeler olduğu tespit edilmiştir.

Temel becerilerin gelişiminin yanı sıra çocukların farklı sonuçlar da sergilediği tespit edilmiştir. “*Diğer*” başlığı altında ele alınan bu sonuçlar; “*anakronik hata, animizm, medya etkisi ve kavram gelişimidir.*” “*Zaman*” kavramlarının etkinlikler içinde yer alması, çocukların bu kavramla ilgili yanlış algılar oluşturmasında sebep olmuştur. “*Ertuğrul Gazi ve motiflerimden mesajım var*” etkinlikleri kapsamında çocukların çizmiş oldukları resimlerin değerlendirilmesi ile “*anakronik hata*” yaptıkları gözlenmiştir. “*Zaman ve tarih*” ile ilgili unsurların yanlış kullanımı ile ortaya çıkan anakronik hatalar, çocukların “*zaman*” kavramlarını algılamalarındaki zorluktan ortaya çıkmaktadır. İşlem öncesi dönem özelliklerinden olan ve cansız nesnelere canlıymış gibi ifade edilmesini ve ortaya konmasını içeren animizm, çocukların ortaya koyduğu diğer sonuçlardan biridir. “*Mehmet Akif Ersoy ve Ertuğrul Gazi*” etkinlikleri sonucunda çocukların çizdikleri ve anlattıkları resimlerde, animizm öğeleri olduğu görülmüştür. Ayrıca çocuklar “*motiflerimden mesajım var*”

etkinlikleri kapsamında kilim tasarlamışlardır. Tasarlanan bu kilimlerden bazılarında animizm özelliği ortaya koyan öğeler bulunmaktadır.

4.2 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA COĞRAFYA ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR BULGULAR

Bu temada okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan Türkiye bölgeler, ülkeler ve yeryüzü şekilleri etkinliklerinin değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.2.1 Dünyamızı Gezelim Serüveni Etkinliklerine Dair Bulgular

Dünyamızı Gezelim Serüveni kapsamında; Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan “*farklılıklara saygı gösterir*” ve “*farklı kültürel özellikleri açıklar*”, kazanımlarından yola çıkılarak, dünyanın farklı kıtalarında bulunan ve yaşantısal olarak farklı kültür ve günlük hayat normlarına sahip beş ülke, çeşitli etkinlikler ile çocuklara tanıtılmıştır. Bu ülkeler; İtalya, Hindistan, Japonya, İspanya ve Mısır’dır. Tanıtılan ülkeler kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere ait tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 14. Dünyamızı Gezelim Serüveni Etkinlikleri ve Ülkeler

Ülkeler	Mekan Etkinliği	Eserler ve Yapılar	Yöresel Oyun	Yemek	Video	Değerlendirme Resim Yapma
İtalya	√	√	√	√	√	√
Hindistan	√		√	√	√	√
Japonya	√	√		√	√	√
İspanya	√		√	√	√	
Mısır	√	√			√	

Dünyamızı Gezelim serüveni etkinlikleri kapsamında; çocuklar bütün bir gün boyunca, etkinliğin gerçekleştirildiği ülkede yaşayan bir insan gibi gününü geçirmiştir. Bütün bu etkinlikler yere serilen 200x150 ebatlarında dünya siyasi

haritası üzerinde gerçekleşmiştir. Etkinliklerin ülkelere göre bulgulanırılmasına aşağıda yer verilmiştir.

Resim 163: Dñyamızı Geziyoruz Etkinlik Gñrseli

4.2.1.1 İtalya Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler”* ve *“farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler”* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış İtalya'nın tanıtılması etkinlikleri; beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada; yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek ülkeler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ardından çocuklar ile birlikte yere serilen dünya siyasi haritasının üzerinde “Ülke Bulmaca” oyunu oynanarak, İtalya bulunmaya çalışılmıştır. Etkinliğin ikinci aşamasında; sınıfın duvarlarına asılan, İtalya'nın evleri, Venedik Kanalı ve İtalya kaleleri ile ilgili görsellerin çocuklar tarafından incelenmesi sağlanarak, sohbet edilmiştir. Ardından İtalya'nın tanıtımını içeren bir video izlettirilmiştir. Etkinliğin üçüncü aşamasında; İtalya'da yaşayan çocukların gösterilerde sundukları “Tarantella” oyunu videosu çocuklara izlettirilmiş, ardından sınıftaki bütün çocuklar ile birlikte bu oyun oynanmıştır. Dördüncü aşamada; İtalya yöresel yemeği olan ve sınıfa getirilen “Pizza” tanıtılmış ve bütün çocuklar ile birlikte yenmiştir. Etkinliğin son aşamasında çocuklar İtalya ile ilgili resim çizmişlerdir.

İtalya serüveni etkinliklerinin ilk aşamasında yere serine dünya siyasi haritası incelenmiş ve ülkeler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog17: Harita

Uygulama Tarihi: 02.12.2016

- (1) **AÖ:** *Çocuklar ben şimdi size bir şey soracağım. Bu üzerinde gezdiğimiz halının ne olduğunu bilen var mı?*
- (2) **KZ:** *Türkiye haritası.*
- (3) **ED:** *Japon haritası.*
- (4) **EU:** *Dünya.*
- (5) **KÖB:** *Her şeyin Haritası.*
- (6) **AÖ:** *Peki sence her şey ne olabilir?*
- (7) **KÖB:** *Ülkeler.*
- (8) **AÖ:** *Peki çocuklar ülke ne demek?*
- (9) **KES:** *Dünya demek.*
- (10) **EÇ:** *Şehir.*

Yukarıdaki sohbet etkinliğine ait diyalog incelendiğinde; dünya haritasını sınıf içerisinde sadece EU s-4 ve KÖB'nin s-7 tanıdığı görülmektedir. KZ dünya haritasını s-2: "*Türkiye haritası*" olarak isimlendirmiştir. Bu duruma etken olarak; Türkiye haritasının Dünyamızı Gezelim serüveni etkinliklerine paralel olarak gerçekleştirilen, "Bölgeler Serüveni" etkinliği kapsamında çocuklara tanıtıldığı düşünülebilir. Ancak sohbet etkinliği ve diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların dünya haritasını ve "ülke" kavramını tanımadıkları görülmektedir.

Dünya siyasi haritasının tanıtılması ve "ülke" kavramının konuşulmasının ardından İtalya'nın tanıtılması etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çocuklara İtalya'yı tanıyıp tanımadıkları sorulmuştur. Akabinde EG ile gerçekleştirilen sohbete aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog18: İtalya'yı Görmek

Uygulama Tarihi: 02.12.2016

- (1) **AÖ:** *Biz bugün İtalya'yı öğreneceğiz. İtalya da bir ülke. [EG el kaldırır.] EG sen hiç İtalya'ya gittin mi?*
- (2) **EG:** *Gittim.*
- (3) **AÖ:** *Ne zaman gittin?*
- (4) **EG:** *Ömer amcam vardı, babam vardı, annem vardı, ben vardım. Orada tatil vardı.*
- (5) **AÖ:** *Öyle mi? Nasıl gittin İtalya'ya? Hangi araçla gittin?*
- (6) **EG:** *Arabayla.*

İtalya'nın tanıtılması etkinliklerinin ilk aşamasında EG ile gerçekleştirilen bu sohbetin ardından, öğretmeni ve ebeveyni ile görüşülerek, EG'nin İtalya seyahatini gerçekleştirme durumu sorulmuştur. Ancak EG'nin İtalya'ya hiç gitmediği öğrenilmiştir. EG'nin bu söylemleri değerlendirildiğinde, süregelen düş gücünü kullanarak, daha önce gitmediği bir ülkeye, gittiğini hayal ettiği söylenebilir. Ancak EG sohbet esnasında İtalya ülkesi ile ilgili bilgi veren herhangi bir söylemde bulunmamıştır.

EG ile gerçekleştirilen sohbetin ardından, yere serilmiş olan dünya siyasi haritasında İtalya'yı bulma oyunu oynanmıştır. Çocuklar ilk olarak sınıfın duvarına asılmış olan sadece İtalya'yı gösteren haritayı incelemiş, ardından yerde bulunan harita üzerinde İtalya'yı bulmaya çalışmışlardır. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog19: İtalya'yı Buldum!

Uygulama Tarihi: 02.12.2016

- (1) **KH:** *Kuyruk gibi şurası. Bu bir bacak.*
- (2) **AÖ:** *Bacak mı? Sence bir bacağa mı benziyor?*
- (3) **KH:** *Evet.*
- (4) **AÖ:** *Evet. Peki bu şekilde giyilen ayakkabının adı ne? Hani kışın ayağımıza giyiyoruz ya?*
- (5) **ÇT:** *Bot. Çizme*
- (6) **AÖ:** *Çocuklar İtalya çizmeye benziyormuş değil mi? Peki şimdi İtalya'yı bu haritanın üstünde bulalım bakalım. İtalya acaba nerde? Nerede olabilir?*
- (7) **ED:** *Burada.*
- (8) **AÖ:** *Orada mı? Orası İtalya'ya benziyor biraz ama orası değil. Bakalım nerede İtalya?*
- (9) **EG:** *Öğretmenim burası mı? [Rusya'yı göstererek]*
- (10) **AÖ:** *Orası Rusya.*
- (11) **KÖB:** *Buldum burada. [İtalya'yı haritada göstererek]*
- (12) **KH:** *Ben de buldum. [İtalya'yı haritada göstererek]*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; etkinlik kapsamında birçok çocuğun haritada ülke bulma oyununa katıldığı söylenebilir. Çocuklar bütün haritayı inceleyerek İtalya'yı bulmaya çalışmışlardır. Ancak İtalya'yı ilk olarak KÖB ve KH bulabilmişlerdir.

Harita oyunlarının ardından, sınıf duvarlarına asılmış olan, İtalya mimari yapısı ile ilgili görseller çocuklar tarafından incelenmiştir. Çocukların inceledikleri resimlere

ve resimleri incelerken gerçekleştirdikleri konuşma diyaloguna aşağıda yer verilmiştir.

Resim 164: İtalya Görseli 1

Resim 165: İtalya Görseli 2

Resim 166: İtalya Görseli 3

Diyalog20: İtalya Resimleri

Uygulama Tarihi: 02.12.2016

- (1) AÖ: [Araştırmacı resimleri gösterir] *Bakalım İtalya nasıl bir yer? Burada da evlerin arasından sular geçiyor. Siz hiç böyle bir yer gördünüz mü? Kim gördü?*
- (2) KZP: *Ben.*
- (3) AÖ: *KZP sen nerede gördün böyle bir yer?*
- (4) KZP: Çizgi filmde gördüm.
- (5) KH: *Kalemıraş vardı onda gördüm.*
- (6) ED: Buzdolabındaki resimde.
- (7) EÇ: Ben harika kanatlarda gördüm.
- (8) ÇT: *Ben de.*
- (9) AÖ: *Buradaki İtalya evlerini gördünüz ya İtalya'daki evler nasılmış?*
- (10) KZP: Büyük.
- (11) KÖB: Bir de ortalarında su var kaldırım yok.
- (12) KH: Binalar beyaz yerde denizler de mavi yerde. [İtalya evleri resimlerine bakarak konuşuyor]
- (13) AÖ: *Peki bizim Türkiye'deki evler nasıl?*
- (14) KÖB: *Karşı karşıya değil.*
- (15) ED: *Karşı karşıya.*
- (16) EÖ: *Bizim evimiz biraz büyük.*
- (17) KÖB: Bizim farklı evlerimiz var. Şekilleri farklı. Onların evleri dikdörtgen gibi.
- (18) AÖ: *Bizim evlerimiz nasıl?*
- (19) KÖB: Kare.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların gördükleri görsellerin ardından, resimlere benzer yerleri gördüklerini ifade ettikleri görülmektedir. KZP'nin s-4: "Çizgi filmde gördüm.", KH'nin s-5: "Kalemıraş vardı onda gördüm." ve ED'nin s-6: "Buzdolabındaki resimde." şeklindeki söylemleri bu bulguyu desteklemektedir. Ancak EÇ diğer arkadaşlarından farklı olarak s-7: "Ben Harika Kanatlarda gördüm." şeklinde bir söylemde bulunmuştur. "Harika Kanatlar" TRT Çocuk isimli televizyon kanalında arkadaşlık ve macera kazanımı çerçevesinde şekillenmiş,

dünyanın farklı kültürlerini tanıtmayı amaçlayan bir çizgi film programıdır. EÇ İtalya'yı bu çizgi film programında gördüğünü ifade etmiştir. Farklı kültürleri tanıtmayı amaçlayan böyle programlar sosyo-kültürel eğitim bağlamında önem arz etmektedir. Bu tür çizgi film yapımları ile sosyo-kültürel eğitim; hem çocukların ilgisi ve dikkatini çekerek hem de farklı kültürlerin tanıtılması ile gerçekleştirilebilecektir. Resimleri incelemeye devam eden çocuklar; Türkiye'deki evler ile İtalya'da bulunan evleri karşılaştırmaya başlamışlardır. Çocuklar evleri buldukları yerler, boyutu ve şekiller bağlamında karşılaştırmışlardır. KÖB s-14: *“Karşı karşıya değil.”* ve s-17: *“Bir de ortalarında su var kaldırım yok.”* söylemleri ile İtalya'nın Venedik şehrine ait olan görseli inceleyerek (resim 250 ve 251) Türkiye'deki sokak yapısını Venedik ile karşılaştırmıştır. Ayrıca KÖB s-18: *“Bizim farklı evlerimiz var. Şekilleri farklı. Onların evleri dikdörtgen gibi.”* şeklindeki söylemi ve Türkiye'de bulunan evleri s-19: *“Kare”* olarak ifade ettiği söylemi ile iki ülkenin evlerini şekilleri bağlamında karşılaştırmıştır. Evler bir ülkenin veya bir milletin kültürel kodlarını taşıyan yapılarıdır. Evlerin şekli, boyutu ve konumu incelenerek, o evlerde yaşayan insanlar ve kültürler bağlamında çıkarımlar yapılabilir. Bu etkinlik ile çocuklar İtalya evleri ve Türkiye evlerini şekil, boyut ve konum bağlamında karşılaştırmışlardır. Çocuklar bu çıkarımları ile sosyo-kültürel eğitim bağlamında iki farklı kültürü şekilsel bağlamda incelemiş ve değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmelerini eleştirel düşünme becerisinin alt basamaklarından olan “çıkartım yapma” ve “karşılaştırma yapma” becerileri bağlamında gerçekleştirmişlerdir.

İtalya görsellerinin incelenmesinin ardından, İtalya'yı anlatan ve tanıtan kısa bir video izlenmiştir. Bu tanıtım videosunun izlenmesindeki temel amaç, İtalya ile ilgili olarak, çocukların zihnine daha fazla görsel imge mesajı iletmektir. Kısa tanıtım videosunun ardından, çocuklara İtalya yöresel müziklerinden olan ve çocukların özel gün etkinliklerinde gösteri yaptıkları “Tarantella” müziği dinletirilmiş ve bu müziğe ait olan yöresel oyunun yer aldığı video izlettirilmiştir. Çocuklar videoyu izledikten sonra “Tarantella” oyununa ait olan figürler araştırmacı tarafından çocuklara gösterilmiştir. Akabinde çocuklar bu oyunu müziği eşliğinde sınıfta oynamışlardır. Bu oyun 5 defa sınıfta tekrar edilmiştir. Oyunun tanıtılması ve oynanması ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog21: Tarantella

Uygulama Tarihi: 02.12.2016

- (1) **AÖ:** *Bakalım İtalya’da çocuklar müzikle hangi oyunu oynuyorlarmış. Ben şimdi size onu göstereceğim tamam mı? [Araştırmacı Tarantella oyunu videosu gösterir]*
- (2) **EU:** *Zeybek gibi.*
- (3) **AÖ:** *Bu oyunun adı Tarantella. Neymiş?*
- (4) **ÇT:** *Tarantella*
- (5) **AÖ:** *İtalya’daki çocuklar okullarda gösterilerde Tarantella diye bir oyun oynuyorlarmış*
- (6) **KH:** *Öğretmenim onlar bizim için yabancı.*
- (7) **KZ:** *Öğretmenim ben bir yabancı görmüştüm başka dilde konuşuyordu.*
- (8) **AÖ:** *Evet yabancılar başka dilde konuşurlar. İtalyanlar da İtalyanca konuşur. Peki biz hangi dili konuşuyoruz?*
- (9) **ÇT:** *Türkçe.*
- (10) **AÖ:** *Evet biz Türkçe konuşuyoruz İtalya’daki insanlar nece konuşuyor?*
- (11) **ÇT:** *İngilizce.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EU’nun “Tarantella” oyununu Batı Anadolu Bölgesi yöresel oyunu olan “Zeybek”e (s-2) benzettiği görülmektedir. Batı Anadolu Bölgesi tanıtım etkinlikleri İtalya’nın tanıtılmasının sonrasında gerçekleşmiştir. EU’nun “Zeybek” oyununu okul dışı veya sosyal öğrenme ortamlarında tanıdığı düşünülebilir. Ancak buradaki önemli unsur EU’nun İtalya yöresel dansı ile Türkiye’ye ait yöresel bir dansı karşılaştırmasıdır. EU sosyo-kültürel eğitim bağlamında kültürel bir karşılaştırma yapmıştır. Diyalogda ortaya çıkan bir diğer unsur “yabancı” kavramının çocukların zihnindeki karşılığıdır. KH s-6: “*Öğretmenim onlar bizim için yabancı.*” söylemi ile İtalya’da bulunan insanların bize yabancı olduğunu ifade etmiştir. KZ ise s-7: “*Öğretmenim ben bir yabancı görmüştüm başka dilde konuşuyordu.*” söylemi ile yabancıların bizden farklı olan “dil” unsuruna vurgu yapmıştır. Çocuklar bu söylemleri ile “dil”in milletlere/kültürlere özgü bir unsur olduğunu, farklı diller kullanan kişilerin farklı-yabancı milletlerden/kültürlerden olduğunu düşündükleri söylenebilir.

İtalya etkinliklerinin dördüncü aşaması, İtalya yemeklerinden olan “Pizza”nın yenmesi aşamasıdır. Bu etkinlik kapsamında araştırmacı İtalya yöresel yemeklerinden olan Pizza’yı sınıfa getirmiş ve İtalya gününü yaşayan çocuklar, İtalya da yaşayan insanlar gibi Pizza yemişlerdir. Yöresel yemek etkinliğine ait görsele aşağıda yer verilmiştir.

Resim 167: İtalya Yöresel Yemek Etkinliği

Yöresel yemek etkinliğinin ardından resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik kapsamında; çocuklardan İtalya ile ilgili istedikleri resimleri yapmaları istenmiştir. Resim yapma ve anlatma etkinliği kapsamında 18 çocuk resim yapmıştır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 168: EU'nun Resmi

EU: İtalya'da evine giden bir adam çizdim. Gondolla gidiyor.

EU İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları resmine yansıtmıştır.

KNZ: İtalya'da evine giden bir çocuk var. Arılar da onunla gidiyor.

KNZ İtalya'da kullanılan gondolu resmine yansıtmıştır.

Resim 169:KNZ'nun Resmi

Resim 170:KA'nın Resmi

KA: Burası İtalya.

KA İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları (İtalya Görseli 2) resmine yansıtmıştır

KÖB: İtalya'daki dikdörtgen bir ev.

KÖB İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları resmine yansıtmıştır. Ancak evleri karşılıklı değil tek çizmiştir.

Resim 171: KÖB'nin Resmi

Resim 172: KE'nin Resmi

KE: Gondol evlere gidiyor.

KA İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları (İtalya Görseli 2) resmine yansıtmıştır

KM: İtalya'da evlerine giden insanlar var.

KM resimlerde gördüğü formları resmine yansıtmıştır ancak evleri karşı karşıya değil tek sıra halinde çizmiştir.

Resim 173: KM'nin Resmi

Resim 174: ED'nin Resmi

ED: İtalya'da ev. Ortasından su akıyor.

ED İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları (İtalya Görseli 2) resmine yansıtmıştır

KN: İtalya'da kız. Evinde.

KN İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü kaleye benzeyen bir ev çizmiştir.

Resim 175: KN'nin Resmi

Resim 176: KŞ'nin Resmi

KŞ: Evin ortasından su geçiyor. Burası İtalya.

KŞ İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları (İtalya Görseli 2) resmine yansıtmıştır

EÖ: İtalya evleri bunlar. Suyun yanında.

EÖ İtalya tanıtım görsellerini resmine yansıtmıştır ancak evleri yan yana çizmiştir.

Resim 177: EÖ'nin Resmi

KES: Bu ev, bu gondol. Kız da pizza yiyor.

KES İtalya evlerinin yanı sıra yöresel yemeği de resmine yansıtmıştır.

Resim 178: KES'nin Resmi

KY: İtalya evi ama çocuk pizza yiyor.

İtalya tanıtım resimlerinde gördüğü formları (İtalya Görseli 2) resmine yansıtmıştır. Ayrıca KY evin içinde bulunan lambaları çizmiştir. KY'nin "röntgen" yani "saydam" resim çizdiği görülmektedir.

Resim 179: KY'nin Resmi

Resim 180: KG'nin Resmi

KG: Pizza yiyen çocuklar çizdim.

KG İtalya yöresel yemeğini çizmiştir.

KZS: İtalya'da kız var. Arı ile oynuyor. Kalede.

KZS İtalya tanıtım görsellerinde bulunan kale görselini resmine yansıtmıştır.

Resim 181: KZS'nin Resmi

Resim 182: KZP'nin Resmi

KZP: İtalya'da dağda bir kale burası.

KZP İtalya tanıtım görsellerinde bulunan kale görselini resmine yansıtmıştır.

KH: Kale. İtalya'da.

KH İtalya tanıtım görsellerinde bulunan kale görselini resmine yansıtmıştır.

Resim 183: KH'nin Resmi

Resim 184: EG'nin Resmi

EG: Burası İtalya kalesi.

EG İtalya tanıtım görsellerinde bulunan kale görselini resmine yansıtmıştır.

EÇ: İtalya'daki kale.

EÇ İtalya tanıtım görsellerinde bulunan kale görselini resmine yansıtmıştır.

Resim 185: EÇ'nin Resmi

Yukarıda çocukların İtalya ile ilgili çizdikleri resimler genel olarak değerlendirildiğinde; sadece İtalya ile ilgili resimler yaptıkları, İtalya tanıtım etkinliklerindeki sohbetlerde görüldüğü gibi İtalya ile Türkiye'yi karşılaştırmadıkları görülmüştür. Resim yapan 18 çocuktan 6'sı İtalya evlerini, Venedik'i ve evlerine gondol ile seyahat eden insanları (bkz resim: 168, 169, 170, 171, 172 ve 173) çizmişlerdir. 4 çocuk İtalya evlerini ve evlerin arasından geçen kanalı (Venedik) çizmişlerdir (bkz resim. 174, 175, 176 ve 177). Resim yapan 18 çocuktan sadece 3'ü resimlerine pizza çizmiştir. 1 çocuk resmine İtalya evi, Venedik ve pizza (bkz resim: 263) çizmiştir. 1 çocuk İtalya evi ve pizza (bkz resim: 177) çizmiştir. 1 çocuk ise sadece pizza yiyen çocuklar (bkz resim: 171) çizmiştir. 5 çocuk resimlerine, İtalya kalesini (bkz resim: 181, 182, 183, 184 ve 185) çizmişlerdir. Resmine İtalya kalesi çizen çocuklardan biri olan KH, kalenin üst kısmına gülen bir güneş çizmiştir (bkz resim: 183). KH'nin bu resmi ile zihinsel gelişim süreçlerinin sonucu olarak animizim özelliği gösterdiği görülmektedir. Çocukların yaptıkları resimlerde; İtalya tanıtım etkinlikleri içerisinde yer alan İtalya yöresel oyunu Tarantella'yı resimlerine yansıtmadıkları tespit edilmiştir. Çocukların genel bağlamda İtalya'yı yerleşim

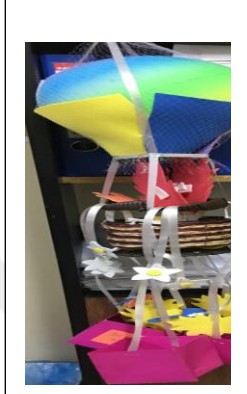
yerleri bağlamında değerlendirdiği ve resimlerine bu şekilde yansıttıkları söylenebilir. Evler ve yerleşim bölgeleri, ülkelerin tanıtılması ve kültürel özelliklerinin sergilenmesi bağlamında önem arz etmektedir. Çocukların İtalya ile ilgili olarak kültürel unsurların farkına vardıkları ve bu bağlamda resimler çizdikleri görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler”* ve *“farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler”*kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak uygulanmış etkinlikler ile, *eleştirel düşünme becerisine* ait alt becerilerden; *karşılaştırma yapma ve neden sonuç ilişkisi becerisi*(bkz. diyalog 20: s-17, s-18, s-14)sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi becerilerden olan *uzaklık mesafe algısı, haritada yer bulma*(bkz. diyalog: 19: s-11, s-12) ve *kültürler arası ilişkilendirme*(bkz. diyalog 19: s-18, s-19) becerileri sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca çocuklar animizm (bkz. resim:183) ve medya etkisinde (bkz. diyalog 20: s-7) kaldıkları ifadeler kullanmışlardır.

4.2.2.2 Hindistan Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler”* ve *“farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler”*kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış Hindistan’ın tanıtılması etkinlikleri, beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada; yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek ülkeler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ardından çocuklar ile birlikte yere serilen dünya siyasi haritasının üzerinde “Ülke Bulmaca” oyunu oynanarak, Hindistan bulunmaya çalışılmıştır. Etkinliğin ikinci aşaması, Hint düğün videosunun çocuklara izlettirilmesidir. Üçüncü aşamada sınıfta Hint düğünü draması gerçekleştirmiştir. Etkinliği dördüncü aşaması Hindistan yöresel yemeğinin yenmesi aşamasıdır. Son aşama ise Hindistan ile ilgili resim yapma ve anlatma aşamasıdır.

Hindistan ülkesinin tanıtılması etkinliklerinin ilk aşaması, yere serilen dünya siyasi haritasının üzerinde Hindistan'ın bulunması için gerçekleştirilen “Ülke Bulmaca” oyunudur. Bu oyun için araştırmacı, sınıfa uçan balon formunda bir eğitim materyali getirmiştir. Bu balonu öğrenciler göstererek “*Şimdi bu balona binerek dünya üzerinde seyahate başlayacağız ve bugün farklı bir ülkede yaşayacağız*” diyerek “Ülke Bulmaca” oyunun başlatmıştır. Uçan balona ait görsele ve oyun diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Resim 186: Uçan Balon

Diyalog 22: Uçan Balona Bindim!

Uygulama Tarihi: 13.04.2017

- (1) **AÖ:** *Bu bir uçan balon. Biz bugün uçan balonumuza bineceğiz ve nereye gideceğiz biliyor musunuz?*
- (2) **EY:** *Londra.*
- (3) **AÖ:** *Londra mı?*
- (4) **EU:** *Çin.*
- (5) **AÖ:** *Çin mi? Çin nerede?*
- (6) **KŞ:** *Çin masallarda*
- (7) **AÖ:** *Biz bugün Hindistan'a gideceğiz. Neresiymiş?*
- (8) **ÇT:** *Hindistan.*

Yukarıdaki diyalogda; araştırmacının yöneltmiş olduğu s-1: “*Bu bir uçan balon. Biz bugün uçan balonumuza bineceğiz ve nereye gideceğiz biliyor musunuz?*” sorusuna EY'nin s-2: “*Londra.*” cevabı, onun dünyanın farklı coğrafyalarında var olan yerleşim yerleri hakkında ön bilgisinin olduğunun göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca aynı soruya EU s-4: “*Çin.*” söylemi ile cevap vermiştir. Ancak akabinde KŞ s-6: “*Çin masallarda.*” söylemi ile Çin'in gerçek dünyada var olmadığını, masallarda var olduğunu ifade etmiştir. Bazı masalarda konular “çok uzaklarda” gerçekleşmektedir. Bizim kültürümüzde de Çin hem kültürel olarak hem de mekânsal olarak “uzak” olarak ifade edilmektedir. KŞ'nin bu söylemi ile bu yargıya sahip olduğu düşünülebilir.

Hindistan'ın tanıtılması etkinliklerinin ikinci aşamasında; çocuklara Hint düğününü gerçekleştirildiği bir video izlettirilmiştir. Bu videoda Hint düğünü ve Hint dansı müzikleri-figürleri yer almaktadır. Çocuklar bu videoyu büyük bir ilgi ile izlemişlerdir. Videoyu izlerken kendi aralarında Hint dans figürlerini sergilemeye çalışmışlardır. Hint düğünü ile ilgili gerçekleştirilen sohbete ait diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog23: Düğün

Uygulama Tarihi: 13.04.2017

- (1) **AÖ:** *Bugün Hint düğünü yapacağız. Bu yüzden sınıfımızı Hint düğünü için hazırlamamız gerek. Biliyor musunuz Hindistan'da insanlar düğünlerinde çok çiçek kullanırlar. Bakın bizim de çiçeklerimiz var. Şimdi burayı bir düğün yeri yapacağız anlaştık mı? O yüzden bu gülleri sınıfımıza koyacağız.*
- (2) **ÇT:** *Çiçek yaprakları.*
- (3) **AÖ:** *Hindistan'da insanlar evlenirken her yere çiçek yaprakları döküyorlar biliyor musunuz? Hindistan'da her yere çiçekler döküyorlar. Gelin ile damadın boynuna bunlardan takıyorlar. Peki bizim düğünlerimizde ne oluyor? Hiç bizim düğünlerimize giden var mı? Nasıl bizim düğünlerimiz?*
- (4) **KZP:** Normal.
- (5) **AÖ:** *Normal mı? Nasıl oluyor normal düğün?*
- (6) **KZP:** Çiçekler olmaz her yerde ışıklar olur ve danslar olur.
- (7) **AÖ:** *Ama Hindistan'da nasıl oluyormuş?*
- (8) **ÇT:** Çok çiçekli.
- (9) **KEL:** *Yukarıdan kağıtlar akıyor.[Bizim düğünlerimizde]*
- (10) **KŞ:** Ben annemlerle düğüne gitmişim orada oynamışım. Çiçekler yoktu.
- (11) **AÖ:** *Gelinle damat boynuna çiçekler asıyor mu?*
- (12) **ÇT:** *Hayır.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların Hint düğünü ile kendi katılmış oldukları Türk düğünlerini karşılaştırdıkları görülmektedir. KZP s-4: “Normal” ifadesi ile Türk düğünlerini -normal/olması gerektiği gibi- olarak nitelendirmiştir. KZP normal düğünleri; s-6: “Çiçekler olmaz her yerde ışıklar olur ve danslar olur.” ifadesi ile anlatmıştır. KZP'nin bu ifadeleri ile farklı kültürlerin unsurlarını benimseyemediği söylenebilir. Çünkü Türk düğünlerini “normal” olarak nitelendirmiştir. Sosyo-kültürel eğitimin temel amaçlarından biri; çocukların sadece kendi kültürlerini tanıyarak benimsemeleri değil, farklı kültürleri de tanıyarak onları anlamaya çalışmasını sağlamak ve kendi kültürü ile karşılaştırma yapabilmesine olanak tanımadır. Ayrıca çocukların Türk düğünleri ile ilgili söyledikleri değerlendirildiğinde; eski Türk geleneği olan “Düğün Yemeği”nden haberdar olmadıkları görülmüştür. Düğünlerimizde eskiden “Düğün Yemeği” ikram edilirdi. Ancak kültürel erozyonla birlikte “Kokteyl Düğün” anlayışı ve uygulaması “Düğün Yemeği”nin yerini aldı. Sosyo-kültürel eğitim ile kaybolan Türk geleneklerinin çocuklara tanıtılarak, bu geleneklerin tekrar canlanması sağlanabilir.

Yapılan sohbetin ardından Hindistan tanıtım etkinliklerinin üçüncü aşaması olan Hint düğünü etkinliğine başlanmıştır. Bu etkinlik için ilk olarak araştırmacı tarafından sınıfa getirilen şallar, çiçekli kolyeler, kuru yapraklar, takılar vs. ile çocuklar Hint halkı gibi giydirilmiştir. Daha sonra sınıftan bir gelin ve bir damat seçilmiş ve Hint müziği eşliğinde Hint düğünü draması yapılmıştır. Çocuklar bu düğün etkinliğinde oldukça eğlenmiştir. Bu nedenle sınıfta Hint düğünü draması 5 farklı gelin-damat ile tekrar edilmiştir. Drama ile ilgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 187: Hint Düğünü Çocuk Görseli

Resim 188: Hint Düğünü Sınıf Görseli 1

Resim 189: Hint Düğünü Sınıf Görseli 2

Hindistan ülkesinin tanıtılması etkinliklerinin dördüncü aşaması yöresel Hint yemeğinin hazırlanması ve tadılması aşamasıdır. Bu etkinlik için Hint kültürüne ait baharatlardan olan “köri” kullanılarak “Körili Hint Pilavı” hazırlanmıştır. İlk olarak araştırmacı tarafından sınıfa getirilen “köri” çocuklara gösterilmiş ve koklamaları istenmiştir. Ardından bulgur kullanılarak “Hint Pilavı” yapılmıştır. Hazırlanan bu yöresel yemek sınıfta çocuklar tarafından tadılmıştır. Ancak çocuklar kendilerine farklı gelen bu baharatı ve yemeğini beğenmemişler ve yemek istememişlerdir. Sadece tatmışlardır. Etkinlik ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog24: Körili Yemek

Uygulama Tarihi: 13.04.2017

(1) AÖ: *Bu pilav Hint pilavı. Bunun içinde başka bir şey var herkes koklasın bakalım bulabilecek misiniz ne olduğunu. [Herkes sırayla kokluyor] Kokla bakalım değişik bir şey kokuyor değil mi? Size bunun ne olduğunu söyleyeceğim. Hintliler yemeklerine bir baharat koyuyorlar o baharatın adı ne biliyor musunuz?..... Bu kokladığınız baharatın adını söyleyeyim mi? Adı köri. Neymiş?*

(2) ÇT: *Köri.*

(3) AÖ: *Hintliler yemeklerine köri koyarlar. Biz koyuyor muyuz?*

(4) ÇT: *Hayır.*

(5) KZP: *Biz acı biber tuz ve karabiber koyuyoruz.*

- (6) **KEL:***Dereotu ve pırasa.*
(7) **EG:***Biber dolması*
(8) **AÖ:** *Evet peki Hintliler yemeklerine ne koyuyordu?*
(9) **ÇT:** *Baharat*
(10) **AÖ:** *O baharatın adı neydi?*
(11) **KŞ:** *Küre*
(12) **AÖ:** *Küre miydi? Köriydi değil mi? Neymiş?*
(13) **ÇT:** *Köri.*
(14) **AÖ:** *Hintliler körili yemekler dağıtıyorlarmış düğünlerinde. Peki bizim düğünlerimizde hangi yemekler yapılıyor?*
(15) **EY:***Normal yemekler.*
(16) **AÖ:** *Nasıl yemekler mesela?*
(17) **KES:** *Sebze çorbası, balık.*
(18) **KEL:***Pasta.*
(19) **AÖ:** *Evet. Peki bizim düğünlerimizde hiç körili bir şey yediniz mi?*
(20) **ÇT:** *Hayır.*
(21) **KZP:***Bizim düğünlerimizde kurabiye var.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların Hint yemekleri ile Türk yemeklerini karşılaştırdıkları görülmüştür. Çocuklar ilk olarak “köri”yi tanınamışlardır. Ancak daha sonra Türk baharatları ile karşılaştırmışlardır. KZP’nin s-5: “*Biz acı biber tuz ve karabiber koyuyoruz.*” şeklindeki ifadesi bu durumun göstergesidir. Ayrıca Hint düğünü etkinliklerinde olduğu gibi Hint yemeği etkinliğinde de kültürümüze ait unsurlar “normal olarak kabul edilmiştir. EY’nin s-15: “*Normal yemekler.*” söylemi ile bu değerlendirme ortaya çıkmıştır. Çocukların düğünlerde “normal” olarak kabul ettikleri yiyecekleri ise çocukların s-18: “*Pasta*” ve s-21: “*Bizim düğünlerimizde kurabiye var.*” söylemleri ile ifade edilmiştir.

Hindistan etkinliklerinin son aşaması resim yapma ve anlatma aşamasıdır. Bu etkinlik kapsamında, çocuklar Hindistan ile ilgili istedikleri resimleri yapmışlar, yaptıkları bu resimleri araştırmacıya anlatmışlardır. Çocukların yaptıkları resimlere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 190: KS'nin Resmi

KS: Bu gelin, bu da damat, bu da gökkuşağı.

KS Hint düğününde bulunan gelin ve damadı çizmiştir.

KNZ: Gökkuşağı altında Hint düğünü çizdim.

KNZ Hint düğününde bulunan gelin ve damadı çizmiştir.

Resim 191: KNZ'nin Resmi

Resim 192: EÇ'nin Resmi

EÇ: Hint düğünü bu. Bulutlar renkli renkli. Ortadaki de gelin.

EÇ Hint gelini çizmiş ve Hint düğününü rengarenk bulutlarla süslemiştir.

KY: Bunlar çiçek, bu güneş. Hint düğünü bu. Bebek arabası bunlar da bebek.

KY Hint düğünü çizmiş ancak resmine damat eklememiştir. Düğünü dış mekan olan bahçede çizmiştir.

Resim 193: KY'nin Resmi

Resim 194: KE'nin Resmi

KE: Bunlar kuş, bunlar gökkuşağı, bu gelin, bunlar da çocukları.

KE Hint gelinini hayvanların ve gökkuşağının arasına çizmiştir. Ancak resmine damat eklememiştir.

KZS: Hint düğünü bu. Bunlar da gelin ve damat.

KZS Hint düğününde bulunan gelin ve damadı çizmiştir.

Resim 195: KZS'nin Resmi

Resim 196: KEL'nin Resmi

KEL: Burada Hint düğünü yapıyorlar. Bu damat. Bu da gelin.

KEL Hint düğününde bulunan gelin ve damadı çizmiştir.

KG: Bunlar kızlar. Hint düğünü var. Eğleniyorlar.

KG Hint düğününde bulunan gelin ve damadı çizmiştir. Arkadaşlarından farklı olarak düğün mekanını resme ekleyerek rengarenk bir ortam yaratmıştır.

Resim 197: KG'nin Resmi

Resim 198: KŞ'nin Resmi

KŞ: Burası düğün. Hint düğünü. Orada oynuyorlar. Diğer taraf ta bizim düğün.

KŞ Hint düğününü ve Türk düğünü yan yana çizmiştir.

KZP: Hint gelini. Beyaz olan Türk gelini.

KZP Hint gelinini ve Türk gelinini düğün kıyafeti bağlamında karşılaştıran bir resim çizmiştir.

Resim 199: KZP'nin Resmi

Resim 200: KZ'nin Resmi

KZ: Hint düğünlerindeki kıyafetler. Diğerleri de Türk düğününün kıyafetleri.

KZ Hint düğün kıyafetleri ile Türk düğün kıyafetlerini karşılaştırmıştır.

*KÖB: Bu Hindistan'ın kıyafetleri gelinlikleri.
AÖ: Bu neden siyah ve gri
KÖB: Beyaz olmadığı için gri yaptım. Bunların hepsi gelinlik.*

KÖB Hint gelinliklerinin rengarenk oluşunu resmine yansıtmıştır.

Resim 201: KÖB'nin Resmi

Resim 202: EM'nin Resmi

EM: Gökkuşağı çizdim.

Hint kültürünün rengarenk unsurlarını gökkuşağı olarak çizmiştir.

ED: Gökkuşağı çizdim. Çünkü Hindistan renkli.

Hint kültürünün rengarenk unsurlarını gökkuşağı olarak çizmiştir.

Resim 203: ED'nin Resmi

Resim 204: EY'nin Resmi

EY: Burası gökkuşağı. Hindistan rengarenk olduğu için. Bir de Hindistan'da güneş çıkıyor.

Hint kültürünün rengarenk unsurlarını gökkuşağı olarak çizmiştir.

EU: Hint dansı yapan Hintliler.

EU diğer çocuklardan farklı olarak, Hint dansını çizmiştir.

Resim 205: EU'nin Resmi

Resim 206: EG'nin Resmi

*EG: Bu güneş. Bu da kız.
AÖ: Neden siyah bir kız çizdin?
EG: Canım öyle istedi.*

Hindistan ile ilgili resim yapma ve anlatma etkinliği değerlendirildiğinde; 17 çocuğun resim yaptığı tespit edilmiştir. Çocukların yapmış oldukları resimler oldukça renklidir. 9 çocuk Hint düğününü resmine yansıtmiştır (bkz resim: 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196 ve 197). Hint düğünü çizem çocuklar resimlerine gelin ve damat çizmişlerdir. Ayrıca 1 çocuk dışında (bkz resim 192- EÇ) Hint düğünü çizem çocuklar, resimlerine gökkuşağı çizmişlerdir. EÇ gökkuşağı çizmemiş ancak resmine renkli bulutlar çizmiştir. 1 çocuk Hint düğününü ve Türk düğünün karşılaştırarak (bkz resim: 198) resmetmiştir. Kağıdı ikiye bölerek, iki adet düğün mekânı çizmiştir. 1 çocuk Türk ve Hint gelinlerini karşılaştıran bir resim (bkz resim: 199) yapmıştır. Bu resimde Türk gelinliğini beyaz renkte çizmiştir. 1 çocuk ise Türk gelinliği ve Hint gelinliğini (bkz resim: 200) resmine yansıtmiştır. 1 çocuk sadece Hint gelinliği (bkz resim: 201) çizmiştir. 3 çocuk sadece gökkuşağı (bkz resim: 202, 203 ve 204) çizmiştir. Hindistan'ı anlatan resimlerine “gökkuşağı” çizmelerinin sebebi olarak; O ülkenin renkli kültürünü işaret etmişlerdir. 1 çocuk sadece Hint dansı yapan üç kişiyi (bkz resim: 205) çizmiştir. Bir çocuk ise renkli bir resim çizmiş ancak resmine siyah renkli bir kız eklemiştir (bkz resim: 206). Çocuklar resimlerine Hindistan kültürünün renkli unsurlarını yansıtmişlardır. Bu durumun yanı sıra Hint ve Türk kültürünü düğünler bağlamında karşılaştırmışlardır. Karşılaştırma yapma eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinden biridir. Çocuklar Hint-Türk düğünlerini karşılaştırarak eleştirel düşünme becerisi sergilemişlerdir. Ancak çocuklar bu beceriyi sosyo-kültürel bağlamda karşılaştırma yaparak ortaya koymuşlardır. Ancak çocukların resimlerine Hint yemek kültürünü yansıtmadıkları tespit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler”* ve *“farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler”*kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak uygulanmış etkinlikler ile, *eleştirel düşünme* becerisine ait alt becerilerden; *karşılaştırma yapma, günümüz ile ilişkilendirme ve neden sonuç ilişkisi becerisi*(bkz. diyalog 23: s-4; diyalog 24: s-17, s-18, s-21; resim: 198, 199, 200) sergiledikleri görölmüştür. Coğrafi becerilerden olan *uzaklık mesafe algısı, haritada yer bulma*(bkz diyalog 22: s-4, s-6)*ve kültürler arası ilişkilendirme becerileri*(bkz. resim: 198, 199,

200) sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca çocuklar animizm ifadeleri kullanmışlardır.

4.2.1.3 Japonya Etkinliklerine Dair Bulgular

Japonya'nın tanıtılması etkinlikleri; Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *"farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler"* ve *"farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler"* kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanmış ve dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Etkinliklere başlanmadan önce yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası "Ülke Bulmaca" oyunu oynanarak, Japonya bulunmaya çalışılmıştır. Etkinliklerin ilk aşaması Japon kültürünün tanıtılmasını kapsamaktadır. Bu nedenle ilk olarak Japonya ile ilgili bir video izlenmiştir. Ardından Japonya'ya ait yöresel kıyafetlerin resimleri gösterilmiştir. Etkinliğin ikinci aşaması Japon evleri görsellerinin incelenmesi ve Japon kültürü ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. Üçüncü aşamada, çocuklar Japon insanların yöresel kıyafetlerini giyilmesi ve yöresel yemeğin yenmesi aşamasıdır. Son aşama ise resim yapma ve anlatma etkinliğidir.

İlk olarak araştırmacı tarafından dünyayı gezmek için hazırlanmış olan eğitim materyali "Uçan Balon" ile dünya siyasi haritası üzerinde bir seyahate çıkılmış ve Japonya'nın dünya üzerindeki yeri tespit edilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog25: Japonya'ya Gidiyorum

Uygulama Tarihi: 20.04.2017

- (1) **AÖ:** *Bugün nereye gideceğiz biliyor musunuz? Bugün ben balonuma bindim. Sizi de yanımda balonuma bindirdim. Dünyada seyahate çıkıyorum. Peki, acaba ben bugün nereye gidiyorum? Size bir hareket yapacağım bakalım bilecek misiniz? [Japon selamlama hareketi]*
- (2) **KZ:** *Japonya.*
- (3) **KES:** *Ben Japonya da yaşıyorum.*
- (4) **AÖ:** *Nasıl yaşıyorsun Japonya 'da?*
- (5) **KES:** *Orada sushi var.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; “Uçan Balon” etkinliğine başladıktan sonra, araştırmacının Japonya Karşılama Hareketini çocuklara gösterdiği ve onlardan bir tahmin almak istediği görülmüştür. KZ s-2: “*Japonya*” cevabı ile Japonya ve bu selamlama hareketi hakkında bilgi sahibi olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca KES s-3: “*Ben Japonya’da yaşıyorum.*” Hayal gücünü kullanarak orada yaşadığını ifade etmiştir. Bu durumun yanı sıra KES s-5 ile Japon yöresel yemeklerinden olan “Sushi”yi tanıdığını ifade etmiştir.

Japonya tanıtım etkinliklerinin ilk aşaması olan Japon kültürünün tanıtılması aşamasında; çocuklara bu kültürü tanıtan bir videoyu iki kez izlettirilmiştir. Videonun içeriğinde; Japonya pazarları, evleri, yöresel kıyafetleri giyen insanları vardır. Videonun izlettirilmesinin ardından Japon kültürünün önemli unsurlarından olan giyim-kuşam formlarına ait görseller çocuklara gösterilmiştir. Japon kadınlarının giydiği yöresel kıyafet “Kimono” ve Japon erkeklerinin giydiği “Yukata” görselleri çocuklara gösterilerek inceleme yapmaları sağlanmıştır. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog26: Kimono ve Yukata

Uygulama Tarihi: 20.04.2017

- (1) **AÖ:** *Bakın şu resme. Bu nedir çocuklar? Burada bir Japon kadını var gördünüz mü?*
- (2) **ÇT:** *Japon kıyafeti.*
- (3) **KES:** *Öğretmenim benim annem öyle giyiniyor.*
- (4) **AÖ:** *Bakın Japon kadınına. Nasılmış Japon kadını?*
- (5) **KEL:** *Beyaz.*
- (6) **AÖ:** *Biz Türkiye’de yüzümüze bu kadar beyaz boya sürüyor muyuz?*
- (7) **ÇT:** *Hayır.*
- (8) **AÖ:** *Ama Japonya’da kadınlar geleneksel, özel günlerinde hani biz bayramlarda güzel giyiniyoruz ya işte onlar da böyle günlerinde yüzlerine beyaz beyaz pudralar sürüyorlar. Şimdi size başka bir resim göstereceğim. Bakın bu kıyafete. Gördünüz mü bu kadın ne giymiş?*
- (9) **KH:** *Japon kıyafeti.*
- (10) **AÖ:** *Peki bu Japon kıyafeti nasıl bir kıyafet?*
- (11) **EG:** *Güzel*
- (12) **KŞ:** *Uzun.*
- (13) **EY:** *Tarz.*
- (14) **AÖ:** *Peki tipi nasıl anlatın bakalım bizim kıyafetlerimize benziyor mu?*
- (15) **ÇT:** *Hayır.*
- (16) **AÖ:** *İyice bakın bu resme nedir bu kıyafetin adı? Söylüyorum. Kimono.*

- (17) ÇT: *Kimono.*
(18) AÖ: *Erkek kıyafeti de göstereyim mi?[Araştırmacı Japon erkek kıyafetinin resmini gösterir]*
(19) ÇT: *Evet.*
(20) EU: *Beğenmedim güzel değil.*
(21) KES: *Kadın kıyafetine benziyor.*
(22) EU: *Ninja kıyafetine benziyor.*
(23) AÖ: *A duydunuz mu EU erkek Japon kıyafetini Ninja kıyafetine benzetmiş. Ben bilmiyorum ninjanın ne olduğunu.*
(24) EU: *Ninja kaplumbağalar.*
(25) EY: *Namazlık gibi*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların Japon yöresel kıyafetlerini farklı bularak ayrıntılı olarak inceledikleri görülmüştür. Kız çocuklar Japon yöresel kıyafetlerini erkek çocuklara göre daha fazla beğenmişlerdir. Resim inceleme esnasında KES s-3: “*Öğretmenim benim annem öyle giyiniyor.*” söylemi ile annesinin giymiş olduğu bazı kıyafetleri, Japon yöresel kıyafetine benzetmiştir. Böylelikle KES günlük hayatlarında çevresinde kullanılan eşyaları, Japon yöresel kıyafetlerine benzeterek yeni öğrenmelerini günlük hayatıyla ilişkilendirmiştir. EY’de s-25: “*Namazlık gibi*” söylemi ile Japon erkek yöresel kıyafeti olan Yukata’yı günlük hayatından kullanıldığını gördüğü namazlığa benzetmiştir. Resimler incelenirken EG s-11: “*Güzel*”, KŞ s-12: “*Uzun*” ve EY s-13: “*Tarz*” nitelendirmeleri ile Japon kadın kıyafeti Kimono hakkında gözlemlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca diğer çocuklardan farklı olarak EU Japon erkek kıyafetini s-22: “*Ninja kıyafetine benziyor.*” söylemi Ninja kıyafetlerine benzettiğini ifade etmiştir. Ninja kıyafetlerini nerede gördüğü sorulduğunda s- 24: “*Ninja Kaplumbağalar*” da gördüğünü ifade etmiştir. “Ninja Kaplumbağalar” çizgi filmi 1984 yılında Amerika’da yapılmış olan ve “*Ninja Turtles*” adı ile TV hayatına başlayan bir çizgi filmidir. 90’lı yıllardan günümüze kadar da Türk TV kanallarında izleyici karşısına çıkmaktadır. EU Japon erkek kıyafetlerini bu çizgi filmde gördüğünü ifade etmiştir. 6 yaş çocukları için çizgi filmler oldukça ilgi çekicidir. Bu nedenle çocukların izleyeceği çizgi filmlerin verdikleri mesajlar ve sağlamaya çalıştığı öğrenmeleri açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında; çocuğun sadece kendi kültürünü değil, farklı kültürel unsurları da tanıyabileceği çizgi filmlerin yapılması gerekliliği EU’nun söylem ile de ortaya çıkmaktadır.

Japonya tanıtım etkinliklerinin ikinci aşamasında; Japon evleri çocuklara tanıtılmıştır. Evler bir milletin günlük hayatı, yaşayışı ve kültürel unsurları ile ilgili oldukça fazla bilgi içermektedir. Bu nedenle farklı kültürlere ait evlerin incelenmesi,

bu kültürleri tanımak için etkili bir yoldur. Bu bağlamda; Japon evleri görselleri çocuklara gösterilmiş ve incelemeleri istenmiştir. Çocuklara gösterilen Japonya evleri görsellerinin bazılarına ve ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Resim 207: Japonya Yöresel Evleri Görseli 1

Resim 208: Japonya Yöresel Evleri Görseli 1

Diyalog27: Japon Evleri

Uygulama Tarihi: 20.04.2017

- (1) AÖ: *Ben şimdi size Japonya'daki evleri göstereceğim. Bakalım bizim evlerden ne kadar farklı?*
- (2) KES: *Çok farklı.*
- (3) ED: *Japon evleri Ninja evlerine benziyor.*
- (4) KZP: *Camiye benziyor.*
- (5) KZ: *Öğretmenim bu daha çok camiye benziyor.*
- (6) KEL: *Kafeye benziyor.*
- (7) EU: *Ninja evine benziyor.*
- (8) KY: *Ağaç ev*
- (9) KZ: *Ben de geçen sene Bolu'da gittiğim otele benzettim. Orda da böyle bir şey vardı.*
- (10) EÖ: *Bizim apartmana benziyor.*
- (11) EY: *Taş ev.*
- (12) AÖ: *Bizim evlerimizden nasıl farklı?*
- (13) EG: *Çatısı farklı.*
- (14) KZ: *Camları farklı. Bizim camlarımız dikdörtgen ama onların camları şöyle şöyle ve düz.*
- (15) EY: *Onların evleri altın rengi.*
- (16) KA: *Öğretmenim bizim evlerimizdeki tepedeki şu yıldız yok.*
- (17) KH: *Kenarları da öyle değil.*
- (18) KZS: *Öğretmenim bir de Japon evlerinin çatısına bakın çok farklı.*
- (19) AÖ: *Bir de onlar böyle oturuyorlar. Herkes otursun bakalım göreyim. Şu an Japonya'da evimizde oturuyoruz.*
- (20) EG: *Namazda da böyle yapıyorlar.*

Japonya ev görsellerinin incelendiği diyalog değerlendirildiğinde; çocukların bu evleri oldukça farklı ve ilgi çekici buldukları söylenebilir. Çocuklar Japonya evleri ile Türk evlerini karşılaştırmışlardır. KES s-2: “Çok farklı” söylemi ile iki kültüre ait evlerin birbirinden farkını ifade etmiştir. Ancak farklı bulunduğu unsurları söylemine eklememiştir. Ancak diğer çocuklar iki kültüre ait evlerin arasında var olan benzerlikleri nitelendirmişlerdir. ED s-3: “*Japon evleri Ninja evlerine benziyor.*” söylemi ile bir önceki diyalogda (Diyalog 39, s-25) EU’nun ifade ettiği “Ninja”lara atıfta bulunmuştur. KZP ve KZ Japon evlerini camiye (s-4 ve s-5) benzetmişlerdir. KEL (s-6) kafeye benzetmiştir. Ayrıca KZ s-9: “*Ben de geçen sene Bolu’da gittiğim otele benzettim. Orda da böyle bir şey vardı.*” söylemi ile daha önce ziyaret etmiş olduğu bir mekânı Japon evleri ile ilişkilendirmiştir. Japon evlerinin Türk evlerinden farkını; EG s-13: “*Çatısı farklı.*”, KZ s-14: “*Camları farklı. Bizim camlarımız dikdörtgen ama onların camları şöyle şöyle ve düz.*” ve EY s-15: “*Onların evleri altın rengi.*” söylemleri ile ifade etmişlerdir. Çocuklar farklı bir kültüre ait evleri eleştirel düşünme becerilerini kullanarak, kendi kültürel unsurları ve günlük hayatlarıyla ilişkilendirmiş ve karşılaştırma yapmıştır. Sosyo-kültürel eğitim, çocukların yalnızca sosyol-duygusal becerileri değil, ayrıca zihinsel becerilerini de geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

Japonya tanıtım etkinliklerinde üçüncü aşama olarak, çocukların Japon yerel halkı gibi giyinmesi sağlanarak, etkinliğin kalan sürecinin “Japon Halkı” gibi yaşanarak sürdürülmesi sağlanmıştır. Bu sebeple araştırmacı tarafından sınıfa getirilen; şallar, takılar, tokalar vs. ile çocuklar Japon Halkı gibi giyinmişlerdir. Çocukların hazırlandıkları bu süre boyunca sınıfta Japon yerel müzikleri çalınmıştır. Çocukların Japon Halkı gibi giyindiği görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 209: Çocukların Japon Halkı Giyimi Görseli

Çocukların Japon Halkı’na benzer şekilde giydirilmesinin ardından, Japonca “Merhaba” anlamına gelen “Koniçiva”, selamlama hareketi ile birlikte çocuklara

gösterilmiştir. Sınıfta bulunan bütün çocuklar birbirlerine “Koniçiva” şeklinde seslenerek selamlaşmışlardır. Selamlaşma ritüelinin ardından Japon yöresel yemeği olan “Noddle” çocuklara tanıtılmış ve çocuklar ikindi kahvaltısında Japon yöresel yemeği yemişlerdir. Japonya etkinliklerinin son aşaması resim yapma ve anlatma aşamasıdır. Bu etkinlik kapsamında; çocuklar kendilerine tanıtılan Japonya kültürü ile ilgili resimler yapmışlar ve bunları anlatmışlardır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 210: KS'nun Resmi

Japon evi.

EU: Güneş, iki tane konuşan insan, bu da ev. Japon evi.

Resim 211:EU'nun Resmi

Resim 212:KH'nun Resmi

*KH: Bu Japon evi bu da perdeleri, bu da bulut
AÖ: Neden bu kadar renkli bir Japon evin var?
KH: Bilmiyorum.*

EÖ: Bu Japon evi. Bu Japon insanı. Bu da Japon ağacı.

Resim 213: EÖ'nün Resmi

Resim 214: KZ'nin Resmi

KZ: Japon evi. Rüzgârdan dolayı çatısı kırılmış.

KE: Bu örümcek yemeği, bu sushi. Bu da ağaç. Bu da Japonların evi.

Resim 215: KE'nin Resmi

Resim 216: KES'nin Resmi

KES: Bu Japonyalıların evi. Bu da Japonyalıların yemekleri.
AÖ: Hangi Japon yemeklerini yaptın?
KES: Örümcek, Sushi, Noddle
Bu da Japonyalıların balığı.
AÖ: peki sen Japonyalıların örümcek yediğini nereden biliyorsun?
KES: Annem söyledi. Bu da onların içeceği. Örümcek içeceği.

KÖB: KES bize örümcek yemeği var demişti. Bu örümcek yemeği. Bu bayrak, bunlar da yemekleri, bu da evi.

Resim 217: KÖB'nin Resmi

Resim 218: KG'nin Resmi

KG: Bu evleri, bu ağaçları bunlar da yemekleri.
AÖ: Peki burada neden bir yıldız var?
KG: Çünkü onların evlerinde yıldız var.

KEL: Japon resmi ve yemekleri.

Resim 219: KEL'nin Resmi

Resim 220:EG'nin Resmi

EG: Bu bir insan bu da insan evi. Bu da Japon bayrağı.

KZS: Bu Japon adam, bu Japon bayrağı, bu da Japonların evi,

Resim 221:KZS'nin Resmi

Resim 222:ED'nin Resmi

ED: Önce bu evi yaptım sonra çatısını yaptım.

AÖ: Bu yeşil olanlar ne?

ED: Yuvarlak cam. Japon bayrağı.

KN: Bu Japonların ağacı, bu Japonların evi. Bu da Kimono giyen kız.

Resim 223:KN'nin Resmi

Resim 224:KM'nin Resmi

KM: Bu Japonya'nın evi, bu güneş, bu bulut, bunlar ağaç, bu da Japon insanı. Japon insanı Kimono giymiş.

KNZ: Bu Japon kadını bu da evi
AÖ: Japon kadını ne giyiyor?
KNZ: Kimono.

Resim 225:KNZ'nin Resmi

Resim 226:KZP'nin Resmi

KZP: Bu ağaç bu deniz bu gökyüzü bu da Japon kıızı.

KZ: Bu Japonların evi bu da bizim evimiz
AÖ: Peki farkları ne?
KZ: Bizim evimizde çimen var alt katta ama Japonların evine göl çizdim.

Resim 227:KZ'nin Resmi

Resim 228:EÇ'nin Resmi

EÇ: Burası Japonyalıların evi burada iki Japonyalı konuşuyor. Diğeri de Türk evi.

EY: Bu Japon bayrağı, bunlar çimler, bu Japon evi, bu Türk evi.
AÖ: Neden Türk evi kırmızı?
EY: Öyle. Bu da tren.
AÖ: Neden Japonya'ya bir tren çizdin?
EY: Videoda gördüm.

Resim 229:EY'nin Resmi

Çocukların Japonya ile ilgili yapmış oldukları resimler incelendiğinde; 20 çocuğun resim yaptığı tespit edilmiştir. 19 çocuk resmine Japon evi yapmıştır. Bu çocuklar resimlerine ekledikleri Japon kültürüne ait öğeler noktasında birbirinden ayrılmaktadır. 5 çocuk sadece Japon evlerini vurgulayan (bkz resim: 210, 211, 212, 213 ve 214) resimler çizmişlerdir. 5 çocuk Japon evlerinin yanı sıra, resimlerine (bkz resim: 215, 216, 217, 218 ve 219) Japon yemekleri çizmişlerdir. KE (bkz resim: 215), KES (bkz resim: 216) ve KÖB (bkz resim: 217) resimlerinde Japon yemeği olarak, “örümcek-örümcek yemeği” çizmişlerdir. Araştırmacının yöneltmiş olduğu “neden örümcek yemeği çizdiniz? Japonların örümcek yemeği yediğini nereden biliyorsunuz?” sorusuna KÖB: “KES söyledi” şeklinde cevap vermiştir. KES ise bu

bilgiyi “*annesinden*” öğrendiğini ifade etmiştir. Japon yemeğinin tanıtıldığı etkinliklerde “*örümcek*” yemeğinden bahsedilmemiştir. Ancak çocukların günlük hayatlarından ebeveynlerinde öğrendikleri bu yanlış bilgiyi, sınıfta gerçekleştirilen etkinliğe yansıttıkları görülmüştür. Ayrıca KES bu bilgiyi arkadaşları ile de paylaşmıştır. Okul öncesi eğitim döneminde gerçekleştirilecek olan sosyo-kültürel eğitimde, günlük hayat ve ebeveyn öğrenmelerinin etkisi, bu resimler ile ortaya çıkmaktadır. Hayat ile iç içe olan konular, sınıf ortamı ile birleştirilmedi. Bu unsur sosyo-kültürel eğitim için önemlidir.

4 çocuk Japon evlerinin yanı sıra, resimlerine Japon bayrağı da çizmişlerdir (bkz resim: 219, 220, 221 ve 222). Japonya'nın tanıtıldığı etkinlikler esnasında, özellikle Japon bayrağı çocuklara tanıtılmamıştır. Etkinlik kapsamında çocuklara izlettirilen “Japonya Tanıtım Videosu”nda çocuklar Japon bayrağını görmüş ve resimlerine yansıtmışlardır. Videolar önemli eğitim materyallerinden biridir. Ancak okul öncesi eğitim döneminde kullanılırken dikkat edilmesi gereken oldukça fazla unsur vardır. Zihinsel gelişimin hızlı olduğu bu dönemde, çocukların zihinsel gelişim seviyesine uygun, olumsuz etkilerden arındırılmış videolar, verimli eğitim materyali olarak kullanılabilir. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında farklı kültürlerin tanıtıldığı videolar hem gerekli hem de önemlidir. Çünkü çocukların farklı kültürler ile ilgili hem bilgi edinebileceği hem de görsellerle bu bilgileri pekiştireceği bir eğitim materyali işlevseldir. Çocukların resimlerine eklemiş oldukları Japon bayrakları bu durumun bir göstergesidir. Japon bayrağından farklı olarak 3 çocuk da Japon evlerine ek olarak, Japon kadınlarının giydikleri yöresel kıyafet olan Kimono'yu resimlerine (bkz resim: 223, 224 ve 225) eklemişlerdir. 3 çocuk resim yapan diğer çocuklardan farklı olarak, Japon evleri ile Türk evlerini karşılaştırdıkları resimler (bkz resim: 227, 228 ve 229) çizmişlerdir. Çocuğun sosyo-kültürel eğitim kapsamında farklı kültürel unsurları tanıyarak, kendi kültürel unsurları ile karşılaştırması önemlidir. Çünkü bu eğitimde beklenen sadece farklı kültürlerin tanıtılması değil, ayrıca bu kültürlere ait unsurların çocuğun kendi kültürü ile karşılaştırılarak değerlendirilmesidir. Bu resimlerin yanı sıra, 1 çocuk resim yapan arkadaşlarından farklı olarak resmine (bkz resim: 226) deniz, gökyüzü ve Japon kızı çizmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan “*farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler*” ve “*farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile*

diğer kùltürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ÷lkelerin kendine özgü kùltürel özellikleri olduğunu söyler”kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak uygulanmış etkinlikler ile, *eleştirel düşünme* becerisine ait alt becerilerden; *karşılaştırma yapma ve neden sonuç ilişkisi becerisi*(bkz. diyalog 26, diyalog 27) sergiledikleri gör÷lmüştür. Coğrafi becerilerden olan *uzaklık mesafe algısı, haritada yer bulma (uçan balon etkinliği) ve kùltürler arası ilişkilendirme becerileri*(bkz. resim: 227, 228, 229; diyalog: 26-27) sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca medya etkisinde (bkz. diyalog 26: s-22, s-24) kaldıklarını gösteren ifadeler kullanmışlardır.

4.2.1.4 İspanya Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler”* ve *“farklı kùltürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kùltürü ile diğer kùltürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ÷lkelerin kendine özgü kùltürel özellikleri olduğunu söyler”*kazanım ve göstergeleri merkeze alınarak hazırlanan İspanya’nın tanıtılması etkinlikleri, dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Ancak ilk olarak yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek, İspanya çocuklara harita üzerinde gösterilmiştir. Etkinliklerin ilk aşaması “Nane ve Limon” çizgi filminin “İspanya” bölümünün çocuklara izlettirildiği aşamadır. İkinci olarak İspanya yerel yemeklerinden olan “Gaspacho” çorbasının yapılması ve tadılması aşamasıdır. Üçüncü olarak İspanya yerel etkinliklerinden olan “Domates Festivali” videosunun çocuklara izlettirilmiştir. Son olarak da İspanya özgü dans olan “Flemenko” videosu ve müzikleri çocuklara gösterilerek, sınıfta oynanması sağlanmıştır.

İspanya etkinliklerinde ilk olarak TRT Çocuk TV kanalının gündüz kuşağında gösterilen “Nane ve Limon” çizgi filminin İspanya bölümü çocuklara izlettirilmiştir. Bu çizgi film programında, İspanya’ya ait domates savaşı, Don Kişot, İspanya yerel yemeği Paella, siesta gibi kùltürel unsurlara yer verilmiştir. Çizgi filmin izlenmesinin ardından, çocuklar ile birlikte mutfağa geçilmiştir. Araştırmacı tarafından okula getirilen; domates, salatalık, biber, kuru soğan, kuru ekmeğ ve sarımsak çocuklara

gösterilerek İspanya yerel yemeği olan “Gaspacho” yapımı hazırlıklarına başlanmıştır. Bütün bu malzemeler çocuklar tarafından rondoya koyularak doğranmıştır. “Gaspacho”nun yapılmasının ardından ikinci kahvaltısı saatinde çocuklar tarafından yenmiştir. Çocuklar İspanya yemeğinin yapılışında oldukça eğlenmişlerdir.

Diyalog28: Gaspacho

Uygulama Tarihi: 27.04.2017

- (1) **AÖ:** *Yediğimiz yemeğe hangi malzemeleri koyduk?*
- (2) **KZP:** *Salatalık.*
- (3) **KG:** *Domates.*
- (4) **EÖ:** *Soğan.*
- (5) **KEL:** *Yeşil biber.*
- (6) **KÖB:** *Tuz.*
- (7) **KY:** *Domates.*
- (8) **KH:** *Kırmızı biber.*
- (9) **KŞ:** *Sarımsak.*
- (10) **ED:** *Tuz.*
- (11) **KS:** *Salatalık.*
- (12) **EY:** *Yağ.*
- (13) **AÖ:** *Peki biz bu malzemeleri ne yaptık?*
- (14) **EY:** *Bu malzemeleri rondonun içine doğradık. Sonra rondoyu nasıl çalıştırdık? “zzzzzzzzzzzzzzzzzzzz” diye çalıştırdık. Sonra onu tabağa döktük. Başka ne yaptık? Tuz koyduk. Sonra zeytinyağı koyduk karıştırdık ve afiyetle yedik.*
- (15) **AÖ:** *Tadı nasıldı?*
- (16) **ÇT:** *Güzeldi.*
- (17) **AÖ:** *Beğenenler el kaldırsın.*
[Herkes el kaldırıyor]
- (18) **AÖ:** *Peki bu yemeğin adı ne?*
- (19) **ÇT:** *Gaspacho.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların “Gaspacho” yapımını algıladıkları ve bu yemek için gerekli olan bütün malzemeleri tanıdıkları ve yemeğin yapımını algıladıkları görülmektedir. Bir ülkeye ait olan yeme-içme unsurları o ülkenin kültürü için oldukça önemlidir. Bu kültürel unsurlardan o ülkeye ait olan birçok kod ve yaşayış bilgisi edinilebilir. Sosyo-kültürel eğitimin temel amaçlarından biri de bu farklı ülkelerin kültürel unsurlarını tanıtmaktır. Bu etkinlik ile çocukların İspanya yeme-içme kültürü ile ilgili olarak bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Ancak sosyo-kültürel eğitimde tek amaç o kültürel unsurları tanıtmak değil, çocuğun tanıdığı olduğu yeni kültürel formları kendi kültürel formları ile karşılaştırma yapmasını sağlayabilmektir. Bu etkinlikte çocukların yalnızca İspanya yeme-içme kültürünü

tanıdıkları ancak kendilerine ait yemek-içme kültürleri ile ilişkilendirmediği ve karşılaştırma yapmadıkları görülmektedir.

İspanya yerel yemeklerinden olan “Gaspçih”ın tanıtılmasının ardından, çocukların İspanya’nın kültürel unsurlarını tanımalarını sağlamak için İspanyolca “merhaba” anlamına gelen “Hola” kelimesi çocuklara ifade edilmiştir. Araştırmacının İspanyolca “Hola” demesinin ardından bütün sınıf hep birlikte “Hola” diyerek bağırıma başlamışlardır.

Etkinliğin üçüncü aşamasında; ilk aşamada çocuklara izlettirilen çizgi filmde yer alan İspanya’nın önemli etkinliklerinden olan “Domates Festivali” videosu çocuklara izlettirilmiştir. Videonun ardından gerçekleştirilen diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog29: Domates Festivali

Uygulama Tarihi: 27.04.2017

- (1) **EY:** *Öğretmenim neden domatesleri birbirlerine atıyorlar?*
- (2) **KZP:** *Biz hiç atmıyoruz domatesleri.*
- (3) **AÖ:** *İspanya’da domates festivali eğlenmek için düzenlenir. Bu festival büyükler için. Peki bizler annelerimiz babalarımız eğlenmek için ne yapıyorlar?*
- (4) **EÖ:** *Ben parka gidiyorum.*
- (5) **KS:** *Babam Tv’de maç izliyor.*
- (6) **KEL:** *Biz Malatya’ya gidiyoruz.*
- (7) **ED:** *Biz düğüne gidiyoruz.*
- (8) **EY:** *Ama öğretmenim domates atmak günah değil mi? İsraf oluyor boşa gidiyor onlar.*
- (9) **KZP:** *Benim annem kızar. Atılmaz domates günah.*
- (10) **AÖ:** *Çocuklar domates festivali İspanya’nın kültürel etkinliği. Ama bizim kültürümüzde yok.*
- (11) **EY:** *Evet yok.*
- (12) **KS:** *Ama onlarda var.*

“Domates Festivali” ile ilgili yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların ilk olarak bu etkinliği algılayamadıkları ve kendi yaşayışları ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. KZS s-2: “Biz hiç atmıyoruz domatesleri.” söylemi bu durumun göstergesidir. Çocuklar “eğlenmek için ne yapıyorsunuz?” sorusuna, kendi kültürel unsurları ile ilgili değil günlük hayatlarından örnekler vererek cevap vermişlerdir. EY’nin s-8: “Ama öğretmenim domates atmak günah değil mi? İsraf oluyor boşa gidiyor onlar.” ve KZP’nin s-9: “Benim annem kızar. Atılmaz domates günah.” söylemleri, EY’nin ve KZP’nin “Domates Festivali”ne kültürel bağlamda

bakmadıklarını, gündelik hayatlarında duydukları ifadeler bağlamında değerlendirdiklerinin göstergesidir. EY'nin ve KZP'nin "günah" ve "israf etme" ifadelerini yakın çevrelerinden duydukları ve bu bağlamda soyut düşünme becerileri sergiledikleri görülmektedir. Piaget gelişim evreleri bağlamında 6 yaş çocuklarının soyut düşünme becerileri sergilemeyecekleri görüşü vardır. Ancak çocukların günlük hayat öğrenmeleri ile soyut düşünme becerilerini algılayabilecekleri ve bu becerileri sergileyebilecekleri söylenebilir. Ayrıca KZP bu ifadesi ile "israf etme" değerine atıfta bulunmuştur. Okul öncesi dönemde şekillenen zihinler için, değer eğitimi oldukça önemlidir. Erken yaşta edinilen değer farkındalığı ile gelecek yaşantılarda değerler bağlamında davranış geliştirebilmeleri sağlanabilir.

İspanya etkinliklerinin son aşaması, O ülkenin yöresel dansı olan "Flemenko"nun tanıtılması aşamasıdır. Bu etkinlik için araştırmacı sınıfa siyah t-shirtler, kırmızı tüllü etekler ve büyük gül tokaları getirmiştir. Erkek çocuklar siyah t-shirtler, kız çocuklar ise siyah t-shirt, tüllü kırmızı etek ve gül tokaları takmışlardır. Çocukların "Flemenko" dansçıları olarak giyinmelerinin ardından, sınıfta "Flemenko" müzikleri ve bu dansı yapan dansçıların videosu izlenmiştir. Hazırlıkların tamamlanmasının ardından çocuklar "Flemenko" dansı yapmışlardır.

İspanya'nın tanıtılması etkinlikleri kapsamında, etkinlikler tasarlanırken son aşama olarak resim yapma ve anlatma etkinliği kurgulanmıştır. Ancak "Flemenko" dansının ardından çocuklar resim yapmak istememişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan "*farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler*" ve "*farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler*" kazanım ve göstergelerinden uygulanmış etkinlikler ile, eleştirel düşünme becerisine ait alt becerilerden; *karşılaştırma yapma* (bkz. diyalog 28), *günümüz ile ilişkilendirme ve neden sonuç ilişkisi becerisi* (bkz. diyalog 29: s-2, s-9) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi becerilerden olan *uzaklık mesafe algısı, haritada yer bulma ve kültürler arası ilişkilendirme becerileri* (bkz. diyalog 26) sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların ekonomi ifadeleri kullandıkları görülmüştür.

4.2.1.5 Mısır Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan “farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler” ve “farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler” kazanım ve göstergeleri ile hazırlanan Mısır’ın tanıtılması etkinlikleri, üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Ancak etkinliğin hazırlık aşamasında yere serilen 200x150 boyutlarında dünya siyasi haritası incelenerek, Mısır çocuklara harita üzerinde gösterilmiştir. Etkinliklerin ilk aşaması sınıfın duvarlarına asılan Mısır’a ait görsellerin çocuklar tarafından incelenmesidir. İkinci aşama Mısır eski yazısı olan “Hiyeroglif” görsellerinin incelenmesi aşamasıdır. Son aşama ise resim yapma ve anlatmadır.

Mısır’ın tanıtılması etkinliklerinin ilk aşamasında sınıfa araştırmacı tarafından getirilen ve duvarlara asılan ülkeye ait görseller çocuklar tarafından incelenmiştir. Mısır görsellerine ve resimler incelenirken gerçekleştirilen sohbet etkinliğine ait diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Resim 230: Firavun

Resim 231: Cleopatra

Resim 232: Sfenks

Resim 233: Piramit Görseli

Diyalog30: Piramitler ve Sfenks

- (1) **AÖ:** *Bu resimdekiler nereye ait acaba?*
- (2) **KG:** *Piramit bunlar. Ben çizgi filmde gördüm. Harika Kanatlar 'da.*
- (3) **AÖ:** *Siz piramitlerin nasıl olduğunu yapıldığını biliyor musunuz?*
- (4) **KŞ:** *Üçgen*
- (5) **EY:** *Taşları üst üste koymuşlardır bence, böyle olmuştur.*
- (6) **AÖ:** *Bu sarı toprakları gördünüz mü çocuklar?*
- (7) **KG:** *Çöl onlar.*
- (8) **EÖ:** *Evet, kupkuru bir yer*
- (9) **KM:** *Kum fırtınası vardır*
- (10) **KZ:** *Çöller sıcaktır ve su bulmak zordur. Harika Kanatlarda su taşydılar.*
- (11) **KZP:** *Öğretmenim uzaktan su görünüyor ama yaklaşıncaya su görünmüyor.*
- (12) **AÖ:** *Sen nereden duydun bunu?*
- (13) **KZP:** *Annem söyledi.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların görselleri ilgi ile inceledikleri söylenebilir. Ayrıca çocukların Mısır hakkında bilgi sahibi oldular görülmüştür. KG (s-2) ve KZ (s-9) Mısır hakkında edindiği bilgiyi TRT Çocuk kanalında gündüz kuşağında yayınlanan “Harika Kanatlar” isimli çizgi filmde edindiklerini ifade etmişlerdir. “Harika Kanatlar” çizgi filmi; farklı ülkelere paketler taşıyan araçların serüvenlerini anlatan bir yapımdır. Piramit görselleri incelenirken EY s-5: “*Taşları üst üste koymuşlardır bence, böyle olmuştur.*” söylemi ile resimlere bakarak çıkarımda bulunduğu söylenebilir. Ayrıca KG’nin (s-7), EÖ’nün (s-8), KM’nin (s-9), KZ’nin (s-10) ve KZP’nin (s-11) söylemleri ile “çöl” hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Ayrıca KZP s-11: “*Öğretmenim uzaktan su görünüyor ama yaklaşıncaya su görünmüyor*” ve s- 13: “*Annem söyledi.*” söylemleri ile KZP’nin günlük hayatında ebeveynleri vasıtasıyla öğrenmiş olduğu bilgileri, sınıf içindeki öğrenmeleri ile birleştirdiği söylenebilir. Günlük hayat içerisinde çocuğun yakın çevresinden edindiği bilgiler, onların ön öğrenmeleri açısından önemli birikimlerdir. Bu birikimleri çocukların sosyo-kültürel eğitim bağlamında da kullanabildikleri görülmektedir.

Mısır etkinliklerinin ikinci aşamasında, eski Mısır yazısı olan “Hiyeroglif” görseli ve içeriği çocuklara tanıtılmıştır. Aşağıda yer alan “Hiyeroglif” görseli bütün çocuklar tarafından tek tek incelenmiştir. Ardından araştırmacı; “*hadi hep birlikte geçmişe yolculuk yapalım ve o zamanlarda yaşayan insanlar gibi mektup yazalım. Mısır’da geçmişte yaşayan insanlar nasıl yazılar kullanıyorlarmış. Biz de kendi yazımızla*

mektuplarımızı yazalım” söyleminde bulunarak, mektup yazma etkinliğini başlatmıştır. Ancak sınıfta bulunan 16 çocuktan yalnızca 7’si bu etkinlik kapsamında mektup yazmıştır. İlgili mektup görsellerine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 234: ED'nun Mektubu

ED: Anneme ve babama yazdım. “Anne baba benimle oynayın. Hep beraber oynayalım.”

EY: Anneme ve babama yazdım. “Yeni bir ev alalım. Köpekler almak istiyorum. Sizi çok seviyorum”.

Resim 235: EY'nun Mektubu

Resim 236: KZP'nun Mektubu

KZP: Babama yazdım. “Baba kardeşimle top oynamayı çok seviyorum. Ama yeni bir top almamız. Öpüyorum.”

KG: Babama yazdım. “Baba seninle alışveriş yapmayı çok seviyorum.”

Resim 237: KG'nin Mektubu

Resim 238: EÖ'nün Mektubu

EÖ: Babama yazdım. “Baba deniz gitmek istiyorum. Yine götür bizi. Seni çok seviyorum. Annemi de çok seviyorum.”

KE: Abime yazdım. “Abi seni çok seviyorum. Seninle oyun oynamayı seviyorum.”

Resim 239: KE'nin Mektubu

Resim 240: KM'nin Mektubu

KM: Bu benim mektubum. Anneme yazdım. Bak burada “Annecim seni çok seviyorum” yazıyor

Yukarıda çocuklar tarafından yazılmış hiyeroglifler incelendiğinde; aile üyelerine mektup yazdıkları tespit edilmiştir. ED (bkz resim: 234) ve EY (bkz resim: 235) anne ve babasına; KZP (bkz resim: 236), KG (bkz resim: 237) ve EÖ (bkz resim: 238) babasına; KE (bkz resim: 239) abisine ve (bkz resim: 240) annesine mektup yazmıştır. Çocuklara daha önce inceletilen hiyeroglif şekillerini inceleyen çocuklar, resimlerinde kendi hiyeroglif şekillerini oluşturarak mektuplar yazmışlardır. Mektuplarda şekiller, nesnelere vs. çizmişlerdir. Yazılan mektuplar değerlendirildiğinde; çocukların etkinliğin şekillendirildiği “hadi hep birlikte geçmişe yolculuk yapalım ve o zamanlarda yaşayan insanlar gibi mektup yazalım. Mısır’da geçmişte yaşayan insanlar nasıl yazılar kullanıyorlarmış. Biz de kendi yazımızla mektuplarımızı yazalım” ifadesinde olduğu gibi geçmişte yaşayan insanlar gibi yazmak yerine, günümüzde yaşayan insanlar gibi yazmışlardır. Çocuklar aile üyelerine günümüz koşullarını, istek ve ihtiyaçlarını bildiren mektup yazmışlardır.

Mısır tanıtım etkinliklerinin son aşaması resim yapma ve anlatma aşamasıdır. Bu etkinlikte, çocuklar Mısır ile ilgili istedikleri resimler yapmışlar ve bu resimlerini araştırmacıya anlatmışlardır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 241: KZ'nun Resmi

KZ: Bunlar Mısır Piramitleri. Bunlar da insanlar. Gezmeye gelmişler.

EÇ: Piramitleri gezen insanlar var. İçinde geziyorlar. Bunlar canlı insanlar.

Resim 242: EÇ'nin Resmi

Resim 243: KZP'nin Resmi

KZP: Burası Piramit'in içi. Burası da dışı. Üzerine de kalpler çizdim. Seviyorum çünkü.

KZS: Bu Piramit. Burası içi. İçinde lamba var. Bu da Piramit'in dışı.

Resim 244: KZS'nin Resmi

Resim 245: KES'nin Resmi

KES: Piramitler bunlar. Yan yana.

KNS: Piramit. Bir sürü çizdim.

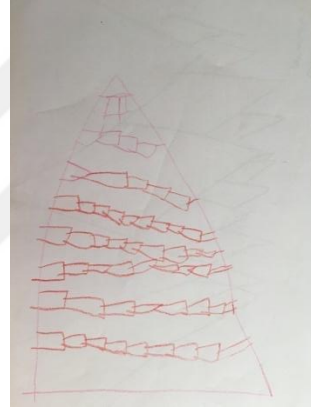
Resim 246: KNS'nin Resmi

Resim 247: KH'nin Resmi

KH: Piramit çizdim.

EÖ: Piramit. Ama bunlar da taşları.

Resim 248: EÖ'nün Resmi

Resim 249: KE'nin Resmi

KE: Piramit çizdim. Güneş de var.

KM: Cleopatra yaptım ben. Bu da onun devesi.

Resim 250: KM'nin Resmi

Resim 251: KŞ'nin Resmi

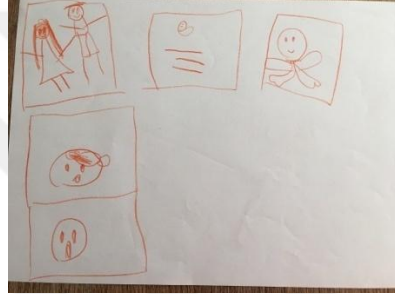
KŞ: Cleopatra ve arkadaşları.

KN: Cleopatra.

Resim 252: KN'nin Resmi

Resim 253: KA'nin Resmi

KA: Ben hepsini çizdim. Bu Cleopatra, bu Piramit.

Yukarıda çocukların Mısır ile ilgili yapmış oldukları resimler değerlendirildiğinde; o gün sınıfta bulunan 16 çocuktan 13'ü resim yaptığı görülmüştür. 9 çocuk piramit, 3 çocuk Cleopatra ve 1 çocuk Cleopatra ve piramit resmi çizmiştir. Piramit resmi çizen çocukların yapmış olduğu resimler incelendiğinde; KZ'nin (bkz resim: 241) ve EÇ'nin (bkz resim: 242) Piramitleri ve bu piramitleri gezmeye gelen turistleri çizdikleri görülmüştür. KZ ve EÇ Mısır'a ait tarihi mirasları gezen turistleri çizerek, öğrendikleri bilgileri günlük hayatla ilişkilendirdikleri görülmüştür. KZP (bkz resim: 243) ve KZS (bkz resim: 244) çizdikleri piramitin hem iç mekânını hem de dış mekânını resimlerine yansıtmışlardır. Oysa çocuklar yaptıkları etkinlikte piramitlerin iç mekânını görmemişlerdir. Bu durumda KZP ve KZS sadece gördüklerini değil, hayal güçlerini kullanarak görmediklerini resimlerine yansıttıkları için süreğen düş güçlerini kullanmış oldukları söylenebilir. Bunun yanı sıra KZS piramitin iç kısmına aydınlatması için "ampül" çizmiştir. Piramitlerin yapıldığı dönemler elektriğin olmadığı dönemlerdir. Ancak günümüzde nasıl aydınlatıldığı ile ilgili çocuklar bilgilendirilmemiştir. KZS piramitin içerisine "ampül" çizerek günümüz şartlarında bir resim yapmıştır. Diğer çocuklardan farklı olarak KZP piramitleri günümüz yaşam şartlarına uyarlayarak, piramit içerisindeki karanlığa çözüm önerisi getirmiştir. 3

çocuk yan yana birden fazla piramit (bkz resim: 245, 246, 247) çizmiştir. 2 çocuk ise tek piramit (bkz resim: 247, 248) çizmiştir. EÖ (bkz resim 248) resmine çizdiği piramit için diğer arkadaşlarından farklı olarak, tuğlalar çizmiştir. 3 çocuk Mısır tanıtım görsellerinde olan Cleopatra'yı resimlerine yansıtmışlardır. KM (bkz resim: 250) Cleopatra'yı deve ile, KŞ (bkz resim: 251) Cleopatra'yı arkadaşları ile, KN ise (bkz resim: 252) Cleopatra'yı yalnız resmetmiştir. KA ise (bkz resim 253) Cleopatra ve piramit çizmiştir. Çocukların yaptığı resimler incelendiğinde; Mısır ile ilgili sınıfa asılan ve çocuklar tarafından incelenen görsellerde yer alan öğelerin resimlere yansıtıldığı görülmüştür. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında; ülkeyi tarihi ve kültürel unsurlar merkezinde tanıdıkları söylenebilir. Ancak çocuklar Mısır'ı ülkemizle ilişkilendirmemişlerdir. Sosyo-kültürel eğitimde çocuğun kültürel unsurları tanıması ve bu unsurları kendi kültürü ile ilişkilendirmesi önemlidir. Çocukların bu etkinlik kapsamında, bu karşılaştırmayı ve ilişkilendirmeyi yapmadıkları tespit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklılıklara saygı gösterir- İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler”* ve *“farklı kültürel özellikleri açıklar- kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler ve farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler”*kazanım ve göstergelerinden uygulanmış etkinlikler ile çocukların; *zaman ve kronoloji ile geçmiş zaman algısına sahip oldukları; eleştirel düşünme becerisine ait alt becerilerden; karşılaştırma yapma ve neden sonuç ilişkisi becerisi*(bkz. diyalog 30: s-2, s-9, s-5) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi becerilerden olan uzaklık mesafe algısı, haritada yer bulma (uçan balon oyunu) ve kültürler arası ilişkilendirme (bkz. resim: 241, 242, 243, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 22 ve 253) becerileri sergiledikleri tespit edilmiştir.

4.2.2 Türkiye Bölgelerimizin Tanıtılması Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili kazanımlardan *“farklı kültürel özellikleri açıklar”* kazanımından yola çıkılarak hazırlanan Bölgelerimizi tanıyalım etkinlikleri kapsamında ilk olarak Türkiye'nin iklimi ve coğrafi olarak tanıtılmasını kapsayan “Bölgeler Serüveni” etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Ardından Türkiye’de bulunan Karadeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu

Bölgesi'nin tanıtılması ile ilgili etkinlikler gerçekleştirilmiştir. İlgili etkinliklere aşağıda yer verilmektedir.

4.2.2.1 Bölgeler Serüveni Etkinliklerine Dair Bulgular

Bölgelerimizi tanıyalım etkinlikleri; Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri merkeze alınarak hazırlanmış ve üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin bütün aşamaları yere serilen Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir. Yere serilen harita ilk olarak çocuklar tarafından incelenmiştir. Çocuklar harita üzerinde serbestçe dolaşmış, incelemişlerdir. Ardından harita üzerinde bölgeleri bulma oyunu oynanmıştır. Son olarak ise sınıfa getirilen keçeden iklim formları (güneş, yeşil yaprak, sarı ağaç ve kar taneleri) bölgelerin iklim tipleri bağlamında harita üzerinde ilgili bölgeye konmuştur.

Etkinliğin ilk aşaması olan harita inceleme aşamasında, yere 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası serilmiştir. Bu haritada her bölge ayrı bir renktedir. Çocuklar yere serilen harita üzerinde dolaşmış ve bölgeleri incelemişlerdir. Çocukların bölgelerin isimlerini bildiği görülmüştür. Bu durum sınıf öğretmenine sorulduğunda; bir önceki eğitim-öğretim yılında aynı okulda bulunan çocuklar ile birlikte bölgeler ile ilgili bir tanıtım etkinliği yapıldığı öğrenilmiştir. Yapılan bu etkinliğin kapsamı sorulduğunda; çocukların bölgeleri isim olarak tanıdıkları ancak bölgelerin harita üzerindeki yerleri ve kültürel normları ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları bilgisi edinilmiştir. Bu bağlamda araştırmacı, Türkiye bölgeler haritasında bölgelerin renkleri bağlamında, harita üzerindeki yerlerini çocuklara göstermiştir. Etkinliğin ikinci aşaması bağlamında; “Bölge Bulma” oyunu oynanmıştır. Bütün çocuklar haritanın çevresine daire şeklinde oturmuşlardır. Çocukların gönüllülükleri durumuna bağlı olarak bir ebe seçilmiştir. Bu ebeğin gözleri bağlanmış ve kendi etrafında döndürülmüştür. Ardından rastgele bir bölgenin üzerinde durması sağlanılarak göz bağı açılmış ve hangi bölge üzerinde durduğu

sorulmuştur. Bölgelerin tanıtılması ve “Bölge Bulma” oyunu yaklaşık olarak 1 saat 30 dakika sürmüştür. Etkinlik ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog31: Hangi Bölgedeyim?

Uygulama Tarihi: 16.12.2016

[Bölgelerin Tanıtımı]

(1) **AÖ:** *Yere serdiğimiz bu harita ne haritası?*

(2) **ÇT:** Türkiye

(3) **AÖ:** *Türkiye’de kaç tane bölgemiz vardı?*

(4) **KZ:** 7

(5) **AÖ:** *Çocuklar haritayı inceliyoruz hep birlikte. Evet üzerinde dolaşabilirsiniz. Şimdi bölgelerimizin isimleri ne acaba? Bir düşünelim.*

(6) **ED:** Karadeniz Bölgesi.

(7) **AÖ:** *Aferin ED. Karadeniz Bölgesi acaba haritamızda nerede? Sıcak-soğuk yapalım. Sıcak sıcakkk. Evet çocuklar bu yeşil olan yer Karadeniz Bölgesi. Bakın Bu Karadeniz. Başka hangi bölgemiz olabilir?*

(8) **KZ:** Marmara Bölgesi.

(9) **AÖ:** *Aferin KZ. Bakalım Marmara Bölgesi nerede? Sıcak soğuk yapalım. Soğuk, soğuk.... Evet çocuklar. Aferin EY. Pembe olan yer Marmara Bölgesi. Başka hangi bölgemiz var?*

(10) **EY:** Doğu Anadolu Bölgesi.

(11) **AÖ:** *Peki nerede acaba? Soğukkkkk soğukkkkk.*

[KZ Marmara Bölgesini gösterir]

(12) **EY:** *Hayır orası Karadeniz Bölgesi değil mi?*

(13) **AÖ:** *Evet orası Karadeniz Bölgesiydi. Bu turuncu olan yer Doğu Anadolu Bölgesi. Başka hangi bölgemiz var.*

(14) **KZ:** Akdeniz Bölgesi

(15) **AÖ:** *Sıcak sıcak. Evet Akdeniz Bölgesi bu mavi olan yer. Bakın bu da Akdeniz. Hangi bölgemiz kaldı?[Cevap yok.] Diğer bölgemiz İç Anadolu Bölgesi. Acaba nerede? Soğukkk....Sıcak. Evet çocuklar haritanın tam ortasında. Bir bölgemiz daha varrr?*

(16) **EY :** Ege, Ege, Ege.

[Bölge Bulma oyununun 4. Tekrarı]

(1) **AÖ:** *Peki şimdi sizinle bir oyun oynayacağız. Bir tane ebe seçeceğiz ebenin gözünü kapatacağız. Sonra ebe bir tane bölgenin üstüne oturacak ve o bölgenin neresi olduğunu söyleyecek tamam mı? Kim önce oynamak ister? Gel bakalım EY. İyice kapat gözlerini.[Araştırmacı öğretmen çocuğu kendi etrafında döndürür] Aç bakalım gözünü. Hangi bölgedesin*

(2) **EY:** Ege Bölgesi

(3) **AÖ:** *Aferin. Gel KG. [Araştırmacı öğretmen çocuğu kendi etrafında döndürür]Hangi bölgedesin? Neydi bu turuncu olan yer?*

(4) **KG:** Doğu Anadolu Bölgesi

(5) **AÖ:** *Alkışlayın KG’yi. Gel bakalım ED. Hangi bölgedesin?*

(6) **ED:** Karadeniz Bölgesi

(7) **AÖ:** *ED hangi bölgede?*

(8) **ÇT:** İç Anadolu Bölgesi

(9) **KH:** Akdeniz Bölgesi

(10) **KZ:** Güney Doğu Anadolu Bölgesi

(11) **EM:** Marmara Bölgesi

(12) **EG:** Karadeniz Bölgesi

(13) **KEL:** İç Anadolu Bölgesi

(14) **AÖ:** *İç Anadolu Bölgesinde mi acaba? Söyle KES?*

(15) **KES:** Doğu Anadolu Bölgesi

(17) AÖ: *Evet Ege Bölgesi. Nerede acaba? [Çocuklar arıyor] Orası hangi bölgeydi. Akdeniz Bölgesi. Bakın bu Mavi yer Ege Bölgesi. Son bir bölgemiz var? [Cevap yok] Güney Doğu Anadolu Bölgesi. Nerede acaba. [Çocuklar arıyor]. Bu turuncu olan yer. Hadi tekrar oynayalım...*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; sınıfta bulunan bütün çocukların yere serilen harita hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Bütün çocuklar yere serilen haritanın Türkiye haritası olduğunu toplu bir şekilde s-2’de ifade etmişlerdir. “*Bölge Bulma*” oyununa katılan çocuklardan yalnızca ikisi (s-10: ED ve s-17: KEL) üzerinde durdukları bölge ile ilgili olarak yanlış cevap vermişlerdir. Bu diyalogdan anlaşılacağı üzere; çocuklar bölgeleri hem isim olarak bilmekte hem de hangi bölgenin Türkiye haritası üzerinde nerede olduğunu gösterebilmektedir.

“*Bölgeler Oyunu*”nun ardından; bölgelerin iklim tiplerinin algılanabilmesi için sınıfa getirilen ve iklim formları şeklinde olan keçeler ile “*Ne Yağıyor*” oyunu oynanmıştır. Bu oyun bağlamında ilk olarak, aşağıda görselleri verilen keçeler çocuklara tanıtılmış, hangi iklimi temsil ettiği çocuklara ifade edilmiştir. Ardından her bölge ile ilgili mevsimlere göre “ne yağıyor” oyunu oynanmıştır. Bölgelerde mevsimlere göre hava durumunu bilen çocuklar, iklim keçelerini harita üzerinde ilgili bölgenin üzerine koymuşlardır. Böylelikle çocuklarda hem harita üzerinde bölgelerin yeri pekişmiş hem de iklim formlarını harita üzerine koyarak oyuna aktif olarak katılım sağlamışlardır. İlgili diyaloga ve keçe iklim görsellerine aşağıda yer verilmektedir.

Resim 254: Yaz Formu

Resim 255: Kış Formu

Resim 256: İlkbahar Formu

Resim 257: Sonbahar Formu

Diyalog32: Ne Yağıyor?

Uygulama Tarihi: 16.12.2016

[Ne Yağıyor?]

- (1) **AÖ:**Çocuklar şimdi tanıştığımız bölgelerin hava durumları iklimleri mevsimler nasılmış? Hep birlikte oynayarak öğrenelim. Karadeniz Bölgesinde havalar nasıl?
- (2) **EY:**Kışın çok soğuk olabilir.
- (3) **KH:**Bence yazın da soğuk olabilir.
- (4) **AÖ:**Ben Karadeniz Bölgesinde kışın çok üşürüm. [Araştırmacı üşür gibi hareket eder.] o Zaman hava nasıl olabilir? Hangi geçeyi yapıştıralım.
- (5)**KH:**Kışın kar yağar onu yapıştıralım.
- (6) **AÖ:**Peki Akdeniz Bölgesinde havalar nasıl olabilir?
- (7) **EU:** Kışın kar yağıyor bence.
- (8)**AÖ:**Acaba kışın hava nasıl?[araştırmacı hava sıcak gibi kendini serinletir]
- (9) **ED:**Hava sıcak yok yok ılık ılık.
- (10) **AÖ:**Peki Doğu Anadolu'da yaz aylarında hava nasıl? [Araştırmacı çok sıcak olduğunu göstermek için kendini çok serinletir.]
- (11) **ÇT:**Çoooooookkkk sıcakkkk.
- (12) **AÖ:**Peki Marmara Bölgesinde bahar ayları hava nasıl? [Araştırmacı elinde şemsiye var gibi davranır].
- (13) **ÇT:**Yağmurlu

[Ne Yağıyor? oyununun 4. Tekrarı]

- 1) **AÖ:** Şimdi “Ne Yağıyor Oyunu” oynayacağız. Hangi bölgelerde güneş mi var, kar mı yağıyor, yağmur mu yağıyor? oyunu oynayacağız. **KS** Marmara Bölgesinde havalar nasıl?
- (2) **KS:** Kar var, yağmur var. Kışın kar yağmur. Yazın güneş.
- (3) **AÖ:** Aferin. **EU** Karadeniz Bölgesinin iklimini bize anlatsana?
- (4) **EU:**Kışın kar yağıyor. Yazın yağmur.
- (5) **AÖ:** Aferin. **KES** anlat bakalım Doğu Anadolu Bölgesinde yaz-kış ne yağıyor?
- (6) **KES:**Kışın kar. Yazın güneş.
- (7) **AÖ:** **ED** Doğu Anadolu Bölgesinde yaz-kış ne yağıyor?
- (8) **ED:**Kış kar var. Yaz güneş.
- (9) **AÖ:** Gel **EY.** Karadeniz Bölgesini yap bakalım.
- (10) **EY:**Yazın yağmur yağıyor.
- (11) **AÖ:** Aferin sana. Gel **KG** Akdeniz Bölgesini yap bakalım.
- (12) **KG:**Yazın güneş. Kışın yağmur.

Yukarıdaki diyalogda da görüldüğü üzere; çocuklar bölgeler ile bölgelerdeki mevsimlere ait iklim tiplerini ve yağış durumlarını bilmektedirler. Bu duruma en büyük etken olarak çocukların geçen eğitim-öğretim yılında öğretmenleri ile birlikte mevsimler ile ilgili etkinlikler yapmaları ve mevsim özelliklerini bölgeler ile ilişkilendirmeler düşünülebilir. Sınıf öğretmeni ile yapılan görüşme sonucunda; geçen eğitim-öğretim yılında okula devam eden ve bu yıl araştırmanın yapıldığı sınıfta bulunan çocuklar ile bölgeler ve mevsimler etkinlikleri gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”,motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri merkeze alınarak uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinde olan *günümüz ile ilişkilendirme, ilişkilendirme yapma ve çıkarımda bulunma becerileri*(ne yağıyor oyunu) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi beceriler kapsamında *haritada yer bulma becerisi*(bölge bulma oyunu) sergiledikleri tespit edilmiştir.

4.2.2.2 Karadeniz Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular

Karadeniz Bölgesi etkinlikleri;Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”,motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri merkeze alınarak hazırlanmıştır. Karadeniz Bölgesinin etkinliklerine başlamadan önce sınıfın bir kısmına Karadeniz bölgesine ait eşyalar yerleştirilmiştir (bkz resim: 258). Bütün etkinlikler bu Karadeniz fonu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Karadeniz Bölgesinin tanıtılmasını kapsayan etkinlikler 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Karadeniz Bölgesinin iklimi ile ilgili “İklim Oyunu” oynanmıştır. Ardından sınıfa getirilen “Sihirli Dolap” çocuklar tarafından incelenerek, Karadeniz Bölgesinde yetiştirilen ürünler ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Üçüncü olarak Karadeniz Bölgesi yöresel müzik enstrümanı olan “kemençe” resmi çocuklara gösterilmiş ve dinletilmiştir. Resmin incelenmesinin ardından Karadeniz Bölgesinin

yöresel oyunu olan “horon” çalınmış ve çocuklar bu yöresel oyunu oynamışlardır. Son olarak ise sınıfa getirilen “mısır unu” ile çocuklar ile birlikte “mısır ekmeği” yapılmış ve yenilmiştir. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir.

Resim 258: Karadeniz Köşesi

Etkinliğin ilk aşamasında daha önce “Bölgeler Serüveni” etkinliğinde de çocuklar ile iklim oyunu oynanmıştır (bkz: Diyalog 35). Çocukların Karadeniz Bölgesinin iklim durumlarını ifade etmelerinden sonra, aşağıda görseli verilen “Sihirli Dolap” sınıfa getirilerek, çocukların incelemesi sağlanmıştır. “Sihirli Dolap” Türkiye coğrafi bölgelerinde yetişen ürünlerin bölgeler bağlamında Türkiye haritasını üzerine yapıştırılması ile oluşturulmuş bir eğitim materyalidir. Bu eğitim materyali ile çocuklar, Türkiye coğrafi bölgelerinde yetiştiren ürünleri hem harita üzerinde görebilmekte hem de bu ürünlerin görselini inceleyerek dokunabilmektedir. Böylelikle sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde; görsel hafızasını kullanarak içselleştirebilecektir.

Bu materyalde, bölgelerde yetişen her ürünü çocuklar dokunarak inceleyebilmektedir. Böylelikle çocuklar hem bölgelerin Türkiye haritası üzerindeki yerlerini pekiştirmiş olmakta hem de bölgelerde yetişen ürünleri tanımaktadırlar. Karadeniz Bölgesinin ikliminin ve “Sihirli Dolap” etkinliğinin gerçekleştirildiği sohbet etkinliğine ait diyaloga aşağıda yer verilmektedir.

Diyalog33: Karadeniz Bölgesi

Uygulama Tarihi: 7.04.2017

- (1) **AÖ:** *Karadeniz Bölgesi haritamızda nerede?*
- (2) **KS:** *Mavi olan yer.*
- (3) **A:** *Karadeniz’de kışın hava nasıl oluyordu?*

- (4) ÇT: *Kar*
- (5) EY: *Bir de soğuk. Yazın da yağmur yağıyor orada.*
- (6) AÖ: *“Sihirli Dolabımızı” inceleyelim. Peki Karadeniz’de ne yetişiyordu?*
- (7) KEL: *Mısır.*
- (8) AÖ: *Siz hiç mısır unu gördünüz mü?*
- (9) EY: *Ben gördüm. Babaannem yapıyor. Ekmek yapıyor.*
- (10) AÖ: *Karadeniz’de başka ne yetişiyordu?*
- (11) EY: *Karalâhana.*
- (12) ÇT: *Mısır, karalâhana*
- (13) AÖ: *Hangi yemekler yapılıyor?*
- (14) EU: *Lahana yemeği*
- (15) EY: *Ben sevmiyorum o yemeği. Fındık, çay da yetişiyor.*
- (16) AÖ: *Teyzeler fındıkları nasıl topluyor biliyor musunuz?*
- (17) EY: *Bir şeyleri var kopartıyorlar kabuğunu soyuyorlar. Sonra onları kocaman bir bahçeye seriyorlar. Sonra fındık fabrikasına götürüyorlar.*
- (18) KÖB: *Yerin üstüne örtü seriyorlar sonra fındıkları üstüne döküyorlar.*
- (19) KEL: *Ben bir kere görmüştüm.*
- (20) AÖ: *Başka ne yetişiyor?*
- (21) KS: *Çay*
- (22) AÖ: *Evet çaylar nasıl toplanıyor biliyor musunuz? Çay bahçesi gördünüz mü?*
- (23) KEL: *Ben gördüm.*
- (24) AÖ: *Kocaman bir tarla var büyük otlar var. İki ucu keskin bir torba var onunla otları kesip topluyorlar. Sonra onları bir yere serip kurutuyorlar.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların “Bölgeler Serüveni” etkinliğinde de ayrıca gerçekleştirilmiş olan iklim bulma oyunu neticesinde Karadeniz Bölgesi iklimini algıladıkları söylenebilir. Çocukların “Sihirli Dolabı” incelemesi neticesinde; dolapta bulunan çay, fındık, mısır gibi tarım ürünlerini tespit ettikleri söylenebilir. Ancak bu durumun yanı sıra EY’nin s-11: “*Karalâhana.*” söylemi ile “Sihirli Dolap”ın içeriğinde bulunmayan bir tarım ürününü söylemesi, EY’nin bu etkinlik dışında da Karadeniz Bölgesi tarım ürünleri hakkında bilgi sahibi olduğunu düşündürmektedir. EY’nin bu söylemi üzerine EU s-14: “*Lahana yemeği*” ifadesinde bulunması EY gibi EU’nun da okul dışı ortamlarda edindikleri bilgilerin okul içi etkinlikler ile uyumlu olabileceğini göstermektedir. Ayrıca EY’nin s-17 “*Bir şeyleri var kopartıyorlar kabuğunu soyuyorlar. Sonra onları kocaman bir bahçeye seriyorlar. Sonra fındık fabrikasına götürüyorlar.*” söylemi incelendiğinde, okul dışındaki yaşantısında deneyimlediği bilgileri, uygulanan etkinlik içerisinde ifade ettiği görülmektedir. Okullarda uygulanan programlar ve içerikleri, okul dışı

öğrenme ortamlarında ve günlük hayatta öğrenilen bilgilerin gerçek hayat ile ilişkilendirilmesine katkı sağlamalıdır. Bu bağlamda okul içerisinde öğretilen bilgiler, okul dışındaki yaşam ile içi içe olmalıdır. Bu tür etkinliklerden elde edilen sonuçlar, bu durumun gerekliliğini ve önemini gözler önüne sermektedir.

Karadeniz Bölgesi etkinliklerinin üçüncü aşamasında, sınıfa getirilen kemençe resmi çocuklara gösterilmiştir. Kemençe resminin çocuklar tarafından incelenmesinin ardından, sınıfta Karadeniz yöresel müziği olan ve kemençe ile çalınan “horon” öğrencilere dinlettirilmiştir. Çocuklar ile birlikte horon müziği eşliğinde Karadeniz yöresel oyunu oynanmıştır. Sınıfta bulunan çocukların tamamı bu etkinliğe katılmışlardır. İlgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Resim 259: Karadeniz Yöresel Oyunu

Etkinliğin son aşaması olan “Mısır Ekmeği” yapımına geçilmiştir. Bu etkinlik için; araştırmacı tarafından sınıfa mısır unu getirilmiştir. İlk olarak çocuklar mısır ununu incelemiştir. Ardından çocuklar ile birlikte okulun mutfağına gidilerek mısır ekmeği yapılmıştır. Sınıf üç gruba ayrılmıştır. Her grup için yapılan hazırlıklar (mısır unu, su, tuz, tepsi) masalarına yerleştirilmiştir. Sınıf öğretmenin yardımı ile çocuklar mısır ekmeğinin hamurunu yoğurarak tepsiye yerleştirmişlerdir. Ardından araştırmacı fırın yardımı ile ekmeğin pişmesini sağlamıştır. Pişen mısır ekmeği çocuklara servis edilmiştir. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 260: Mısır Ekmeği Yapımı

Resim 261: Mısır Ekmeği

Etkinliğin son aşamasında bölgeye ait yöresel yemeklerin yapılması ile; çocuklar o bölgeye ait ürünleri tanımakta ve kültürel normları öğrenmektedir. Sofra adabını, yemek kültürünü tanımaktadırlar. Sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılan yemekler kültürel zenginlik ve farklılıklardır. Bu etkinlikler ile çocuklar aktif olarak etkinliğe katılarak; hem eğlenmiş hem de bu kültürel farklılıklar içselleştirmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.” ve “günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir” kazanım ve göstergeleri ile uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinde olan neden sonuç ilişkisi kurma, günümüz ile ilişkilendirme, ilişkilendirme yapma ve çıkarımda bulunma becerileri(bkz. diyalog: 33) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi beceriler kapsamında haritada yer bulma becerisi, uzaklık mesafe algısı(bölge bulma oyunu) ve kültürler arası ilişkilendirme becerileri(sihirli dolap incelemesi) sergiledikleri tespit edilmiştir

4.2.2.3 Marmara Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular

Bölgelerin tanıtılması etkinlikleri kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.” ve “günlük

yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir” kazanım ve göstergeleri merkeze alınarak hazırlanan Marmara Bölgesi etkinlikleri beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama sınıfa getirilen “Sihirli Dolap”ın çocuklar tarafından incelenmesi ve sohbet edilmesi aşamasıdır. İkinci aşama “İklim Oyunu”nun oynanması ve Marmara Bölgesinin ikliminin tanıtılması aşamasıdır. Üçüncü aşama Marmara Bölgesinin yöresel müziklerinden biri olan “Roman Havası”nın sınıf içerisinde çalınması ve çocuklarla “Roman Oyununun” oynanması aşamasıdır. Dördüncü aşama “Misafircilik” oyununun oynanmasıdır. Son aşama ise Marmara Bölgesi yöresel tatlılarından biri olan Kemalpaşa” tatlısının hazırlanması aşamasıdır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Marmara Bölgesi etkinliklerinin ilk aşaması “Sihirli Dolap” etkinliğidir. Bu etkinlik çerçevesinde sınıfa getirilen “Sihirli Dolap” bütün çocuklar tarafından incelenerek Marmara Bölgesinde yetişen tarım ürünleri ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog34: Sihirli Kutumda Neler Var?

Uygulama Tarihi: 14.04.2017

- (1) **AÖ:** *Bugün sizinle Marmara Bölgesini tanıyoruz. Ben şimdi size bu kutuyu göstereceğim. Bu kutunun üstünde Marmara bölgesini bulacağız. Haritanın içinde Marmara Bölgesini bulup yetişen bitkileri söylüyoruz tamam mı?*
- (2) **KH:** *Fındık*
- (3) **AÖ:** *Fındık mı bu?*
- (4) **KA:** *Kestane*
- (5) **KE:** *Kuru üzüm*
- (6) **KA:** *Öğretmenim ben kestane tatlısı yedim anneannemlerde.*
- (7) **AÖ:** *Bizim yaşadığımız şehrin adı neydi?*
- (8) **ÇT:** *Türkiye*
- (9) **AÖ:** *Türkiye yaşadığımız ülkeydi*
- (10) **EY:** *Marmara*
- (11) **AÖ:** *Marmara yaşadığımız bölge.*
- (12) **KES:** *Hendek*
- (13) **AÖ:** *Sakarya Adapazarı değil mi çocuklar?*
- (14) **EG:** *Öğretmenim biz Hendek diyoruz ama orası da Türkiye.*
- (15) **EY:** *Ben Ege Bölgesinde doğdum.*
- (16) **AÖ:** *Ege bölgesinde nerede?*
- (17) **EY:** *İzmir’de*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların “Sihirli Dolap”ı inceledikleri ve Marmara Bölgesinde yetişen tarım ürünleri ile ilgili olarak görsellere dayanarak tahminde buldukları görülmektedir. Diyalogda göze çarpan diğer unsurlar ise çocukların araştırmacının sormuş olduğu s-7: “*Bizim yaşadığımız şehrin adı neydi?*” sorusuna çocukların verdiği cevaplardır. Çocuklar; soru ilk sorulduğu zaman, sorunun içeriğini tam anlayamayarak s-8: “*Türkiye*” cevabını vermişlerdir. Ancak daha sonra araştırmacının soruyu açıklayarak derinleştirilmesi üzerine, çocuklar yaşadıkları yeri ifade ederken, uzaktan yakına doğru akıl yürüterek cevaplar verdikleri görülmektedir. Çocuklar yaşadıkları yerin buldukları ülkede bir yer olduğunu bilmektedirler. EG ‘nin s-14 “*Öğretmenim biz hendek diyoruz ama orası da Türkiye.*” söylemi bu ifadeyi destekler niteliktedir. Ancak çocuklar dünyayı mekânsal olarak yakından uzağa doğru daha kolay algılayabilirler. Örneğin; “ilçe-il-bölge-ülke” şeklinde yaşadıkları yeri tanımlayabilirler. Ancak yere etkinlik süresince serilmiş olan Türkiye bölgeler haritası ve etkinliklerin Marmara Bölgesini kapsayan etkinlik olması, çocukların bu cevapları vermelerine etken olduğu düşünülebilir.

Diyalogda ayrıca; EY’nin s-15 ve s-17“*Ben Ege Bölgesinde doğdum.*” – “*İzmir’de*” söylemleri incelendiğinde; bölgelerin tanıtılması etkinlikleri kapsamında, Ege Bölgesi etkinliklerinin henüz gerçekleştirilmemiş olmasına rağmen, EY’nin Ege Bölgesini tanıdığı ve doğduğu yer olarak ifade ettiği İzmir’in Ege Bölgesi sınırları içerisinde yer aldığını bildiği görülmektedir.

“Sihirli Dolap” etkinliğinin akabinde “İklim Oyunu” oynanmıştır. Daha önce bölgeler serüveni kapsamında oynanmış olan bu oyun (bkz Diyalog 21: Ne Yağıyor?) kapsamında sınıfa getirilen keçeler, Marmara Bölgesinin mevsimlere göre iklim durumları bağlamında, harita üzerinde ilgili bölgenin üzerine yerleştirilmiştir. “İklim Oyunu” çocukların gönüllülükleri esas alınarak oynanmıştır.

Etkinliğin üçüncü aşaması bağlamında; araştırmacı tarafından sınıfa getirilen bazı kıyafetler ve aksesuarlar ile (şal, toka, yelek, kemer) çocuklar Marmara Bölgesi yöresel kıyafetleri formu verilerek giydirilmiştir. Ardından Marmara Bölgesinin yöresel müziklerinden biri olan Roman Havasının dinlettirilmiş ve sınıf içerisinde çocuklarla oynanmıştır. Çocukların farklı kültürlere ait yiyeşiler giymesi, o kültüre ait kimliğe bürünmesi noktasında oldukça önemlidir. Bu sayede çocuklar o bölgenin insanı gibi davranmakta ve etkinliğe daha istekli katılmaktadır. Sosyo-kültürel

eğitimde kültürel farklılıkların çocuklara tanıtılması oldukça önemlidir. Marmara Bölgesi etkinlikleri kapsamında çocukların Romanlar gibi giyinmeleri ve onların müziği ile dans etmeleri; hem aktif katılım sağlayarak hem de eğlenerek öğrenmelerini sağlayabilmektedir. Bu etkinlik; çocukların gönüllülük durumlarına göre uygulanmıştır. Sınıfta gönüllü olan çocuklar, Roman Müziği eşliğinde roman dansçıları gibi oynamışlardır. Etkinliğe büyük oranda katılım sağlanmıştır.

Resim 262: Marmara Bölgesi Yöresel Oyunu

Marmara Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinin dördüncü aşaması, “Misafircilik” oyununun oynanması aşamasıdır. “Misafir” ve “Misafirlik” Türk kültüründe oldukça önemlidir. Türk kültüründe “misafir”e değer verilmektedir. Evlerde misafirler için ayrılmış özel odalar (Misafir Odası) vardır. Ancak kültürel erozyon ile birlikte bu değer kaybolmaya başlamaktadır. Artık çocuklar evlerine gelen misafirleri görmemekte onlarla birlikte olmamaktadır. Sosyo-kültürel eğitim ile birlikte Türk kültüründe etkileşimi ve iletişimi sağlayan bu unsurun, iki farklı bölgeye ait kültürel normlar eklenerek oyun halinde çocuklar ile oynanması, çocukların eğlenerek kültürel doneleri tanınmasını sağlayacaktır. Bu oyun; daha önce sınıfta tanıtılmış olan Karadeniz Bölgesi ve o gün tanıtılmış olan Marmara Bölgesi yöresel insanların birbirlerine misafirlik için gitmeleri üzerine kurgulanmış bir oyundur. Misafircilik oyununda; sınıfta Karadeniz Bölgesinin insanı olmak isteyenler ve Marmara Bölgesinin insanı olmak isteyen çocuklar el kaldırmış ve oyun grupları bu şekilde çocukların gönüllülükleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Gruplar, sınıfta oluşturulan geçici sahneye geçmişler ve çocuklar doğaçlama olarak oyunu sergilemişlerdir. Oyun ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmektedir.

Diyalog35: Huu Huuu Komşu Komşu

Uygulama Tarihi: 14.04.2017

- (1) **EY:** *Uy uşağum bizim Karadeniz 'de çay yetişir.*
- (2) **EG:** *Bizim Marmara Bölgesinde de kestane ile ayçiçeği yetişir.*
- (3) **EY:** *Biz çok güzel horon oynarız. Hanım bir horon aç da oynayalım*
- (4) *Horon çalınır....*
- (5) **EG:** *Bizde de çok güzel roman havası oynanır. Hanım bir roman havası aç da oynayalım.*
- (6) *Roman havası çalınır....*
- (7) **EY:** *Bizim Karadeniz 'de çay yetişir mısır yetişir.*
- (8) **ED:** *Marmara 'da da kestane ile ayçiçeği yetişir.*
- (9) **EY:** *Hanım bir horon aç da oynayalım.*
- (10) *Horon çalınır....*
- (11) **KE:** *Bizde de çok güzel roman havası var. Açın bir roman havası da oynayalım.*
- (12) *Roman havası çalınır.....*

Misafircilik oyunu ile ilgili olan yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların doğaçlama olarak oynadıkları bu oyun sonucunda, Marmara ve Karadeniz Bölgelerinin kültürel ve yöresel formlarını tanıdıkları görülmektedir. Marmara ve Karadeniz bölgesinde yetişen tarım ürünleri, yöresel müzikleri ve oyunları çocuklar tarafından benimsenmiş ve bu doğaçlama oyun ile ortaya konmuştur. Çocukların bu oyunu doğaçlama şekilleri göz önüne alındığında, ataerkil bir aile yapısını ortaya koydukları görülmektedir. Çocukların içinde yaşadıkları ailelerin yapısını, okullarında uygulanan etkinliklerin içene yerleştirdikleri görülmektedir.

Etkinliği son aşaması Marmara Bölgesi yöresel tatlılardan biri olan Kemalpaşa Tatlısının çocuklar ile hazırlanıp yenmesi aşamasıdır. Marmara Bölgesi ait bu yemek ile çocuklar bölgeye ait sosyo-kültürel unsurlar ve yemek kültürü hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Bu etkinlikte araştırması sınıfa pişirilmiş ve soğutulmuş “Kemalpaşa” tatlısı şeker ve su getirilmiştir. Çocuklar ile birlikte bu tatlı için şerbet ayarı yapılmış ve okulun aşçısı tarafından bu şerbet pişirilmiştir. Şerbetin pişirilmesinin ardından, çocuklar sıra ile tatlıya şerbetini dökmüşlerdir. Ardından bütün çocuklar “Kemalpaşa” tatlısını yemişlerdir. İlgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Resim 264: Kemalpaşa Tatlısı

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri ile uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinde olan *neden sonuç ilişkisi kurma, günümüz ile ilişkilendirme, ilişkilendirme yapma ve çıkarımda bulunma becerileri* (bkz. diyalog 34: s-9, s-15, s-17) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi beceriler kapsamında *haritada yer bulma becerisi, uzaklık mesafe algısı (bölgeler oyunu) ve kültürler arası ilişkilendirme (ne yağıyor? oyunu) becerileri* sergiledikleri tespit edilmiştir.

4.2.2.4 Akdeniz Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergelerinden yola çıkılarak hazırlanan Akdeniz Bölgesinin tanıtılması etkinlikleri, beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama Akdeniz Bölgesinin harita üzerinde bulunması, “Sihirli Dolap”ın incelenmesi ve iklim oyununun oynanması etkinliğidir. İkinci aşama

Akdeniz Bölgesi yöresel halk oyunlarından biri olan “Kaşık Oyunu”nun oynanmasıdır. Etkinliğin üçüncü aşaması “Dans Yarışması” aşamasıdır. Yarışmanın ardından etkinliğin dördüncü kısmı olan resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Akdeniz Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinin son aşaması, yöresel yemeklerden biri olan “Mercimek Köftesi” nin çocuklar ile birlikte yapılmasıdır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir.

Akdeniz Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinde ilk aşama; diğer bölgelerin tanıtılması etkinliklerin gerçekleştirilen etkinlikler ile aynı olarak tasarlanmış ve uygulanmıştır. Bu bağlamda; ilk olarak Akdeniz Bölgesi yere serilen harita üzerinde bulunmuş ve sınıfa getirilen keçe iklim formları ile Akdeniz Bölgesinin mevsimler bağlamında iklim durumları çocuklar tarafından ifade edilerek, haritada ilgili bölgenin üzerine konmuştur (bkz Diyalog 21: Ne Yağıyor?) Ardından “Sihirli Dolap” incelenerek Akdeniz Bölgesinde yetiştirilen tarım ürünlerinin çocuklar tarafından incelenmesi sağlanmıştır. Etkinlik ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmektedir.

Diyalog36: Sihirli Kutumda Neler Var?

Uygulama Tarihi: 21.04.2017

- (1) AÖ:** *Sihirli Kutumuzu inceliyoruz çocuklar. Akdeniz Bölgesinde neler var acaba?*
- (2) KZ:** *Pamuk.*
- (3) EY:** *Muz, portakalda C vitamini var.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların Akdeniz Bölgesinde yetişen tarım ürünlerini “Sihirli Dolap” içerisinde tespit ederek ifade ettikleri görülmektedir. Bu durumun yanı sıra EY s-3: “*Muz, portakalda C vitamini var.*” söylemi ile Akdeniz Bölgesinde yetişen tarım ürünlerinin, vitamin bağlamında faydalarından haberdar olduğu görülmektedir.

Akdeniz Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinin ikinci aşamasında; Akdeniz yöresel müziği olan “Kaşık Havası” sınıfta çalınmıştır. Ardından araştırmacı tarafından çocuklara “Kaşık Oyunu” gösterilmiş ve çocuklar ile birlikte oynanmıştır. Yöresel oyunlar sosyo-kültürel eğitimde içinde bulundurduğu veriler bağlamında önemlidir. Çünkü yöresel oyunlar ile çocuklar hem yöreye ait müzikleri hem yörenin yöresel kıyafetlerini hem de özel günlerinde oynadıkları yöresel oyunları tanımaktadırlar. Çocuklar etkinliklerde bölgelere ait olan yöresel müziklere ve danslara oldukça fazla

ilgi duymuşlardır. Bu etkinliklere katılım oldukça fazladır. “Kaşık Oyunu” etkinliğinde de bütün çocuklar ayağa kalkmış, kaşık oyuna eşlik etmişlerdir.

Etkinliğin üçüncü aşaması Kaşık Oyununun tanıtılmasının ardından “Dans Yarışması” yapılmasıdır. Bu yarışma kapsamında daha önce çocuklara tanıtılmış olan; Karadeniz Bölgesi yöresel halk oyunu “Horon”, Marmara Bölgesi yöresel halk oyunu “Roman Havası” ve Akdeniz Bölgesi yöresel halk oyunu “Kaşık Havası” için çocuklar kendi aralarında yarışma grupları oluşturmuşlardır. Ardından yine çocukların istekleri doğrultusunda “jüri” oluşturulmuştur. Bölgelere göre halk oyunları ekipleri jürinin karlısına geçerek, sınıfta çalınan ilgili müzikler ile birlikte yöresel oyunlarını sergilemişlerdir. Ardından jüri ve sınıf arkadaşlarının katılımı ile gruplar arasından birinci seçilmiştir. “Dans Yarışması”nın uygulanaşına aşığıda yer verilmiştir.

Evet; baylar bayanlar. Halk oyunları yarışmasına hoş geldiniz. Bugün Marmara Bölgesi Karadeniz Bölgesi ve Akdeniz Bölgesi halk oyunlarında güzel çocuklarımız yarışacaklar. Öncelikle Karadeniz Bölgesi yarışmacılarını buraya davet ediyorum. Karadeniz Bölgesi yarışmacılarını size tanıtıyorum. KÖB, KE, KM, EY, KS, EM ve KY. Alkışlıyoruz. Jüri üyelerimizi de alkışlıyoruz. ED, EG ve KA. Şimdi karşınızda Karadeniz Bölgesi halk oyunumuz.....Jürimizi davet ediyorum. Şimdi en beğendiğiniz grubu alkışlayarak belirteceksiniz. Ben soracağım siz alkışlayacaksınız anlaştık mı? Karadeniz Bölgesi beğenenler? Marmara Bölgesi beğenenler? Akdeniz Bölgesi beğenenler? Birinci kim oldu? Karadeniz Bölgesi birinci oldu. Alkışlar Karadeniz Bölgesi için.

Dans yarışması ile çocuklar tanımış oldukları Türkiye bölgelerine ait kültürel unsurları karşılaştırmış ve bu oyunları sergilemişlerdir. Çocukların kültürel karşılaştırma yapabildikleri bu etkinlik ile sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde birçok unsuru yaparak , aktif katılım sağlayarak ve eğlenerek sunmuşlardır.

Dans Yarışmasından sonra etkinliğin dördüncü aşaması olan resim yapma ve anlatma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik kapsamında çocuklar, Akdeniz Bölgesi ile ilgili olarak istedikleri resimleri yapmış daha sonra araştırmacıya resimlerini anlatmışlardır. Resimlerle ilgili görsellere aşığıda yer verilmiştir.

Resim 265: KA'nın Resmi

KA: Bu bulutla güneş. Bu da meyveler.
AÖ: Neden meyveleri çizdin?
KA: Çünkü canım öyle istedi.

Sihirli dolap ve iklim oyunu etkinliklerini yansıtarak resim yapmıştır.

KN: Bu meyveler. Dolabın içinde.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmıştır.

Resim 266: KN'nin Resmi

Resim 267: KES'nin Resmi

KES: Burada meyveler var. Burada gökyüzü var.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmıştır. Ancak bu ürünleri doğa içerisinde çizmiştir.

ED: Bu portakal, meyveler.

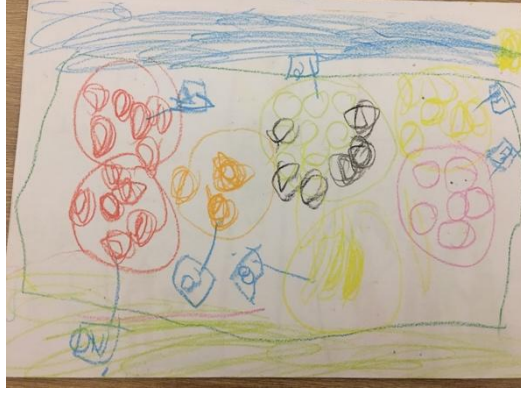
Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmıştır.

Resim 268: ED'nin Resmi

Resim 269: KZS'nin Resmi

KZS: Ben meyveleri sebzeleri bir de pamuğu çizdim.

AÖ: Peki bunları orada satıyor musun?

KZS: Evet

AÖ: Kaça satıyorsun mesela?

KZS: Pamuk 5 lira, limon 7 lira, üzüm 6, muz 8 lira,

AÖ: Bu hangi meyve?

KZS: Portakal. 6 lira, domates 1 lira.

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerinin yanı sıra, bu ürünleri bir satış tezgahında ve fiyatlandırarak çizmiştir.

EM: Pamuk, üzüm, portakal, mandalina, şeftali.

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini resmine yansıtmıştır.

Resim 270: EM'nin Resmi

Resim 271: EY'nin Resmi

EY: Bu domates ağacı bu pamuk ağacı.

AÖ: Pamuk ağaçta mı yetişiyor? Peki domates de mi ağaçta yetişiyor?

EY: Hayır hayır. O portakal ağacı, o da mandalina ağacı.

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini yetiştikleri yerlere göre resmetmiştir.

EÇ: Bu kırmızı ot bu yeşil ot.

AÖ: Kırmızı ağaç ne ağacı

EÇ: Limon ağacı

AÖ: Peki neden limon ağacını kırmızı yaptın?

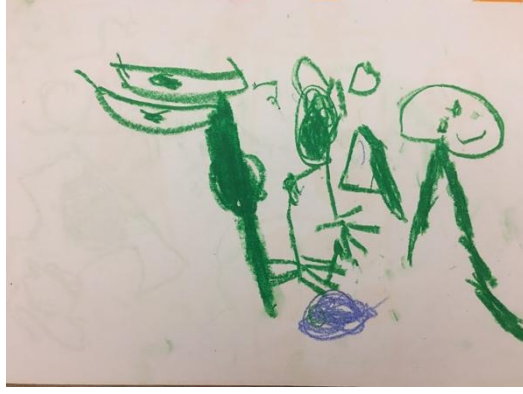
EÇ: Canım istedi.

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini yetiştikleri yerlere göre resmetmiştir.

Resim 272: EÇ'nin Resmi

Resim 273:EG'nin Resmi

EG: Bu muz, bu portakal.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmiştir.

KŞ: Bunlar çocuk.
AÖ: Peki ne yapıyorlar?
KŞ: Meyvelerde yemek yapıyorlar.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmıştır. Ancak meyveler ile yemek yaptığını ifade etmiştir.

Resim 274:KŞ'nin Resmi

Resim 275:KE'nin Resmi

KE: Burada meyveleri var kiraz, muz, pamuk, üzüm, bu domates, bu da portakal.

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini yetiştikleri yerlere göre resmetmiştir.

KH: Bu muz, bu da üzüm. Bu domates
AÖ: Bu mavi olanlar ne?
KH: İnsan

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini yetiştikleri yerlere göre resmetmiştir.

Resim 276:KH'nin Resmi

Resim 277: KM'nin resmi

KM: Bir kızla erkek yemek yiyorlar. Muz, fıstık, pamuk, portakal, mandalina, üzüm.
AÖ: Peki pamuk yenir mi?
KM: Sonra ağızlarını silmek için koymuştum.

Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini yetiştikleri yerlere göre resmetmiştir. Ancak pamuğu temizlik amaçlı çizdiğini ifade etmiştir.

KZ: Portakal.
AÖ: Portakallar büyük mü olur?
KZ: Mandalinadan daha büyük. Bu kişi de kaşık oyunu oynuyor.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri çizmiştir. Ancak meyvelerin gerçek büyüklük oranlarını resmine yansıtmıştır.

Resim 278: KZ'nin Resmi

Resim 279: KS'nin Resmi

KS: Bu muz, bu kiraz.
AÖ: evet meyveler. Peki bunlar ne?
KS: Bunlar ağaçlar bunlar kelebekler bu da gökkuşağı.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmıştır. Ancak bu ürünleri doğa içerisinde çizmiştir.

KÖB: Yağmurla güneş var. Yağmurla güneş olunca gökkuşağı çıkıyor. Burada üzümler var. Burada muzlar var. Muzların ağacı çiçek yapmış.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri çizmiştir. Ancak bu ürünleri doğa içerisinde çizmiştir. İklim oyunu etkinliğindeki iklim unsurlarını, resmine yansıtmıştır.

Resim 280: KÖB'nin Resmi

Resim 281:KG'nin Resmi

KG: Burada yağmur yağıyor
AÖ: Mevsimleri mi çizdin?
KG: Evet. Burada meyve var. Üzüm portakal çilek mandalina. Bu kişiler de dans ediyorlar.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri resmine yansıtmıştır. İklim oyunu etkinliğindeki iklim unsurlarını, resmine yansıtmıştır.

KNS: Burada kışın kar yağıyor. Bu güneş bu bulut.

İklim oyunu etkinliğindeki iklim unsurlarını, resmine yansıtmıştır.

Resim 282:KNS'nin Resmi

KEL: Arkadaşlarımla sınıfımı yaptım. Akdeniz bölgesini yapıyoruz.

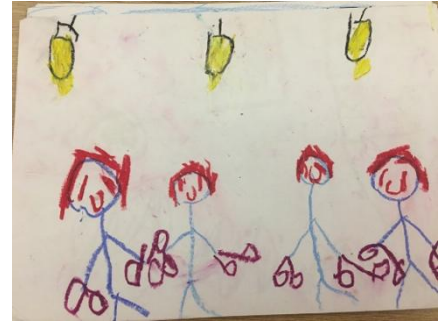
Akdeniz bölgesi tanıtım etkinlikleri esnasındaki sınıf arkadaşlarını çizmiştir.

Resim 283:KEL'nin Resmi

EU: Akdeniz insanları kaşık oyunu oynuyor.

Akdeniz bölgesi yöresel oyununu resmine yansıtmıştır.

Resim 284:EU'nin Resmi

Resim 285: KY'nin Resmi

KY: Bu örümcek. Örümcek yiyorlar
AÖ: Akdeniz insanları örümcek mi yer?

KY: Yanlışlıkla tutmuşlar.

AÖ: Nerede, nasıl tutmuşlar.

KY: ....

AÖ: Başka ne var burada?

KY: Bunlar da meyveler. Şu da Akdeniz haritası.

Akdeniz bölgesinde yetişen meyveleri çizmiştir. Ayrıca daha önce tanıtılma Japonya günü etkinliğinden esinlenerek örümcek yiyen insanları resmine yansıtmıştır.

KZP: Bu Karadenizli bir kız. Bu da ağaç, gökyüzü bulut ve ev.

Daha önce tanıtılan Karadeniz bölgesi ile ilgili bir resim çizmiştir.

Resim 286: KZP'nin Resmi

Çocukların yaptıkları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; etkinlik kapsamında 22 çocuğun resim yaptığı görülmüştür. 14 çocuk Akdeniz Bölgesinde yetişen meyveleri ve tarım ürünlerini resmetmiştir. 4 çocuk bölgede yetişen meyvelerin yanına farklı unsurlar çizmişlerdir. 1 çocuk meyveler ile bir kız çocuğu, 1 çocuk meyveler ile kelebekleri, 2 çocuk ise meyveler ile gökkuşuğu çizmişlerdir. Ayrıca 1 çocuk bölgenin mevsimlerini resmine yansıtmıştır. 1 çocuk sınıfta oynanan kaşık oyununu, 1 çocuk sınıfta Akdeniz bölgesi etkinliğinin gerçekleştirilmesini çizmiştir. 1 çocuk ise daha önce tanıtılan Karadeniz bölgesini resmine yansıtmıştır. Yapılan resimler incelendiğinde, Akdeniz bölgesi etkinlikleri kapsamında tanıtılan unsurların resimlerde yer aldığı görülmektedir. Çocuklar Akdeniz bölgesinde yetişen tarım ürünlerini çizmişlerdir (bkz resim: 265, 266, 268, 269, 270, 271, 272, 273 ve 274). Çocuklar tarım ürünlerinin yanına farklı unsurlar da eklemişlerdir. Tarım ürünlerini doğa içerisinde gökkuşuğu ve bulutların altında (bkz resim: 267), ağaçta (bkz resim: 271 ve 272) ve kelebekler ile çevrili (bkz resim: 279) çizmişlerdir. 1 çocuk (bkz resim: 269) tarım ürünlerini tezgâhta fiyatlandırarak çizmiş ve her ürün için ayrı bir fiyat belirlemiştir. KZS'nin bu resmi ile alım-satım ve para gibi ekonomi kavramları

hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bildiğimiz gibi ekonomi konuları sosyo-kültürel eğitim konuları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Sosyo-kültürel eğitim ile çocuklar hem coğrafya hem de ekonomi konuları ile tanışmakta ve bu konular ile ilgili etkinlikler yapmaktadırlar. KZS çizmiş olduğu bu resim ile sosyo-kültürel eğitim bağlamında öğrenmiş olduğu ekonomi ve coğrafya kavramlarını resmine yansıtmıştır. Ayrıca çocuklar tarım ürünlerini ve iklim unsurlarını da (bkz resim: 280, 281) çizmişlerdir. Etkinlikler kapsamında tanıtılan kaşık oyunu (bkz resim: 284) 1 çocuk tarafından resmedilmiştir. KY resminde insanların yemesi için örümcek çizmiştir (bkz resim: 285). KY'nin daha önce tanıtılan Japonya etkinliklerin etkisinde kalarak böyle bir unsuru resmine yansıttığı düşünülmektedir. Ancak Japonya günü etkinliklerinde *“insanların yemesi için örümceklerin yakalandığı”*na dair herhangi bir ifade ve etkinlik yer almamıştır. KY'nin böyle bir bilgiyi medyadan yani izlemiş olduğu TV programlarından ve çizgi filmlerden edindiği düşünülmektedir. Bu resimlerin yanı sıra KZP Akdeniz bölgesi ile ilgili değil, daha önce tanıtılan Karadeniz bölgesi ile ilgili resim (bkz resim: 286) yapmıştır.

Akdeniz Bölgesi etkinliklerinin son aşaması olan *“Mercimek Köftesi”* nin yapılması aşamasında; araştırmacı sınıfa *“Mercimek Köftesi”* için gerekli malzemeleri (yeşillik, haşlanmış mercimek, salça, tuz) getirmiştir. Çocuklar ile birlikte, getirilen bu malzemeler karıştırılmış ve tabaklara yerleştirilmiştir. Çocuklar hazırladıkları Mercimek Köftesini okulda bulunan diğer sınıflardaki arkadaşlarına dağıtmak istemişlerdir. Bu nedenle *“İkinci Kahvaltısı”* olarak adlandırılan çocukların ara öğünlerini yedikleri zaman aralığında *“Mercimek Köftesi”* yemişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan *“neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.”* ve *“günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler”*, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise *“küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir”* kazanım ve göstergeleri ile uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinde olan *neden sonuç ilişkisi kurma, ilişkilendirme yapma becerileri* (bkz. resim: 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi beceriler kapsamında *haritada yer bulma becerisi, uzaklık*

mesafe algısı (bölgeler oyunu) ve kültürler arası ilişkilendirme becerileri (ne yağıyor oyunu ve sihirli dolap etkinliği) sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca medya etkininde kaldıkları gözlemlenmiştir.

4.2.2.5 Ege Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri ile hazırlanan Ege Bölgesinin tanıtılması etkinlikleri, beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama yere serilen harita üzerinde Ege Bölgesinin bulunması, iklim oyununun oynanması ve “Sihirli Dolap”ın incelenmesi etkinliğidir. İkinci aşama Ege şivesinin seslendirildiği bir videonun çocuklara izlettirilmesi ve çocuklar ile birlikte Ege şivesi konuşulması etkinliğidir. Ege Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinin üçüncü aşaması, Ege Bölgesi yöresel halk oyunu “Harmandalı”nın tanıtılmasıdır. Dördüncü aşama Ege Bölgesi yöresel yemeklerinden biri olan “Zeytinyağlı Yaprak Sarması”nın çocuklar ile birlikte hazırlanması aşamasıdır. Son aşama ise resim yapma etkinliği aşamasıdır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir.

Ege Bölgesinin tanıtılması etkinlikleri kapsamında ilk olarak; “Bölgeler Serüveni” etkinlikleri ve diğer bölgelerin tanıtımı etkinliklerinde gerçekleştirilen iklim oyunu (bkz Diyalog 35: Ne Yağıyor?) oynanmıştır. Ardından “Sihirli Dolap” çocuklar ile birlikte incelenerek, Ege Bölgesinde yetişen tarım ürünlerinin tanıtılması sağlanmıştır.

Etkinliğin ikinci aşaması, Ege Bölgesinde yaşayan halkın kültürel kimliğinin önemli unsurlarından biri olan *şivelerinin* çocuklara tanıtılmasıdır. Bu kapsamda Ege şivesi ile bir sohbetin gerçekleştiği video sınıfta çocuklara izlettirilmiştir. Ardından çocukların kendi istedikleri bir cümleyi *Ege şivesi* kullanarak söylemeye çalışması istenmiştir. Bu etkinliğe ait diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog37: Egeliyim Ben

Uygulama Tarihi: 28.04.2017

- (1) **AÖ:** *Kimler Ege şivesi ile konuşmak ister?*
- (2) **KEL:** *Benim saçlarım çok güzel amma annem kesivermek istiyor ya.*
- (3) **KZ:** *Benim abim de benlen hiç oynameyo ya.*
- (4) **KY:** *Sarı da bana çok yakışmeyo mu ya?*
- (5) **KÖB:** *Ben ayakkabılarımı hep kendim giyiveriyom ya.*
- (6) **KE:** *Benim annem pek güzzel yemek yapa.*
- (7) **EÖ:** *Ben bugün okulda çok koşuvermişim ya.*

Bu etkinlikte çocuklar istedikleri cümleleri söylemişlerdir. Yukarıdaki diyalogda çocukların söyledikleri cümleler incelendiğinde; çocukların günlük hayatlarında karşılaştıkları, durumları ve aile yaşantıları ile ilgili bazı unsurları söylemeyi tercih ettikleri görülmektedir. KEL'nin s-2: "*Ben saçlarım çok güzel amma annem kesivermek istiyor ya*" ve KZ'nin s-3: "*Benim abimde benle hiç oynameyo*" söylemleri değerlendirildiğinde; çocukların aile üyeleri ile ilişkilerini ve etkileşimlerini söylemlerine yansıttıkları görülmektedir. Ayrıca EÖ'nün s-7: "*Ben bugün okulda çok koşuvermişim ya*" söylemi ile günlük hayatından kesitler sunduğu söylenebilir. KÖB ise s-5: "*Ben ayakkabılarımı hep kendim giyiveriyom ya.*" söylemi kendi özbakım becerisini kullandığını ifade etmiştir.

Okul öncesi eğitim döneminde, çocukların kendi fikirlerini rahatlıkla ifade edebilmelerini sağlamak için, eğlenceli etkinlikler hazırlanmalıdır. Bu bağlamda sosyo-kültürel eğitim çatısı altında "*şiveler*" kullanılarak, çocukların eğlenerek fikirlerini ve düşüncelerini ifade etmeleri sağlanabilir.

Etkinliğin üçüncü aşamasından Ege Bölgesi yöresel halk oyununun tanıtılması aşamasıdır. Bu aşamada ilk olarak yöresel halk oyunları ve Ege Bölgesi halk oyunları ile ilgili bir sohbet gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog38: Bölgelerim

Uygulama Tarihi: 28.04.2017

- (1) **AÖ:** *Karadeniz Bölgesinde düğünlerinde hangi halk oyununu oynuyorlardı?*
- (2) **ÇT:** *Horon.*
- (3) **AÖ:** *Marmara Bölgesinde düğünlerinde hangi halk oyununu oynuyorlardı?*
- (4) **EY:** *Roman havası.*
- (5) **AÖ:** *Evet peki Akdeniz Bölgesinde düğünlerinde hangi halk oyununu oynuyorlardı?*
- (6) **ÇT:** *Kaşık oyunu.*

- (7) **AÖ:** *Ege bölgesinde hangi oyunu oynarlar düğünlerinde biliyor musunuz?*
- (8) **ÇT:** *Hayırrrr.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; araştırmacının ilk olarak, daha önce çocuklara tanıtılmış olan bölgelerin halk oyunlarının hatırlanmasını sağladığı görülmektedir. Ardından Ege Bölgesinin halk oyunu sorulmuş ve ancak çocuklar bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Yöresel halk oyunları ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğinin ardından, sınıfta “Harmandalı” müziği çalınmış ve araştırmacı, çocuklara “Harmandalı” halk oyununun nasıl oynandığını göstermiştir. Harmandalı yöresel oyunu ile çocuklar Ege Bölgesinde yaşayan insanların özel günlerinde oynadıkları oyunu tanımışlardır. Bu etkinliğe bütün çocuklar katılım sağlamıştır. Sınıfta üç defa Harmandalı müziği çalınarak bütün çocukların katılımı ile doğaçlama küçük bir halk oyunu gösterisi ortaya konmuştur. İlgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Ege Bölgesi yöresel halk oyunu Harmandalının sınıfta çocuklar ile birlikte oynanmasının ardından; Ege bölgesi tanıtım etkinliklerinin dördüncü aşaması olan yöresel yemek “Zeytin Yağlı Yaprak Sarması”nın yapılması aşaması gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte araştırmacı; bu yöresel yemek için gerekli olan malzemeleri (sarma içine konması için iç malzemeleri, asma yaprağı, yağ, tuz) sınıfa getirmiştir. Çocuklar ile birlikte Zeytinyağlı Yaprak Sarmasının iç malzemeleri karılarak hazırlanmıştır. Her çocuk en az 3 adet yaprak sarması sarmıştır. Hazırlanan bu yaprak sarmaları okulun aşçısı tarafından pişirilmiş ve öğle yemeği saatinde çocuklar ile birlikte yenmiştir. Bu etkinlik esnasında çocukların oldukça eğlendikleri gözlemlenmiştir.

Resim 288: Yaprak Sarması Yapımı

Etkinliğin son aşaması resim yapma aşamasıdır. Bu aşamada çocuklar Ege Bölgesi ile ilgili istedikleri konuları resmetmişlerdir. Yapılan resimlere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 289: KES'nin Resmi

KES: Yetişen meyveleri sebzeleri çizdim.

KES etkinlikler içerisinde tanıtılan meyve ve sebzeleri resmine yansıtmıştır.

KE: Evin içerisinde bir çocuk Ege Bölgesi meyvelerini yiyor.

KE Ege Bölgesinde yetişen ürünleri çizmiştir.

Resim 290: KE'nin Resmi

Resim 291: KNS'nin Resmi

KNS: İncir, portakal, muz, üzüm çizdim.

KNS bölgede yetişen meyveleri çizmiştir.

KY: Bir masa var. Masada üzüm, portakal, incir yiyen insanlar var.

Resim 292: KY'nin Resmi

KY diğer çocuklardan farklı olarak, yetişen ürünleri masada, çocuklar yerken resmetmiştir.

Resim 293: ED'nin Resmi

ED: Üzüm, elma, kiraz, portakal.

ED bölgede yetişen meyveleri çizmiştir.

KA: patlıcan, üzüm ve meyveler çizdim.

KA bölgede yetişen meyveleri ve sebzeleri çizmiştir.

Resim 294: KD'nin Resmi

Resim 295: KÖB'nin Resmi

KÖB: Üzüm, kiraz, portakal, mandalina çizdim.

KÖB bölgede yetişen meyveleri ve sebzeleri çizmiştir.

KŞ: Evin içerisinde meyveler var. Kiraz, incir var.

KŞ meyve ve sebzeleri bir evin içerisinde çizmiştir.

Resim 296: KŞ'nin Resmi

Resim 297: KM'nin Resmi

KM: Bir kadın, bir erkek. Oturmuşlar beraber üzüm, kiraz, incir yiyorlar.

KM yetişen ürünleri yiyen insanlar çizmiştir.

KZS: Üzüm, incir, elma, portakal, siyah üzüm.

KZS Ege Bölgesinde yetişen ürünleri çizmiştir.

Resim 298: KZS'nin Resmi

Resim 299: KZ'nin Resmi

KZ: Bir kız var zeybek oynuyor. Bir de meyveler var.

KZ Ege Bölgesinde yetişen ürünler ile birlikte, Zeybek oynayan bir kız çizmiştir.

KEL: Zeybek oynayan insan var. Diğerleri de meyveler.

KEL Ege Bölgesinde yetişen ürünler ile birlikte, Zeybek oynayan bir kız çizmiştir.

Resim 300: KEL'nin Resmi

Resim 301: EU'nin resmi

EU: Ev çizdim. Yanındaki nar ağacı. Bu çocuklarda zeybek oynuyor.

EU resminde Zeybek oynayan çocuklar el ele çizmiştir. Ancak Zeybek el ele değil karşı karşıya oynanan bir oyundur.

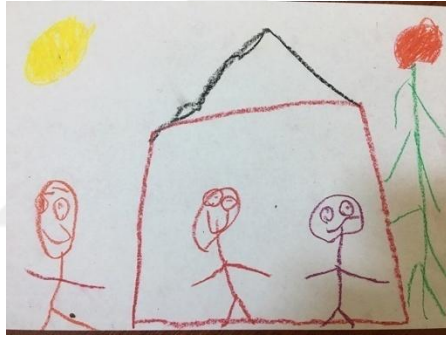
EY: Evde zeybek oynayan arkadaşlar çizdim. Bir ağaç incir ağacı, bir ağaç da pamuk ağacı.

EY resminde etkinlik kapsamında tanıtılmayan ancak Sihirli Dolap'ın içinde bulunan pamuğu çizmiştir. Ancak pamuk ağaçta yetişmemektedir. EY ağacın pamukta yetiştiğini varsayarak yanlış bir algıya sahip olduğunu göstermiştir.

Resim 302: EY'nun Resmi

Resim 303: EÇ'nin Resmi

EÇ: Yan yana zeybek oynayan adamlar var. Yanındaki ağaç da dolma için yaprak ağacı.

EÇ resminde Zeybek oynayan çocuklar çizmiştir.

KZP: Tatile giden kız.

KZP tatile giden kızı bir deniz kenarında çizmiştir. KZP tatili deniz ile ilişkilendirmiştir.

Resim 304: KZP'nin Resmi

Resim 305: KG'nin Resmi

KG: Ege denizinde yüzen insanlar çizdim.

KG resminde tatil yapan ve yüzen insanlar çizmiştir.

KN: Yüzen baba var. Tatile gitmişler. Çocuklar da kum kale yapıyorlar.

Resim 306:KN'nin Resmi

Resim 307:EM'nin Resmi

EM: Kurt adam çizdim. Bu onun başı. Savaşıyor.

Çocukların yaptıkları resimler incelendiğinde; 19 çocuk resim yapma etkinliği çerçevesinde resim yaptığı görülmüştür. Çocukların yaptıkları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; Ege Bölgesi etkinlikleri çerçevesinde tanıtılan unsurları resimlerine yansıttıkları görülmüştür. 10 çocuk Ege Bölgesinde yetişen tarım ürünlerini (bkz resim: 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297 ve 298) çizmişlerdir. Ege bölgesi tarım ürünleri arasında çocuklar tarafından resimlerine yansıtılanlar üzüm, incir ve portakal olmuştur. 5 çocuk tarım ürünlerinin yanına ayrıca zeybek oynayan insanlar (bkz resim: 299, 300, 301, 302 ve 303) çizmişlerdir. 3 çocuk ise tatile giden insanlar (bkz resim: 304, 305 ve 306) çizmişlerdir. Ege Bölgesi tanıtım etkinlikleri kapsamında, ilgili bölgenin ülkemizde var olan önemli tatil beldelerine sahip olduğundan bahsedilmemiştir. Ancak çocuklar günlük hayatlarında öğrenmiş oldukları bu bilgiyi resimlerine yansıtmışlardır. 1 çocuk diğer bütün çocuklardan ve Ege Bölgesi unsurlarından farklı olarak kurt adam (bkz resim: 307) çizmiştir. Kurt adam gerçek hayatta bulunmayan bir imgedir. Ancak mitsel dönem özellikleri gösteren EM resmine kurt adam çizmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.” ve “günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar,

döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir” kazanım ve göstergeleri ile uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinde olan neden sonuç ilişkisi kurma, karşılaştırma yapma ve çıkarımda bulunma becerileri(bkz. diyalog 38) sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi beceriler kapsamında *haritada yer bulma becerisi, uzaklık mesafe algısı (bölge bulma oyunu) ve kültürler arası ilişkilendirme*(bkz. resim: 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299) becerileri sergiledikleri tespit edilmiştir.

4.2.2.6 Doğu Anadolu Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanımlar - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir” kazanım ve göstergeleri doğrultusunda hazırlanan Doğu Anadolu Bölgesinin tanıtılması etkinlikleri dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama yere serilen Türkiye Bölgeler haritasının incelenerek, Doğu Anadolu Bölgesinin ikliminin ve “Sihirli Dolap” ile yetiştirilen tarım ürünlerinin konuşulduğu sohbet etkinliğidir. Etkinliğin ikinci aşaması bölgeye ait yöresel yemeğin tanıtıldığı aşamadır. Doğu Anadolu Bölgesinin tanıtılması etkinliklerinin üçüncü aşaması, yöresel oyunun tanıtılması ve çocuklarla birlikte oynanması aşamasıdır. Etkinliğin son aşaması ise resim yapma ve anlatma etkinliğidir. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleştirilmiştir.*

Etkinliğin ilk aşamasında; yere serilen Türkiye Bölgeler haritası incelenerek, Bölgeler Serüveni etkinliği kapsamında gerçekleştirilen İklim Oyunu tekrar oynanmıştır (bkz Diyalog 35: Ne Yağıyor?). İklim etkinliği çerçevesinde iklim formlarını yansıtan keçeden ilkim görselleri harita üzerinde bölgenin olduğu noktaya konmuştur. Ayrıca “Sihirli Dolap” çocuklar tarafından incelenerek, bölgede yetiştirilen tarım ürünleri ile ilgili konuşulmuştur. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog39: Bölgede Neler Yetiştiriyor?

Uygulama Tarihi: 12.05.2017

- (1) **AÖ:** *Doğu Anadolu Bölgesinde yazın hava nasıldı?*
- (2) **ÇT:** *Güneş.*
- (3) **AÖ:** *Peki Doğu Anadolu Bölgesinde kışın ne var?*
- (4) **ÇT:** *Kar.*
- (5) **AÖ:** *Ama ne kadar kar?*
- (6) **ÇT:** *Çok.*
- (7) **AÖ:** *Peki Doğu Anadolu Bölgesinde ilkbaharda ne var?*
- (8) **KZ:** *Yaprak. [İlkbaharın yeşil yaprakları]*
- (9) **AÖ:** *Peki sonbaharda Doğu Anadolu Bölgesi 'nde ne olur?*
- (10) **EY:** *Yapraklar dökülür.*
- (11) **AÖ:** *Peki Doğu Anadolu Bölgesi 'nde hangi bitkiler yetiştiriyordu? Hatırlıyor musunuz biz sizinle otogar oyunu oynarken kayısı vardı. Kayısı nerede yetiştiriyordu?*
- (12) **KEL:** *Malatya*
- (13) **AÖ:** *Malatya şarkısını kim söylemek ister?*
- (14) **ÇT:** *Malatya Malatya bulunmaz eşin.*
- (14) **AÖ:** *Ben çok severim kayısı. Kayısının olmamışına ne denir?*
- (15) **EY:** *Çürük.*
- (16) **AÖ:** *Hayır o bozulmuş kayısıya denir. Siz çağla diye bir şey duydunuz mu? Çağla kayısı ve bademin olmamışına denir.*
- (17) **AÖ:** *Doğu Anadolu Bölgesi 'nde ne yetiştiriyor biliyor musunuz?*
- (18) **EY:** *Pamuk.*
- (19) **KZ:** *Şeker pancarı.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların Doğu Anadolu Bölgesi'nin iklimi ile ilgili bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Sohbet etkinliğinde; uygulama süreci boyunca periyodik olarak uygulanan "Otogar" etkinliğine atıf yapılarak, o etkinlik çerçevesinde çocuklara tanıtılan kayısının yetiştirildiği bölgeyi hatırlamaları sağlanmıştır. s-12 ve s-14 söylemlerinde çocukların "Otogar" etkinliğinde söyledikleri "Malatya Malatya bulunmaz eşin." şarkısını söyledikleri görülmektedir. Bu unsurların yanı sıra diyalog incelendiğinde; EY'nin s-18 ve KZ'nin s-19 söylemleri ile Doğu Anadolu Bölgesinde yetişen tarım ürünleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi etkinliklerinin ikinci aşaması; bölgenin yöresel yemeklerinden olan "sırım" yemeğinin çocuklara tanıtılarak, beraber yapılması aşamasıdır. Bölgeye ait yöresel yemek yapımı ile çocukların o bölgenin yemek kültürünü tanımları sağlanmıştır. Sınıfa getirilen yufka eşit parçalar halinde kesilerek çocuklara dağıtılmıştır. Çocuklar bu yufkaları sararak tepsiye dizmişlerdir.

Hazırlanan bu yufkaların üzerine yoğurt dökülmesinin ardından, ikinci kahvaltısında çocuklar tarafından yenmiştir. İlgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Resim 308: *Sırın Yemeği*

Etkinliklerin üçüncü aşamasında; Doğu Anadolu bölgesi yöresel oyunlarından olan “Çiftetelli ve Çayda Çıra” oyunları tanıtılmıştır. Çayda Çıra oyunu bölgeye ait önemli kültürel unsurlardan biridir. Özel günlerde bu oyun sergilenmektedir. Sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde önemli günlerde oynanan bu oyunun çocuklara tanıtılması ile onların bu kültürel verileri tanımasını sağlanmıştır. Çayda Çıra oyunu için sınıfa getirilen mumlar tabaklara dizilmiş ancak yakılmamıştır. Çocuklar iki gruba ayrılarak, araştırmacı tarafından öğretilen Çayda Çıra oyununu müzik eşliğinde oynamışlardır. Ardından Çiftetelli müziği sınıfta çalınmış ve bütün çocuklar bu müzikle birlikte dans etmiştir. Çiftetelli oyunu bireysel bir halk oyunu olduğu için çocuklar kendi istekleri doğrultusunda figürler sergileyerek oynamışlardır. İlgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Resim 309: *Doğu Anadolu Bölgesi Yöresel Oyunu*

Doğu Anadolu bölgesi tanıtım etkinliklerinin son aşaması resim yapma ve anlatma aşamasıdır. Bu etkinlikte çocuklar; gün içerisinde tanımış oldukları Doğu Anadolu

bölgesi ile ilgili resim yapış ve bu resimler anlatmışlardır. 19 çocuk resim yapmıştır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 310: KNZ'nin Resmi

KNZ: Çayda çıra oynayan çocuklar çizdim.

KNZ tanıtılan yöresel oyunu resmine yansıtmıştır.

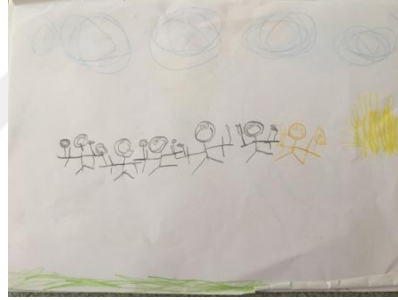
EU: Çayda çıra oynayanlar.

EU tanıtılan yöresel oyunu resmine yansıtmıştır.

Resim 311: EU'nun Resmi

Resim 312: EÖ'nin Resmi

EÖ: Çayda çıra oynuyorlar ama çimende.

EÖ tanıtılan yöresel oyunu resmine yansıtmıştır.

EÇ: Çocuklar çayda çıra oynuyor. Bu da ağaç. Çünkü dışarıda oynuyorlar.

EÇ yöresel oyunu oynayan çocukları mekan dışında resmetmiştir.

Resim 313: EÇ'nin Resmi

Resim 314: KG'nin Resmi

KG: Kar yağıyor. Karda çayda çıra oynuyorlar. Ağaçlar var ve süslü.

KG iklim oyununda tanıtılan Doğu Anadolu Bölgesi kış iklimini resmine yansıtmıştır. Ancak resmine "Noel" formları çizmiştir.

KÖB: Kartopu, yağın kar ve süsler içerisinde çayda çıra oynuyor [resimdeki kız].

KÖB süreğen düş gücünü kullanarak, Çayda Çıra oyununa süsler eklemiştir.

Resim 315: KÖB'nin Resmi

Resim 316: KZS'nin Resmi

KZS: İki erkek ve iki kız çayda çıra oynuyor. Yukarıdakiler de kayısı ve dut.

KZS yöresel oyunun yanı sıra bölgede yetişen ürünleri resmine yansıtmıştır.

KA: Anne var ve çocukları. Çocuklar yemek yediler sonra da çayda çıra oynuyorlar. Masada da elma ve havuç var.

KA resmine yöresel formların yanı sıra günlük hayat eylemlerini de eklemiştir.

Resim 317: KA'nın Resmi

Resim 318: KM'nin Resmi

KM: Annem ve ben; kayısı, şeker pancarı, havuç ve sus içiyoruz. Buzdolabında da yiyecekler var.

KM bölgede yetişen tarım ürünlerini resmine yansıtmıştır.

KES: Anne sırn yapmış. Bir de böğürtlen ve kayısı reçeli.

KES yöresel yemeği ve yetişen ürünlerden yapılan yiyecekleri resmine yansıtmıştır.

Resim 319: KES'nin Resmi

Resim 320: KN'nin Resmi

KN: Kız evde kayısı reçeli yiyor.

KN Doğu Anadolu Bölgesinde yetişen kayısının reçelini çizmiştir.

KŞ: Ev, kız kayısı yiyor.

Resim 321: KŞ'nin Resmi

Resim 322: KH'nin resmi

KH: Kayısı ağacı ve şeker pancarı çizdim.

KH bölgede yetiştirilen tarım ürünlerinden bazılarını resmine yansıtmıştır.

KZP: Kayısı ağacı çizdim evin yanına.

Resim 323: KZP'nin Resmi

Resim 324: KE'nin Resmi

KE: Mor olan böğürtlen reçeli, turuncu olan kayısı reçeli.

KE bölgede var olan tarım ürünlerinin reçelini çizmiştir.

EY: İnsanlar yesin diye bahçeye pamuk ve kayısı ağacı çizdim.

EY insanların yemesi için pamuk çizdiğini ifade etmiş ve bunu bir ağaçta çizmiştir. Algısal bir hata sözkonusudur.

Resim 325: EY'nin Resmi

Resim 326:ED'nin Resmi

ED: İnsanların karnı aç kalmasın diye kayısı ağacı çizdim.

ED bölgede yetişen tarım ürününü bir amaç doğrultusunda çizmiştir.

KZ: Doğu Anadolu bölgesine Sakaryapark'ı çizdim. Parkta kayısı ağaçları var.

Resim 327:KZ'nin Resmi

Resim 328:KY'nin Resmi

KY: Ben ve annem parka gidiyoruz. Yanımızdan tren geçiyor.

Etkinlik dışı bir resim çizmiştir.

Çocukların yaptıkları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; 8 çocuğun çayda çıra oynayan kişileri resmettiği, 9 çocuğun Doğu Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilen tarım ürünlerini ve 2 çocuğun da çocuklar için oyun parkı çizdiği görülmüştür. Resimlerine çayda çıra oyununu yansıtan çocukların resimleri incelendiğinde; belirli bir mekânda oynanan oyunu, mekâna ve oyuna ait unsurlar ile birlikte resmettikleri görülmektedir. Çayda çıra resimlerinde ellerinde mumlar taşıyan, yan yana sıralı durarak oyun figürlerini sergileyen çocuklar resimlere (bkz resim; 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316 ve 317) yansımıştır. Bu resimler arasında KG'nin ve KÖB'nin (bkz resim; 314 ve 315) resimlerinde “kar” ve “süslü ağaçlar” bulunmaktadır. Çocukların resimlerine “Yılbaşı” unsurlarını yansıttıkları düşünülmektedir. Bildiğimiz gibi dünyada kutlanan “Yılbaşı” ülkemizde de kutlanmaya başlamasına karşın, aslında kültürümüze ve geçmişimize ait bir kutlama günü değildir. Çocukların medyadan ve çevrelerinden görmüş oldukları unsurlar bağlamında böyle bir resim çizdikleri düşünülebilir. Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim bağlamında kültürümüze ait özel kutlama günlerinin çocuklara tanıtılması ile onların bu günleri içselleştirerek bu öğrenmeleri hem okul hayatlarındaki hem de günlük hayatlarındaki yaşantılarına aktarabilecekleri düşünülmektedir. Bu resimlerin yanı sıra KA'nın

resmi (bkz resim; 317) incelendiğinde Doğu Anadolu Bölgesi tanıtım etkinliklerinin gerçekleştirildiği sıralamayı resmine yansıttığı görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yetişen tarım ürünlerinin yapıldığı resimler genel olarak incelendiğinde; çocukların en fazla “kayısı”yı resimlerine yansıttıkları görülmektedir. Araştırma kapsamında süreç etkinliği olan “Otogar” etkinliği çerçevesinde, Doğu Anadolu bölgesinin Malatya ilinde yetişen “kayısı”nın çocuklara daha önce tanıtılmasının bu duruma neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca diğer çocuklardan farklı olarak KES (bkz resim; 320), tarım ürünlerinin yanı sıra etkinliklerde tanıtılan Doğu Anadolu bölgesi yöresel yemeği “Sırın”ı çizmiştir. Tarım ürünlerini çizme nedenleri de çocuklar arasında farklılık göstermektedir. ED ve EY resimlerine (bkz resim; 325 ve 326) tarım ürünlerini çizmelerinin sebebini “insanların aç kaldıklarında yemeleri için” şeklinde ifade etmişlerdir. Diğer çocuklardan farklı olarak ED ve EY'nin “aç kalan insanlara ve ihtiyacı olanlara” karşı sorumluluk hissederek resim çizdikleri düşünülmektedir. Tarım ürünlerinden farklı olarak 2 çocuk resimlerine çocuklar için oyun parkı çizmişlerdir. Bu resimler incelendiğinde; KZ (bkz resim; 327) yaşadığı şehirde bulunan bir yeşillik alanını, Doğu Anadolu bölgesi içerisinde çizdiğini ifade etmiştir. Diğer bütün resimlerden farklı olarak KY (bkz resim; 328) etkinliklerle ilişkili olmayan bir resim çizmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar - bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanımlar - verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir, gösterilen sembolün anlamını söyler*”, motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri ile uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; eleştirel düşünme becerisinin alt becerilerinde olan *neden sonuç ilişkisi kurma, ilişkilendirme yapma, karşılaştırma yapma ve çıkarımda bulunma becerileri* sergiledikleri görülmüştür. Coğrafi beceriler kapsamında *haritada yer bulma becerisi*, (bölge bulma oyunu) *uzaklık mesafe algısı ve kültürler arası ilişkilendirme becerileri* (sihirli dolap oyunu) sergiledikleri tespit edilmiştir.

4.2.2.7 Güney Doğu Anadolu Bölgesi Etkinliklerine Dair Bulgular

Güney Doğu Anadolu Bölgesinin tanıtılması etkinlikleri Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “neden sonuç ilişkisi kurar” ve “günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır”; motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar” kazanımları ile hazırlanmış ve dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama bölgenin yöresel müziğinin dinlettirilmesi ve bölgenin halk oyunu olan “halay”ın çocuklara tanıtılması aşamasıdır. İkinci aşama; sınıfın sıra gecesi teması ile hazırlanarak, bölgenin yöresel emeği “Çiğköfte”nin hazırlanması ve yenmesi aşamasıdır. Üçüncü aşama, Güney Doğu Anadolu Bölgesi ile ilgili sohbet etkinliğinin gerçekleştirildiği aşamadır. Son aşama ise resim yapma ve anlatmadır. Bütün etkinlikler yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleşmiştir.

“Halay” oyunu Türk kültüründe önemli bir oyundur. Her bölgenin kendisine ait bir halay oyunu vardır. Ancak “Halay” etkin olarak Güney Doğu Anadolu bölgesine ait bir yöresel oyundur. Bu nedenle sosyo-kültürel eğitim bağlamında bölgenin tanıtılması için etkinlikte yer verilmiştir. Etkinlikler ilk olarak sınıfta Güney Doğu Anadolu bölgesi yöresel müziğinin sınıfta çalınması ile başlamıştır. Böylelikle çocukların dikkatlerini çekmek amaçlanmıştır. Bir süre sınıfta bu müziğin çalınmasının ardından, araştırmacı çalınan müziğin dans figürlerini içeren “halay” oyununu çocuklara göstermiştir. Akabinde, bütün çocuklar ayağa kaldırılarak yuvarlak oluşturmuşlar ve ellerine aldıkları mendiller ile araştırmacının göstermiş olduğu figürler bağlamında “halay” oyununu oynamışlardır. Etkinlik ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog40: Halay Oyunu

Uygulama Tarihi: 17.05.2017

- (1) **AÖ:** *Çocuklar bu hangi bölgemizin şarkısı olabilir?*
- (2) **KES:** *İç Anadolu.*
- (3) **EG:** *Halay.*
- (4) **AÖ:** *Evet bu bir halay. Güneydoğu Anadolu Bölgesine ait bir halay.*
- (5) **ÇT:** *Güneydoğu Anadolu Bölgesi.*
- (6) **AÖ:** *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde insanlar mutlu günlerinde düğünlerinde bu şekilde halay çekerler biliyor musunuz? Biz de sizinle halay çekelim mi?*
- (7) **ÇT:** *Evet.*
- (8) **AÖ:** *Herkes şimdi yan yana ayakta dursun. Çevremde yuvarlak olun. Güneydoğu Anadolu Bölgesi insanlar düğünlerinde halay çeker. Halay çekmek için önce neye ihtiyacımız var?*
- (9) **KZ:** *Mendille.*

Güney Doğu Anadolu bölgesi yöresel müziği ve yöresel dansı ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliği incelendiğinde, çalınan müziği, EG'nin tanıdığı s-3'deki ifadesinden anlaşılmaktadır. Araştırmacının “halay” figürlerini göstermesinin akabinde KZ'nin s-3'deki söylemi ile “mendile” ihtiyaç duyulduğunu vurgulaması, KZ'nin bu yöresel oyunu tanıdığını göstermektedir.

Yöresel müzik ve dans etkinliğinin ardından, bölgenin yöresel yemeği için olan “çiğköfte” yapımı için hazırlıklara başlanmıştır. Araştırmacı sınıfı “Sıra Gecesi” teması bağlamında hazırlamak için iki adet yer sofrası kurmuştur. Sınıfa getirilen çiğköfte malzemeleri hazırlanarak, yer sofralarında çocukların tek tek yoğurması sağlanmıştır (Resim; 329). Ardından Güney Doğu Anadolu müzikleri eşliğinde hazırlanan çiğköfteler ayran ile birlikte yer sofrasında yenmiştir.

Resim 329: Sıra Gecesinde Çiğköfte Hazırlayan Çocuklar

“Sıra Gecesi” ve çiğköfte hazırlanmasının ardından, çocuklar ile sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik kapsamında, gerçekleştirilen etkinlikler sonucunda çocukların Güney Doğu Anadolu bölgesi ile ilgili tanıtılan unsurları hatırlama durumları değerlendirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog41: Güney Doğu Anadolu Bölgesi

Uygulama Tarihi: 17.05.2017

- (1) **AÖ:**Çocuklar biz bugün hangi bölgemizi tanıdık?
- (2) **ÇT:**Güney Doğu Anadolu bölgesi!
- (3) **AÖ:**Peki Güney Doğu Anadolu bölgesinin halk oyunu hangi oyundu?
- (4) **KES:**Halay.
- (5)**AÖ:**Peki Güney Doğu Anadolu bölgesi insanları hangi yemeği seviyormuş?
- (6) **KZS:**Çiğköfte.
- (7) **KEL:**Çiğköfteler sıra gecesinde yapılır.

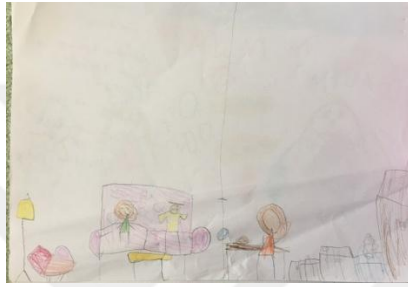
Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; yapılan etkinlikler sonucunda, çocukları Güney Doğu Anadolu bölgesini kültürel unsurları bağlamında tanıdıkları görülmektedir.

okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitimin temel amaçlarından biri, çocuklara yaşadıkları coğrafyanın kültürünü tanıtmaktır. Bu sayede çocuklar kendi kültürlerini tanıyarak, farklı kültürel unsurlarla karşılaştıklarında, bu unsurları kendi kültürel formlarıyla karşılaştırabilecek ve karşılaştıkları diğer kültürel unsurları rahatlıkla analiz edebileceklerdir.

Güney Doğu Anadolu bölgesinin tanıtım etkinliklerinin son aşaması; tanıtılan bölge ile ilgili resim yapma ve anlatma etkinliğidir. Bu etkinlik kapsamında çocuklar tanıtılan bölge ile ilgili istedikleri resimleri çizmişlerdir. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 330: KZ'nin Resmi

KZ: Annem ve babam bana çiğköfte yapıyor. Ben de televizyonda hem çocuklar için hem de büyükler için uygun bir film izliyorum.

KZ günlük hayat formlarını resmini yansıtmıştır.

KM: Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ne gidip çiğköfte yedim.

Resim 331: KM'nun Resmi

Resim 332: KŞ'nin Resmi

KŞ: Annem ve ben çiğköfte hazırlıyoruz.

KSZ: Anne kızına çiğköfte yapıyor. Bunlar da [masanın üzerinde bulunanlar] malzemeler.

Resim 333: KZS'nin Resmi

Resim 334: KN'nin Resmi

KN: Çocuklar çiğköfte yapıyorlar.

KH: Annem çiğköfte yapıyor. Yukarılar da [resmin üst kısmında bulunan bölünmüş kısımlar] evin odaları.

Resim 335: KH'nin Resmi

Resim 336: KZP'nin Resmi

KZP: Çocuklar çiğköfte yapıyorlar.

KG: Oturan kişiler var. Çiğköfte yiyip ayran içiyorlar.

Resim 337: KG'nin Resmi

Resim 338: KEL'nin Resmi

KEL: KNZ ve KA çiğköfte yiyorlar.

KNZ: İnsanlar halay oynuyorlar.

Resim 339: KNZ'nin Resmi

Resim 340: KY'nin Resmi

KY: KÖB ve KA halay çekiyorlar [oynuyorlar].

ED: Ben ve EU halay oynuyoruz.

Resim 341: ED'nin Resmi

Resim 342: EU'nin resmi

EU: İnsanlar halay oynuyorlar. Biri de davul çalıyor.

KES: İki kişi halay oynuyor. Birisi de çiğköfte hazırlıyor.

Resim 343: KES'nin Resmi

Resim 344: KE'nin Resmi

KE: Çiğköfte yiyen ve halay oynayan insanlar var.

KÖB: Güney Doğu Anadolu'nun evlerini çizdim. Kare ve üçgen evler var. Onların evleri değişik çünkü. Televizyonda vardı.

Resim 345: KÖB'nin Resmi

EM: Zombiler dövüşüyor.

Çocukların Güney Doğu Anadolu bölgesi ile ilgili yaptıkları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; 17 çocuğun resim yaptığı tespit edilmiştir. Yapılan resimler; “çiğköfte yapımı” ve “halay oyunu” temaları çerçevesinde şekillenmiştir. 17 çocuktan 9’u çiğköfte (bkz resim; 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337 ve 338), 6’sı halay oyunu (bkz resim; 339, 340, 341, 342, 343 ve 344) temalı resim yapmıştır. 1 çocuk Güney Doğu Anadolu bölgesi evlerini, 1 çocuk ise gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili olmayan bir resim çizmiştir. Çiğköfte temalı resimler değerlendirildiğinde; çocukların aile üyeleri ve arkadaşları ile birlikte çiğköfte yaptıkları resimler yaptıkları görülmüştür. KZ yapmış olduğu resmi (bkz resim; 330) “Annem ve babam bana çiğköfte yapıyor. Ben de televizyonda hem çocuklar için hem de büyükler için uygun bir film izliyorum.” ifadeleri ile anlatmıştır. Çocuğun ifade etmiş olduğu izleme türü, TV programlarında “Genel İzleyici Kitle”dir. KZ’nin medya okur-yazarlığı algısına sahip olduğu söylenebilir. Çocuk TV’de yer alan programları türlerine ve uygunluklarına göre sınıflandırabilmektedir. Çiğköfte temalı resimlerden bir diğeri olan KG’nin yapmış olduğu resim (bkz resim; 337), diğerlerinden farklılık göstermektedir. Çünkü KG bu resminde çiğköfteyi yiyen kişileri; bir partide, resmi kıyafetler içerisinde ve bir masada otururken çizmiştir. Ancak etkinlikler içerisinde çiğköfte yapımı “Sıra Gecesi” içerisinde gerçekleştirilmiştir. Çiğköfte resmi çizen diğer çocukların, “Sıra Gecesi” unsurlarına uygun olarak resim çizdikleri ancak KG’nin daha farklı bir konsept içerisinde çiğköfte yiyen insanlar çizdiği görülmüştür. Çocukların izledikleri çizgi filmlerin, okudukları hikâye kitaplarının ayrıca okulda kutlanan doğum günü partilerinin, KG’nin bu resmi çizmesine neden olduğu söylenebilir.

“Halay oyunu” temalı resimler genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların halay oynayan kişileri yakın arkadaşları ve insanlar olarak sınıfladığı görülmektedir. KNZ (bkz resim, 339), ve EU (bkz resim, 342) halay oynayan insanlar çizdiklerini ifade etmişlerdir. KY (bkz resim, 340) ve ED (bkz resim, 341) sınıf arkadaşlarını halay

oyarken resmetmişlerdir. KNZ diğer halay temalı resimlerden farklı olarak, yapmış olduğu resimde halay oyunu oynayan kişileri halay kıyafetleri içerisinde çizmiştir. KÖB resminde (bkz resim, 345) Güney Doğu Anadolu bölgesi yerel evlerini çizmiştir. Ancak Güney Doğu Anadolu bölgesi etkinlikleri kapsamında, bölgeye ait evler çocuklara tanıtılmamıştır. KÖB bu evleri TV programlarında gördüğünü ifade etmiştir. Medyanın çocuklar üzerindeki etkisi bu resim ile tekrar görülmektedir. Kültürel unsurların çocuklara sadece aile ve okul yolu ile değil televizyon programları ile de aktarılabileceği görülmektedir. Ancak TV programlarının olumsuz etkilerini de göz ardı etmemek gerekir. EM'nin çizmiş olduğu (bkz resim, 346) resim TV'nin olumsuz etkisine örnek teşkil etmektedir. EM resminde “kavga eden zombileri” çizmiştir. “Zombiler” gerçek hayatta var olmayan, sadece televizyon programlarında görülen fantastik unsurlardır. Ayrıca bu tür karakterler 6 yaş grubu çocukların zihinsel gelişim açısından uygun değildir. TV programlarında çocukların izleyebilecekleri saatlerde bu tür programlarının yayınlarının sınırlandırılması veya durdurulması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişim ile ilgili kazanımlardan “*neden sonuç ilişkisi kurar*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembollerini tanıyabilir*”; motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan ise “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar*” kazanımları ile uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; “*medya etkisinde kaldıkları, neden-sonuç ilişkisi kurdukları ve çıkarım yaptıkları; imgelem gücü çerçevesinde ise süregelen düş gücünü*” sergiledikleri görülmüştür.

4.2.3 Yeryüzü Şekillerim

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir*” kazanım ve göstergeleri ile ilişkilendirilerek hazırlanan “Yeryüzü şekillerim” etkinlikleri, dağların, ovaların, denizlerin yüksekliklerinin ve harita üzerindeki renklerinin çocuklara tanıtılması amacı ile gerçekleştirilmiştir. Dağların, ovaların, denizlerin harita üzerindeki renklerinin tanıtılmasının ardından, Türkiye'nin yer yüzü şekilleri renklerinin çocuklara tanıtılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda etkinlik iki aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak sınıfa getirilen dilsiz kabartma Türkiye haritası

incelenerek, boyanmıştır. İkinci olarak ise kâğıt hamuru ile Türkiye kabartma haritası yapılmıştır.

Etkinliğin ilk aşamasında; yeryüzü şekilleri ve bu şekillerin harita üzerindeki renkleri ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Çocukların yeryüzü şekillerinin harita üzerindeki renklerini tanıma durumlarını tespit etmek amacıyla, ilk olarak sohbet edilmiş, ardından Türkiye fiziki haritası çocuklara gösterilerek incelemeleri sağlanmıştır. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 42: Ne Renk Boyardım?

Uygulama Tarihi: 03.05.2017

- (1) **AÖ:** *Çocuklar dağ ne demek acaba?*
- (2) **EÖ:** *Orada ağaçlar var hayvanların yuvaları var bozarsan gidemezler bir daha.*
- (3) **ED:** *Evet dağları hayvanları korumalıyız.*
- (4) **AÖ:** *Haydi çocuklar hep birlikte camdan bakalım. Karşımızda ileride gördüğünüz bu yükseklik ne olabilir? [Araştırmacı camdan görünen dağı gösterir]*
- (5) **KN:** *O bir dağ.*
- (6) **AÖ:** *Evet çocuklar o bir dağ. Peki bu dağlar haritalarda ne renk gösterilmeli sizce? Siz bir harita çizseniz dağları ne renk boyardınız?*
- (7) **KEL:** *Beyazzzz.*
- (8) **AÖ:** *Neden beyaz?*
- (9) **KEL:** *Çünkü o gördüğümüz dağın tepesi beyaz.*
- (10) **AÖ:** *Evet tepesi neden beyaz?*
- (11) **KEL:** *Çünkü kar var.*
- (12) **AÖ:** *Peki bu dağı haritada göstersek ne renk olmalı?*
- (13) **ÇT:** *[Cevap vermemişlerdir.]*
- (14) **AÖ:** *Peki denizleri ne renk boyardınız haritanızda?*
- (15) **ÇT:** *Mavi*
- (16) **AÖ:** *Peki diz olan yerler yani ovalar ne renk olmalı?*
- (17) **KN:** *Yeşil.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların yeryüzü şekilleri hakkında bilgi sahibi oldukları ancak bu yeryüzü şekillerinin harita üzerindeki renklerini bilmedikleri görülmüştür. EÖ'nün s-2: "Orada ağaçlar var hayvanların yuvaları var bozarsan gidemezler bir daha." ve ED'nin s-3: "Evet dağları hayvanları korumalıyız." söylemleri değerlendirildiğinde, "dağ"ı canlılar için bir yaşam alanı olarak düşündükleri görülmektedir. Ayrıca ED'nin ve EÖ'nün bu söylemleri ile

çevreyi koruma duyarlılığına ve bilincine sahip oldukları söylenebilir. Sosyo-kültürel eğitim, çocuğun sadece kültürünü ve farklı kültürleri tanıdığı bir disiplin değildir. Okul öncesi eğitim döneminde sosyo-kültürel eğitim ile çocuğun yaşadığı dünyayı ve çevreyi tanıyarak, bu çevre ile ilgili bilinçlenmesi de beklenmektedir. Diyalogda ayrıca yeryüzü şekillerinin harita üzerindeki renklerinin ne olması gerektiği ile ilgili söylemler mevcuttur. Sınıfın penceresinden görünen dağı inceleyen çocuklar; bu dağın harita üzerinde de pencereden gördükleri renkte olması gerektiğini ifade etmişlerdir. KEL s-9: “Çünkü o gördüğümüz dağın tepesi beyaz.” söylemi bu durumu ifade etmektedir. Ayrıca çocuklar, denizler ve ovalar için de kendi gördükleri renkler ile haritada renklendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. ÇT s-15: “Mavi” ve KN s-17: “Yeşil” söylemlerinden bu durum görülmektedir. Bu söylemlerden görüldüğü üzere, çocuklar yeryüzü şekillerini tanımakta ancak bu şekillerin yükseklikleri ve bu yüksekliklerini harita üzerindeki renklerini bilmemektedirler.

Ön bilgilerin tespiti için gerçekleştirilen sohbet etkinliğinin ardından; sınıfa getirilen Türkiye fiziki haritasının çocuklar tarafından incelenmesi sağlanmıştır. Çocuklar bu haritayı incelerken araştırmacı, haritadaki renkleri ve bu renklerin sebeplerini (yükseklik) ifade etmiştir. Ardından sınıf üç gruba ayrılmıştır. Her gruba araştırmacının sınıfa getirdiği dilsiz ve renksiz Türkiye kabartma haritası ve guaj boyalar verilmiştir. Gruplar bu kabartma haritalarını yükseltilerine ve yer yüzü şekillerine göre boyamışlardır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 347: Türkiye Dilsiz ve Renksiz Kabartma Haritası

Resim 348: Grup Tarafından Boyanmış kabartma Haritası

Kabartma haritalarının boyanmasının ardından; çocuklar ile yüzey şekilleri, yükseklikleri ve renkleri ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 43: Ne Renk Boyadım

Uygulama Tarihi: 03.05.2017

- (1) AÖ: Dağları ne renge boyadık?
- (2) ÇT: Kahverengi.
- (3) AÖ: Neden kahverengi boyadık.
- (4) KG: Çünkü yüksek.
- (5) AÖ: Ne kadar yüksek.
- (6) ÇT: Çookkkkkk.
- (7) AÖ: Peki dağlardan alçak yerleri ne renge boyadık?
- (8) ÇT: Sarı.
- (9) AÖ: Neden sarı.
- (10) KÖB: Çünkü daha alçak.
- (11) AÖ : Peki daha alçak yerleri ne renge boyadık?
- (12) ÇT: Yeşil.
- (13) AÖ: Neden yeşil
- (14) ÇT: Çünkü çok alçak.
- (15) AÖ: Peki denizleri ne renk boyadık?
- (16) AÖ: Mavi

Yukarıdaki diyalog 45'i diyalog 44 ekseninde değerlendirildiğinde; çocukların yer yüzü şekillerinin renklerini tanıdıkları görülmüştür. Çocuklar yer yüzü şekillerinin renklerini yükseltir bağlamında tanıyarak cevap vermişlerdir

Etkinliğin ikinci aşaması, dilsiz fiziki haritanın boyanmasının akabinde bir hafta sonra gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından ıslatılan gazete kağıtları, tutkal ve un sınıfa getirilerek, çocuklar ile birlikte kâğıt hamuru hazırlanmıştır. Bu etkinlikte gazete ile yapılan kâğıt hamurunun kullanılmasındaki amaç, çocukların artık malzemeler kullanarak tasarruf değerini tanımalarını sağlamaktır. Sosyo-kültürel eğitim; salt olarak tek bir alanla ilişkili değildir. Bir disiplinler bütünüdür. Bu bağlamda yapılacak olan bir etkinlikte artık malzemeler kullanarak, çocukların tasarruf değerini tanımaları ve bu değeri yaşamaları sağlanabilir.

Diyalog 44: Geri Dönüşüm

Uygulama Tarihi: 12.05.2017

- (1) AÖ: Çocuklar evde kullanmadığınız eşyaları anneniz ne yapıyor?
- (2) KZS: İşe yarar hale getiriyor.
- (3) EY: Atıyor.
- (4) AÖ: Tasarruf ne demek bilen var mı?
- (5) ED: Elektriği boşa harcamamak.
- (6) EY: Kullanmadığımız ışığı ya da suyu açık bırakırsak tasarruf olmaz ama eğer açık bırakmazsak tasarruf olur.
- (7) AÖ: Peki geri dönüşüm diye bir şey duydunuz mu?
- (8) KÖB: Ben duydum.
- (9) ÇT: Ben de duydum.
- (10) AÖ: Aaaa herkes duymuş. Bakalım kim anlatacak bana?

- (11) **KEL:** Mesela ben kâğıdı yırttum. Geri dönüşüm dükkanına gönderdim.
- (12) **KZS:** Biz kapakları biriktiriyoruz. Geri dönüşüme veriyoruz. Tekerlekli sandalye alıyoruz.
- (13) **KÖB:** Öğretmenim ben geri dönüşümden bahsedeceğim. Çöpleri atma işine yarar. Kâğıt cam şişe plastik şişe ve başka şeyler de koyulabilir. Ondan sonra onları geri dönüşüme gönderiyorlar. Sonra onları tekrardan geri dönüştürüyorlar.
- (14) **KH:** Camdan bardaklar da olabilir.
- (15) **AÖ:** Onları geri dönüştürüp tekrar kullanıyoruz değil mi?
- (16) **KÖB:** Evet.
- (17) **AÖ:** Bugün biz de sizinle geri dönüşümle bir şey yapacağız. Evde gazetelerimiz var değil mi? Gazeteler kağıtlar?
- (18) **KA:** Babaannemde çok vardı.
- (19) **KH:** Benim babam çok okurdu eskiden.
- (20) **AÖ:** Ama kâğıt çok değerli bir şey.
- (21) **EY:** Öğretmenim galiba ağaçtan yapılıyor. Babam işi bitince onları hiç atmıyor bir şeyler için kullanıyor.
- (22) **AÖ:** Evet bak baban işe yaramaz bir şeyi işe yarar hale getirmiş.
- (23) **KZS:** Kâğıt yapmak için ağaçlar kesiliyor ve biz kağıtları ziyan etmeye devam edersek ağaçlar kesilmeye devam edecek.
- (24) **KÖB:** Öğretmenim ağaçları kesiyorlar fabrikada hamur haline getiriyorlar ondan sonra da ağaçlar ziyan olmuş oluyor.
- (25) **AÖ:** Şimdi evde kullanmadığımız kağıtları değerlendirmek için kâğıt hamurları yapabiliriz. Böylelikle kağıtları ve gazeteleri tekrar farklı bir amaç için kullanabiliriz. Kâğıt hamurunu duymuş muydunuz?
- (26) **ÇT:** Hayır

Yukarıdaki diyalog değerlendirildiğinde; çocukların “tasarruf” ve “geri dönüşüm” kavramları hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. ED s-5: “Elektriği boşa harcamamak.”ve EY s-6: “Kullanmadığımız ışığı ya da suyu açık bırakırsak tasarruf olmaz ama eğer açık bırakmazsak tasarruf olur.”Söylemleri ile tasarruf değeri hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermişlerdir. Çocukların bu değeri evlerindeki günlük hayatlarından öğrendikleri söylenebilir. Çünkü verdikleri bu örnekler, aile yaşantıları içerisindeki günlük hayatlarına aittir. Sosyo-kültürel eğitimin sadece okul ile sınırlı kalmadığı, bilakis ebeveyn katılımının ve günlük hayat öğrenilmelerinin etkisinin gerekliliği bu söylemler ile bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ayrıca çocuklar “geri dönüşüm” kavramı hakkında da kapsamlı bilgiye sahiptirler. KEL (s-11) ve KZS (s-12) ile kendi geri dönüşüm faaliyetlerini ifade etmişlerdir. Ancak KÖB s 13: “Öğretmenim ben geri dönüşümden bahsedeceğim. Çöpleri atma işine yarar. Kâğıt cam şişe plastik şişe ve başka şeyler de koyulabilir.

Ondan sonra onları geri dönüşüme gönderiyorlar. Sonra onları tekrardan geri dönüştürüyorlar.” söylemi ile geri dönüşümü ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. “Tasarruf” ve “geri dönüşüm” kavramlarının konuşulmasının ardından “kâğıt” ve kâğıdın tekrar kullanılması ekseninde sohbet devam etmiştir. KZS s-23: “*Kâğıt yapmak için ağaçlar kesiliyor ve biz kağıtları ziyan etmeye devam edersek ağaçlar kesilmeye devam edecek.*” söylemi ile kâğıdın nasıl yapıldığını ve kâğıt israfının sonuçlarının neler olduğunu bildiğini ifade etmiştir. Ayrıca EY s-21: “*Öğretmenim galiba ağaçtan yapılıyor. Babam işi bitince onları hiç atmıyor bir şeyler için kullanıyor.*” söylemi ile evde babasının kâğıt israfı ile ilgili önlemini ifade etmiştir. EY’nin babasının kağıtları tekrar kullanmasındaki amacını anladığı söylenebilir. Çocuklar ile gerçekleştirilen bu sohbetin ardından; sınıf öğretmeni ile görüşülerek çocukların bu bilgileri nasıl edinmiş olabilecekleri sorulmuştur. Sınıf öğretmeni ilgili yerleşim merkezinde bulunan bir geri dönüşüm merkezine gezi yaptıklarını, çocukların bu bilgileri orada bulunan bir yetkiliden öğrendiklerini ifade etmiştir. Bu sohbet sosyo-kültürel eğitimin, bazı öğrenmelerin sınıf dışı öğrenme ortamlarına yapılacak geziler ve yapılan uzman görüşmelerini ile daha etkinli olabileceğinin bir kanıtıdır. Ancak çocuklar gezilerinde öğrendiklerini sınıf yaşantılarına aktaramamışlardır. Çocuklar kâğıt hamurunu tanımadıklarını ifade etmişlerdir. Kâğıdın değeri ve tekrar kullanımı ile ilgili bu kadar duyarlı olan çocukların, sınıfta en fazla kullanılan materyallerden olan oyun hamurları yerine kâğıt hamurlarını kullanmamaları, sınıf dışı öğrenme ortamlarında edinilen bilgilerin sınıfa aktarılmadığının göstergesidir. Sosyo-kültürel eğitimde, sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme ortamları bağlamında ayırım yapmaksızın, her iki ortamında edinilen bilgilerin çocukların yaşantılarına aktarılması gerekir.

Sohbet etkinliğinin ardından araştırmacı tarafından sınıfa getirilen malzemeler ile kâğıt hamuru hazırlanmıştır. Daha sonra bu hamur; mukavva üzerine çizilmiş Türkiye haritasına yükseltilere ve yer yüzü şekillerine dikkat edilerek yerleştirilmiş ve boyanmıştır. Yapılan kabartma haritasına ait görsele aşağıda yer verilmiştir.

Resim 349: Kâğıt Hamuru İle Yapılan Kabartma Haritası

“küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar - nesnelere koparır/yırtar, sıkır, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir” kazanım ve göstergeleri uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; coğrafi beceriler kapsamında haritada yer bulma becerisi, uzaklık mesafe algısı ve kültürler arası ilişkilendirme becerileri ve kabartma haritası çizme becerisi sergiledikleri tespit edilmiştir

4.2.4 Coğrafya Etkinlikleri Bağlamında Sergilenen Beceriler

Yapılan etkinlikler sonucunda çocukların sergiledikleri becerilerin etkinlikler bağlamında dağılımını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 15. Coğrafya Teması Beceri Değerlendirme

	Bölgeler Serüveni	Karadeniz Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	Batı Anadolu Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	İtalya	Japonya	Hindistan	Mısır	İspanya	Yeryüzü Şekillerim
Beceriler	Zaman ve kronoloji algılama										✓		
	Geçmiş zaman algısı										✓		
	Günlük hayatla ilişkilendirme	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	
	Neden-sonuç ilişkisi		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
	Karşılaştırma yapma				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	İlişkilendirme yapma	✓		✓	✓	✓	✓			✓			
	Çıkarım yapma	✓	✓		✓	✓	✓						
Beceri	Kabartma haritası çizme												✓
	Uzaklık mesafe algısı		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓

	Haritada yer bulma	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
	Kültürlerarası ilişkilendirme		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Diğer	Animizm							√				
	Ekonomi kavramları kullanımı										√	√
	Medya etkisi			√			√	√	√	√		
	Süreğen düş gücü						√					

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında coğrafya teması sonucunda çocukların sergiledikleri beceriler değerlendirildiğinde; farklı kültürleri ve bölgeleri kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler bağlamında, bazı coğrafi becerileri sergiledikleri görülmektedir. Bölgeler ve ülkelerin tanıtımları etkinlikler, haritalar üzerinde gerçekleştirilmiştir. “*Bölgeler tanıtım etkinliklerinin*” ve “*dünyamızı gezelim*” etkinliklerinin ilk aşamasında, yere serilen ilgili haritada, tanıtımı yapılacak olan coğrafi yerin bulunması sağlanmıştır. Böylelikle çocuklar coğrafi etkinlikler kapsamında; “*haritada yer bulma ve uzaklık mesafe algısı*” becerileri sergiledikleri görülmüştür. Dünyamızı gezelim etkinlikleri kapsamında; İtalya, İspanya, Japonya, Hindistan ve Mısır ülkelerinin *yemek kültürleri, mekanları, dansları, giyim kültürleri* tanıtılmıştır. Bu tanıtımlar ile çocuklar “*kültürler arası ilişkilendirmeler*” yapmışlardır. Ayrıca tanıdıkları bu yeni unsurlar ile kendi ülkelerine ait ilgili unsurları “*karşılaştırmış*”lardır. Çocuklar yapmış oldukları resimlerine bu karşılaştırmaları yansıtmışlardır. Ayrıca Mısır ülkesi tanıtım etkinlikleri kapsamında, çocukların eski Mısır yazısı olan “*hiyerogliflerden*” yola çıkarak kendi oluşturdukları şekiller ile mektup yazmaları istenmiştir. Bu etkinlik çocuklarda “*zaman*” algısının ortaya çıkmasını sağlamıştır. İtalya, Mısır, Japonya ve İspanya etkinlikleri kapsamında tanıtımı yapılan unsurların çocuklar tarafından algılanması neticesinde, çocukların “*neden-sonuç*” becerisi sergiledikleri görülmüştür. Bu ülkelere ait olan unsurları çocuklar, “*neden-sonuç*” ilişkisi bağlamında değerlendirmişlerdir. Japonya etkinlikleri kapsamında yapılan sohbet etkinliğinde, çocukların “*medya etkisi*” kapsamında söylemlerde bulunduğu görülmüştür. Japon yapımı çizgi filmlerin TV’lerde gösterilmesi bu durumu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca İspanya etkinlikleri kapsamında çocuklara “*domates savaşı*” videosu izlettirilmiştir. Bu video sonrasında gerçekleşen sohbet etkinliğinde çocuklar söylemlerinde “*ekonomi kavramları*”nı kullanmışlardır.

“Bölgelerimizi tanıyalım” etkinleri yere serilen Türkiye bölgeler haritası üzerinde gerçekleştirilmiştir. Her bölge tanıtımından önce “bölge bulma” oyunu oynanmıştır. Bu etkinlikler ile çocuklar coğrafi becerilerden olan “haritada yer bulma ve uzaklık mesafe algısı” becerisi sergilemiştir. Bunun yanı sıra “bölgelerimizi tanıyalım” etkinlikleri, tanıtılan unsurlar bağlamında çocukların “günlük hayatla ilişkilendirme yapma” becerilerini ortaya koyabilecekleri etkinlikleri kapsamaktadır. Bölgelere ait “yemek kültürünün, yöresel oyun ve yöresel müziklerin” tanıtılması, çocukların kendi yaşantıları ile “karşılaştırarak” “ilişkilendirmeler yapmalarını” sağlamıştır. Bu kapsamda çocuklar bu unsurları, kendi çevrelerinde gördükleri benzer unsurlarla neden sonuç ilişkisi bağlamında karşılatırmışlardır. Bölgeler tanıtımı devam ettikçe çocuklar tanıdıkları yeni unsurları birbirleri ve önceki bilgileri ile karşılatırmışlardır. “Yeryüzü şekillerim” etkinliği çocukların küçük motor becerilerini kullanarak gerçekleştirdiği bir etkinliktir. Bu etkinlik ile çocuklar Türkiye kabartma haritası hazırlamış ve boyamışlardır. Böylelikle harita becerilerini geliştirmişlerdir.

4.3 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA DİSİPLİNLER ARASI ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR BULGULAR

Bu temada okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan; Pachwork, Balıkların Başı Belada ve Otogar etkinliklerinin değerlendirilmesine yer verilmiştir

4.3.1 Pachwork Etkinliklerine Dair Bulgular

Ekonomi ve tasarruf konularını içermesi nedeniyle sosyo-kültürel eğitim kapsamında disiplinler arası konular içerisinde yer alan; geri-dönüşüm ve artık materyal kullanımını içeren Pachwork etkinlikleri, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişimi ile ilgili kazanımlardan “parça bütünü ilişkisini kavrar - bir bütünü parçalarına böler, parçaları birleştirerek bütün elde eder.” ve motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar- nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür, malzemeleri elleri ile şekil verir, nesnelere yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirir.” kazanım ve göstergeleri doğrultusunda etkinlikler hazırlanmış ve 2 aşamada

gerçekleştirilmiştir. İlk aşama tasarruf ile ilgili gerçekleştirilen sohbet etkinliğidir. İkinci aşama ise artık kumaşlarla yapılan Pachwork yastıklardır.

Çocukların tasarruf ile ilgili ön bilgilerinin tespiti için gerçekleştirilen sohbet etkinliğine aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog45: Kumbaram

Uygulama Tarihi: 17.11.2016

- (1) **AÖ:**Çocuklar hiç tasarruf diye bir kelime duydunuz mu?
- (2) **KŞ:** Tasarruf demek küçük elbiseleri vermek [İhtiyacı olan kişilere] demek.
- (3) **EY:** İhtiyacımız olmayanları başkalarına verebiliriz.
- (4) **AÖ:**Peki para biriktirmek ne demek?
- (5) **KG:**Tasarruf demek.
- (6) **KES:**Ben kumbaramla para biriktiriyorum.
- (7) **AÖ:**Nasıl biriktiriyorsun?
- (8) **KES:**İçine para atarak.
- (9) **AÖ:**Peki parayla nasıl tasarruf yapılır?
- (10) **KH:**Harcayarak.
- (11) **AÖ:**Peki nasıl olacak harcayarak tasarruf?
- (12) **KH:** Bakkaldan dondurma alıyorum meyve suları alıyorum.

“Tasarruf” kavramının konuşulduğu yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların “tasarruf” ve “yardımlaşma” kavramlarını birbirleri ile karıştırdıkları görülmektedir. KŞ’nin s-2: “Tasarruf demek küçük elbiseleri vermek” ve EY’nin s-3: İhtiyacımız olmayanları başkalarına verebiliriz.” söylemi bu tespite örnek teşkil etmektedir. Ancak bu durumun yanı sıra KG (s-5)’nin tasarrufun bir adımı olan para biriktirme eyleminden haberdar olduğu söylenebilir. KES kumbarasında para biriktirerek tasarruf yaptığını (s-6) ifade etmiştir. KH’nin ise tasarruf kavramını bilmediği açıkça görülmektedir KH s-10: “Harcayarak.” söylemi ile tasarrufun tam karşıt eylemini tasarruf ile ilişkilendirmiştir.

Sosyo-kültürel konular içerisinde yer alan “tasarruf” kavramı, birçok kavramdan ayrı olarak değerlendirilmelidir. Çünkü tasarruf kavramının algılanabilmesi için, bu eylemin gerçekleştirilmesi/eyleme dökülmesi gerekmektedir. Tasarruf kavramının çocuk zihninde soyut bırakılması, etkinlikler ile somutlaştırılmaması, kavramın tam olarak algılanamamasına sebep olabilir. Bu bağlamda bu etkinlik içerisinde uygulama hazırlanırken, bu unsura dikkat edilerek çocuklarında her adımda aktif olduğu bir etkinlik yürütülmüştür. Pachwork etkinliğinin gerçekleştirilmesinden bir gün önce çocuklardan; “annelerinin evde kullanmadığı kumaş parçalarını -tshirt,

yastık kılıfı, el bezi, vs- getirmeleri istenmiştir. Etkinlik günü getirilen bu kumaş parçaları ile birlikte Pachwork etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Pachwork yastık yapımı etkinliğinde sınıf 3 gruba ayrılmıştır. Çocuklar tarafından getirilen kumaşlar küçük parçalar halinde kesilmiş ve birbirine yapıştırılarak yastık formu kazandırılmıştır. Daha sonra bu yastığın için doldurulmuştur. Etkinliğe bütün çocuklar katılmışlardır. Çocuklar kendileri kestikleri kumaşları kendileri yapıştırmışlardır. Çocuklar ile birlikte yapılan Pachwork yastık görseline aşağıda yer verilmiştir.

Resim 350: Sarı Masa Pachwork Yastık

Resim 351: Kırmızı Masa Pachwork Yastık

Resim 352: Mavi Masa Pachwork Yastık

Pachwork Yastık yapımından sonra çocuklar ile değerlendirme sohbeti gerçekleştirilmiştir. Yastıkların yapılmasından hemen sonra yapılan bu sohbete, çocuklar coşku ile yaklaşmış, sorulara hep bir ağızdan cevap vermişlerdir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog46: Yastığım

Uygulama Tarihi: 17.11.2016

- (1) **AÖ:** Tasarruf ne demektir acaba?
- (2) **KH:** Yastık yapmak.
- (3) **EY:** Fazla olanı kullanmamak.
- (4) **KES:** İşe yaramayanı kullanmak.
- (5) **KEL:** Benim annem gazeteleri atmıyor. Onları kullanıyor.
- (6) **KH:** Ben bu yastığı eve götürebilir miyim öğretmenim. Çok sevdim bunu.
- (7) **AÖ:** Bizler nasıl tasarruf yapabiliriz?
- (8) **ED:** Öğretmenim ben küçülen kıyafetleri kardeşime veriyorum.
- (9) **KY:** Annem de yastık yapsın.

Yukarıdaki sohbet etkinliği değerlendirildiğinde; çocukların tasarruf kavramını tanıdıkları ve tasarruf ile ilgili eylemler yapmak istedikleri görülmektedir. Etkinliğin

başında ön bilgilerin tespiti için gerçekleştirilen sohbet etkinliği ve etkinliğin son kısmında gerçekleştirilen sohbet etkinliği karşılaştırıldığında; çocukların tasarruf gibi soyut ve eylemsel bir kavramı, sosyo-kültürel eğitim bağlamında sınıf içi etkinlikleri ile tanıması ve uygulamalar yapmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında; sadece tarihi ve coğrafi bilgilerin yanı sıra, çocuğun günlük hayatında ve gelecek yaşantısında kullanabileceği deneyimler edinmesi gerekliliği bir kez daha anlaşılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“parça bütün ilişkisini kavrar”* ve motor gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar”* kazanımları ekseninde hazırlanarak uygulanan etkinlikler ile çocukların, neden sonuç ilişkisi kurdukları, ve günlük *hayatla ilişkilendirmeler yaptıkları (bkz. diyalog 45-46)* görülmüştür.

4.3.2 Balıkların Baş Belada Etkinliklerine Dair Bulgular

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında çevre duyarlılığı, doğayı koruma ve sorumluluk değerlerini içermesi açısından disiplinler arası bir konumda bulunan “Balıkların Baş Belada” etkinlikleri, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur- nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler”*, *“neden sonuç ilişkisi kurar- bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.”* ve *“problem durumlarına çözüm üretir- problemi söyler, probleme çeşitli çözüm yolları önerir.”* Kazanım ve göstergeleri ekseninde hazırlanmış ve 6 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama sınıfa getirilen maket akvaryumunun çocuklar tarafından incelenerek sohbet edilmesi etkinliğidir. İkinci aşama “Kırmızı Balık” şarkısının tüm çocuklar ile birlikte söylenmesidir. Üçüncü olarak “okyanusta yüzen balıklar” ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Dördüncü aşamada “Tombiş ile Minnoş Hikayesi” isimli bir hikâye oluşturulmuştur. Beşinci olarak çocuklar ile birlikte çevreyi koruma draması gerçekleştirilmiştir. Son aşama ise resim yapma ve anlatma aşamasıdır.

Etkinliklerin ilk aşamasında, sınıfa getirilen maket akvaryum çocuklar tarafından incelenmiştir. Ardından akvaryum ve balıklar ile ilgili sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. İlgili etkinliğin diyaloguna aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog47: Yüzen Balıklar

Uygulama Tarihi: 11.11.2016

- (1) AÖ: *Çocuklar bunun ne olduğunu biliyor musunuz?*
- (2) ÇT: *Akvaryum.*
- (3) AÖ: *Akvaryumun içinde ne yaşar?*
- (4) ÇT: *Balık.*
- (5) AÖ: *Siz hiç balık gördünüz mü?*
- (6) ÇT: *Ben gördüm. [Bütün çocuklar el kaldırır.]*
- (7) AÖ: *El kaldırıyoruz herkese soracağım, Nerede gördünüz?*
- (8) KÖB: *Aslında almıştık balığı.*
- (9) AÖ: *Aaa nereden almıştın balığı?*
- (10) KÖB: *Akyazı'dan.*
- (11) AÖ: *Akyazı nerede?*
- (12) KÖB: *....*
- (13) AÖ: *ED nerede balık görmüş acaba?*
- (14) ED: *Biz balık almıştık o zaman görmüştüm balık.*
- (15) AÖ: *Nereden aldınız balığı? Nasıl aldınız?*
- (16) ED: *Çarşıda. Anneannemin oradan.*
- (17) AÖ: *Peki o aldığınız balığı ne yaptınız?*
- (18) ED: *Onu bir masaya yerleştirdik okuldan gelince yem veriyorum.*
- (19) AÖ: *Demek ki besliyorsun sen o balığı. Senin balığın neyin içinde?
O balığın nerede şimdi?*
- (20) ED: *Akvaryumun içinde. Kare şeklinde.*
- (21) AÖ: *Bakalım KH nerede balık görmüş?*
- (22) KH: *Halamda.*
- (23) AÖ: *KES nerede görmüş?*
- (24) KES: *Annemlerle balıkların olduğu yere gitmiştik.*
- (26) AÖ: *Ne yapıyordu balıklar orada?*
- (27) KES: *Yüzüyorlardı.*
- (28) KES: *Nasıl yüzüyorlardı?*
- (29) ÇT: *[Herkes balığın yüzme hareketini gösterir.]*

Çocuklar ile balıklar ve akvaryumlar ile ilgili yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların balıkları tanıdıkları ve yaşam yerlerini bildikleri görülmektedir. Bu duruma örnek olarak ise KES'nin s-27: "Yüzüyorlardı." söylemi ve çocukların hep birlikte balıkların suda yüzme şekillerini göstermesi gösterilebilir. Ayrıca çocuklar balıkların akvaryum içerisinde ev ortamından beslendiklerini de bilmektedirler. ED anneanesi ile birlikte aldığı balığı evinde beslediğini s-18 "Onu bir masaya yerleştirdik okuldan gelince yem veriyorum." söylemi ile ifade etmiştir.

Etkinliğin ikinci aşamasında; çocukların ilgi ve motivasyonunu artırmak amacı ile okul öncesi eğitim kurumlarında sık sık söylenen bir çocuk şarkısı olan "Kırmızı Balık" bütün çocuklar ile birlikte 3 kez söylenmiştir.

Kırmızı Balık
*Kırmızı balık gölde
Kıvrıla kıvrıla yüzüyor
Balıkçı Hasan geliyor
Oltasını atıyor
Kırmızı balık dinle
Sakın yeme yeme
Balıkçı seni tutacak*

Kırmızı Balık şarkısının ardından etkinliğin üçüncü aşaması olan sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik kapsamında okyanusta yüzen balıklar ve hayatları ile ilgili sohbet edilmiştir. Sohbet esnasında sınıfa getirilen maket akvaryum ve balıklar çocuklara gösterilerek sohbe dahil edilmiştir. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 48: Okyanustayım

Uygulama Tarihi: 11.11.2016

- (1) **AÖ:***Balıklar nerede yaşıyor olabilir?*
- (2) **ÇT:***Okyanusta.*
- (3) **AÖ:***KZ sen hiç okyanus gördün mü?*
- (4) **KES:***Ben gördüm.*
- (5) **AÖ:***Nasıl bir yer okyanus?*
- (6) **KES:***Güzel bir yer.*
- (7) **AÖ:***Peki okyanus ne renk kim söyleyecek?*
- (8) **ÇT:***Mavi.*
- (9) **AÖ:***Okyanuslar mavi renktir. Kocaman büyük bir deniz.
Okyanusların içinde de balıklar yaşıyor. Bakın ben size küçük bir okyanus getirdim. Bunun içinde balıklar var ama bu balıkların bir sıkıntısı var çocuklar. Acaba neymiş? Biz bu balıkların sıkıntısını hep birlikte bulalım.*
- (10) **ED:***Su istiyorlar bence.*
- (11) **KZ:***Hayır o balıklar bence yem istiyor. Çünkü okyanuslarda çok fazla yem bulunmuyor.*
- (12) **AÖ:***Okyanuslarda yem olmazsa balıklara ne olur?*
- (13) **KZ:***Aç kalırlar.*
- (14) **AÖ:***Aç kalırlarsa nasıl yem bulurlar.*
- (15) **KZ:***Derinlere yüzerek yem ararlar.*
- (16) **KH:***Denizin içindeki su azalırsa balıklar susuz kalır.*
- (17) **AÖ:***Balıklar susuz kalırsa ne olur?*
- (18) **ÇT:***Ölürlər.*
- (19) **AÖ:***Peki biz balıklar susuz kalmasın diye ne yapalım?*
- (20) **KH:***Balıkların ölmemesi için sık sık yağmur yağmalı.*
- (21) **AÖ:***Yağmur yağınca ne olacak peki?*
- (22) **ÇT:***Sular yükselecek.*
- (23) **AÖ:***Sular yükselince ne olacak?*
- (24) **KH:***Balıklar yaşayacak.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların okyanus yaşamı hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Okyanusta yaşayan balıkların yaşam

koşulları ile ilgili olarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde sorunlar üreterek, çözüm önerileri sunmuşlardır.

Maket akvaryum içerisinde bulunan balıklar gösterilerek, *“küçük bir okyanus olan bu akvaryum içerisinde yaşayan balıkların ne gibi bir sorunu olabilir?”* yöneltilen soruya ED s-10: *“Su istiyorlar bence.”* söylemi ile cevap vermiştir. ED'nin su içerisinde bulunan balıkların suya ihtiyacının olduğunu düşünmesinin sebebi, incelenen maket akvaryum içerisinde su bulunmaması ve ED'nin sorulan soruya bütün balıkları düşünerek değil sadece maket içerisinde bulunan balıkları düşünerek cevap vermesi düşünülebilir. KZ bu soruya balıkların aç olduklarını düşünerek, s-11: *“Hayır o balıklar bence yem istiyor. Çünkü okyanuslarda çok fazla yem bulunmuyor.”* şeklinde cevap vermiştir. Balıkların nasıl yem bulacakları sorusuna ise, problem çözme becerisini kullanarak, s-15: *“Derinlere yüzerek yem ararlar.”* çözüm önerisi üretmiştir. KZ balıkların açlık sorununa, yine balıkların kendilerinin çözüm üretmesini uygun görmüştür. KH s-16: *“Denizin içindeki su azalırsa balıklar susuz kalır.”* söylemi ile yeni bir sorunu ortaya çıkarmıştır. KH'nin bu ifadesi, susuz kalan balıklara çözüm önerilerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çocukların tamamı s-18 ile susuz kalan balıkların öleceklerini ifade etmişlerdir. Bu söylem ile çocukların balıkların su içerisinde ve su dışındaki yaşam koşulları hakkında bilgi sahibi olduklarının göstergesidir. Çocuklar susuz kalan balıkların ölmemesi için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. KH s-20: *“Balıkların ölmemesi için sık sık yağmur yağmalı.”* önerisi ile okyanusta bulunan suyun artırılması çözümünü düşünmüş ve bu çözüm önerisinin ise doğa olayları ile gerçekleşeceğini varsaymıştır.

Sohbet etkinliğinin ardından maket balıklar “Tombiş” ve “Minnoş'un” okyanusta geçen “Bir Tombiş ve Minnoş Hikayesi” çocukların da katkısıyla yazılmış ve maketler kullanılarak drama yapılmıştır. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog49: Bir Tombiş ve Minnoş Hikayesi

Uygulama Tarihi: 11.11.2016

- (1) **AÖ:** *Minnoş bir gün denizinde yüzüyormuş ama çok mutsuzmuş. Acaba Minnoş neden mutsuz?*
- (2) **KZ:** *Çünkü arkadaşları yok. Balıkların okyanusta pek arkadaşı olmaz çünkü.*
- (3) **AÖ:** *Minnoşun çok iyi bir arkadaşı varmış. Adı da Tombişmiş. Minnoş ve Tombiş bir gün okyanusta yüzüyorlarmış. Tombiş Minnoşa demiş ki; “Minnoş benim karnım çok acıktı. Burada yiyecek hiçbir şey yok.” Minnoş da demiş ki; “Haklısın Tombiş*

benim de karnım çok acıktı. Günlerdir hiçbir şey yiyemedim.”

Peki bu balıklar neden aç kalmış biliyor muyuz?

- (4) **KZ:***Biliyoruz. Çünkü okyanusta yemek olmadığı için.*
- (5) **AÖ:***Ama okyanusta yemek vardı. Ne oldu biliyor musunuz? Hani biz göllerin denizlerin kıyısına pikniğe gidiyoruz ya. Okyanusa ve denize çöplerimizi atmışız. Bu çöplerimiz de Minnoş ve Tombişin bütün yiyeceklerini zehirlemiş. O yüzden Minnoş ve Tombişin yiyecek hiçbir şeyi kalmamış.*
- (6) **KG:***Çöpü atarsak balıklara zarar veririz.*
- (7) **KZ:***Ayrıca okyanusa çöp atmamalıyız. Okyanus çamura dönebilir ve balıklar kirden ölebilir.*
- (8) **AÖ:***Bir de ne olmuş biliyor musunuz? Minnoş bakalım Tombiş'e ne anlatacak? Minnoş: “Tombiş arkadaşım ben geçen gün güzel güzel yüzüyordum. Sonra bir baktım bir tane olta atmışlar. Bir balıkçı gelmiş bizim küçük yavrularımızı yemek istemiş. Ama bizim küçük yavrularımız çok küçük. Küçük balıklarımız avlarsa bu balıklar büyüyemez be balıklar biter.” Küçük balıkları değil büyük balıkları yakalamamız lazım. O yüzden Minnoş balıkçının oltasını görünce kaçmış. Arkadaşı Tombiş'in yanına gelmiş. Minnoş ve Tombiş aç kalmışlar. Peki karınlarını doyurmamız için ne yapmamız lazım?*
- (9) **ED:***Okyanusa balık yemi atalım. Ama çöplerimizi atarsak dünyamızı ve okyanuslarımızı kirletiriz.*

Çocuklar ile birlikte oluşturulan yukarıdaki hikâye genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların Tombiş ve Minnoş'un sorunlarını tespit etmeye çalıştıkları ve sorunlar için çözüm önerileri ürettikleri görülmektedir. Çocukların bu oluşturulan hikâye ile birlikte, çevre duyarlılığına sahip oldukları düşünülmektedir. Çünkü çocuklar Tombiş ve Minnoş'un durumuna üzülen, onları bu duruma düşüren sorunlara çözümler sunmuşlardır.

Etkinliğin beşinci aşaması, deniz kirliliği ve sebeplerinin ortaya çıkarıldığı drama aşamasıdır. Bu kısımda; deniz kirliliği, bu kirliliğe sebep olan etmen ve çözüm önerileri içeren bir drama metni çocuklar ile paylaşılmıştır. Gönüllü olan çocuklar ile drama gerçekleştirilmiştir. Çocukların ilgili üzerine drama 3 defa tekrar edilmiştir. Drama metnine aşağıda yer verilmiştir.

Bir gün bir aile denizin kıyısına pikniğe gitmişler ve bu piknikte çok eğlenmişlerdir. Çünkü denizde çok güzel balıklar vardır. Gün bittikten sonra, aile piknik yerinden ayrılmak için toparlanmıştır. Ancak piknik çöpleri deniz kıyısına saçılmıştır. Bu duruma çok üzülen küçük kız kardeş ablasına: “Abla hadi bu çöpleri toplayalım. Yoksa bu çöpler denizde saçılacak ve balıklar zehirlenecek” demiştir. Ancak ablası küçük kardeşini dinlememiş ve çöpleri toplamamıştır. Denize saçılan çöpler yüzünden balıklar zehirlenmiş ve ölmüşlerdir. Bu durum üzerine küçük kız kardeş bütün çöpleri toplayarak denizin kirlenmesini önlemiştir.

Yukarıda hikayesi verilen drama esnasında en büyük katılımı, denizde balık rolün oynayan çocuklar sağlamışlardı. Piknik çöplerinin (kâğıt parçaları) denize (üzerilerine) saçılması ile oldukça hastalanmış ve balıkların ölümünü uzun bir süre oynamışlardır. Ancak çöpler toplandıktan sonra neşeli bir şekilde hayata dönmüşlerdir. Çevre duyarlılığının farkındalığının artırılmasının amaçlandığı bu dramada, çocukların aktif bir şekilde katılarak dramaya katkı sağlamaları oldukça önemlidir. Dramalar, okul öncesi eğitim döneminde oldukça önemli etkinliklerdir. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında önemli bir yere sahip olan çevre ve duyarlılığı ile ilgili etkinliklerde, çocuklar ile drama yapılması ve bu dramalara çocukların eğlenerek aktif katılım sağlamaları, konuyu özümsemeleri ve içselleştirmeleri açısından oldukça önemlidir.

Etkinliğin son aşaması resim yapma ve anlatma aşamasıdır. Bu etkinlikte çocuklar uygulanan etkinlikler ve kendi düşünceleri ile ilgili resimler yapmış ve bu resimlerini anlatmışlardır. 16 çocuk bu etkinlik kapsamında resim yapmıştır. İlgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 353: KY'nin Resmi

KY: Bu deniz. Bunlar çöp.

AÖ:Denize çöp mü atmışlar?

KY: Evet insanlar atmış. Bunlar da Minnoş ve Tombiş.

KZS: Yukarıdakiler çöp, bunlar balık, bu da deniz.

A: Ne oluyor orada?

KZS: Kirlenmiş denizde yüziyorlar.

Resim 354: KZS'nin Resmi

Resim 355: KŞ'nin Resmi

KŞ: Bunlar burada çöp atıyor. Bu üzgün (balık), bu da şaşırıyor.

KN: Denize çöp atmışlar.

AÖ: Kimler atmış?

KN: İnsanlar. Diğer balıklar da Minnoş ve Tombiş

AÖ: Peki Minnoş ve Tombiş ne yapıyor orada?

KN: Yem arıyorlar.

Resim 356: KN'nin Resmi

Resim 357: EG'nin Resmi

EG: Burada çöpleri atıyorlar burada da kelekleri yiyorlar.

AÖ: Kelekleri mi yiyor balıklar? Neden?

EG: Çünkü acıkmışlar.

KE: Balıklar yüzüyor adamlar çöp atıyor.

AÖ: Neden peki?

KE: Çünkü ölmesi için.

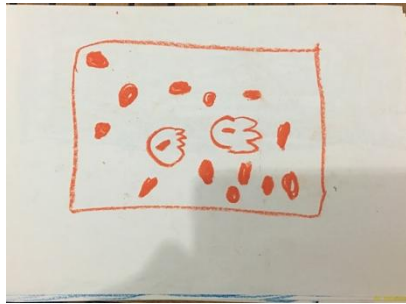
AÖ: Balıklar ölünce ne olacak?

KE: Bir daha yaşayamayacaklar.

Resim 358: KE'nin Resmi

Resim 359: KM'nin Resmi

KM: Bunlar Minnoş ve Tombiş, bunlar da yem atmışlar.

AÖ: Kim yem atmış?

KM: İnsanlar.

AÖ: Peki insanlar neden yem atmış?

KM: Çünkü aç kalmışlar diye.

KNS: Balıklar denizde yüzüyorlar, iyi insanlar da onlara yem atıyorlar.

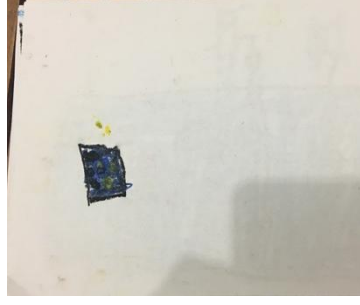
AÖ: Neden iyi insanlar yem atıyorlar?

KNS: Aç kalmışlar.

Resim 360: KNS'nin Resmi

Resim 361: ED'nin Resmi

ED: İyi insanlar balıklara yem atıyorlar.

KH: Burada balıklar yüziyor, bunlar da yakalıyor balıkları. Balıkların maması kalmamış.

Resim 362: KH'nin Resmi

Resim 363: KA'nin Resmi

KA: Bunlar yem, bunlar da balıklar, bu da akvaryum.

KZ: Bu Tombiş bu da Minnoş. Konuşuyorlar.
AÖ: Ne konuşuyorlar?
KZ: Bunlar aç kalmışlar yiyecek bir şeyleri yokmuş. İki tane insan var biri balık tutuyor. Biri de çöpü suya atıyor.

Resim 364: KZ'nin Resmi

Resim 365: KES'nin Resmi

KES: Burada güvenli bir yere götürüyor balıkları.
AÖ: Kim götürüyor? Neden götürüyor?
KES: İyi insanlar. Aç kalmaları diye.

KG: Balıklar yüzerken küçük çocuk olta atıyor onları yemek istiyor.

AÖ: Peki küçük çocuk balıkları yemeli mi sence?

KG: Hayır çünkü büyük balıkları yemeli.

Resim 366:KG'nin Resmi

Resim 367:KZP'nin Resmi

KZP: Burada balıklar var insanlar üstüne basıyor.

AÖ: Neden?

KSP: Çünkü balıkçı Hasan ölmelerini istiyor.

AÖ: Neden istiyor?

KZP: Çünkü öldürünce yiyecek.

EÇ:Bu köpekbalığı, bunlar da arkadaşları. Bu Minnoş, bu da Tombiş.

AÖ: Peki köpekbalıkları ne yapıyorlar onlarla?

EÇ: Kovalıyor.

Resim 368:EÇ'nin Resmi

Balıkların Başı Belada etkinliklerinin son aşamasında, çocukların yaptıkları resimler genel olarak değerlendirildiğinde; 16 çocuğun resim yaptığı tespit edilmiştir. 6 çocuk (bkz resim: 353, 354, 355, 356, 357 ve 358) deniz ve okyanus kirliliği, 6 çocuk (bkz resim: 359, 360, 361, 362, 363 ve 364) balıkların açlığı ve çözüm önerileri temaları ile ilgili resim yapmışlardır. 1 çocuk (bkz resim: 365) balıklar için güvenlik, 1 çocuk (bkz resim: 366) avlanma, 1 çocuk (bkz resim: 367) öldürülen balıklar ve 1 çocuk ise (bkz resim 358) köpek balığı resmetmiştir. Çocukların; sınıfta yazılan hikâyeden, oynanan dramadan ve söylenen “Kırmızı Balık” şarkısından etkilenerek, bu etkinliklerdeki unsurları resimlerine yansıttıkları görülmüştür. Kirlilik temalı resimler değerlendirildiğinde; KY (bkz resim: 353) denizi kirleten ve denizde yüzen Minnoş ve Tombiş’i resmetmiştir. KŞ (bkz resim: 355) resmine denizdeki kirliliğe

üzülen balığı yansıtmıştır. Bu resim ile KŞ'nin denizdeki kirliliğe maruz kalan balıklar için sempatik düşündüğü düşünülebilir. EG (bkz resim: 357) denizdeki kirlilik yüzünden aç kalan balıkların, yiyecek için kelebek yediğini çizmiştir. Açlık ve çözüm önerileri temalı resimler değerlendirildiğinde; çocukların açlığa çözüm önerisi olarak insanların balıkları beslemesini (bkz resim: 358, 359 ve 360) çizmişlerdir. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında çevre kirliliği ve çözüm önerilerinin çocukların resimlerine yansdıkları, çocukların bu duyarlılığı hissettikleri düşünülmektedir. KA diğer çocuklardan farklı olarak balıkları bir akvaryumda (bkz resim: 363) resmetmiştir. KG resminde (bkz resim: 366); küçük olan balıkları avlayan bir balıkçı resmetmiştir. KZP resminde (bkz resim: 367) Kırmızı Balık şarkısında adı geçen balıkçı Hasan'ın balıkları üzerine basarak öldürdüğünü resmetmiştir. Balıklar denizden otlar veya ağlarla avlanmaktadır. Ancak KZP balıkların balıkçı tarafından ezilerek öldürüldüğünü düşünerek resmini bu bağlamda şekillendirmiştir. EÇ (bkz resim: 368) ise diğer arkadaşlarından farklı olarak; deniz kirliliği-çözüm öneriler veya uygulanan etkinlikler bağlamında resim yapmayarak, köpek balığı çizmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur- nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler”*, *“neden sonuç ilişkisi kurar- bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.”* ve *“problem durumlarına çözüm üretir- problemi söyler, probleme çeşitli çözüm yolları önerir.”* Kazanım ve göstergeleri ekseninde hazırlanarak uygulanan etkinlikler ile çocukların *günlük hayatla ilişkilendirmeler yaptıkları, problem çözme (bkz. diyalog 48: s-1-, s-11, s-15, s-16, s-18; resim: 353, 354, 355, 356, 357, 358, 365) ve empati becerisi (bkz. resim: 355, 357) sergiledikleri* görülmüştür.

4.3.3 Otogar Etkinliklerine Dair Bulgular

Otogar etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişimi ile ilgili kazanımlardan *“neden sonuç ilişkisi kurar- bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.”* ve *“mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular, mekânda konum alır, harita ve krokiyi kullanır.”* kazanım ve göstergeleri doğrultusunda hazırlanmıştır. *Otogar* etkinliği periyodik olarak uygulanan bir süreç etkinliğidir. 2 hafta aralıkla 6 kez uygulanan bu etkinlikte,

Türkiye'nin farklı bölgelerinde yetişen tarım ürünleri ve tarihi mekanlar; yetiştikleri ve buldukları iller ile birlikte tanıtılmıştır. Sosyo-kültürel konular arasında yer alan, Türkiye'de yetişen ürünler ve turistik mekanların çocuklara tanıtılması ayrıca bu tanıtım yapılırken, çocukların harita ve yön becerilerinin gelişmesinin hedeflendiği bu etkinliklerin tamamı, sınıfta yere serilen 200x150 boyutlarında Türkiye siyasi haritası üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tanıtılan unsurların buldukları iller ve resimler çocuklara tanıtılmış, ardından gönüllü olan çocuklar sırayla harita üzerinde yaşadıkları ilden hareket ederek, tanıtılan unsurun bulunduğu şehre hayali bir seyahat gerçekleştirmişlerdir. Bütün çocuklar etkinliğe katılmışlardır. Otogar etkinliği kapsamında tanıtılan unsurlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 16. Otogar Etkinliği Kapsamında Tanıtılan Unsurlar

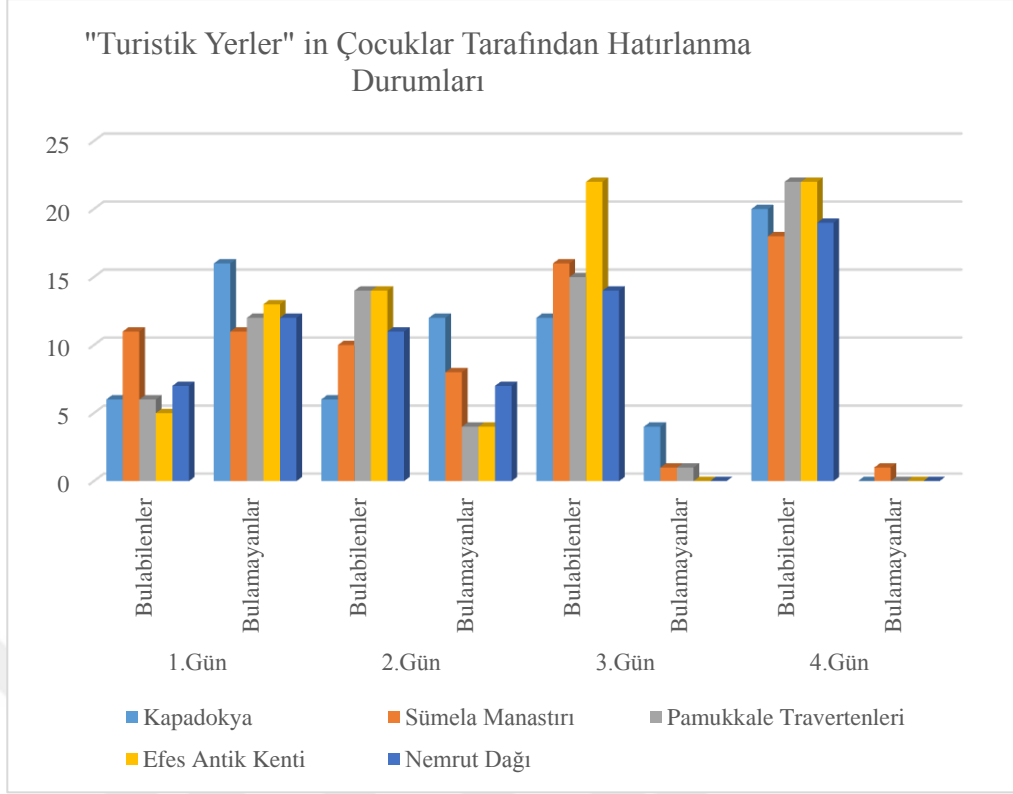
	Tanıtılan Unsurlar	Buldukları İller	Uygulanış Tarihleri
Türkiye'de Yetiştirilen Ürünler	Üzüm	İzmir	13.02.2017
	Fındık	Giresun	13.02.2017
	Kayısı	Malatya	27.03.2017
	Elma	Amasya	27.03.2017
	Antep Fıstığı	Gazi Antep	17.04.2017
Türkiye'de Bulunan Turistik Yerler	Kapadokya	Nevşehir	13.02.2017
	Sümela Manastırı	Trabzon	13.02.2017
	Pamukkale	Denizli	27.03.2017
	Efes	İzmir	27.03.2017
	Nemrut Dağı	Adıyaman	17.04.2017

Etkinliğin uygulanışı: Yere 200x150 boyutlarında Türkiye siyasi haritası serilmiştir. Bütün çocuklar bu haritanın çevresine oturtulmuştur. Çocukların yaşadığı ve uygulamanın yapıldığı yer olan il "otogar" olarak seçilmiş ve yola çıkış noktası olarak belirlenmiştir. Tanıtılan her bir unsur ile ilgili olarak; çocukların bu unsuru tanıma durumlarının tespiti için sohbet etkinliği gerçekleştirilmiştir. Ardından araştırmacı tarafından bu unsurun harita üzerinde bulunduğu yer (il) gösterilmiştir. Tanıtılan unsurlara ait resimler bir torbaya konmuştur. Çocuklar sırayla bu torbanın içine ellerini sokmuş ve tanıtılan unsurları arasından rastgele seçim yapmışlardır.

Resmi seçtikten sonra, araştırmacı tarafından sınıfa getirilen oyuncak direksiyonu ellerine alarak; otogardan ilgili unsurun bulunduğu ile doğru seyahate başlamışlardır. Bu seyahat her çocuk tarafından ikişer defa tekrarlanmıştır. Her uygulamada daha önce tanıtılan sosyo-kültürel unsura bir yenisi eklenmiş, bu unsurların sayısının artması ile birlikte çocuklar bu oyunu en az dörder defa oynamışlardır. Böylelikle bir önceki etkinlikte tanıtılan unsurlar çocuklar tarafından hatırlanarak pekiştirilmiştir. Ayrıca 10 sosyo-kültürel unsurun tanıtılmasının ardından 2 kez tekrar uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çocukların hatırlama dağılım tablosu ek. 5'te verilmiştir. Etkinliğin bulgularına dair tablolara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 17. Türkiye’de Bulunan Turistik Yerlerin Çocuklar Tarafından Harita Üzerinde Bulunma Sonuçları

	1.Gün		2.Gün		3.Gün		4.Gün	
	Bulabilenler	Bulamayanlar	Bulabilenler	Bulamayanlar	Bulabilenler	Bulamayanlar	Bulabilenler	Bulamayanlar
Turistik Yerler								
Kapadokya	6	16	6	12	12	4	20	0
Sümela Manastırı	11	11	10	8	16	1	18	1
Pamukkale Travertenleri	6	12	14	4	15	1	22	0
Efes Antik Kenti	5	13	14	4	22	0	22	0
Nemrut Dağı	7	12	11	7	14	0	19	0

Şekil 5. Turistik Yerler Grafiği

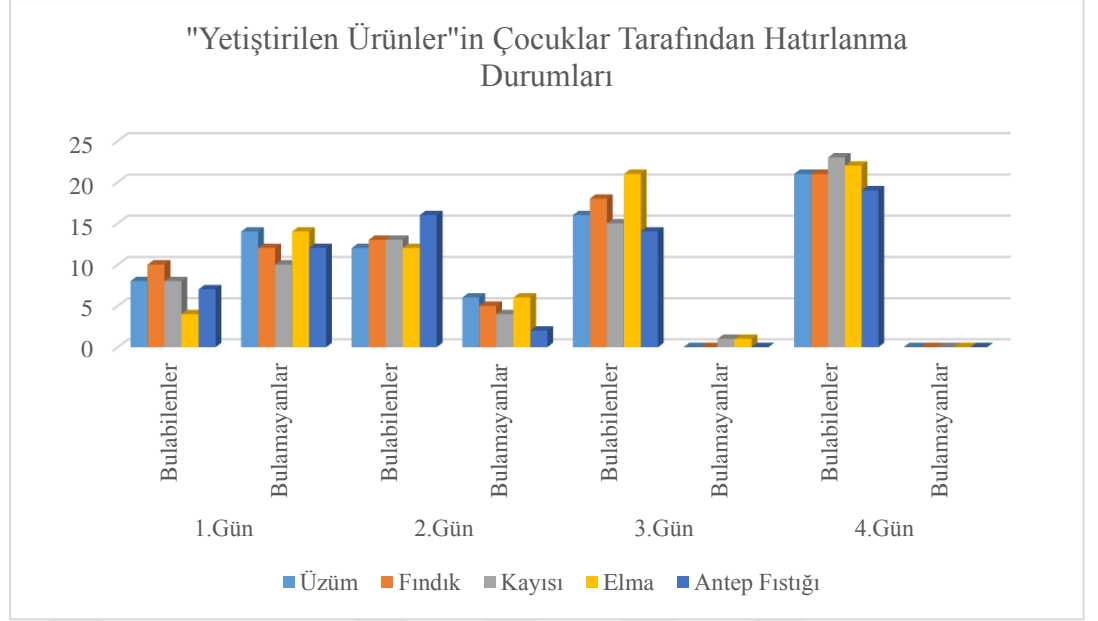
Grafikte bulunabilenler ve bulamayanlar aynı gün sütununda yan yana verilmiştir.

Otogar etkinliği kapsamında tanıtılan “*Turistik Yerler*”e ait unsurları çocukların hatırlama düzeylerini gösteren yukarıdaki tablo ve grafik genel olarak değerlendirildiğinde; etkinliğin ilk gerçekleştirildiği ve son gerçekleştirildiği tarih arasında çocukların hatırlama düzeylerinde bir artış gözlenmektedir. *Otogar* oyunu ilk oynandığında çocukların tarihi yerlerin ve mekanların buldukları yerleri harita üzerinde daha az bulabildikleri görülmektedir. Ancak oyunun dördüncü tekrarında çocukların tarihi yerleri harita üzerinde tespitinde ciddi bir artış olmuştur. *Kapadokya* ilk gün 6 (6/23) çocuk tarafından harita üzerinde bulunabilmişken, etkinliğin gerçekleştirildiği son gün 20 (20/23) çocuk tarafından bulunmuştur. *Kapadokya*’nın tanıtıldığı ilk oyunda 16 çocuk ilgili yeri bulamamışken; son oyunda etkinliğe katılan bütün çocuklar harita üzerinde *Kapadokya*’nın yerini bulabilmiştir. *Sümela Manastırı*’nın tanıtıldığı ilk oyunda, çocuklar tarafından diğer tarihi yerlere oranla harita üzerinde daha fazla bulunabildiği görülmektedir (11/23). Ancak etkinliğin gerçekleştirildiği son gün 18 çocuk *Sümela Manastırı*’nın yerini tespit edebilmiştir. *Pamukkale Travertenlerinin* tanıtıldığı ilk etkinlikte 6 çocuk harita

üzerinde ilgili yer bulabilmiş, 12 çocuk bulamamıştır. 2., 3. ve 4. tekrarlar ile birlikte, çocukların bulma oranı artmıştır. Gerçekleştirilen 4. etkinlikte etkinliğe katılan bütün çocuklar (22) *Pamukkale Travertenlerini* harita üzerinde bulabilmişlerdir. *Efes Antik Kenti*; tanıtılan diğer tarihi yerler ve mekanlar arasında, ilk etkinlikte en az bulunma oranına sahip unsurdur. İlk etkinlikte Efes Antik Kenti'ni 5 çocuk bulabilmiş, 13 çocuk bulamamıştır. Ancak 3. ve 4. tekrarda etkinliğe katılmış olan bütün çocuklar (22), harita üzerinde ilgili tarihi mekânı bulabilmişlerdir. *Nemrut Dağı*'nı ilk etkinlikte 7 çocuk bulabilmiş, 12 çocuk bulamamıştır. Son etkinlikte ise sınıfta bulunan bütün çocuklar (19) *Nemrut Dağını* harita üzerinde bulabilmişlerdir. Bu etkinlik ile çocuklar Türkiye'de bulunan turistik yerlerin görsellerini görmüş-incelemiş, harita üzerinde yerini tanımış ve oyun ile bu tarihi yerin harita üzerindeki konumu pekiştirmiştir. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında; çocukların Türkiye'de bulunan önemli tarihi yerleri tanımaları ve harita üzerinde gösterebilmeleri oldukça önemlidir. Bu iki unsurun tek bir oyunla çocuklara tanıtılması, bu sosyo-kültürel unsurların çocuklar tarafından tanınmasını kolaylaştırmıştır.

Tablo 18. Yetiştirilen ürünlerin Çocuklar Tarafından Harita Üzerinde Bulunma Sonuçları

Yetiştirilen Ürünler	1.Gün		2.Gün		3.Gün		4.Gün	
	Bulabilenler	Bulamayanlar	Bulabilenler	Bulamayanlar	Bulabilenler	Bulamayanlar	Bulabilenler	Bulamayanlar
Üzüm	8	14	12	6	16	0	21	0
Fındık	10	12	13	5	18	0	21	0
Kayısı	8	10	13	4	15	1	23	0
Elma	4	14	12	6	21	1	22	0
Antep Fıstığı	7	12	16	2	14	0	19	0

Şekil 6. Yetiştirilen Ürünler Grafiği

Grafikte bulunabilenler ve bulamayanlar aynı gün sütununda yan yana verilmiştir.

Otogar etkinliği kapsamında “Yetiştirilen “Ürünler” in çocuklar tarafından hatırlama düzeyleri incelendiğinde, ilk etkinlik ile son etkinlik arasında bir artış görülmektedir. Etkinliğin ilk uygulandığında, çocuklar resimleri gösterilen tarım ürünlerini harita üzerinde bulamamışlardır. Ancak dördüncü tekrarda çocukların bu tarım ürünlerini harita bulabildikleri tespit edilmiştir. *Üzümün* (İzmir) tanıtıldığı ilk otogar etkinliğinde 8 çocuk, yetiştigi ili bulabilmiş ancak 14 çocuk bulamamıştır. 2. ve 3. tekrarların akabinde son etkinlikte sınıfta bulunan bütün çocuklar *üzümün* yetiştigi yeri harita üzerinde bulabilmişlerdir. *Fındık* (Giresun) diğer tarım ürünlerine oranla ilk tanıtım oyununda harita üzerinde en fazla bulunabilen unsurdur. İlk etkinlikte sınıfta bulunan 10 çocuk bulabilmiş, 12 çocuk bulamamıştır. Son etkinlikte ise sınıfta bulunan bütün çocuklar (21) *findığın* yetiştigi yeri harita üzerinde bulabilmiştir. *Otogar* etkinliğinde *kayısının* (Malatya) tanıtıldığı ilk etkinlikte 8 çocuk Malatya’yı bulabilmiş, 10 çocuk bulamamıştır. Ancak son etkinlikte sınıfta bulunan bütün çocuklar harita üzerinde Malatya’nın yerini tespit edebilmişlerdir. *Elma*; tanıtılan diğer tarım ürünleri arasında, ilk tanıtımda en az bulunabilme oranına sahip unsurdur. *Elmanın* (Amasya) tanıtıldığı ilk etkinlikte 4 çocuk Amasya’nın yerini bulabilmiş, 14 çocuk bulamamıştır. Son etkinlikte ise diğer tarım ürünlerinde olduğu gibi sınıfta bulunan bütün çocuklar elmanın yetiştigi yeri harita üzerinde

bulabilişlerdir. Son tanıtılan tarım ürünü ise *Antep fıstığıdır*. Gaziantep’te yetişen *Antep fıstığının* yetiştiği yeri ilk oyunda 7 çocuk harita üzerinde bulabilmiş, 2 çocuk bulamamıştır. Son etkinlikte ise sınıfta bulunan 19 çocuk *Antep fıstığının* yetiştiği yeri harita üzerinde bulabilmiştir.

Türkiye’de yetiştirilen tarım ürünlerinin ve bu tarım ürünlerinin yetiştirildiği yerlerin çocuklara tanıtılması, sosyo-kültürel eğitim bağlamında önemli amaçlardan biridir. Bu kapsamda gerçekleştirilen etkinlik ile çocuklar hem harita üzerinde inceleme yaparak Türkiye siyasi haritasını tanımışlar, hem de yer-yön kavramını geliştirmişlerdir. Ayrıca da Türkiye’de yetiştirilen önemli tarım ürünlerinin bazılarını tanımışlardır. Sosyo-kültürel eğitim çocuğun yaşadığı yerlerini tanımalarını amaçlamaktadır. Çocuk yaşadığı dünyayı, ülkeyi, çevresini, beslenmesini sağlayan ürünlerin yetiştiği yerleri tanımalıdır. Bu kapsamda gerçekleştirilen “otogar” oyunu ile çocukların yukarıdaki becerileri sergilemesi ve geliştirmesi sağlanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı; bilişsel gelişimi ile ilgili kazanımlardan “neden sonuç ilişkisi kurar- bir olayın olası nedenleri söyler, bir olayın olası sonuçlarını söyler.” ve “mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular, mekânda konum alır, harita ve krokiyi kullanır.” kazanım ve göstergeleri ekseninde uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların; coğrafi becerilerden *uzaklık ve mesafe algısına ve haritada yer bulma becerisine* sahip oldukları görülmüştür.

4.3.4 Disiplinler Arası Etkinlikler Bağlamında Sergilenen Beceriler

Yapılan etkinlikler sonucunda çocukların sergiledikleri becerilerin etkinlikler bağlamında dağılımını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 19. Disiplinler Arası Etkinlikler Sonucu Çocukların Sergiledikleri Beceriler

Etkinlik adı	Beceriler			Coğrafi Beceriler			Diğer
	Neden-Sonuç İlişkisi	Günlük Hayatla İlişkilendirme	Problem Çözme	Empati	Uzaklık Mesafe Algısı	Haritada Yer Bulma	
Pachwork	√	√					√
Balıkların Başı		√	√	√			

Sosyo-kültürel eğitim bağlamında disiplinler arası etkinlikler sonucunda sergiledikleri becerilerin yansıtıldığı tablo genel olarak değerlendirildiğinde; Pachwork etkinliğinde çocuklarla, tasarruf kavramları üzerine sohbet etkinliği gerçekleştirmiş, bu etkinlik neticesinde onların *neden-sonuç ilişkisi kurma, günlük hayatla ilişkilendirme becerilerini* sergiledikleri tespit edilmiştir. Pachwork etkinliği ile ayrıca çocukların *ekonomi kavramlarını kullandıkları* tespit edilmiştir.

Balıkların başı belada etkinliği kapsamlı bir etkinliktir. Bu etkinlik ile çocukların *çevre duyarlılığı* kazanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen sohbet etkinliği ile çocukların; *günlük hayatla ilişkilendirmeler* yapabildikleri görülmüştür. Ayrıca gerçekleştirilen yaratıcı drama ile çocuklar okyanuslarda bulunan balıkların sorunları çözebilmek için *empati ve problem çözme becerileri* sergiledikleri tespit edilmiştir.

Otogar etkinliği bir süreç etkinliğidir. Harita üzerinde gerçekleştirilen bu etkinlik ile çocuklar; kendilerine tanıtılan sosyo-kültürel unsurların buldukları yerleri, harita üzerinde bularak etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik sonucunda harita becerilerinde olan; *uzaklık mesafe algısı becerilerini* sergiledikleri görülmüştür.

4.4 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ BAĞLAMINDA BULGULAR

Bu temada; sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen etkinlerin değerlendirilmesi bağlamında çocuklar ile TV programı çekimleri gerçekleştirilmiş ardından bire bir görüşmeler yapılmıştır. Gerçekleştirilen etkinliklerin bulgulanırılmasına yer verilmiştir.

4.4.1 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Tarih ve Sosyoloji Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular

Bu tema bağlamında gerçekleştirilen tarih (ünlü Türk büyükleri), tarih-sanat (filografi, Motiflerimden Mesajım Var, Yaprak Boyama, Kumaş Baskı ve Ebru) ve tarih-sosyoloji (nasıl seyahat ederdik ve Osmanlı mutfak) etkinliklerinin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak çocuklar ile TV programı hazırlanmış ve çekimleri yapılmıştır. Daha sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Değerlendirme etkinlikleri kapsamında ilk olarak TV programı için hazırlıklar yapılmıştır. Bu etkinlik kapsamında ilk olarak çekim ekibi oluşturulmuştur. Gönüllü olan çocuklar arasından kameraman sunucu ve röportaj yapılacak kişi seçilmiştir. Röportaj yapılacak kişi geçmişte yaşamış olan ünlü Türk büyüklerinden istediğinin rolüne girerek röportaj gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte; tanıtılan bütün ünlü Türk büyüklerinin rolüne giren çocuklar ile röportaj gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte gerçekleştirilen ilgili konuşmalara aşağıda yer verilmiştir. Etkinliklerde ele alınan bütün ünlü Türk büyükleri ile gerçekleştirilen röportaj tek bir diyalogda verilmiştir.

Diyalog 50: Geçmiş Yolculuk

Uygulama Tarihi: 31.05.2017

- (1) **Muhabir KZ:***Evet sayın seyirciler bugün geçmişe yolculuğa gidiyoruz. Karşımızda Mimar Sinan var. Evet Mimar Sinan. Bize kendinizden bahseder misiniz?*
- (2) **ED:***Ben Mimarım. Evler köprüler yaparım. Koyunlar geçsin diye köprü yaptım.*
- (3) **Muhabir KH:***Köroğlu ile birlikteyiz. Bize bir şeyler anlatacak?*
- (4) **KG:***Ben şarkılar yazarım. Hatta yazdım. Anneme yazdım. Onu çok sevdiğimi söyledim.*
- (5) **Muhabir KA:***Merhabalar sayın seyirciler. Bugün geçmişe gidiyoruz. Bakalım Mehmet Akif Ersoy bize neler anlatacak?*
- (6) **KZP:***Ben Mehmet Akif Ersoy. İstiklal Marşını yazdım [İstiklal Marşı 'nı okur].*
- (7) **Muhabir KZS:***Yanımızda Ertuğrul Gazi var. Bize kendinden bahsetsene.*
- (8) **EY:***Ben Ertuğrul Gazi. Benim bir bayrağım var. Topraklarım ve atım var. İnsanları yönetiyorum.*

Gerçekleştirilen TV programının söylemlerinin yer aldığı diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların tanıtılan ünlü Türk büyüklerini hatırladıkları görülmektedir. Çocuklar eski dönemlerde yaşamış olan ve etkinliklerde yer alan ünlü Türk büyüklerinin rollerine girerek, tarihsel empati yapmışlardır. O dönemde yaşayan bir insan gibi konuşarak, zaman algısına ve geçmiş zaman algısı becerilerini sergilemişlerdir.

Osmanlı Mutfak etkinliğinin TV çekiminde Osmanlı Mutfağında bir aşçı, Nasıl Seyahat Ederdik? etkinliklerinin TV çekimlerinde ise geçmişte yaşayan bir köylü rolüne girmiş, çocuklarla röportaj yapılmıştır. İlgili söylemlere aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 51: Geçmiş Yolculuk 2

Uygulama Tarihi: 31.05.2017

- (1) **Muhabir KM:** *Yanımızda bir aşçı var. Bu aşçı Osmanlı Mutfağında çalışıyor. Bize yaptığı yemekleri anlatacak.*
- (2) **KEL:** *Ben kavunla ve ayvayla yemek yapıyorum. Onları tadıcı başı tadıyor. Ayrıca çorbayı başkası yapıyor.*
- (3) **Muhabir KES:** *Burada bir köylü amca var. “Amca nasıl geziyorsun? Neye biniyorsun?”*
- (4) **EU:** *Bu bir at. Atla geziyorum ben. Bazen arkasına araba bağlıyorum. Onu arabayla sürüyorum. Ama ilerde belki başka arabalar olabilir.*

Geçmişte yaşamış insanların günlük hayatlarında var olan unsurların tanıtıldığı tarih-sosyoloji etkinliklerinin TV programı diyalogu genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların o dönemde yaşamış insanların rollerine girerek, gerçekleştirilen tanıtım etkinlikleri ile ilgili söylemlerde buldukları görülmektedir. KEL s-2: “*Ben kavunla ve ayvayla yemek yapıyorum. Onları tadıcı başı tadıyor. Ayrıca çorbayı başkası yapıyor.*” söylemi ile Osmanlı mutfak etkinliği kapsamında tanıtılan Osmanlı yemeklerini ve Osmanlı aşçısını hatırlayarak bilgi verdiği görülmektedir. EU ise geçmişte yaşamış bir köylü rolü kapsamında; s-4: “*Bu bir at. Atla geziyorum ben. Bazen arkasına araba bağlıyorum. Onu arabayla sürüyorum. Ama ilerde belki başka arabalar olabilir.*” söyleminde bulunarak, tarihsel empati yapmıştır. Bunun yanı sıra geçmişten geleceğe yönelik tahminlerde bulunmuştur. Bu durumda onun değişim ve süreklilik algısını sergilediği söylenebilir.

Tarih-sanat etkinliklerinin TV çekimleri için çocuklar, ilgili sanat dalını icra eden sanatkârlar rollerine girerek röportaj gerçekleştirmişlerdir. Her sanatçı kendi sanat dalı ile ilgili muhabir ile konuşmuştur. İlgili söylemlere aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 52: Sanatçılarımız

Uygulama Tarihi: 31.05.2017

- (1) **Muhabir KE:** *Sayın seyirciler; bir filografi ustasıyla birlikteyiz. Bize bir filografi yapacak.*
- (2) **KÖB:** *Bakır ince kahverengi teller var. Bunları çiviye sarıyoruz. Şekil oluyor. [Anlatırken eli ile bakır teli çiviye sarma hareketini göstermektedir.]*
- (3) **Muhabir KEL:** *KZ bize kilimleri tanıtacak. Bakalım nasıl kilimler yapıyor?*
- (4) **KZ:** *Böyle mutlu olunca kilim yapıyorum. Kuşlar ve kelebekler yapıyorum.*
- (5) **Muhabir KŞ:** *Yanımızda kumaş baskı ustası var. [Mikrofonu uzatır]*
- (6) **KNZ:** *Ben şekiller yapıyorum. Böyle siyah bir şey var. Onu boyaya batırıp t-shirtlere basıyorum. Resim çıkıyor.*
- (7) **Muhabir ED:** *Yaprak boyama ustamız bize yaprakları anlatacak.*
- (8) **KA:** *Yapraklara şekiller çiziyoruz. Ne istiyorsak. Papatya çizdim.*
- (9) **Muhabir EU:** *Ebru yapan KES var yanımda. Yaptığı ebruları nasıl yaptığını anlatacak.*
- (10) **KES:** *Ben ebru yapmayı çok seviyorum. Boyaları suya damlatıyorum. Sonra kağıtları koyuyorum Şöyle çekiyorum [Eliyle ebru kağıdını ebru teknesinden çekme hareketini gösterir].*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların tarih-sanat etkinlikleri kapsamında tanıtılan sanat dallarını hatırladıkları görülmektedir. Çocuklar sanat dalları ile yapılan ürünlerin nasıl yapıldığı ile ilgili bilgiler vermişlerdir. KNZ'nin s-6: "Ben şekiller yapıyorum. Böyle siyah bir şey var. Onu boyaya batırıp t-shirtlere basıyorum. Resim çıkıyor." ve KES'nin s-10: "Ben ebru yapmayı çok seviyorum. Boyaları suya damlatıyorum. Sonra kağıtları koyuyorum Şöyle çekiyorum" söylemleri bu durumun göstergesidir. Bu etkinlik ile çocukların tanıtılan sanat dallarını icra eden sanatçıların yerine kendilerini koyarak, bu sanat dallarını tanıtmışlardır.

Tarih ve sosyoloji bağlamında gerçekleştirilen TV programı etkinliği genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların tanıtım etkinliklerinde vurgulanan unsurları hatırladıkları ve girdikleri rollere bu unsurları aktardıkları görülmüştür. Çocukların empati, tarihsel empati, zaman algısı, geçmiş zaman algısı ve değişim ve süreklilik becerilerini sergiledikleri görülmektedir. Çocukların hem eğleneceği hem de aktif katılım sağlayacağı bu tür etkinlikler ile sosyo-kültürel eğitim unsurlarının tanıtılması daha verimli olacaktır.

Tarih-sosyoloji etkinlikleri neticesinde çocuklar ile yapılan görüşmeler sonucunda çocukların hatırlama düzeylerini gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo20. Tarih- Sosyoloji Etkinleri Sonucunda Çocukların Hatırlama Düzeyleri

No	İsim kodu	Mimar Sinan	Köroğlu	Mehmet Akif Ersoy	Ertuğrul Gazi	Filografı	Ebru	Yaprak Boyama	Motiflerimden Mesajım var	Kumaş Baskı	Osmanlı Saray Mutfağı	Nasıl Seyahat Ederdik?	Toplam
1	EY	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
2	KZP	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	9
3	EÇ	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	9
4	KNZ	-	+	+		+	+	+	-	+	+	+	8
5	EU	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	10
6	KZS	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	10
7	KA	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	9
8	KM	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	9
9	KÖB	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
10	KE	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	9
11	ED	+	+	+		+	+	+	+	+	-	+	9

12	KES	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
13	KEL	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	10
14	KH	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	9
15	KG	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	10
16	KY	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	9
17	EM	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	9
18	KN	-	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	8
19	EÖ	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	10
20	KZ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
21	EG	+	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	8
22	KŞ	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	10
23	KS	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	9
Toplam			20	20	22	16	21	22	19	19	22	18	20

Tarih-sosyoloji teması bağlamında tanıtılan etkinliklerin çocuklar tarafından hatırlama düzeylerini gösteren yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; 4 çocuğun (EY, KÖB, KES, KZ) bütün etkinlikleri hatırladığı görülmektedir. Hatırlama düzeyi en düşük olan çocuklar KN ve KNZ'dir. 8 etkinlik hatırlamışlardır. Ayrıca çocuklar tarafından en fazla (22/23) hatırlanan etkinlikler; Kumaş Baskı ve Ebru etkinliği olduğu görülmüştür. Ertuğrul Gazi etkinliği ise 16 çocuk tarafından hatırlanarak, hatırlama düzeyi en düşük (16/23) etkinlik olmuştur.

4.4.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Coğrafya Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular

Bu tema bağlamında gerçekleştirilen Dünyamızı Gezelim ve Bölgeler Serüveni etkinliklerinin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak çocuklar ile TV programı hazırlanmış ve çekimleri yapılmıştır. Daha sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bütün röportajlar yere derilen dünya siyasi haritası ve duvara asılmış olan Türkiye siyasi haritası çevresinde gerçekleştirilmiştir.

Tarih-sosyoloji değerlendirme etkinliklerinde olduğu gibi bu etkinlikte de ilk olarak TV programı için hazırlıklar yapılmıştır. Bu etkinlik kapsamında çekim ekibi oluşturulmuştur. Gönüllü olan çocuklar arasından kameraman sunucu ve röportaj yapılacak kişi seçilmiştir. Röportaj yapılacak kişi ilgili bölge veya ülkede yaşayan kişi ile röportaj gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte gerçekleştirilen konuşmalara aşağıda yer verilmiştir. Ülkeler ile ilgili gerçekleştirilen röportaj tek diyalogda verilmiştir.

Diyalog53: Dünyamızı Gezelim

Uygulama Tarihi: 31.05.2017

- (1) **Muhabir KM:***Bugün İtalya'dayız sevgili seyirciler. Bakalım İtalya nasıl bir yer.*
- (2) **EY:** *Pizza çok severiz. Hep yeriz. Evlerimizin arasında sular var. Ama çok değil.*
- (3) **Muhabir KZP:** *Dünyamızı gezelim programından herkese merhaba. Bugün İspanya'ya geldik. Bakalım nasılmış İspanya?*
- (4) **KÖB:***İspanya çok güzel. Biz flemenko oynamayı çok seviyoruz.*
- (5) **Muhabir EÇ:***Hindistan'da bir düğündeyiz. Düğünü dinleyelim.*
- (6) **KY:***Bizim düğünlerde çok çiçek olur. Rengarenk gelinlikler olur. Müzikler vardır.*
- (7) **Muhabir ED:***Japonya'dayız. Japonya'da insanlar nasılmış?*
- (8) **KZS:***Koniçiva [Japon selamlama hareketini yapar]. Bizler kimono giyiyoruz. Evlerimiz hep ağaç. Çubuk makarna yiyoruz.*
- (9) **Muhabir KEL:***Sayın seyirciler burası Mısır. Mısır'da bir insanla konuşuyoruz. Bize Mısır'ı anlatacak.*
- (10) **KZ:***Burada develere bineriz. Onlar hiç susamaz. Her yer çöl. Sarı topraklar.*

Gerçekleştirilen TV programının söylemlerinin yer aldığı diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların tanıtılan ülkeleri hatırladıkları görülmektedir. Çocuklar o ülkede yaşayan insanların yerine kendilerini koyarak, bilgi vermişlerdir. KZS s-8: “Koniçiva” söylemi ile ülkeye ait konuşma örneği vermiştir. Ayrıca KZS (s-8) ve EY (s-2) ülkelere ait yöresel yemeklerden de bahsetmişlerdir.

Ardından Bölgeler Serüveni etkinliklerinin röportajları gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte gerçekleştirilen konuşmalara aşağıda yer verilmiştir. Bölgeler ile ilgili gerçekleştirilen röportaj tek diyalogda derlenmiştir.

Diyalog 54: Bölgeler Serüveni

Uygulama Tarihi: 31.05.2017

- (1) **Muhabir KZ:***Karadeniz Bölgesini geziyoruz hep birlikte. Burada bir amca var. Bakalım bize neler anlatacak?*
- (2) **EY:** *Uyyy Uşağum. Ben çok çay severim. Ayrıca Mısır ekmeği de severim. Düğünlerde böyle oynarız [Horon oyunu figürleri gösterir].*
- (3) **Muhabir KM:** *Ege Bölgesi burası. Teyzemiz anlatsın.*
- (4) **KES:***Zeytin var. Harmandalı oynarız.*
- (5) **Muhabir KH:***Doğu Anadolu Bölgesindeyiz.*
- (6) **EÇ:***Çayda Çıra oynarız mumlarla.*
- (7) **Muhabir KA:***Güneydoğu Anadolu Bölgesi burası. Buraları bize amcamız anlatsın.*
- (8) **EM:***Ben çiğköfte çok severim. Böyle de halay çekerim [Halay oyunu figürleri gösterir].*
- (9) **Muhabir EU:***Marmara Bölgesi burası. Burayı KEL anlatacak.*

- (10) **KEL:***Böyle oyunlar oynanır [Roman oyunu figürleri gösterir].Ayrıca tatlı yeriz.*
- (11) **Muhabir KZP:***Akdeniz Bölgesi'ndeyiz.*
- (12) **ED:***Mercimek köftesi yeriz biz. Portakal toplarız. Ayrıca burası hep sıcak.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların bölgeler ile ilgili olarak en fazla yöresel yemeklerini ve yöresel oyunlarını hatırladıkları görülmektedir. Çocukların yöresel oyunları figürleri ile göstermeye çalışmışlardır. EY'nin s-2: “*Uyyy Uşağum. Ben çok çay severim. Ayrıca Mısır ekmeği de severim. Düğünlerde böyle oynarız [Horon oyunu figürleri gösterir].*” söylemleri bu tespitlere örnek olarak gösterilebilir.

Coğrafya etkinlikleri neticesinde çocuklar ile yapılan görüşmeler sonucunda çocukların hatırlama düzeylerini gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo21. Coğrafya Etkinlikleri Sonucunda Çocukların Hatırlama Düzeyleri

No	İsim kodu	İtalya	İspanya	Mısır	Hindistan	Japonya	Doğu Anadolu Bölgesi	Marmara Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Batı Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Toplam
1	EY	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
2	KZP	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	9
3	EÇ	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	9
4	KNZ	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	9
5	EU	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	9
6	KZS	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	10
7	KA	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	9
8	KM	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	9
9	KÖB	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	9
10	KE	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	9
11	ED	+	+	+	-	-	+	+	+	-	+	-	7
12	KES	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	9
13	KEL	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	8

14	KH	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	9
15	KG	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	9
16	KY	+	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+	8
17	EM	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+	9
18	KN	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	9
19	EÖ	-	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+	7
20	KZ	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	10
21	EG	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	+	8
22	KŞ	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	9
23	KS	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	8
Toplam		19	19	1	17	18	21	17	19	16	18	22	
		8											

Coğrafya etkinlikleri kapsamında çocukların hatırlama düzeylerini gösteren tablo incelendiğinde; Dünyamızı Gezelim etkinlikleri içerisinde hatırlanma düzeyi en yüksek (19/22) olan ülkelerin İtalya ve İspanya olduğu görülmektedir. En düşük (17/22) olan ülke ise Hindistan'dır. Bölgeler Serüveni etkinliklerinde en yüksek hatırlanma oranı (22/23) olan bölge Karadeniz Bölgesi'dir. Hatırlanma düzeyi en düşük olan (16/23) bölge ise Batı Anadolu Bölgesi'dir. Öte yandan yapılan etkinliklerin tamamını (11/11) EY'nin hatırladığı görülmektedir. EÖ ve ED hatırlama düzeyi en düşük (7/11) olan çocuklardır.

4.4.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Disiplinler Arası Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Dair Bulgular

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen disiplinler arası etkinliklerin değerlendirilmesi, çocuklar ile görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çocukların bu etkinlikleri hatırlama düzeyleri aşağıda yer alan tabloda gösterilmektedir.

Tablo 22. Disiplinler Arası Etkinleri Sonucunda Çocukların Hatırlama Düzeyleri

No	İsim kodu	Pachwork	Balıkların Başı Belada	Otogar	Toplam
1	EY	+	+	+	3
2	KZP	+	+	+	3
3	EÇ	+	+	+	3
4	KNZ	+	+	+	3
5	EU	+	+	+	3

6	KZS	+	-	+	2
7	KA	-	+	+	2
8	KM	+	+	+	3
9	KÖB	+	+	+	3
10	KE	+	+	+	3
11	ED	+	+	+	3
12	KES	+	+	+	3
13	KEL	+	+	+	3
14	KH	+	+	+	3
15	KG	+	+	+	3
16	KY	+	+	+	3
17	EM	+	-	-	1
18	KN	+	+	+	3
19	EÖ	+	+	+	3
20	KZ	+	+	+	3
21	EG	-	+	+	2
22	KŞ	+	-	+	2
23	KS	-	+	+	2
Toplam		20	20	21	

Yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; neredeyse bütün çocukların disiplinler arası etkinlikleri hatırladıkları (17/23) görülmektedir. Sadece EM bir etkinliği hatırlamış diğerlerini hatırlayamamıştır. En fazla(21/22) hatırlanma düzeyine sahip etkinlik Otogar etkinliğidir. Pachwork ve Balıkların Başı Belada etkinlikleri (22/20) çocuk tarafından hatırlanmıştır.

4.5 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA UYGULANAN ETKİNLİKLERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMINDA KAZANIM BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık altında; Sosyo-kültürel eğitim kapsamında hazırlanan ve uygulanan etkinlikler neticesinde çocukların Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanımları karşılama durumları değerlendirilmiştir. İlgili tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 23. Tarih Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanımlar

Kazanım Alanı	Kazanım ve Göstergeler	Mimar Sinan	Köroğlu	Mennet AKI	Fırsav	Ertuğrul Gazi	Nasî Seyhanat	Fırdarîl?	Osmanlı Mutfak	Motiflerimden	Mesajım Var	Ebru	Filografî	Kumaş Baskı	Yaprak Boyama	Toplam	Genel Toplam
Bilişsel Gelişim	1 Zamanla ilgili kavramları açıklar. • Olayları oluş zamanına göre sıralar. • Zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar.	√	√	√	√	√	√	√	√							6	15
	2 Problem durumlarına çözüm üretir. • Problemi söyler. • Probleme çeşitli çözüm yolları önerir.	√	√	√	√	√	√									5	
	3 Neden-sonuç ilişkisi kurar. • Bir olayın olası nedenleri söyler. • Bir olayın olası sonuçlarını söyler.	√						√								2	
	4 Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur. • Nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler.	√														1	

Dil Gelişimi	5	Atatürk'ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar. • Atatürk'ün hayatı ile ilgili belli başlı olguları söyler. • Atatürk'ün getirdiği yenilikleri söyler.	✓									1				
	6	Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar. • Dinlediklerini/izlediklerini açıklar. • Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar.	✓									1				
	7	Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder. • Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar. • Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir.	✓									1				
Sosyal Duygusal Gelişim	8	Kendini yaratıcı yollarla ifade eder. • Nesneleri alışılmışın dışında kullanır. • Özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur.			✓	✓	✓	✓	✓	✓		5				
	9	Sanat eserlerinin değerini fark eder. • Sanat eserleriyle ilgili duygularını açıklar.					✓	✓	✓	✓	✓	5				
	10	Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar. • Başkalarının duygularının nedenlerini söyler. • Başkalarının duygularının sonuçlarını söyler.	✓	✓								2				
Motor Gelişimi	11	Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. • Nesneleri yeni şekiller oluşturacak şekilde bir araya getirir. • Değişik malzemeler kullanarak resim yapar. • Malzemeleri araç kullanarak şekil verir.						✓	✓	✓	✓	5				
Toplam					4	4	4	3	3	2	3	3	2	3	3	34

Tarih-sosyoloji konularının yer aldığı yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim ve motor gelişimine ait toplam 11 kazanımın sosyo-kültürel etkinlikler bağlamında kazandırılabilceği görülmektedir. Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan 5 bilişsel gelişim kazanımının, 12 tarih-sosyoloji etkinliği ile ve 15 kez tekrarla verildiği görülmektedir. Bu gelişim alanı ile “neden-sonuç ilişkisi kurma (2), problem durumuna çözüm bulma (6), nesne ve durumlar ile ilgili tahminde bulunma (1), zamanla ilgili kavramları açıklama (7) ve Atatürk'ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar (1)” kazanımları bağlamında etkinlikler hazırlanmıştır.

Tarih-sosyoloji teması ile dil gelişim alanı kapsamında “dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar (1)” ve “dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder (1)” kazanımları ile etkinlikler hazırlanmış ve uygulanmıştır. Sanat etkinlikleri kapsamında; sosyal duygusal gelişim alanı kazanımları kullanılmıştır. Bu bağlamda

“kendini yaratıcı yollarla ifade eder (5)”, “sanat eserlerinin değerini fark eder (5)” ve “bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar (2)” kazanımlarının yanı sıra motor gelişimi alanında “küçük kas kullanımı gerektiren hareketler yapar (5)” kazanımı kullanılmıştır.

Tablo24. Coğrafya Etkinlikleri Kapsamında Kullanılan Kazanımlar

Kazanım Alanı	Kazanımlar		Bölgeler Serüveni	Karadeniz Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Marmara Bölgesi	Batı Anadolu Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	İtalya	Japonya	Hindistan	Mısır	İspanya	Yervüzü Sekillerim	Toplam	Genel Toplam
	No																
Bilişsel Gelişim	1	Neden-sonuç ilişkisi kurar. • Bir olayın olası nedenleri söyler. • Bir olayın olası sonuçlarını söyler.	√	√	√	√	√	√	√							7	13
	2	Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır. • Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir. • Gösterilen sembolün anlamını söyler.	√	√	√		√	√	√							6	

Sosyal Duygusal Gelişim	3	Farklılıklara saygı gösterir. • İnsanların farklı özellikleri olduğunu söyler.	√	√	√	√	√	5								
	4	Farklı kültürel özellikleri açıklar. • Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri söyler. • Kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler. • Farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler.						10								
			√	√	√	√	√	5								
Motor Gelişimi	5	Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. • Nesnelere koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür. • Malzemeleri elleri ile şekil verir.	√	√	√	√	√	√	6							
									6							
		Toplam	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	2	2	1	29

Coğrafya konularının yer aldığı yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; 5 kazanımın kullanıldığı görülmektedir. Kazanım dağılımı hazırlanan ve uygulanan etkinlikler çerçevesinde değerlendirildiğinde; bölgelerin tanıtılması etkinliklerinde bilişsel gelişim alanı kazanımlarından “*neden-sonuç ilişkisi kurar. (7)*” ve “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıyabilir (6)*” kazanımlarının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çocukların etkinlik kapsamında ürünler üretmesi tasarlandığı için motor gelişimi alanından “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (5)*” kazanımı kullanılmıştır. Ülkelerin tanıtılması etkinliği ise, çocukların farklı kültürleri tanımasını amaçladığı için Okul Öncesi Eğitim programında sosyal duygusal gelişim alanı kazanımları hâkim olmuştur. Bu bağlamda “*farklılıklara saygı gösterir (5)*” ve “*farklı kültürel özellikleri açıklar (5)*” kazanımları kullanılmıştır. Yeryüzü şekilleri etkinlikleri ile çocukların kabartma haritası yapması tasarlandığı için de motor gelişimi alanından “*küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (1)*” kazanımı kullanılmıştır.

Tablo 25. Disiplinle Arası Etkinlikler Kapsamında Kullanılan Kazanımlar

Kazanım Alanı	No	Kazanımlar	Balıkların Başı Belada				Genel Toplam
			Pachwork	Otogar	Toplam		
Bilişsel Gelişim	1	Neden-sonuç ilişkisi kurar. • Bir olayın olası nedenleri söyler. • Bir olayın olası sonuçlarını söyler.	√	√	2		
	2	Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur. • Nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler.	√		1		
	3	Problem durumlarına çözüm üretir. 5. Problemi söyler. 6. Probleme çeşitli çözüm yolları önerir.	√		1	6	
	4	Parça-bütün ilişkisini kavrar. • Bir bütünü parçalarına böler. • Parçaları birleştirerek bütün elde eder.	√		1		
	5	Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular. • Mekânda konum alır. • Harita ve krokiyi kullanır.		√	1		
Motor Gelişimi	6	Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. • Nesnelere koparır/yırtar, sıkır, çeker/gerer, açar/kapar, döndürür. • Malzemeleri elleri ile şekil verir. • Nesnelere yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirir.	√		1	1	
Toplam			2	3	2	7	

Disiplinler arası konularının yer aldığı yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; hazırlanan ve uygulanan etkinliklerin diğer gelişim alanlarına oranlabilişsel gelişim kazanımlarını daha fazla kapsadığı görülmektedir. Pachwork etkinlikleri bilişsel gelişim kazanımlarından “parça-bütün ilişkisini kavrar (1)” ve motor gelişim alanından “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (1)” kazanımı kapsamında şekillenmiştir. Balıkların başı belada etkinlikleri ise bilişsel gelişim alanı kazanımlarından “neden-sonuç ilişkisi kurar (1)”, “nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur (1)” ve “problem durumlarına çözüm üretir (1)” kazanımları merkeze alınarak oluşturulmuştur. Otogar etkinliği diğer etkinliklerden farklı olarak, harita becerisi gerektirdiği için bilişsel gelişim alanından “mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular (1)” kazanımı kullanılarak hazırlanmıştır.

4.6 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA UYGULANAN ETKİNLİKLERİN ORTA OKUL SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMINDA YER ALDIĞI KAZANIMLAR

Çocuğun; erken çocukluk döneminde edineceği her deneyim, gelecek yaşantılarına bir taban oluşturacaktır. Sosyo-kültürel eğitimin temel amaçları incelendiğinde; “*çocuğun yaşadığı dünyayı tanımasını sağlamak, kültüründe var olan unsurları tanıtmak, farklı kültürleri ve bu farklı kültürel unsurları tanıtmak, kendi kültüründe yer alan önemli kişileri tanıtmak*” noktaları karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda okul öncesi dönemde uygulanacak olan sosyo-kültürel eğitim ile çocukların yaşadıkları dünyaya karşı farkındalıklarını artırmak öncelikli amaçlardan biridir. Ayrıca okul öncesi dönemde yapılacak olan sosyo-kültürel eğitim ile gelecek dönemlerde eğitim hayatında karşısına çıkacak olan sosyal bilgiler eğitimi ve hayat bilgisi dersine taban oluşturabilecek deneyimler edinebilecektir. Sosyo-kültürel konular, içerik olarak ilkokul ve orta okul sosyal bilgiler eğitimi programını kapsamaktadır. Bu bağlamda; okul öncesi dönemde verilecek olan sosyo-kültürel eğitim, çocuğun ileride karşılaşacağı sosyal bilgiler eğitimi dersi için ön tanıtım olacaktır. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin, bireyin sadece öğrenim hayatını değil, sosyal hayatını düzenleyen ve etkileyen bir ders olduğu unutulmamalıdır. Çocuk; sosyal bilgiler eğitimi dersinde öğrendiği bilgiler ve kazandığı deneyimleri, günlük hayatına rahatlıkla aktarabilecektir. Bu açıdan erken yaşlarda verilecek bir sosyo-kültürel eğitim, bu sürece katkı sağlayacaktır.

Araştırmada Okul Öncesi Eğitim programından hareketle hazırlanan etkinlikler uygulanmıştır. Aşağıda bu etkinlikler sonucunda, hayat bilgisi dersi programında yer alan kazanımlara karşılık gelen uygulamalar ve kazanımlar gösterilmiştir.

Tablo 26. Okul Öncesi Eğitim Programı Kazanımları ve Hayat Bilgisi Eğitimi Kazanımları Eşleştirme

Okul Öncesi Eğitim Programı Kazanımı	Uygulanan Etkinlik	Hayat Bilgisi Öğrenme Alanı	Hayat Bilgisi Kazanımı
1.Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Otogar	1.Ülkemizde Hayat	1.HB.1.5.1. Yaşadığı yeri bilir.

2.Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular			2. HB.1.5.2. Yakın çevresindeki tarihî, doğal ve turistik yerleri fark eder.
1.Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır.			
2.Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Bölgeler Serüveni	1.Ülkemizde Hayat	1. HB.1.5.3. Ülkemizin genel özelliklerini tanır.
3.Farklılıklara saygı gösterir		2.Doğada Hayat	2. HB.1.6.7. Mevsimleri ve özelliklerini araştırır.
4.Farklı kültürel özellikleri açıklar			
1.Farklılıklara saygı gösterir	Dünyamızı Gezelim	1.Ülkemizde Hayat	1.HB.1.5.4. Ülkemizde, farklı kültürlerden insanlarla bir arada yaşadığını fark eder.
2.Farklı kültürel özellikleri açıklar			
1.Zamanla ilgili kavramları açıklar.			
2.Problem durumlarına çözüm üretir	Nasıl Seyahat Ederdik?	1.Güvenli Hayat	1.HB.2.4.1. Ulaşım türlerini ve araçlarını sınıflandırır.
3.Neden-sonuç ilişkisi kurar.			

Yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde; okul öncesi eğitim programı kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerin, ilkökuller hayat bilgisi eğitimi programı için tanıtım ve ön öğrenme alanı oluşturduğu görülmektedir. Hayat bilgisi eğitim programında yer alan “ülkemizde hayat” öğrenme alanı ile çocuk ülkesine ait tarihsel, kültürel ve ekonomik varlıkları öğrenmektedir. “Doğada hayat” öğrenme alanı çocuğun çevresinde yer alan farklılıkları ve varlıkları öğrenmesini sağlamaktadır. “Güvenli hayat” öğrenme alanı ise çevresinde güvenli bir şekilde yaşamasına olana sağlayan kazanımlar içermektedir. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen “otogar, bölgeler serüveni, nasıl seyahat ederdik?” etkinlikleri ile çocuklar hayat bilgisi eğitimi kazanımlarına ön öğrenmeler ile kazanacaklardır.

Araştırmada Okul Öncesi Eğitim programından hareketle hazırlanan etkinlikler uygulanmıştır. Aşağıda bu etkinlikler sonucunda, Sosyal bilgiler Eğitimi Programında yer alan kazanımlara karşılık gelen uygulamalar ve kazanımlar gösterilmiştir.

Tablo 27. Okul Öncesi Eğitim Programı Kazanımları ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Kazanımları Eşleştirme

Okul Öncesi Eğitim Programı Kazanımı	Uygulanan Etkinlik	Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğrenme Alanı	Sosyal Bilgiler Eğitimi Kazanımı
1.Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Otogar	1.İnsanlar Yerler ve Çevreler 4. Sınıf	1.SB.4.3.1.Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.
2.Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular		2.İnsanlar Yerler ve Çevreler 5. Sınıf	2. SB.5.2.2. Çevresindekidoğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.

1.Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır.			
2.Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Bölgeler Serüveni	1.İnsanlar Yerler ve Çevreler 4. Sınıf	1.SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır. 2.SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşamından örnekler vererek açıklar.
3.Farklılıklara saygı gösterir		2.İnsanlar Yerler ve Çevreler 5. Sınıf	
4.Farklı kültürel özellikleri açıklar			
1.Farklılıklara saygı gösterir 2.Farklı kültürel özellikleri açıklar	Dünyamızı Gezelim	Küresel Bağlantılar 4. Sınıf	SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır
1.Zamanla ilgili kavramları açıklar. 2.Problem durumlarına çözüm üretir 3.Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Nasıl Seyahat Ederdik?	Birey ve Toplum 4. Sınıf	SB.4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar
1.Sanat eserlerinin değerini fark eder 2.Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.	Tarih-Sanat	Birey ve Toplum 4. Sınıf	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.
1.Zamanla ilgili kavramları açıklar. 2.Problem durumlarına çözüm üretir 3.Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Ünlü Türk Büyükleri	Birey ve Toplum 4. Sınıf Kültür ve Miras 4. sınıf	SB.4.1.4. Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar. SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.

Otogar etkinlikleri, çocuğun haritayı algılama ve kullanma becerisini artırırken, ülkesinde yetişen tarım ürünleri ile tarihi yerleri tanımasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan “*neden-sonuç ilişkisi kurar ve mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular*” kazanımlarından hareketle etkinlikler uygulanmıştır. Bu kazanım ve uygulamanın Sosyal bilgiler Eğitimi Programında yer alan “*İnsanlar Yerler ve Çevreler*” öğrenme alanının 4. ve 5. Sınıf kazanımları arasında bulunan “*çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur ve çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır*” kazanımlarına hazırlık oluşturduğu düşünülmektedir.

Bölgeler serüveni etkinlikleri, çocuğun yaşadığı ülkesi içerisinde var olan coğrafi bölgeleri hem coğrafi hem de kültürel olarak tanımasını amaçlamaktadır. Bu noktadan hareketle Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan “*günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır, neden-sonuç ilişkisi kurar, farklılıklara saygı gösterir ve farklı kültürel özellikleri açıklar*” kazanımları ekseninde etkinlikler hazırlanmış ve uygulanmıştır. Bu etkinlikler ile tanıtılan bölgelerin yöresel unsurları, iklimi ve haritadaki konumu çocuklara tanıtılmıştır. Bu kazanımlar sonucu uygulanan etkinliklerin Sosyal Bilgiler Eğitim Programında yer alan “*İnsanlar Yerler ve Çevreler*” öğrenme alanının 4. ve 5. Sınıf kazanımları arasında bulunan “*çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır ve yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar*” kazanımlara taban oluşturduğu gözlenmiştir.

Dünyamızı gezelim etkinlikleri kapsamında, dünyanın farklı kıtalarında bulunan ve kültürel olarak birbirinden farklı beş ülke, çeşitli etkinlikler ile çocuklara tanıtılmıştır. Uygulanan bu etkinlikler, Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan “*farklılıklara saygı gösterir ve farklı kültürel özellikleri açıklar*” kazanımları merkeze alınarak hazırlanmış ve uygulanmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi, çocukların hem kendi kültürünü hem de farklı kültürleri tanımasını ve anlamasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda uygulanan *dünyamızı gezelim* etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Programında yer alan “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanının 4. sınıf kazanımları arasında bulunan “*dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır*” kazanımına hazırlık olduğu düşünülebilir.

Nasıl Seyahat Ederdik? etkinlikleri kapsamında ulaşım araçlarının kronolojik olarak kullanımı çocuklara tanıtılmıştır. Uygulanan bu etkinlik okul öncesi eğitim programında yer alan “*zamanla ilgili kavramları açıklar, problem durumlarına çözüm üretir ve neden-sonuç ilişkisi kurar.*” Kazanımlarından hareketle uygulanmıştır. Sosyal bilgiler eğitim programı çocukların değişim ve sürekliliği algılama becerisini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda programda yer alan 4. sınıf “*birey ve toplum*” öğrenme alanı kazanımlarından “*yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar*” kazanımına hazırlık olarak değerlendirilebilir.

Tarih-sanat etkinlikleri çocukların kültürlerine ait sanat örneklerini tanımalarını ve bu sanat örneklerinden örnekler yaparak, bu sanat dallarını deneyimlemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda okul öncesi eğitim programında “*sanat eserlerinin*

değerini fark eder ve kendini yaratıcı yollarla ifade eder” kazanımlarından hareketle etkinlikler hazırlanmıştır. Bu uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların kazanmış oldukları beceriler doğrultusunda; sosyal bilgiler eğitim programında yer alan 4. Sınıf birey ve toplum öğrenme alanı “ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir” kazanımına hazırlıklı olduğu söylenebilir.

Araştırmada uygulanan *ünlü Türk büyükleri etkinlikleri*; Türk tarihinde yaşamış olan önemli kişilerin hayatının çocuklara tanıtılmasıdır. Bu kapsamda uygulanan etkinlikler okul öncesi eğitim programında *“zamanla ilgili kavramları açıklar, problem durumlarına çözüm üretir ve neden-sonuç ilişkisi kurar”* kazanımlarını kazandırmıştır. Bu deneyimler ile çocukların, sosyal bilgiler eğitim programında yer alan 4. sınıf birey ve toplum öğrenme alanı *“kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar”* ve kültür ve miras öğrenme alanı 4. sınıf *“sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar”* kazanımına deneyim geliştirdiği düşünülebilir.

Sosyo-kültürel eğitim konuları, sosyal bilgiler eğitimi konularını içerik olarak kapsamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yukarıda da görüldüğü gibi, okul öncesi dönemde uygulanacak sosyo-kültürel eğitim etkinlikleri ile çocuklar gelecekteki sosyal bilgiler eğitimi dersine ön öğrenme oluşturacaktır. Ayrıca sosyal bilgiler eğitimi dersi konularının, çocuğun günlük ve sosyal yaşantısını kapsayan konular bakımından zengin olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda erken yaşlarda edinilen bu deneyimler, gelecek yaşantılar için önem arz etmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, önceki bölümde elde edilmiş olan bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Daha sonra sonuçlar doğrultusunda, öneriler getirilmiştir.

5.1 SONUÇ

Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında; tarih-sosyoloji, coğrafya ve disiplinler arası teması etkinlikleri uygulanmıştır.
  - Sosyo-kültürel eğitim kapsamında, *tarih ve sosyoloji* teması çerçevesinde, “*ünlü Türk büyükleri (Mimar Sinan, Mehmet Akif Ersoy, Köroğulu ve Ertuğrul Gazi), nasıl seyahat ederdik?, motiflerimden mesajım var, Osmanlı saray mutfağı ve tarih sanat (filografi, kumaş baskı, yaprak boyama ve ebru)*” etkinliklerinin uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir. Bu tema için; “*drama, resim yapma ve anlatma, çizgi film izleme, şarkı söyleme ve ürün oluşturma*” etkinliklerinin kullanılabilceği görülmüştür.
  - Sosyo-kültürel eğitim kapsamında, *coğrafya* teması kapsamında; “*dünyamızı gezelim (İtalya, İspanya, Mısır, Hindistan ve Japonya), bölgeler serüveni (Karadeniz Bölgesi, Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Batı Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi) ve yeryüzü şekillerim*” etkinliklerinin uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir. Bu tema bağlamında; “*drama, resim yapma, ürün oluşturma, çizgi film izleme ve dans*” etkinliklerinin kullanılabilceği görülmüştür.

- Son tema olan sosyo-kültürel eğitim kapsamında, *disiplinler arası* teması çerçevesinde; “*pachwork, balıkların başı belada ve otogar*” etkinliklerinin gerçekleştirilebileceği görülmüştür. Bu tema kapsamında; *ürün oluşturma, “video izleme, drama ve resim yapma ve anlatma*” etkinliklerinin kullanılabilmesi tespit edilmiştir.
2. Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim kapsamında toplam 29 ana etkinlik, 104 alt etkinlik uygulanmıştır. Hemen hepsinde hatırlanma düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür.
- *Tarih ve sosyoloji teması* kapsamında; 12 ana etkinlik, 40 alt etkinlik uygulanmıştır. Uygulanan etkinliklerden en fazla hatırlanma düzeyine sahip etkinlik; (22/23) *Ertuğrul Gazi ve Osmanlı Mutfak* etkinliğidir. Hatırlama düzeyi en düşük etkinlik ise (23/16) *filografi* etkinliğidir. Tarih-sosyoloji teması bağlamında yapılan 12 ana etkinlikten; 4 çocuğun 12’sini, 5 çocuğun 11’ini, 11 çocuğun 10’unu ve 3 çocuğun 9’unu hatırladığı tespit edilmiştir.
  - *Coğrafya* teması kapsamında; 14 ana etkinlik, 53 alt etkinlik uygulanmıştır. Uygulanan etkinliklerden en fazla hatırlanma düzeyine sahip etkinlik (23/22) *yeryüzü şekillerim* etkinliğidir. En düşük hatırlama düzeyine sahip etkinlik ise (23/17) *Hindistan* etkinliğidir. Coğrafya teması çerçevesinde gerçekleştirilen 14 ana etkinlikten; 1 çocuğun 11’ini, 2 çocuğun 10’unu, 14 çocuğun 19’unu, 4 çocuğun 8’ini ve 2 çocuğun 7’sini hatırladığı tespit edilmiştir.
  - *Disiplinler arası* teması kapsamında; 3 ana etkinlik, 11 alt etkinlik uygulanmıştır. Uygulanan etkinliklerden en fazla hatırlanma düzeyine sahip etkinlik (23/21) *otogar* etkinliğidir. *Pachwork ve balıkların başı belada* etkinlikleri aynı hatırlanma düzeyine (23/20) sahiptir. Disiplinler arası teması çerçevesinde gerçekleştirilen 3 ana etkinlikten; 17 çocuk tamamını, 5 çocuk 2’sini ve 1 çocuk 1’ini hatırlamıştır.
3. Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan etkinliklerle şu becerilerin sergilendiği görülmüştür:
- *Tarih-sosyoloji* teması etkinlikleri sonucunda; *eleştirel düşünme alt düşünme basamakları, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve*

sürekliliği algılama, problem çözme, yaratıcılık, empati, düş güçlerini kullanma ve medya etkisi,

- *Coğrafya teması etkinlikleri sonucunda; eleştirel düşünme ve alt düşünme basamakları, zaman ve kronolojiyi algılama, haritada yer bulma, uzaklık mesafe algısı, düş güçleri ve medya etkisi,*
- *Disiplinler arası teması etkinlikleri sonucunda; eleştirel düşünme becerisi, problem çözme becerisi empati, haritada yer bulma ve uzaklık mesafe algısı.*

4. Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim bağlamında uygulanan etkinliklerle;

- *Tarih ve sosyoloji etkinlikleri kapsamında; okul öncesi eğitim programında yer alan bilişsel gelişim alanından 5, dil gelişimi alanından 2, sosyal-duygusal gelişim alanından 3 ve motor gelişim alanından 1, toplam 11 kazanım,*
- *Coğrafya etkinlikleri kapsamında; okul öncesi eğitim programında yer alan bilişsel gelişim alanından 2, sosyal-duygusal gelişim alanından 2 ve motor gelişim alanından 1 toplam 5 kazanım,*
- *Disiplinler arası etkinlikleri kapsamında; okul öncesi eğitim programında yer alan bilişsel gelişim alanından 5 ve motor gelişim alanından 1 toplam kazanım kazandırıldığı tespit edilmiştir.*

5.2 TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma süresince alt problemler çerçevesinde elde edilen bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Araştırma süresince elde edilen bu sonuçlar yapılan diğer çalışmalar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

5.2.1 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Seçilen Konuların Nasıl Ve Hangi Etkinlikler İle Öğretileceğine Dair

Okul öncesi dönemde çocukların sosyo-kültürel eğitim almaları önemlidir. Çocuğun yaşadığı dünyayı anlamlandırabilmesi, kültürünü tanıması, çevresinde ve dünyada var olan diğer kültürleri tanıması ve gelecek yaşantılarına sosyal ve bilişsel bağlamda

temel edinebilmesi için okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim gereklidir. Bu gereklilik ve önem noktasında; sosyo-kültürel eğitim için seçilen etkinlikler çocuğun; bilişsel, duyuşsal, sosyal-duygusal ve motor becerilerine uygun olmalıdır.

Uçuş Güldalı (2017) okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapmış olduğu literatür çalışmasında; dünyada bu dönemde sosyal bilgiler eğitimi çalışmalarının en fazla olduğu ülkenin ABD olduğunu ifade etmiştir. ABD’de okul öncesi dönemde verilen sosyal bilgiler eğitiminin; bilgi, beceri, değerler ve vatandaşlık temeline dayandığını aktarmıştır. ABD çok kültürlü yapısını eğitim programlarına yansıtmaktadır. Eğitim programları eyaletler arasında farklılık gösterse de merkezde; tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi konuları okul öncesi dönemde sosyal bilgiler eğitim kapsamını oluşturmaktadır. Illinois Erken Öğrenme ve Gelişim Standartları incelendiğinde; sosyal bilgiler içerikleri ekseninde kazanımlar olduğu görülmektedir. Ekonomi, coğrafya, tarih ve vatandaşlık disiplinlerinin erken yaşlarda çocuklara aktarılabilmesi için etkinlik örnekleri mevcuttur (IELDS, 2013).

ABD, U.S. Department of Education adı altında; okul öncesi dönemde tarih ve coğrafya eğitimi ile ilgili kazanımlar ve etkinlik örnekleri yayınlamıştır. Bu kazanım ve etkinlik örnekleri değerlendirildiğinde; çocukları yakından-uzağa, yaşadıkları dünyayı algılamalarını sağlayacak uygulamalar olduğu görülmektedir U.S. Department of Education, 2004). Sosyal bilgiler eğitimi, sadece disiplinler ile ilgili bilgiler sunmanın yanı sıra, çocuklarda birçok becerilerin geliştirilmesine de olanak sağlamaktadır.

Erken çocukluk döneminde iyi planlanmış bir eğitim; çocuğun birçok becerisini harekete geçirecek düzeyde etkinlik ve uygulamaların gerçekleştirilmesi ile sağlanabilir. İlgil ve merakın üst düzeyde olduğu bu dönemde, çocukların aktif katılım sağlayacakları, ilgi-dikkat ve motivasyonlarının uzun süreli yüksek kalacağı ve etkinlikler sonucunda öğretmenin kolaylıkla ve anlaşılabilir değerlendirmeler yapabileceği etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması önemlidir (Mcafee ve Leong, 2012). Bu bağlamda hazırlanacak ve uygulanacak etkinliklerin, çocukların birçok gelişimsel noktalarına hitap eden ve öğretmenin güvenilir değerlendirmeler alabileceği etkinlikler olmalıdır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında bulunan sınıflar; çocukların ilgi ve dikkatlerini çekecek, sürekli etkileşim sağlayabileceği etkinlik köşelerine sahiptir. Bu etkinlik

köşeleri ve sınıf ortamları, öğrenmenin ve ilginin en aktif olduğu çocuklar için birçok etkinlik türünün uygulanabilmesine olanak sağlamaktadır (Tok, 2010). Sınıfların ve çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alındığında; seçilen temalar bağlamında birçok etkinlik hazırlamıştır.

Araştırmada sosyo-kültürel eğitim bağlamında seçilen temalar için okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımları merkeze alan etkinlikler hazırlanmıştır. Sosyo-kültürel eğitim konuları, çok farklı disiplinleri bünyesinde barındırdığı için geniş bir yelpazeye sahiptir. Her disiplin kendi doğasına ait bilgilere, beceriler ve etkinliklere sahiptir. Bu bağlamda temalar merkezinde kullanılan etkinlikleri, konu kapsamını yansıtır niteliktedir. Tarih-sosyoloji teması bağlamında ana etkinlik olarak; *çizgi film izleme, resim yapma, drama yapma ve anlatma, şarkı söyleme ve ürün oluşturma* etkinlikleri, coğrafya teması kapsamında ana etkinlik olarak, *resim yapma ve anlatma, drama yapma, çizgi film izleme, dans etme, kabartma haritası yapma* etkinlikleri, disiplinler arası etkinlikler çerçevesinde ise ana etkinlikler olarak, *harita oyunu, ürün oluşturma, drama ve resim yapma ve anlatma* etkinlikleri hazırlanmış ve uygulanmıştır. Hazırlanan ve uygulanan bu etkinliklere çocukların katılımları farklılık göstermiştir. Çocuklar kendi duygu, düşünce ve deneyimlerini ifade edebildikleri etkinliklere aktif katılım sağlamışlardır. Ayrıca çizgi film izleme etkinliklerine de ilgi göstermişlerdir. Ancak katılım sağlayamadıkları, pasif kaldıkları etkinliklere karşı ilgilerini çabuk yitirmişlerdir.

Dramalarda çocuklar; kendilerini başkalarını yerine koyarak, o kişinin kimliğine bürünebilmekte ve bu üstlendiği rolü anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda sosyo-kültürel eğitim kapsamında sıklıkla kullanılacak bir etkinliktir. Drama etkinliği tarih ve sosyoloji teması etkinlikleri içerisinde; ünlü Türk büyükleri ve Osmanlı saray mutfağı etkinliklerinde, coğrafya teması etkinliklerinde dünyamızı gezelim etkinlikleri, disiplinler arası etkinliklerinde ise balıkların başı belada etkinliklerinde kullanılmıştır. Drama etkinlikleri çocukların çok yönlü gelişimlerine katkı sağlayan ve çocukların eğlenerek katıldıkları ve öğrendikleri etkinliklerdir. Çelik ve Kök (2017) yapmış oldukları çalışmada; dramanın okul öncesi eğitim uygulamalarında artan bir sıklıkta kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bu etkinlikler ile çocukların gerçek hayatta olmuş veya olması muhtemel tasarlanmış konulariakıl süzgecinden geçirdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca Yazar, Çelik ve Kök (2017) bu çalışmalarında, dramanın çocukların etkinliklere kendi duygu, düşünce ve

kelimelerinden ifadeler kattıklarını söyleyerek, kişiselleşen bir etkinlik olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda çocukların sosyo-kültürel eğitim kapsamında; çocuğun eski zamanlarda yaşamış kişileri (ünlü Türk büyükleri etkinlikleri), dünyanın farklı kültürlerinde yaşayan insanları (dünyamızı gezelim etkinlikleri) ya da okyanusta zor durumda kalmış bir balığı, çevreye duyarlı olan bir piknikçiyi (balıkların başı belada) canlandırdığı drama etkinlikler, onların kendi hayatlarından doneler kullanarak öğrenme gerçekleştirmeleri sağlamıştır.

Köksal Akyol (2005), drama etkinliklerinde öğretmenin konumuna dikkat çekmiştir. Öğretmenin drama etkinliklerinde; çocukların etkinliğe katılımını, onların duygu ve düşüncelerini yönlendirmeden sağlaması gerekliliğini ifade etmiştir. Bu kapsamda sosyo-kültürel eğitim etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen drama etkinliklerinde, araştırmacı çocukların dramalarda özgür olmasını ve dramalarına istediği katılımı yapmasını sağlamıştır.

Okul öncesi eğitiminde sıklıkla kullanılan etkinliklerden biri de resim yapmadır. Yaşları itibari ile okuma-yazma bilmeyen çocuklar kendi duygu, düşünce ve iç dünyalarını, yaptıkları resimleri ile ifade etmektedirler. Bu bağlamda sosyo-kültürel eğitim kapsamında resim yapma etkinliği; tarih-sosyoloji etkinliklerinde 8, coğrafya etkinliklerinde 8, disiplinler arası etkinliklerinde 1 kez alt etkinlik olarak uygulanmıştır. Özönder Aydın (2017), çocukların çizdikleri resimleri; iç dünyalarını, arzularını, isteklerini ifade etme aracı olarak kullandıklarını belirtmiştir. Sosyo-kültürel eğitim aracılığıyla; çocuğun yaşadığı dünyayı anlamlandırırken, kendi iç dünyasına yeni tanıdığı unsurları yerleştirmesine de olanak sağlanabilir. Resim yapma etkinlikleri, bu birleşime ve etkileşime yardımcı olabilir. Araştırmada çocuklar tanıştıkları yeni unsurlar ile ilgili resimler yapmış ve bu resimleri anlatmışlardır. Çocuklar etkinliklerde ele alınan ana temanın yanı sıra çizdikleri resimlere; ailelerini, okullarını, arkadaşlarını ve sevdikleri hayvanları eklemiştir. Araştırmacı çocukların yapmış oldukları bu resimleri değerlendirme aracı olarak kullanarak yorumlamıştır.

Çocuklar her yaş döneminde olduğu gibi okul öncesi dönemde de medya araçları ile sıklıkla karşı karşıya gelmektedir. Okul öncesi dönem çocukları, yaşları itibari ile çizgi filmleri sıklıkla izlemektedirler. Çizgi filmler; çocuklarda zihinsel gelişimi destekleyen, çocukların sayısal ve sözel zekasını geliştirmesine olanak sağlayan ve onların sağlıklı bir cinsel kimlik kazanabileceği etkinliklerdir. Bu film türleri,

çocukların hayal dünyasını geliştiren, öğrenmelerine katkı sağlayan izlencelerdir (Solmuş, 2016). Bu bağlamda, okul öncesi eğitimde oldukça önemlidir. Çocuğa sıklıkla dokunan bir etkinlik türüdür. Sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde, çocukların ilgisi çeken bu görseller, etkinliklerde kullanılmıştır. Seçilen sosyo-kültürel eğitim temaları kapsamında, televizyon kanallarında gösterilen çizgi diziler seçilerek, etkinlikler içerisinde çocukların izlemesi sağlanmıştır. Çocukların kendi kültürlerini ve yaşadıkları dünyayı tanımalarını sağlayan bu araştırmada, sosyo-kültürel konuları yansıtan çizgi filmler kullanılmıştır. Ancak kültürümüzü yansıtan ve çocukların gelişim düzeylerine hitap eden çizgi filmler dışında, onları olumsuz etkileyen çizgi filmlerde mevcuttur. Çocukların evlerinde kolaylıkları izledikleri bu çizgi filmlerin çocukların gelişmelerine uygun olması ve kendi kimliği ve yaşantısı ile ilgili öğretiler taşıması gerekmektedir.

Cebeci ve Demir (2018), çizgi filmlerin çocukları üzerindeki etkisini tespit etmeyi çalıştığı araştırmasında, 30 çocuk ile görüşmüştür. Araştırmada çocukların; öz değerlerini yansıtan, yerli çizgi filmleri izlemeyi sevdikleri, kaba ve şiddet içeren karakterleri sevmedikleri görülmüştür. Ayrıca çocukların bu çizgi filmler ile iyi-kötü ayrımını yapabildikleri ulaşılan bir diğer sonuç olmuştur. Araştırmada uygulanan sosyo-kültürel eğitim etkinlikleriyle çocukların iyi-kötü olgularını resimlerine yansıttıkları görülmüştür. Kültürümüze uygun, farklı kültürel normları tanıtan çizgi filmlerin çocuklar tarafından izlenmesi, onların iyi-kötü kavramını öğrenebileceğine ve ayrıştırabileceğine, ayrıca dünyayı, çevresini ve geçmişini anlamlandırabileceğini göstermektedir.

Günlük hayat ve dünyayı algılamak ile ilgili çizgi filmlerin çocuklar tarafından sevildiği, izlendiği ve araştırmalar bağlamında olumlu sonuçlar gösterdiği tespit edilmiştir. Karakuş (2018) yapmış olduğu çalışmada “Niloya” isimli çizgi filmin çocukların sosyal bilgiler dersi içeriklerini öğrenmelerini sağladığını ortaya koymuştur. Bu çizgi filmin, çocuklarda değer öğretimine katkı sağladığı edinilen bir diğer sonuç olmuştur. Hamarat, Işıtan ve Kardeşahin (2015)’de yapmış oldukları çalışmada, çizgi filmlerin kültürel değerlerin ve toplumsal değerlerin öğretilmesinde önemli bir araç olduğunu ortaya koymuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde; sosyo-kültürel eğitim bağlamında çizgi filmler kullanılabilir etkinliklerdir.

Okul öncesi dönemde çocuklar için kullanılan bir diğer etkinlik müziktir. Bulut ve Aktaş (2014) okul öncesi öğretmenleri ile yapmış oldukları araştırmada; onların sınıf

içi etkinlik olarak müziği kullandıklarını tespit etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler; ses ayırt etme, ses çıkarma, ritim tutma, şarkı söyleme, müzikli öykü, dans ve hareket çalışmaları yaptıklarını ve çocukların aktif katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Araştırmadan da anlaşılacağı üzere sık kullanılan bu müzik etkinlikleri çocukların birçok becerisine hitap eden etkinliklerdir. Büyükgönenç Polat (2018) yapmış olduğu araştırmada, müziğin çocukların yaratıcılıklarını desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında; ülkemizde yer alan coğrafi bölgelere ait müzikler, dünyamızı gezelim etkinliklerinde tanıtılan ülkelere ait müzikler ve danslar çocuklara tanıtılmıştır. Bu kültürel müzikler ile çocukları, o kültürlere ait insanların müzik kültürünü tanımaları sağlanmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde; sosyo-kültürel eğitim kapsamında hem çocukların dikkatlerini çekmek, aktif katılımlarını ayrıca eğlenmelerini sağlama hem de kültürel normlarını tanıtmak için müzik etkinlikleri kullanılmıştır.

Araştırmada sosyo-kültürel eğitim kapsamında tarih-sosyoloji etkinlikleri içerisinde tarih-sanat etkinlik uygulamaları yapılmıştır. Bu uygulamalar kapsamında, tanıtılan; filografi, yaprak boyama, kumaş baskı ve ebru etkinliklerinde, bu sanat dallarına ait ürünler oluşturulmuştur. Bu sanat dallarının tanıtımının yapılmasının ardından, sınıfa getirilen materyaller ile bu sanat dalları ürünleri çocukla birlikte yapılmıştır. Bu etkinlikler ile çocukların; geçmişte yapılan sanatları tanımaları, bu sanat dallarına ait ürünleri yaparak, bu sanat dallarını icra eden sanatçıları anlamaları sağlanmıştır. Ulutaş ve Ersoy (2004) yapmış oldukları çalışmada; sanat ve ürün oluşturma etkinliklerinin okul öncesi dönemde sınıf içi etkinlik olarak kullanılması ile çocukların, özgüvenlerini artırarak, arkadaş ilişkilerini artıracaklarını ifade etmiştir. Ayrıca coğrafya etkinlikleri içerisinde gerçekleştirilen yeryüzü şekillerim etkinliklerinde; Türkiye'nin coğrafi özelliklerinin çocuklara tanıtılması için kabartma haritası yapılmıştır. Bu bağlamda sosyo-kültürel eğitim kapsamında ürün oluşturma etkinlikleri, çocukların çeşitli becerileri sergilemesi bakımından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

5.2.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinlikler Sonucunda Çocukların Sergiledikleri Becerilere Dair

Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim bağlamında çeşitli etkinliklerin yer aldığı bu araştırma sonucunda, çocukların birçok beceri sergilediği tespit edilmiştir.

Piaget'e göre 6 yaş grubu çocukların; mantık gerektiren düşünme becerilerini sergileyebilecek bilişsel gelişkinliği sergileyemediği düşünülmektedir. Ayrıca ona göre bilişsel olarak gelişmemiş, işlem öncesi dönemde olan 6 yaş grubu çocukların, düşünme becerilerini sergilemesinin zordur (Charles, 2003). Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarında ve eğitim programında bu etkinliklere neredeyse yer verilmemektedir. Ancak araştırmada sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde, çeşitli temalar bağlamında belirlenen konular ve bu konular kapsamında uygulanan çeşitli etkinlikler ile çocuklar birçok beceriyi sergileyebildiği tespit edilmiştir.

Okul öncesi eğitim döneminde bilişsel gelişimin önemli unsurlarından olan zamana dair kavramların çok az geliştiği düşünülmektedir. Soyut olan bu kavramın çocuklar tarafından anlamlandırılmadığı görülmüştür (Erdiller, 2010; İnanç ve diğerleri, 2017). Ancak bu araştırmada sosyo-kültürel eğitim kapsamında uygulanan tarih-sosyoloji etkinlikleri sonucunda çocukların “zaman” ile ilgili birçok beceriyi sergiledikleri görülmüştür. Örneğin çocuklar; “*Mehmet Akif Ersoy, Ertuğrul Gazi, nasıl seyahat ederdik, Osmanlı saray mutfağı ve kumaş baskı*” etkinlikleri sonucunda “*zaman ve kronolojiyi algılama becerisi*”, *Mimar Sinan, Köroğlu, Mehmet Akif Ersoy, Ertuğrul Gazi, nasıl seyahat ederdik, Osmanlı saray mutfağı ve kumaş baskı* etkinlikleri sonucunda “*geçmiş zaman algısı*” ve *Ertuğrul Gazi, nasıl seyahat ederdik, Osmanlı saray mutfağı* etkinlikleri ile “*değişim ve sürekliliği algılama*” becerilerini sergilemişlerdir. Sosyo kültürel konuları bağlamında pek çok etkinlikle bu becerilerin sergilenmesi sağlanabilir. Sohbet etkinlikleri; çocukların ilgili etkinliklerde yer alan unsurları değerlendirmesine ve eksikliklerinin görülmesine olanak sağlarken; ilgi çekici bir etkinlik olan çizgi film etkinliği ile o dönemde yaşamış olan insanları tanıtılmıştır. Bu etkinliklerin ardından resim yapma ve anlatma etkinlikleri ile çocukların, zaman becerisini sergiledikleri görülmüştür. Aktın ve Dilek (2014) yapmış oldukları araştırmada Amerika Birleşik Devletleri'nde California, Massachusetts ve North Carolina eyaletlerinde okul öncesi eğitim programlarında tarih konuları yer verildiğini, bu tarih etkinlikleri ile çocukların “zaman” becerileri sergilediklerini ifade etmişlerdir. Kendi kültürlerinde yer alan önemli tarihi günlerin kutlandığı, kültürlerin ve ülkelerinde önemli kişilerinin tanıtıldığı, kültürel farklılıklar ile ilgili etkinliklerin gerçekleştirildiği bu eyalet okullarında, çocukların zaman kavramını algıladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca farklı etkinlik ve değerlendirme yöntemleri ile zaman kavramının oluşumu izlenebilir. Kol

(2010) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve bitiren iki gruba başarı testi uygulamıştır. Bu araştırmada çocukların zaman-mekan algısını geliştirebildiği görülmüştür. Ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programı, kazanım bağlamında “*zaman*” ve “*tarih*” etkinlikleri uygulamaya uygun olmasına rağmen, programda yer almadığı ve öğretmen adayları bu mihverde yetiştirilmediği için, uygulayıcı öğretmenler bu tür etkinlikleri yok denecek kadar az sayıda yapmaktadırlar. Ancak yapılan bu araştırma ile sosyo-kültürel eğitimin yapılabileceği ve “*zaman-tarih*” becerilerinin uygun etkinlikler ile sergilenebileceği konusunda bir örnek oluşturulmuştur.

Thornton ve Vukelich (2012) zaman kavramının aslında çocukların günlük hayatlarının içerisinde yerleşik olduğunu ileri sürmüşlerdir. Çocuğun gün içerisindeki aktivitelerini planlaması bunun bir göstergesidir. Araştırmacılar; saat, takvim ve geçmiş zaman kavramlarının kazanılması ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarda farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte Thornton ve Vukelich (1991) yapmış oldukları bir diğer araştırmada; 6 yaş grubu çocukların “uzun zaman” kavramlarını algılayabildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Gómez Galána (2016) yapmış olduğu çalışmada, gerçekleştirilecek uygun teknik ve stratejilerle çocukların kronoloji ve değişim ve sürekliliği algılama becerisi sergileyebileceklerini ifade etmiştir. Bu araştırma; zaman ve geçmiş zaman kavramlarını çocuklarda geliştirilebilmesinin mümkün olduğunu hatta bu kavramlar ile ilgili farklı görüşler olduğunu ortaya koymaktadır.

Skjæveland (2017) yapmış olduğu fenomenolojik araştırmada; öğretmenlerin çeşitli etkinlikler ile tarih ve zaman öğretimi yaptığını ifade etmiştir. Zaman ve tarih öğretimi için tarihi hikâyelerin öğretmenlerin sıklıkla kullandıkları bir yöntem olduğunu vurgulayan araştırmacı, tarihsel bilincin temelini erken yaşlarda atılabileceğini ifade etmiştir. Aktın ve Dilek (2016), yapmış oldukları nitel bir araştırmada, 6 yaş grubu çocuklarının kronolojik beceri sergilediklerini ortaya koymuşlardır. Levin ve diğerleri (1978), yapmış oldukları araştırmada, çocukların sıralı zaman kavramlarını algıladıkları sonucunu gözlemlemiştir. Ayrıca Hacısalihoğlu-Karadeniz (2013) yapmış olduğu eylem araştırması sonucunda, çocukların “zamanın farkında olma” beceresini kavrayıp sergilediklerini ifade etmiştir.

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında çeşitli etkinlikler ile gerçekleştirilen bu nitel araştırmada, çocukların birçok etkinlikte zaman, tarih, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini rahatlıkla sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle; hazırlanacak doğru ve etkili etkinlikler ile çocuklarda gelişmesinin zor olduğu ifade edilen zaman becerisinin, çocuklar tarafından sergilenebileceği iddia edilebilir.

Lambert (2001), çocukların düşünme becerilerinin araştırılması için deney ve kontrol grubu kullanarak bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada okul öncesi çocuklarının düşünme becerileri üzerinde; okuldaki materyallerin seçimi ve etkinlikte kullanılan malzemelerin etkili olduğu ayrıca sözel olduğu kadar sözel olmayan tepkilerin de çocukların düşünme ve problem çözme süreçleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda; sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen birçok farklı etkinliğin, çocukların düşünme becerilerini etkilediği söylenebilir.

Sosyo-kültürel eğitim kapsamında çocuklar ortaya çıkması ve gelişmesi istenilen becerilerden biri yaratıcı düşünme becerisidir. Yaşar ve Aral (2010); okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen çocuklar arasında, yaratıcılık becerisinin gelişim durumu ile ilgili bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitim alan çocukların, okul öncesi eğitim almayan çocuklara göre yaratıcı düşünme becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Duna (2015) yapmış olduğu araştırmada; çocuklarda yaratıcılığın gelişmesi için üç ek bileşenin varlığına ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir. Bunlar; yaratıcı davranışın modellenmesi, yaratıcı sürecin anlaşılması ve çocuklar arasındaki iş birliğinin teşvik edilmesidir. Ayrıca okul kültürünün yaratıcılık üzerinde olumlu etkileri olduğunu da ifade etmiştir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde; sosyal bilgiler, okul kültürüne etki eden derslerden biridir. Özellikle kültürel formları, önemli gün kutlamalarını barındıran bu ders, okulun birçok merkezi ile ilişki içerisindedir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler eğitimi çerçevesinde uygulanan etkinlikler ile çocuklarda yaratıcılık becerisi desteklenebilir.

Mills Mechler (2016) göre; yaşamının en meraklı döneminde olan 6 yaş grubu çocukla, yaşadıkları dünyayı algılamak için daha fazla çaba sarf ederler. Bilinmeyeni algılamak onlar için oldukça önemlidir. Bu anlamlandırma noktasında bazı becerilerde sergilerler. Bu becerilerden en önemlilerden biri eleştirel düşünme becerisidir. Çocuklar günlük hayatlarını kapsayan etkinlikler ile bu beceriyi kolaylıkla sergileyerek sonuçlarını içselleştirirler. Araştırmada sosyo-kültürel eğitim

bağlamında gerçekleştirilen tarih-sosyoloji, coğrafya ve disiplinler arası etkinlikler sonucunda çocukların eleştirel düşünme ve onun alt becerileri olan; neden-sonuç ilişkisi kurma, günlük hayatla ilişkilendirme, çıkarımda bulunma ve karşılaştırma yapma beceriler sergiledikleri tespit edilmiştir.

Doğan Altun ve Ekinci Vural (2017) düşünme becerilerinin gelişiminde öğretmenlerinin rolünün büyük olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin sınıf içi etkinlikler ile çocukları düşünmeye, yaşadığı dünyayı anlamlandırmaya sevk etmelidir. Gür ve diğerleri (2016), çocuğun sadece “neyi” düşüneceğinin değil “nasıl” düşüneceğinin de önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Lea (2016) da sınıf içi etkinliklerin beceri gelişiminde önemine dikkat çekmiştir. Sınıfa çocukların etkileşimde olduğu etkinlikler ile çocuklar akranları ile birlikte düşünme becerilerini geliştireceklerini ifade etmiştir. Leon ve Montana (2015) yapmış oldukları araştırmada; eleştirel düşünme becerisinin çocuklar üzerinde gelişiminde, öğretmen etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin öğretim stratejilerinin, çocuklarda düşünme becerilerinin gelişiminde etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmada gerçekleştirilen etkinlikler ile çocuklar, düşünme becerilerini sergilenmeye sevk edilmiştir. Özellikle sohbet etkinlikleri ile çocuklar neden-sonuç ilişkisi becerisini sergilemişlerdir. Ayrıca sosyo-kültürel etkinlikleri çocuğun günlük yaşamı ile iç içe olan konuları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu bağlamda çocuklar günlük hayatla ilişkilendirmeler yapmışlardır. Tay-Lim (2011) de yapmış olduğu keşif araştırmasında, okulda çocukların öğretmenleri ile yaptıkları konuşmaların onların neden-sonuç ve eleştirel düşünme becerisini ortaya çıkardığını ifade etmiştir.

Literatürde öğretmenlerin sınıf içi etkinlikler ile düşünce gelişimi ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Akbıyık ve Kalkan Ay (2014) öğretmenlerle yapmış oldukları çalışmada; öğretmenlerin okullarda düşünce gelişimi etkinliklerini desteklediklerini ancak kendilerini bu eğitimleri gerçekleştirecek yeterlilikte görmedikleri ifade ettiklerini ortaya koymuşlardır. Büyüktaşkapu ve Soydan (2014), okul öncesi öğretmenleriyle gerçekleştirdikleri araştırmada, onların sınıfta düşünme becerilerini geliştirmek için; soru sorma, gözlem yapma, materyal ve deneyim sunam etkinliklerini uyguladıklarını tespit etmişlerdir. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen bu araştırmada, düşünme becerilerinin geliştirilmesi için birçok

etkinlik gerçekleştirilmiştir. Etkinliklerinin çeşitli olmasının, çocukların farklı düşünme becerilerini sergilemesini sağlayacağı, düşünülmektedir.

Araştırmada okul öncesi dönemde coğrafi becerinin sergilendiği etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Sosyo-kültürel eğitim konuları içerisinde, coğrafya konuları önemli bir yer tutmaktadır. Coğrafya, çocuğun içinde bulunduğu evreni adlandırmasına yardımcı olan bir disiplindir. Bubağlamda okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi çocuğun hem yaşadığı çevreyi anlamlandırmasına hem de gelecek yaşantılarına temel oluşturmasına katkı sağlayacaktır. Araştırmada coğrafya etkinlikleri sonucunda çocukların; uzaklık mesafe algısı, haritada yer bulma, kabartma haritası çizme ve farklı kültürleri ilişkilendirme becerileri sergilediği tespit edilmiştir.

Ünlü (2001) okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi ile ilgili yapmış olduğu araştırmada kullanılacak yöntem ve teknikleri vurgulamıştır. Araştırmada; kullanılabilecek yöntem ve tekniklerin “basit” olması gerektiği ifade edilmiştir. Resim yapma, drama kullanılabilecek tekniklere örnek olarak gösterilmiştir. Sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen bu araştırmada, farklı yöntem ve teknikler kullanılarak coğrafya eğitimi yapılamaya çalışılmıştır.

Tuğrul ve Güler (2007) coğrafya konularının okul öncesi dönemde öğrenilemeyeceğine ait bir algı olduğunu ancak günlük hayatla yapılacak ilişkilendirmeler ve çocukların ilgi ve dikkatini çekecek etkinlikler ile öğretilebileceğini ifade etmiştir. Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim kapsamında gerçekleştirilen coğrafya etkinliklerinin tamamı yere serilen dünya ve Türkiye haritaları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Etkinliklerin bu şekilde tasarlanması ve uygulanması, harita becerilerinin çocuklarda oluşmasına katkı sağlamıştır. Bölgeler serüveni ve dünyamızı gezelim etkinliklerinde, çocuklar o gün tanıtılan coğrafi yerleri, harita üzerinde bulmuşlardır. Ayrıca otogar etkinliği tamamen harita üzerinde gerçekleştirilen bir oyun etkinliğidir. Türkiye’ye ait tarım ve mekâna ait 10 unsur periyodik süreç etkinlikleriyle, harita üzerinde çocuğa tanıtılmış ve tekrarlatılmıştır. Bu etkinlikler sonucunda çocukların harita becerileri geliştirmeye katkı sağlanmıştır.

Coğrafya sadece çocuğun kendi çevresini ve kültürünü tanıması değildir. Dünya üzerinde bulunan farklı coğrafyaların ve bu coğrafyalarda yaşayan insanların; yaşayışları, kültürleri, coğrafyaları ile de ilgilenir. Bu ekseninde okul öncesi dönemde

sosyo-kültürel eğitimi hedefleyen bu çalışmalar dünyamızı gezelim etkinlikleri ile İtalya, İspanya, Mısır, Japonya ve Hindistan tanıtım etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Önder ve Polat Unutkan (2007), çocukların dünyayı ve farklı kültürleri tanimasının, hoşgörü, farklılıklara saygı ve farklı kültürleri tanımayı sağlayacağını ifade etmiştir.

Güler ve Metin (2006), çocukların okudukları resimli öykü kitaplarını, coğrafya kavramlarının kullanılması bağlamında incelemiştir. Araştırmalarının sonucunda; en fazla işlenen kavramın “yer” ve en az işlenen kavramın ise harita olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Hannibal ve diğerleri (2002) yapmış oldukları çalışmada; sınıf içerisinde beş temel coğrafi kavramın aktarılabilmesi için öykü ve hikâye kitaplarının kullanılabilirliğini ifade etmiştir. Ayrıca sınıf dışı öğrenme ortamlarının da kullanılmasını önermişlerdir. Sosyo-kültürel eğitimde coğrafya konularını tanıttığı bu araştırmada; harita en fazla kullanılan araçlardan biri olmuştur. Harita kullanımı ve yer kavramının çocuklara aktarılabilmesi için etkinliklerde çocuklar aktif olarak harita kullanmışlardır.

Araştırmada ülkemizde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programında yer alan amaç ve kazanımlardan yola çıkarak etkinlikler hazırlanmıştır. Bu bağlamda aslında programda doğru kazanım ve doğru etkinlikler ile eşleştirilme yapılabildiğinde sosyo-kültürel eğitim yapılabileceği görülmüştür. Öztürk, Giren ve Yıldırım (2015) öğretmen görüşleri ile yapmış olduğu çalışmada, ülkemizde kullanılmakta olan okul öncesi eğitim programının her gelişim alanında en az 1 adet coğrafya ile ilişkilendirilebilecek bir kazanım olabileceğini ifade etmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, hazırlanabilecek kazanım merkezli etkinlikler ile sosyo-kültürel eğitim kapsamında coğrafya eğitimi yapılabileceği düşünülebilir.

5.2.3 Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerin Ülkemizde Hali Hazırda Uygulanan Okul Öncesi Programının Hangi Kazanımlarını Kazandırabileceğine Dair

Okul öncesi eğitim programı 36-72 aylık çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. 36-48, 48-60 ve 60-72 aylık çocukların gelişimini sağlamak için üç yaş bölümünden oluşmaktadır. Program gelişim alanları bağlamında; bilişsel, dil, sosyal-duygusal, motor ve öz bakım becerileri olmak üzere 5 kısımda kazanım ve göstergelere sahiptir (MEB; 2013). Okul öncesi dönemde sosyo-kültürel eğitim

yapmayı amaçlayan bu araştırmada kazanımlar; bilişsel, dil, motor ve sosyal-duygusal gelişim alanlarına yer alan kazanım ve göstergeleri sergilemişlerdir. Çocukların sergiledikleri kazanımlara aşağıda yer verilmiştir.

1. Çocukların bilişselgelişim alanına ait 21 kazanımdan 8 adet kazanım sergilemesi sağlanmıştır. Bunlar;
  - Zamanla ilgili kavramları açıklar.
  - Problem durumlarına çözüm üretir.
  - Neden-sonuç ilişkisi kurar.
  - Atatürk'ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar.
  - Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır
  - Parça-bütün ilişkisini kavrar.
  - Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular.
2. Çocukların sosyal-duygusal gelişim alanına ait 17 kazanımdan 5'ini gerçekteştirdikleri görölmüştür. Bunlar;
  - Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.
  - Sanat eserlerinin değerini fark eder
  - Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.
  - Farklı kültürel özellikleri açıklar
  - Farklılıklara saygı gösterir
3. Çocuklar gerçekteştirilen etkinlikler sonucu motor gelişim alanına ait 5 kazanımdan 1'ini gerçekteştirmiştir. Bu kazanım;
  - Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.
4. Çocuklar gerçekteştirilen etkinlikler sonucunda dil gelişim alanına ait 12 kazanımdan 2'sini gerçekteştirmiştir. Bunlar;
  - Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar.
  - Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.

Okul öncesi eğitim kapsamında hazırlanan etkinlikler sonucunda çocukların; bilişsel gelişim alanından, 8; sosyal-duygusal gelişim alanından 5, dil gelişim alanında 2 ve motor gelişim alanından 1 kazanım kazandığı tespit edilmiştir. Daysal Ersoy (2012), yapmış olduğu araştırmada; sosyo-kültürel eğitim bağlamında seçmiş olduğu beş ünlü Türk büyüğünün tanıtımı için etkinlikler düzenlemiştir. Düzenlenen bu etkinlikler neticesinde, çocuklar okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımları gerçekteştirmişleridir.

5.3 ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim programına farklı bir bakış açısı sunmayı amaçlayan bu araştırma, öğretmen, çocuk ve araştırmacının aktif olarak iç içe olduğu eylem araştırması yöntemi ile gerçekleşmiştir. Bu bağlamda araştırma sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı'na, eğitim alanında çalışan akademisyenlere yönelik öneriler getirilmiştir.

5.3.1 Milli Eğitim Bakanlığı'na Öneriler

- Ülkemizde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programında; sosyo-kültürel eğitim konu kapsamı içerisinde bulunan tarih, coğrafya, ekonomi ve sosyoloji konularına yer verilebilir.
- Sosyo-kültürel eğitim konuları ile ilgili olarak okul öncesi eğitim programına kazanım, amaç, gösterge eklenerek, etkinlik örnekleri hazırlanabilir.
- Sosyo-kültürel eğitim konuları için alan uzmanlarıyla materyal hazırlanabilir ve bunu tüm okul öncesi kurumların edinmesi sağlanabilir.
- Hali hazırda görevine devam eden öğretmenler için hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

5.3.2 Eğitim Alanında Çalışan Yüksek Öğretim Kurumuna ve Akademisyenlere Öneriler

- Yüksek öğretim kurumlarında eğitim gören okul öncesi öğretmen adaylarının eğitim programlarına, sosyo-kültürel eğitim konuları ve ilgili düşünme becerileri kapsamında dersler konulabilir.
- Yüksek öğretim kurumlarında disiplinler arası çalışma yapılması konusunda açık fikirli olmalı ve ilgili teşvikler yapılabilir.
- Farklı ülkelerde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programları incelenmeli ve ülkemizde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programıyla karşılaştırılmalı, ülkemizde uygulanan programlara katkı sağlayacak analizler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, C. ve Kalkan Ay, G. (2014). Okul Öncesi Yönetici ve Öğretmenlerin Düşünme Becerilerinin Öğretimine Yönelik Algıları: Bir Durum Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 29(1), 01-18
- Akduman, G. G. (2010). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi. *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. G. Uyanık, Balat (ed). Ankara: Pegem Akademi.
- Akhan, N. E.ve Şimşek Çetin, Ö. (2015). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Eğitimine Yönelik İlgilerinin Ve Görüşlerinin Belirlenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 551-558.
- Aktan Acar, E. (2017). *Erken Çocukluk Eğitimi: Büyük Düşüncele/Fikirler ve Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aktın, K. ve Dilek, D. (2016). Okul Öncesi Dönemde Kronolojik Düşünme: Bir Durum Çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 6/3 (Aralık/December 2016) ss. 129-144.
- Aktın, K. ve Dilek, G. (2014). Tarih/Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Okul Öncesi Dönemde Tarih Öğretimi: Abd Örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. s. 5, Cilt:5, Sayı: 16 Prof. Dr. Refik TURAN Özel Sayısı.
- Akturan, U., Domaç, B., Semiz, Y., Tosun, E., Tahminciler E. Ve Bağcı, F. (2008). Söylem Analizi. T. Baş ve U. Akturan (Ed.). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*. (s. 25-36). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aral, N., Bulut, Ş., Baran, G. ve Çimen, S. (2001). *Çocuk Gelişimi I*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aslanapa, O. (1992). *Mimar Sinan*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Atmaca, S. (2016). Azerbaycan ve Türkiye’de Köroğlu Destanının Karşılıklı Analizi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. c. 13. s. 2. 353-370.
- Bakır, K. (2011). *Demokratik Eğitim: John Dewey’in Eğitim Felsefesi Üzerine*. Ankara: Pegem Akademi.

- Balcı, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Başal, H. A. (2010). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Geleneksel Çocuk Oyunları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Başaran, S, Ulubey, Ö . (2018). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 51 (2), 1-38. DOI: 10.30964/auebfd.417643
- Berg, B.L., Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Berk, L. E. (2002). *Child Development*. Pearson College Division.
- Bilici, A. (2015). *Gelişim ve Eğitim Odaklı Çocuk Psikolojisi ve Din*. İzmir: Akademik Gelişim.
- Bono, E.D. (1972). *Çocuklar Sorun Çözüyor*. Çev. F. Halatçı. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Boydak Özcan, M. (2014). Temel Kavramlar. M. Taşpınar (ed.). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bulut, D. ve Aktaş, A. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik etkinliklerini uygulama durumları (Niğde ili örneği). *The Journal of Academic Social Science Studies*, no.25-I, 21-34.
- Buran, A. (2017). Nitel Araştırmada Veri Toplama. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. (s.43-59) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Burkhalter, N. (2016). *Critical Thinking Now: Practical Teaching Methods for Classrooms around the World*. Published by Rowman&Littlefield. United States of America
- Büyüköğönceç Polat, B. (2018). Okul Öncesi Müzik Eğitiminin Önemi ve Eğitim Yöntemleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi* c.4 sayı 7.
- Büyüktaşkapu Soydan, S. ve Dereli, M. (2014) Farklı Yaklaşımları Uygulayan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuklarda Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin

Kullandıkları Stratejilerin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* Cilt:22
No:2 475-496

California Department of Education, (2018).
<https://www.cde.ca.gov/ci/gs/em/kinderinfo.asp>

Can Yaşar, M., İnal, G., Uyanık, Ö. Ve Yazıcı, H. (2012). Okul Öncesi Dönemde
Coğrafya Eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. c.11. s. 39. 075-087.

Cansız Aktaş, M. (2014). Nitel Veri Toplama Araçları. M. Metin (Ed.). *Kuramdan
Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (s. 337-371). Ankara:
Pegem Akademi.

Cebeci, S. ve Demir, R. (2018). 4-6 Yaş Grubu Çocukların Çizgi Filmlerden
Etkilenme Durumları. *The Journal of Academic Social Science Studies*.
Number: 67 , p. 291-306.

Charles, C. M. (2003). *Piaget İlkeleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*.
London: Routledge Falmer.

Coşkun Keskin, S., Kırtel, A. (2016). Erken Çocukluk döneminde Sosyo-Kültürel
eğitim: Osmanlı'da Bir Gün. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Dergisi, Cilt 16, (USBES Özel Sayı II), 1469-14*

CoşkunKeskin S. (2016). Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Bilgiler eğitimi ve
Sosyo-Kültürel Eğitim. *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal
Bilgiler Öğretimi Klavuzu*. Dilek D. (Editör). Ankara: Pegem Akademi.

CoşkunKeskin, S., ve Daysal-Ersoy D. (2012). Erken çocukluk döneminde sosyo-
kültürel eğitime dair örnek bir çalışma: Mimar Sinan. *International Online
Journal of Educational Sciences*.4, 117 – 130.

Creswell, J. W. (2014). *Educational Research: Planning, Conducting, and
Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River. New
Jersey: Pearson Education.

Currie, J. (2001). Early Childhood Education Programs. *Journal of Economic
Perspectives*. Volume 15. Number 2. 213–238.

- Çapa, M. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri. A.S. Bilgili (Ed). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çiçek, R. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri. A.S. Bilgili (Ed). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dacey, J., ve Travers, J. (1996). *Human Development Across the Lifespan*. New York: Mc-Graw Hill.
- Derince, Z. M. ve Özgen, B. (2017). Eylem Araştırması. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. (s.146-162) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Doğan Altun, Z. ve İkinci Vural, D. (2015). Okul Öncesi Dönemde Düşünme Becerileri: Öğretmen Görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*. Cilt:14 Sayı:55 (148-160).
- Duna, A. M. (2015). Early Childhood Teachers' Approaches to the Development of Young Children's Creativity. *The College of William and Mary, ProQuest Dissertations Publishing*.
- Durdu, L. (2016). Veri Toplama Yöntemleri. M. Y. Özden ve L. Durdu (Ed.). *Eğitimde Üretim Tabanlı Çalışmalar İçin Nitel Araştırma Yöntemleri*. (s. 93-123). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elliot, J. (1991). *Action Research For Educational Change*. Buckingham: Open University Press.
- Epstein, A. S. (2014). „Social Studies in Preschool? Yes!.*Young Children*, C/S. 69 (1): 78-83.
- Erdiller, Z.B. (2010). Erken Çocukluk Eğitiminde Temel Kuram ve Yaklaşımlar. İ. H. Diken (Ed.). *Erken Çocukluk Eğitimi*. (s. 56-90). Ankara: Pegem Akademi.
- Ewing, V. ve Tuthill, L. (2012). How Creative is Your Early Childhood Classroom?. *Exchange Press, Inc. Reprinted with permission from Exchange magazine*. All rights reserved. Visit us at www.ChildCareExchange.com or call (800) 221-286.

- Facione, P. (1998). *Critical Thinking: What It Is and What It Counts*. California. Academic Press.
- Ferrance, E. (2000). *Action Research*. LAB, Northeast and Island Regional Education Laboratory at Brown University.
- Fisher, R. (1995). *Teaching Children to Think*. United Kingdom: Stanley Thornes Publishers.
- Fromboluti, C., Seefeldt, C., (1999), Early Childhood: Where learning Begins Geography with activities for children ages 2 to 5 years of age. *U.S. Department of Education Office of Educational Research and Improvement. National Institute on Early Childhood Development and Education*.
- Gibson, C. (1995). Critical Thinking: Implications for Instruction. *RQ*. v. 35. Issue. 1. 27-35.
- Glesne, C. (2011). *Nitel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gómez Galán, J. (2016). Learning Historical and Chronological Time: Practical Applications. *European Journal of Science and Theology*, 12 (1), 5-16
- Gülay, H. (2010). *Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güleç H. ve Metin N. (2006). Erken Çocukluk Döneminde Çevre ve Kitaplar Aracılığı ile Temel Coğrafya Kavramlarının ve Harita Bilgisi Verilmesi. *Athens Institute For Education And Research*, 25-28 Mayıs 2006, Atina. Yunanistan.
- Güler, A., Halcıoğlu, M.B., Taşkın, S. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Güler, T. ve TUĞRUL, B., (2007), “Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Sosyal Çalışma Alanında Tarih Ve Coğrafya Eğitimi”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(33), 29-35.
- Gür, Ç., Koçak, N. ve Demircan, A. (2016). *Okul Öncesinde Çok Boyutlu Bakış Açısıyla Düşünme Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürgür, H. (2016). Eylem Araştırması. A. Şaban ve A. Ersoy (Ed.) *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. (s.1-48). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Güven, G. ve Efe Azkeskin, K. (2010). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. İ. H. Diken (Ed.). *Erken Çocukluk Eğitimi*. (s. 2-50). Ankara: Pegem Akademi.
- HacısalıhoğluKaradeniz, M. (2013). Çocukların ‘Zamanın Farkında Olma’ Becerisini Kavrayabilme Sürecinde Okul Öncesi Eğitim Etkinliklerinin Etkililiği. *Uluslararası Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(20), 244-266
- Hamarat, D., Işıtan, S., Özcan, A. ve Karaşahin, H. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzledikleri Çizgi Filmler Üzerine Bir İnceleme: Caillou Ve Sünger Bob Örneği. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute* Volume: 18 - Number: 33.
- Hannibal, M. A. Z., Vasiliev, R. and Lin, Q. (2002). Teaching Young Children Basic Concepts of Geography: A Literature-Based Approach. *Early Childhood Education Journal*. C/S. 30 (2): 81–86.
- Hernett, P. (2014). The History Curriculum in Primary School in England: Opportunities And Challenges. 3. *International Symposium on History Education*. Sakarya. Turkey.
- Illionis Early Learning and Development Standards. For Preschool 3 Years Old to Kindergarten Enrollment Age. (2013). Revised September.
- Jackman, H.L. (2001). *A Child’s Connection to the World*. Brookhaven College Dallas County Community College. District Delmar. Thomas Learning
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem Araştırması El Kitabı*. (Çev Ed. Yıldız Uzuner, Meltem Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kammerman, S. B., Gatenio-Gabel, S. (2007). Early Childhood Education and Care in the United States: An Overview of the Current Policy Picture. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 1 (1), 23-34.
- Karabulut, M. (2012). Mehmet Akif Ersoy Hayatı, Şahsiyeti ve İstiklal Marşı. 12 Mart İstiklal Marşı’nın Kabûlünü ve Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü” Konulu Konferans. Adıyaman.
- Karakuş, N. (2015). Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimine Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*. c. 12, No. 30, 251-277.

- Kasten, H. (2017). *4-6 Yaş Çocuk Gelişimi: Gelişim Psikolojisinin Temel Esasları II*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Yeri ve Önemi. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (s.3-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Kırtel, A. (2012). Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim: Türk Tarihine Ait Bazı Olay ve Olgular Üzerine Bir Eylem Araştırması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kol, S. (2010). Okul Öncesi Dönemde Kazanılan Zaman ve Mekân Kavramlarının Ölçülmesine Yönelik Başarı Testi Geliştirilmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. 11-13 November, 2010 Antalya-Turkey ISBN: 978 605 364 104 9.
- Kostelnik, M. J., Soderman, A.K. ve Whiren, A.P. (2011). *Developmentally appropriate curriculum (5th Ed.)*. USA: Pearson.
- Köksal Akyol, A. (2003). Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Öğretmenin Rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. c.1. s. 2.
- Kristine, S., Suzanne, K. (2001). *Early Childhood Development and Its Variations*. United States of America: Lawrence Erlbaum Associates
- Krogh, S. ve Slentz, K. (2001). *The Early Childhood Curriculum*. United States.
- Kurtaran, U. (2012). Bir İmparatorluğun Doğuşu Osmanlı Kuruluş Dönemi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*. s. 5. 244-265.
- Lambert, E. B. (2001). Metacognitive Problem Solving in Preschoolers. *Australian Journal Of Early Childhood*, 26 (3), 24.
- Lea, D. J. (2016). *Early Childhood Education*. Journal of Adventist Education. February/March
- Leon, M. J. ve Montana, G. (2015). A Baseline Study of Strategies to Promote Critical Thinking in the Preschool Classroom. *Gist Education and Learning EsEarch Journal*. 10, pp. 113-127.

- Levin, I., Israeli, E. ve Darom, E. (1978). The Development of Time Concepts in Young Children: *The Relations Between Duration and Succession*. *Child Development*. 49. 755-764.
- Maxim, G.W. (2014). *Dynamic Social Studies for Constructivist Classrooms: Inspiring Tomorrow's Social Scientist*. Boston: Pearson.
- Mayesky, M, (2009). *Creative Activities for Young Children*. USA: Delmar Cengage Learning.
- Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş Nitel Düşünce İçin Bir Rehber*. (Çevirenler: Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Mcafee, O., Leong, D. J. (2012). *Erken çocukluk Döneminde Gelişim ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi*. Çev. B. Ekinci. İstanbul: Nobel Kitap.
- MEB (2005). *Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı*. Ankara: Millî Eğitim.
- MEB (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim.
- Merriam, S.B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. London: Sage Publications.
- Mills Mechler, H. (2016). Fostering Critical Thinking in Young Children. *Texas Child Carequarterly*. S 40. N.2. ChildCarequarterly.COM
- Mindes, G. (2005). Social Studies in Today Early Childhood Curricula. *Beyond the Journal*.September
<http://naeyc.org./files/yc/filer/200509/MindesBTJ905.pdf>. (1-8).
- Mindes, G. (2005). Social Studies in Today's Early Childhood Curriculum. *Young Children*, 60(5), 1-8.
- NCSS (1998). Social Studies for Early Childhood and Elementary School Children Preparing for the 21st Century A Report from NCSS Task Force on Early Childhood/Elementary Social Studies Approved by NCSS Board of Directors,
- NCSS (Nacional Council for Social Studies) (1993). The social studies professional. Washington DC.

- Neaum, S. (2010). *Child Development for Early Childhood Studies*. England: Learning Matters.
- Nosich, G. M. (2012). *Eleştirel Düşünme ve Disiplinler arası Eleştirel Düşünme Rehberi*. (Çev. B. Aybek). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Önder, A., Unutkan-Polat, Ö. (2007). Mısır'ı Ülke ve Kültür Olarak 5-6 Yaş Çocuklarına Tanıtan Eğitim Programının Etkisi. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 15, 27-35.
- Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi Kuram-Araştırma-Uygulama*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özbek Ayaz, C., Özkan Kılıç, Ö., Güleç, H. (2018). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilimle Tanıştığı Nokta: Coğrafya Eğitiminin Önemi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* No: 70 , p. 103-117.
- Özönder Aydın, U. (2017). Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çocuğun Çizgisel Gelişimi (2-7 Yaş). *Kastamonu Eğitim Dergisi*. C. 25 No:6 2215-2228.
- Özpinar, İ. ve Aydoğan Yenmez, A. (2014). Eylem Araştırması. M. Metin (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (s. 441-467). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, Ö, Giren, Y , Yıldırım, A , Şimşek, A . (2016). Güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programının Coğrafya Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (4), 0-0. DOI: 10.18026/cbusos.22851
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Penn, H. (2008). *Understanding Early Childhood: Issues and Controversies*. (2nd Edition). Maidenhead: Open University Press.
- Piaget, J. (2004). *Çocukta Zihinsel Gelişim*. Çev. H. Portakal. İstanbul: Cem Yayınevi.

- Piaget, J.(1938). *Çocukta Dil ve Düşünme*. Çev. S.E. Siyavuşgil. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Pianta, R.C. (2012). *Handbook of Early Childhood Education*. United States of America: The Guilford Press
- Poyraz, H. ve Dere Çiftçi, H. (2011). *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Seefeldt, C., Castle, S. ve Falconer, R. C. (2015). *Okul Öncesi ve İlkokul Çocukları İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi*. S. Coşkun Keskin (Çeviri Editörü). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Semerci, Ç. (2003). Eleştirel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28 (127), 64-70.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sevim, K. ve Canay, A. (2005). Anadolu'da Üretilen Kilim Motiflerinden Bukağı Motifi Ve Bu Motifden Çıkan Seramik Çalışmalar. *İDİL*. cilt 2.sayı 6.
- Sezer, T. ve Yoleri, S. (2011). Okul Öncesi Çocuğun Temel Özellikleri ve Gereksinimleri. G. Uyanık Balat (ed.). *Okul Öncesi Eğitim Giriş*. s.43-82. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sheridan, Susan M. Dr., Knoche, Lisa, Edwards, Carolyn P., Bovaird, James A. ve Kupzyk, Kevin A. (2010). Parent Engagement and School Readiness: Effects of the Getting Ready Intervention on Preschool Children's Social-Emotional Competencies. *Early Education & Development* 21(1)., pp. 125–156. doi: 10.1080/10409280902783517
- Skjæveland, Y. (2017). Learning History in Early Childhood: Teaching Methods And Children's Understanding. *Contemporary Issues in Early Childhood*. Vol. 18(1) 8–22
- Sniegoski, S.J. (1994). Froebel And Early Childhood Education in America. *Retrieved from ERIC Document Reproduction Service*. (ED385386)
- Solmuş, T. (2016). *Çocuk Psikolojisi ve Çizgi Filmler*. İstanbul: Nobel Yaşam.

- Sönmez, Ö. F. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita Becerileri. R. Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ (ed). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sutherland, P. (1992). *Cognitive Development Today: Piaget and Critics*. London: Paul Chapman Publishing.
- Şahin, S. (2010). 0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Fiziksel ve Sosyal Duygusal Gelişim. İ. H. Diken (Ed.). *Erken Çocukluk Eğitimi*. (s. 170-206). Ankara: Pegem Akademi.
- Tay-Lim, J. (2011). Title Developing Young Children's Critical Thinking Skills Through Conversations. Source *ERAS Conference, Singapore, 8-9 September*. Organised by Educational Research Association of Singapore
- Thornton, S. J ve Vukelich, R. (1991). "Children's Understanding of Historical Time: Implications for Instruction" *Childhood Education Fall* p. 22-25.
- Thornton, S. J ve Vukelich, R. (2012). Effects of Children's Understanding of Time Concepts on Historical Understanding. *Journal Theory & Research in Social Education* Volume 16.
- Tok, E. (2010). *Okul Öncesi Eğitime Giriş* G.Uyanık (Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Trawick-Smith, J. (2017). *Çocukluk Döneminde Gelişim: Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Turan, R. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri. A.S. Bilgili (Ed). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türnüklü, B. E.; Yeşildere, S. (2005). Problem, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, 107-123.
- U.S. Department of Education. Helping Your Child Learn History, (2004). Washington.
- Uçuş Güldalı, Ş. (2017). Sosyal Bilgileri Okul Öncesi Dönem Çocuklarıyla Deneyimlemek: Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Önemi Gözden Geçirme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. c. 18. s. 3. 1122-1151.

- Ulutaş, İ. ve Ersoy, Ö. (2004). Okul Öncesi Dönemde Sanat Eğitimi. *Kastamonu Education Journal. Vol:12 No:1*
- Uzun, E. (2016). Eylem Araştırması. M. Y. Özden ve L. Durdu (Ed.). *Eğitimde Üretim Tabanlı Çalışmalar İçin Nitel Araştırma Yöntemleri*. (s. 19-35). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ülke-Kürkçüoğlu (2010). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. İ. H. Diken (Ed.). *Erken Çocukluk Eğitimi*. (s. 2-50). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünlü, M. (2001). Okul Öncesi Eğitim Programında Öğrencilere Kazandırılan Coğrafya Eğitimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3(2), 87 -100.
- Woolfolk, A. E. (1998). *Educational Psychology*. Boston: Allyn and Bacon.
- Yaşar, M , Aral, N . (2010). Yaratıcı Düşünme Becerilerinde Okul Öncesi Eğitimin Etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3 (2), 201-209.
- Yazar, M., Çelik, M. ve Kök, M. (2007). Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkisi. *Kastamonu Eğitim fakültesi Dergisi*. s. 16. 16-21.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2017). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2011). Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretiminde Tarihsel Empati: Geçmişe Geçmişteki İnsanların Gözüyle Bakabilme Becerisi. R. Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ (ed). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II*. Ankara: Pegem Akademi.
- Zeybek, H. İ. (2009). Sosyal Bilim Disiplinleri. A.S. Bilgili (Ed). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.

İnternet Kaynakları

URL 1: <http://www.trtcocuk.net.tr/videolar/muhtes-em-tu-rkler-mimar-sinan>

URL 2: <https://www.youtube.com/watch?v=bD1hX8nIfD4>

URL 3: <https://www.youtube.com/watch?v=ejbT1exDys0>

URL 4: <https://www.youtube.com/watch?v=tSeE9qC868U>

URL 5: <https://www.youtube.com/watch?v=mDjmS0TaX2g>

NCSS: URL <https://www.naeyc.org/files/yc/file/200509/MindesBTJ905.pdf>

UNESCO: URL <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001477/147794e.pdf>

http://ismek.ist/files/ismekOrg/File/ekitap/album_2013/album_2013.pdf

URL <https://www.socialstudies.org/positions/elementary> erişim tarihi: 15.05.2017

EKLER

Ek 1. Çalışmaya Katılan Çocuklara İlişkin Bilgiler

Çocuk Kodu	Bilgiler
EY	Annesi doktor, babası mühendistir. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KM	Annesi ev hanımı, babası esnaftır. 1 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KZS	Annesi memur, babası öğretmendir. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
EÖ	Annesi ev hanımı, babası memurdur. Beyin tümörü rahatsızlığı vardır. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
EU	Annesi ev hanımı, babası itfaiyecidir. Abisi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
EM	Annesi ev hanımı, babası belediyede işçidir. 5 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KES	Annesi muhasebesi, babası sağlık memurudur. 1 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
EG	Annesi ev hanımı, babası müteahhittir. 1 abisi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
EÇ	Annesi hemşire, babası memurdur. 1 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KA	Annesi ev hanımı, babası öğretmendir. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KE	Annesi ev hanımı, babası esnaftır. 1 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KŞ	Annesi ev hanımı, babası esnaftır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KS	Annesi ve babası öğretmendir. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KN	Annesi ev hanımı, babası esnaftır. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KZP	Annesi öğretmen, babası okul müdürüdür. Kalp hastasıdır. Sınıfta bulunan KY ile kardeştir. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KY	Annesi öğretmen, babası okul müdürüdür. Sınıfta bulunan KZP ile kardeştir. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KEL	Annesi ev hanımı, babası esnaftır. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KG	Annesi ev hanımı, babası belediye çalışanıdır. 1 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KNZ	Annesi muhasebeci, babası özel sektörde çalışandır. Kardeşi yoktur. Anneanesi ile birlikte yaşamaktadır.
ED	Annesi ev hanımı, babası mühendistir. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KÖB	Annesi ev hanımı, babası müteahhit. Kardeşi yoktur. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KH	Annesi ev hanımı, babası esnaftır. 4 kardeşi vardır. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.
KZ	Annesi ev hanımı, babası öğretmendir. 2 kardeşi vardır.. Ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

Ek- 2 Veli İzin Belgesi

Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında görevli olan Arş. Gör. Ayşegül Kırtel, "Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Programlarında (60-72 Aylık) Sosyo-Kültürel Konuları Yer açılması" konulu çalışmasını ..... okulunda yürütmektedir. Bu araştırmanın amacı, çocukların sosyo-kültürel eğitim ile tarih, sosyoloji, ekonomi ve coğrafya konuları ile tanışırken beceriler sergilemeleridir.

Etkinlikler okuldaki ders saatleri içerisinde yapılacaktır. Katılımına izin verdiğiniz çocuğunuzun, araştırma kapsamında verdiği bilgiler gizli tutulacak, sadece bilimsel araştırmada yer alacaktır.

Saygılarımla.

Arş. Gör. Ayşegül Kırtel

Bu araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum ve çocuğum.....'nın da katılımcı olarak yer almasına izin veriyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını kabul ediyorum.

Veli Adı Soyadı.....

İmza.....

Ek 3. Uygulanan Etkinlik Planları

ÜNLÜ TÜRK BÜYÜKLERİM
KAZANIM VE GÖSTERGELER: <ol style="list-style-type: none">
1. Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur.
2. Zamanla ilgili kavramları açıklar.
3. Problem durumlarına çözüm üretir
4. Neden-sonuç ilişkisi kurar.
5. Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.
MATERYALLER: <ol style="list-style-type: none">
1. İlgili Türk büyükleri ile ilgili görseller
2. İlgili Türk büyükleri ile ilgili hikayeler
GELİSTİRİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR: Bayrak, Özgürlük, Şarkı,
ETKİNLİK SÜRECİ: <ol style="list-style-type: none">
1. Mimar Sinan
2. Mehmet Akif Ersoy
3. Köroğlu
4. Ertuğrul Gazi<ul style="list-style-type: none">
• Yukarıda yer alan Türk büyükleri ile ilgili kısa tanıtımlar,
• Hayat hikayeleri ve gerçekleştirdikleri ile ilgili hikayeler okunarak, dramalar
• Resim yapma ve anlatma etkinliği,
Değerlendirme; İlgili Türk büyüğünün hayatı ve yaptıkları, günlük hayat ve günümüzle ilişkilendirilir.

DÜNYAMIZI GEZELİM

KAZANIM VE GÖSTERGELER:

1. Farklılıklara saygı gösterir
2. Farklı kültürel özellikleri açıklar

MATERYALLER:

1. Dünya siyasi harita halısı
2. Ülkeler ile ilgili resimler
3. Ülkeler ile ilgili videolar
4. Yöresel müzikler
5. Yöresel yemekler
6. Resim malzemeleri

GELİSTİRİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR:

Gondol, köri, gaspaçio, piramit, flemenko, pizza, kimono

ETKİNLİK SÜRECİ:

İtalya, İspanya, Mısır, Japonya, Hindistan

1. Dünya haritasında ülke bulma oyunu,
2. Sohbet etkinlikleri
3. Yöresel yemekler
4. Yöresel oyunlar
5. Resim yapma ve anlatma

DEĞERLENDİRME: Süreç sonucunda çocuklar ile görüşmeler gerçekleştirilerek; Ayrıca Türk kültürüne benzerlikleri ve farklılıkları bağlamında değerlendirme yapmaları sağlanır.

BÖLGELER SERÜVENİ

KAZANIM VE GÖSTERGELER:

1. Neden-sonuç ilişkisi kurar.
2. Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır.
3. Küçük kas kullanımını gerektiren hareketleri yapar.

MATERYALLER:

1. Türkiye siyasi harita halısı
2. Türkiye ile ilgili resimler
3. Türkiye ile ilgili videolar
4. Yöresel müzikler
5. Yöresel yemekler
6. Resim malzemeleri

GELİSTİRİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR:

Sırın, mercimek köftesi, halay, kaşık oyunu, roman oyunu, çiğköfte

ETKİNLİK SÜRECİ:

Karadeniz Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Batı Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi

1. Türkiye haritasında ülke bulma oyunu,
2. Sohbet etkinlikleri
3. Yöresel yemekler
4. Yöresel oyunlar
5. Resim yapma ve anlatma

DEĞERLENDİRME: Süreç sonucunda çocuklar ile görüşmeler gerçekleştirilerek; Ayrıca bölgeler arası kültürel benzerlikleri ve farklılıkları bağlamında değerlendirme yapmaları sağlanır.

OTOGAR
KAZANIM VE GÖSTERGELER:
MATERYALLER: <ol style="list-style-type: none">
1. Büyük Türkiye bölgeler haritası
2. Türkiye’de bulunan her bir coğrafi bölgeyi ayrı ayrı gösteren harita
3. Oyuncak direksiyon
4. Fındık, elma, Antep fıstığı, kayısı, üzüm görselleri
5. Pamukkale Travertenleri, Sümela Manastırı, Kapadokya, Efes Antik Kenti, Nemrut Dağı
GELİSTİRİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR: <ol style="list-style-type: none">
1. Şehir isimleri,
ETKİNLİK SÜRECİ: <p>Etkinlik bütün bir günü kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Türkiye’nin coğrafi yapısı bölgeleri, iklimi ve yetiştirilen tarım ürünleri ile ilgili olarak; çocukların ön bilgilerini öğrenmek ve etkinliğe hazırlamak için uzun bir sohbet etkinliği gerçekleştirilir.
2. Otogar oyunu oynanır.<ul style="list-style-type: none">
• Sınıfa getirilmiş olan Türkiye’nin bütün bölgelerini gösteren harita sınıfın ortasına serilir.
• Çocuklar haritanın etrafına yuvarlak olarak yerleşirler. Öğretmen gözüne bir kumaş bağlar ve kendi etrafında dönmeye başlar. Hangi çocuğun önünde durursa oyuna o başlar.
• Seçilen çocuk bir poşet içerisine konan tarım ürünlerinden birini gözünü kapatarak seçer. Eline aldığı direksiyon ile tarım ürününü yetiştirdiği bölgeye seyahate başlar. O bölge ile ilgili bilgi verir.
• Bu etkinlik bütün çocukların katılımı ile son bulur.
DEĞERLENDİRME: <p>Bu etkinlik süreç etkinliği olarak tasarlanmıştır. Periyodik olarak belirlenen tarihlerde her bölge ayrı ayrı olmak üzere uygulanmıştır.</p>

NASIL SEYAHAT EDERDİK?

KAZANIM:

1. Zamanla ilgili kavramları açıklar.
2. Problem durumlarına çözüm üretir
3. Neden-sonuç ilişkisi kurar.
4. Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.

MATERYALLER:

1. İlk çağ, ortaçağ, yeni çağ dönemlerine ait büyük yol resimleri
2. Bu dönemlere ait ulaşım araçlarının, yol resimlerine oranlı resimleri

GELİTİRİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR:

Gelecek
Yolculuk,
Buluş

ETKİNLİK SÜRECİ:

1. İnsanların geçmişten günümüze kullandıkları başlıca ulaşım araçlarının sergilenebilmesi için, bu ulaşım araçlarının dönemlerini gösteren resimler, sınıfa kronolojik olarak yerleştirilir.
2. Bu resimlerde kullanılacak dönemin ulaşım araçları çocuklar ile sohbet edilerek, resimlere yerleştirilir.
3. “*dedelerimiz nasıl seyahat ederdi?*” sorusu ile sohbet etkinliği gerçekleştirilir.
4. Geçmişten günümüze ve geleceğe ilişkin ulaşım araçlarının yer aldığı resim yapma etkinliği yapılır.

DEĞERLENDİRME: Bu etkinlik ile çocukların değişim ve sürekliliği algılamaları istenmektedir. Bu nedenle etkinlik gerçekleştirilirken, tarihi dönemlerin özellikleri ile birlikte neden-sonuç ilişkisi üzerinde de durulacaktır. Etkinlikten sonra çocuklar ile, ulaşım araçlarının günümüz ile karşılaştırılması çerçevesinde sohbet etkinliği gerçekleştirilecektir.

TÜRK-SANAT

KAZANIM VE GÖSTERGELER:

1. Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.
2. Sanat eserlerinin değerini fark eder
3. Küçük kas kullanımını gerektiren hareketleri yapar.

MATERYALLER:

1. Ebru malzemeleri
2. Filografi malzemeleri, baskı malzemeleri
3. Resim malzemeleri

GELİSTİRİLMESİ HEDEFLENEN SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR:

Sanat, filografi, ebru, yaprak,

ETKİNLİK SÜRECİ:

1. Filografi
2. Yaprak boyama
3. Kilim
4. Ebru
5. Yaprak baskı
  - Etkinliklerle ilgili tanıtım
  - Ürünlerin gösterimi
  - Sohbet etkinliği
  - Ürün oluşturma

YER YÜZÜ ŞEKİLLERİM

KAZANIM VE GÖSTERGELER:

Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.

MATERYALLER:

1. Gazete hamuru için malzemeler (gazete, su, un)
2. Hamuru boyamak için boya
3. Dağ yapılı için huni ve peçete
4. Nehirler için 2 adet farklı kalınlıkta mavi ip
5. Ova yapımı için peçete
6. Türkiye haritası

GELİSTİRİLMESİ HEDEFLenen SÖZCÜKLER VE KAVRAMLAR:

2. Dağ, ova, nehir.

ETKİNLİK SÜRECİ:

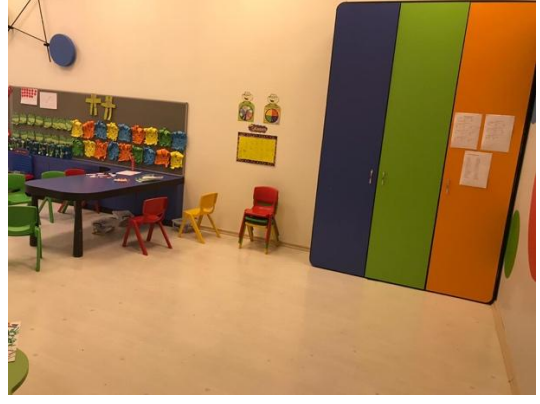
1. Çocukların Türkiye'nin yeryüzü şekillerini algılayabilmesi için hazırlanan bir etkinliktir. Otogar etkinliği ile eş bir şekilde sürdürülecektir. Her bir yüzey şekli farklı bir gün yapılacaktır.
2. Dağ yapımı için çocuklarla birlikte bir gün öncesinde gazete hamurunun hazırlıklarına başlanır. Hazırlanan hamura huni yardımıyla dağ formu verilir. Üzerine peçete ile kar yapılır. Türkiye'nin önemli dağları olan Ağrı, Erciyes ve Uludağ vs dağlar haritaya ilgili yerlere yerleştirilir.
3. Ova yapımı için peçete ve gazete hamurları hazırlanır. Hazırlanan parçalar boyanarak harita üzerine yerleştirilir.
4. Nehir ve ırmakları gösteren ipler haritada ilgili yerlere yerleştirilir.

DEĞERLENDİRME: Bu etkinlik ile Türkiye'nin yüzey şekillerinin gösterilmesinin yanı sıra dağ, ova ve ırmak şekilleri fark edilir.

Ek 4. Sınıf Ortamı Görselleri

Sinema Solunu Görseli

Sınıf İçi Görseli

Sınıf İçi Görseli

Ek 5. Otogar Etkinliği Çocukların Hatırlama Dağılımları

OTOGAR																							
		KZS	EÖ	KH	KZ	EU	EM	KES	EG	EÇ	KA	KE	KŞ	KN	KZP	KG	KEL	KY	KNZ	ED	KÖB	EY	KM
ÜZÜM	1. gün	+	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+	+
	2. gün		+	+	+	+	-	+	+	-	-		+	+	-	-	+	-	+	+			+
	3. gün	+	+	+	+	+	+		+	+	+		+		+	+	+		+		+		+
	4. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+
FINDIK	1. gün	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+	+
	2. gün		-	+	+	+	-	+	+	-	+		+	-	+	+	+	-	+	+			+
	3. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+		+		+		+
	4. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+
KAYISI	1. gün		+	+	-	-	+	-		-	+	-		-	-	+	-	+	-		-	+	+
	2. gün	+	+	+	+	+		+	+		+	+	-	-		+	-	-	+		+	+	
	3. gün	+	+		+		+		+	-	+		+	+	+		+	+		+	+	+	+
	4. gün	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+
ELMA	1. gün		+	-	-	-	-	-		-	-	-		+	-	-	-	+	-		-	+	-
	2. gün	+	+	+	-	+		-	-		+	+	+	+		-	+	+	-		-	+	+
	3. gün	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	4. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ANTEP FISTIĞI	1. gün	+	-	-	+		-	-	+	-	-	-			-	+	-	-	+	+	-		+
	2. gün	+		-	+	+	+		+	-	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+		+
	3. gün	+	+	+		+		+		+		+	+		+	+		+	+		+	+	
	4. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+	+	+

OTOGAR

		KZS	EÖ	KH	KZ	EU	EM	KES	EG	EÇ	KA	KE	KŞ	KN	KZP	KG	KEL	KY	KNZ	ED	KÖB	EY	KM
KAPADOKYA	1. gün	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	+	+	-
	2. gün		-	+	-	-	-	+	-	-	+		-	-	-	-	+	-	+	+			-
	3. gün	+	-	+	+	+	-		-	-	+		+		+	+	+		+		+		+
	4. gün		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+
SÜMELA MANASTIRI	1. gün	+	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+	+
	2. gün		-	+	+	+	-	+	+	-	-		+	-	-	+	+	-	-	+			+
	3. gün	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+		+		+	+	+		+		+		+
	4. gün	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+		+	+	+		+	-	+
PAMUKKALE TRAVERTERL ERİ	1. gün		+	+	-	-	+	-		-	+	-		-	-	+	-	-	-		-	-	+
	2. gün	-	+	+	+	-		+	+		+	+	+	-		+	+	-	+	+	+	+	
	3. gün	+	+		+		+		+	-	+		+	+	+		+	+		+	+	+	+
	4. gün	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+
EFES ANTIK KENTİ	1. gün		-	-	-	-	+	+		-	-	-		+	-	+	-	+	-		-	-	-
	2. gün	+	-	+	+	-		+	-		+	+	+	+		+	+	+	+		-	+	+
	3. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	4. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
NEMRUT DAĞI	1. gün	+	-	-	+		-	-	+	-	-	-	-		-	+	-	-	+	+	-		+
	2. gün	+		-	+	+	+		+	-	+	+	-	+	-	+		-	+	+	-		-
	3. gün	+	+	+		+		+		+		+	+		+	+		+	+		+	+	
	4. gün	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+	+	+

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Ayşegül Kırtel, Elazığ'da doğmuştur. Lisans eğitimini Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde, yüksek lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda tamamlamıştır. 2010 yılından beri Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

İletişim Bilgisi: aseker@sakarya.edu.tr

